

NEMZETKÖZI STATISZTIKAI DOKUMENTUMOK 18.
(Nemzetközi előírások és ajánlások
a statisztikai módszerek és osztályozások köréből)

Kereskedelmi szatellitszámlák

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2005

Központi Statisztikai Hivatal Szolgáltatásstatisztikai főosztály

ISSN 1585-6828
ISBN 963 215 728 1

A fordítás a KSH Szolgáltatásstatisztikai főosztály Belkereskedelmi statisztikai osztályán készült

Főosztályvezető:
Dr. Probáld Ákos

Főosztályvezető-helyettes:
Süveges Éva

Lektorálta:
Horváth Zsuzsanna

Szerkesztette:
Macsári István, Tóthné Kiss Virág

Az angol nyelvű kiadás eredeti címe:
Satellite accounts for distributive trade
Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000
ISBN 92-894-0370-5

A kiadvány Bernard Langevin, az Eurostat D2 Gazdaságszerkezeti statisztikai osztály vezetőjének felelősségével készült.

Konzultánsok:
Jean Albert, Silvia Biffignandi, Richard Clare

Projektvezető:
Jan Stensrud, korábban Eurostat

Kiadványszerkesztő:
Bettina Knauth, Eurostat

Sorozatvezető:
Dr. Pozsonyi Pál
főosztályvezető

E-mail: marketing@office.ksh.hu

A kiadvány ingyenesen letölthető pdf formátumban a KSH Internetes honlapjáról
www.ksh.hu

Másodlagos publikálás csak a forrás megjelölésével történhet!

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	A kereskedelmi szatellitszámlák statisztikai eredményei különböző európai országokban	7
1. rész	Módszertani útmutató a kereskedelmi szatellitszámlák Készítéséhez	8
1	Bevezetés	8
1.1	A kereskedelem definíciója a NACE ¹ G nemzetgazdasági ágaként	8
1.2	A kereskedelemben alkalmazott szatellitszámlák koncepciója	9
1.3	Az Útmutató célja és tárgya	10
1.4	Kulcsfogalom: az integráció eszméje	12
1.5	A „kereskedelmi vállalkozások szektora”, a „kereskedelmi ágazat” és a „homogén kereskedelmi ágazat” definíciója	12
1.6	A felhasználók statisztikai igényei	16
2	A közbenső rendszer összeállítása	18
2.1	Bevezetés az 1. diagramhoz	18
2.2	Az összes szükséges statisztikai alapadat összegyűjtése (1., 2. és 3. téglalap)	20
2.3	Az egyedi számviteli adatok feldolgozása: források összehasonlítása, egységek összevonása, formázás (4. rombusz)	22
2.4	A gazdaságstatisztika egységesített adatbázisa vagy rendszere (5. téglalap)	23
2.5	Az egységesített adatbázis alkalmazása (6., 7. és 8. téglalap)	23
2.6	A közbenső rendszer kialakítása a nemzeti számlák definícióinak elfogadásával (9. rombusz)	24
2.7	A közbenső rendszer adatai: két kereskedelmi számlarendszer, így: a vállalati szektor számlái és a kereskedelmi ág vagy homogén ágazat számlái	26
3	A kereskedelem központi számláinak kialakítása (2. diagram)	28
3.1	Bevezetés a 2. diagramhoz	28
3.2	Összegzés: kiigazítások adókikerülés, adócsalás, valamint hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás miatt	29
3.3	A kiigazított kereskedelmi számlák két csoportja: a kereskedelmi vállalati szektor	

¹NACE: Nomenclature of Economic Activities in the European Community (Gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása az Európai Közösségben).

	számlái (16. téglalap) és a homogén kereskedelmi ágazat számlái (18. téglalap, 17. rombusz)	33
3.4	A kiskereskedelmi árbevétel (16. téglalap) összehasonlítása a háztartásoknak a kereskedelmi forgalomból származó termékek fogyasztásával (19. téglalap)	34
3.5	Csatornák és termékek szerinti árrés	36
3.6	Végső kiigazítás és egyeztetés (25. és 26. téglalap és 24. rombusz)	39
4	A szatellit számlák összeállítása	39
4.1	Kinek kell a kereskedelmi szatellit számlákat előállítani?	39
4.2	Két megközelítés: a kereskedelmi vállalati szektor megközelítés és a homogén ágazat megközelítés	40
4.3	Hány „szatellit ágazat” legyen és melyek?	40
4.4	Hány változó legyen a szatellit számlákban?	42
4.5	Néhány szabály a kereskedelmi vállalati szektor szatellit számláinak kialakításához: gyakorlati módszertan	43
4.6	Néhány szabály a kereskedelmi „homogén ágazatok” szatellit számláinak kialakításához: gyakorlati módszertan	48
1	Függelék Teljes körű becslés: Magyarázat	51
2	Függelék A kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának összehasonlítása	58
3	Függelék Rögzítési pontok és kiigazítási arányok elméletben és gyakorlatban ...	66
4	Függelék Termék-ágazat áttérés (TÁÁ) az árbevétel vagy árrés számára	69
5	Függelék A központi számlák input-output kerete (IOK) és a kereskedelmi szatellit számlák	75
2. rész	A kereskedelmi szatellit számlák kialakítására alkalmazott módszer öt EU-tagországban 1995. évre	84
1	Ausztria	84
2	Dánia	90
3	Franciaország	99
4	Olaszország	107
5	Hollandia	114
3. rész	Az öt EU-tagország eredményeinek gazdasági értékelése	131
1	A kereskedelmi szatellit számlák célkitűzései	131
1.1	A kereskedelmi becslések pontosságának és lefedettségének fejlesztése	131
1.2	A felhasználók igény szerinti adatokkal való ellátása	132
2	A gazdaságszerkezeti statisztikából (SBS)² és a nemzeti számlákból (NA)³	

² SBS: Structural Business Statistics – 58/97 EK Tanácsi rendelet a gazdasági szervezetek statisztikájáról.

³ NA: National System of Accounts – Nemzeti számlarendszer.

kapott szintek összehasonlítása	132
2.1 Az SBS és nemzetiszámla-adatokat definíciós okok miatt nem lehet közvetlenül összehasonlítani	132
2.2 Az SBS és nemzetiszámla-adatok eltérései lefedettség és forrásegyeztetés miatt ...	133
2.3 A nemzetiszámla- és SBS-alapú adatok összehasonlítása az ESA'95 ⁴ definíciók szerint	133
2.4 A hozzáadott érték felfelé történő kiigazítása	134
2.5 A helyzet Olaszországban	135
3 Az öt részt vevő tagország által szolgáltatott számviteli részletek	136
4 A NACE szerinti G nemzetgazdasági ágban az 50., 51. és 52. ágazatok relatív fontossága	138
4.1 Összes árbevétel, v1	138
4.2 Az egyes országok szerkezetének stabilitása	139
4.3 A gépjármű kereskedelem részesedése a G nemzetgazdasági ágból (g50/g)	139
4.4 A nagykereskedelem részesedése a G nemzetgazdasági ágból (g51/g)	140
4.5 A kiskereskedelem részesedése a G nemzetgazdasági ágból (g52/g)	141
5 A különböző számviteli mutatók közötti kapcsolat	142
5.1 Az összes árbevétel és egyéb számviteli mutatók közötti kapcsolat	142
5.2 Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének %-a: két mérce definíciója	150
5.3 Értékesítések bruttó árrésének %-a, $v_{14a} = 100 \times (v_{13} + v_2 - v_3) / v_{13}$	152
5.4 Beszerzések bruttó árrésének %-a, $v_{14b} = 100 \times (v_{13} + v_2 - v_3) / (v_3 - v_2)$	154
5.5 Egyéb számviteli mutatók közötti kapcsolat	155
6 Az árbevétel és az egyéb számviteli mutatók egy főre jutó értékei PPS⁵-ben	160
7 Az 1995. és 1997. év közötti időszak francia adatok elemzése	164
7.1 Az árbevétel és más mutatók értéke Franciaországban, 1995-1997	164
7.2 Az 50, 51 és 52 ágazat relatív fontossága a NACE G nemzetgazdasági ágon belül Franciaországban	164
7.3 A különböző számviteli mutatók közötti kapcsolat Franciaországban	167
Fontosabb definíciók, nomenklatúrák magyar és angol nyelvű címei, hivatkozásai	170

⁴ ESA: European System of Accounts – Európai számlarendszer.

⁵ PPS: Purchasing Power Standard: vásárlóerő sztenderd.

Előszó

a magyar nyelvű kiadáshoz

A szatellit számlák célja az egyes szakterületeken rendelkezésre álló speciális információk, adatok és a nemzeti számlák egységes rendszere közötti hidak megteremtése.

A kereskedelmi vállalkozások, illetve az összességüként értelmezett kereskedelem nemzetgazdasági ág hozzáadott értéket termel, ami megjelenik a nemzeti számlák termelési oldalán.

A kiskereskedelmi eladások nagysága ugyanakkor fontos információkat szolgáltat a nemzeti számlák felhasználási oldalról történő összeállításához, a lakossági fogyasztás nagyságára, változásának irányára vonatkozóan.

Ez a kiadvány az Európai Unió Statisztikai Hivatala (Eurostat) keretében 1997–2000 között folytatott módszertani munka eredményét mutatja be. Nyolc ország (Ausztria, Dánia, Franciaország, Hollandia, Norvégia, Olaszország, Portugália és Svédország) statisztikai hivatalának szakértői közös módszertant dolgoztak ki arra, hogy a kereskedelmi vállalkozások különböző statisztikai, adóbevallási adataiból kiindulva, a különböző torzítások (pl. adókikerülés, adócsalás, rejtett foglalkoztatás) hatásainak kiszűrésén keresztül hogyan lehet eljutni reális, a nemzeti számlák összeállításánál számba vehető információkhoz.

A közös módszertan alapján – a nemzeti sajátosságokat figyelembe véve – öt ország (Ausztria, Dánia, Franciaország, Hollandia és Olaszország) szakértői végeztek kísérleti számításokat az 1995. évre.

A kiadvány 1. része a kidolgozott és más országoknak is ajánlott módszertant ismerteti. A 2. rész az öt ország próbaszámításainak menetét írja le. A 3. rész az öt ország számítási eredményeit hasonlítja össze.

A nemzeti számlák összeállításánál a KSH eddig is támaszkodott minden lehetséges forrásra. Ilyen komplex számbavételre, a hazai kereskedelmi számlák kidolgozására azonban még nem került sor. Jelen kiadvány megjelentetése az első lépés abba az irányba, hogy hazánkban is rendszeresen összeállításra kerülhessenek a kereskedelmi szatellit számlák.

A magyar nyelvű kiadvány csak annyiban tér el az eredeti angol nyelvűtől, hogy a lábjegyzetben, illetve a kiadvány végén megjelennek a definíciók, nómenklatúrák angol és magyar nyelvű megnevezései, hivatkozásai.

Ezt a kiadványt elsősorban a közgazdasági, makrogazdasági kutatásokkal, illetve a kereskedelem szabályozásával, elemzésével foglalkozó szakemberek tudják haszonnal forgatni.

Bevezetés – A kereskedelmi szatellit számlák statisztikai eredményei különböző európai országokban

A kiadvány az első eredményeit mutatja be annak az Eurostat-kezdemenyezésnek, mely a kereskedelmi szatellit számlák készítését támogatta az európai országokban.

Az ilyen számlák **nemzeti** természetűek, mivel azokon a nemzeti számviteli szabályokon alapulnak, melyek a nemzet területén élő (rezidens) valamennyi személy gazdasági tevékenységének mérésére és leírására nyújtanak lehetőséget.

Az ilyen számlák **specializáltak**, mivel meghatározott tevékenységek eredményeire összpontosítanak, nevezetesen az áruk változatlan formában történő továbbértékesítésére azáltal, hogy olyan ár-rést alkalmaznak, amely fedezi a kereskedelmi költségeket és nyereséget termel.

Végül, az ilyen számlák **szatellit számlák**, mivel azon túl, hogy tartalmát, részletezettségét és táblázatos formáját tekintve függetlenek, a kereskedelmi tevékenység származtatott becslései kompatibilisek a nemzetiszámla-számításokkal. A nemzeti számlákkal való összeegyeztethetőség biztosítja a szatellit számlák pontosságát és teljes körűségét (lefedettségét).

A kereskedelmi szatellit számlák célja, hogy a különböző országok kereskedelmi tevékenységéről pontos, teljes körű és a nemzeti számlákkal összeegyeztethető mennyiségi leírást nyújtson, és ezt a felhasználók számára a megvalósítható legnagyobb részletességgel szolgáltatassa.

1. rész – Módszertani útmutató a kereskedelmi szatellit számlák készítéséhez

1. Bevezetés

1.1 A kereskedelem definíciója a NACE G nemzetgazdasági ágaként

A „Kereskedelmi statisztika módszertani kézikönyve” 1997. szeptemberi „nyomtatás előtti” verziója⁶ a kereskedelmet a következőképpen határozza meg, mely megfelel annak a „kereskedelem” fogalomnak, melyet ebben a kézikönyvben használunk:

„Jelen kézikönyv a kereskedelem definícióját a NACE Rev.1 – G nemzetgazdasági ággal összhangban határozza meg. Lefedi a hagyományos értelemben vett kis- és nagykereskedelmet (beleértve az ügynöki tevékenységet), valamint a gépjármű-kereskedelmet a gépjármű-javítási tevékenységekkel, illetve a fogyasztási cikkek javítását is. A tevékenységek e széles skálája visszatükrözi a G nemzetgazdasági ágon belüli vállalkozásszerkezetek változatosságát.

A G nemzetgazdasági ág nagy része azonban, a termékbeszerzési és -vizonteladási tevékenység egy sokkal szűkebb definíciójára vonatkozik, amely nem foglal magában semmilyen lényegesebb feldolgozást. Azok a vállalkozások, amelyek effajta tevékenységet, vagyis „értékesítési szolgáltatást” végeznek, azzal a közös tulajdonsággal bírnak, amelynek formája meglehetősen széles, elsősorban a tevékenységbe bevont termék sajátosságai miatt, azaz, hogy a felhasználóknak olyan árukat értékesítenek a kívánt helyen, időben, mennyiségben, formában és kiszerezésben, amelyeket nem maguk termelnek. A vállalkozásoknak ez a bizonyos beszerzési és vizonteladási szolgáltatása számos olyan közös jellemzőt kölcsönöz, melyek valóban szerves egységgé kovácsolják a kereskedőket.

Az egyik legfontosabb ilyen tulajdonság az a mód, ahogyan a kereskedelmi szolgáltatás ellenértéke kifizetésre kerül. A szolgáltatásnyújtás ellenértéke a kereskedelmi árrés, vagyis az adott termék beszerzési és eladási árának különbsége. Más szóval, a kereskedő szolgáltatásaiért cserébe hozzáad egy bizonyos százalékot a termék beszerzési árához, ez a százalék általában a felhasználónak történő forgalmazás költségeivel összhangban változik.

A kereskedő tehát egy nagyon sajátos szolgáltatást nyújt. Ezek a sajátos jellemzők még szembetűnőbbek, ha összehasonlítjuk a különböző alágazatokat vagy szakágazatokat a kereskedelmen belül, melyek közül a két legfontosabb a nagy-, illetve a kiskereskedelem. Fontos elkülönítve kezelni az ügynököket a nagykereskedőktől, mert bár szerepüket tekintve közel állnak a nagykereskedelmi elosztókhoz, az ügynökök nem a vizonteladás érdekében szereznek be árukat és díjazásuk sem árrés-alapon, hanem jutalék formájában történik.

A gépjármű-kereskedelmet különleges tulajdonságai miatt külön kell besorolni a NACE 50-es ágazatába.”

⁶ A véglegesített változat megjelent 2001-ben az Eurostat Manual of Business Statistics sorozat 2. részének 2. fejezeteként „Distributive trade” címszó alatt. Ennek magyar nyelvű változatát a KSH 2003-ban adta ki ugyanebben a sorozatban: Módszertan a vállalkozások statisztikájához: kereskedelem címmel.

1.2 A kereskedelemben alkalmazott szatellit számlák koncepciója

A kereskedelem fontos szerepet játszik a gazdaságban, mert a bel- és külföldi termelők általa kerülnek kapcsolatba a felhasználókkal. Ezért szükséges a mezőgazdaság, közlekedés, egészségügy stb. mintájára az ESA'95 [7] és SNA'93 [8] által megfogalmazott ajánlásokkal összhangban erre a tevékenységre is összeállítani a szatellit számlákat.

Az ESA'95 (1.19 bekezdés) szerint a szatellit számlák különleges adatszükségleteket szolgálnak ki azáltal, hogy:

- „a) ahol szükséges, részletesebbek mint maga az ESA, ugyanakkor kihagyják a rendszerből az adatigénylő számára felesleges adatokat;*
- b) kibővítik a számlarendszert a nem pénzügyi adatokkal;*
- c) megváltoztatják néhány alapkoncepció tartalmát...*

A szatellit számlák fontos jellemzője, hogy alapvetően az általános keretek által meghatározott minden alapfogalom és -osztályozás továbbra is érvényes...”

A szatellit számlák megalkotása „egy egységes, kibővített keretrendszert hoz létre. Ez a rendszer adatbázisként szolgál az általános számlarendszer és a kiterjesztett részben szereplő változók közötti kölcsönhatások elemzéséhez és értékeléséhez” (ESA 1.21 bekezdés).

A kereskedelemre összpontosító *Kereskedelmi szatellit elszámolási rendszer*⁷ (KSZER) a tevékenység összefoglalásához és elemző leírásához szükséges eszközök olyan átfogó rendszerét foglalja magában, amely képes kielégíteni a felhasználók igényeit.

A KSZER céljai közé a következők elemzése és értékelése tartozik:

- a kereskedelem szerkezete;
- a kereskedelem egyedi jellegzetességeinek leírása;
- a kereskedelem időbeli fejlődése;
- a gazdaság kereskedelmi tevékenységének különböző országok és tevékenységek közötti kapcsolatai;
- országok közötti összehasonlíthatóság.

A KSZER előnyei:

- rugalmasság;
- a központi számlákhoz képest nagyobb fokú részletesség;
- megbízhatóság;
- a központi számlák információ tartalmát kiegészíti a kereskedelem teljesebb körű kezelésével;
- a makroökonómiai mutatószámok kereteivel való összhang.

Ebben az Útmutatóban a „kereskedelmi szatellit számlák” alatt értjük a termelési számlát, a jövedelmek keletkezése számlát, és, amennyiben a beruházásokat is érinti, a tőkeszámla csoportját, me-

⁷ Satellite Accounting System for Trade, angol rövidítése: SAST.

lyeket a NACE szerinti G nemzetgazdasági ág kereskedelmi alágazataira állítanak össze. Ugyanakkor olyan táblázatok (vagy mátrixok) is ide tartoznak, amelyekben a kereskedelmi egységek árbevétele és árrese tevékenységenként és termékenként elemezhető. Ezek a nemzeti számlák központi keretének „szatellitjei” abban az értelemben, hogy összhangban vannak a központi számlák definícióival és számításaival. Többek között teljesítik a felhasználók szükségleteihez és a gazdasági elemzésekhez szükséges összefüggés és lefedettség feltételeit.

Az Útmutatóban javasolt szabályok a különböző országokban működő munkacsoportok együttműködésének eredményeként jöttek létre. Azok a táblák, amelyeket ezen szabályok segítségével állítunk fel, jó kiindulópontul szolgálnak olyan, nagyobb teljességi fokkal rendelkező szatellit számlák összeállításához, amelyek hasznosak a termék szerinti árres és más gazdasági változók részletes elemzéshez.

Az Útmutatóban bemutatott táblák a főbb gazdasági változók „szatellit osztályonkénti” (lásd az Útmutatóban szereplő definíciót) részletességére, a főbb gazdasági változók gazdasági szektoronként történő mérhetőségére – hivatkozással a „kereskedelmi vállalkozások szektorára” (a fogalom definícióját lásd az 1.5 bekezdésben) – és az árbevétel tevékenység–termék mátrixára vonatkoznak.

1.3 Az Útmutató célja és tárgya

Az Útmutató elsőszerű célja, hogy a kereskedelem részletesebb elemzését biztosítsa. A szatellit számlák kereteinek segítségével nyert részletes adatok jellemzően teljes körűek, összehasonlíthatóak és konzisztensek. Ez nagy előrelépést jelent a kereskedelemstatisztikában mind a minőség, mind a „ki, mit és kinek ad el” kérdés megválaszolásához szükséges információszükséglet szempontjából. Valójában a kereskedelemről jelenleg rendelkezésre álló adatok nem teszik lehetővé a tevékenység teljes megértését. Az információhiány főleg a gazdaságstatisztika és nemzeti számlák adatai jellemzőinek tulajdonítható. Egyfelől a gazdaságstatisztika szektorális osztályozások tekintetében elég részletes, de nem teljes körű és esetenként fogalomrendszere nincs összhangban a nemzeti számlák értelmezéseivel. Másfelől, a központi számlák adatai teljes körűek, de nem elég részletesek.

- Az Útmutató tartalmazza a kereskedelmi szatellit számlák összeállításához szükséges módszertant és szabályrendszert az európai országok számára. Különös tekintettel:
 - a) Hogyan kell megalkotni azt a logikai és empirikus módszertant, amely a gazdaságstatisztikai adatok és a nemzeti számlák közötti kapcsolatot létrehozza, majd elvezet a kereskedelmi számlákhoz? Ennek eléréséhez különösen figyelni kell a források integrációjára, hogy lehetőségessé váljon a részletes szektorális (kereskedelmi) elszámolás adatainak minőségéhez és teljességéhez, valamint a gazdaságstatisztika és a nemzeti számlák fogalmainak összeegyeztetéséhez vezető, átlátható és összehasonlítható módszertan definiálása.
 - b) A KSZER bevezetésének áttekintése; a keret rugalmas, az egyes országokban az adat rendelkezésre állástól függően más-más módszertanok használatára lehetőséget adó szerkezetben kerül kialakításra.

- c) A KSzER kialakításához szükséges módszertan áttekintése a főbb eljárások lépésről lépésre történő leírásán keresztül.
- Az Útmutató rugalmas azáltal, hogy a „legjobb eljárást”⁸ mutatja be és lehetővé teszi az egyedi nemzeti körülmények adaptációját. Bár a statisztika (a gazdaságstatisztika és a nemzeti számlák) alapszabályai és -fogalmai világosan definiáltak, és kötelezőek a tagállamok számára, mégis a fogalmak tartalmi feltöltésére alkalmazott módszerek eltérnek. Ez valószínűsíthetően a forrásoknak (például Ausztriában nagyon szigorú titoktartási szabályok korlátozzák az adóstatisztikai adatokhoz való hozzáférést), az erőforrásoknak (munkaerő, adatfeldolgozó berendezések) és a hagyományoknak tulajdonítható.
 - Az Útmutató célja, rugalmassága ellenére, az adatok országok közötti összehasonlíthatóságának biztosítása.
 - A javasolt keretek rugalmassága lehetővé teszi továbbá a központi számlák adatainak fix kiindulópontként és a KSzER-nek, mint eszköznek a központi számlák fejlesztéséhez szükséges eszközként történő felhasználását. A KSzER és az adatminőség javítása érdekében szükségesnek vélt központi számlák közötti visszacsatolást a bázisév teljes felülvizsgálatával kell lefolytatni. Ugyanakkor bemutatásra kerül a KSzER országokénti fejlesztésének lehetősége a központi számlák módosítása nélkül is.
 - A javasolt megközelítés gazdaságstatisztikai megközelítés, vagyis a javasolt eljárás a következő logikai menetet követi: kiindul az SBS-rendelet szerinti adatokból, kiemeli azokat a feltételeket és módszereket, amelyek átalakítják és integrálják a gazdasági adatokat, és mind a központi számlák, mind a szatellit számlák számára előállítják a szükséges számításokat.
 - Az Útmutató bemutatja, hogyan építhetők be az EUROSTAT Kereskedelmi Munkacsoportja (1996) által a belkereskedelem adatainak teljeskörűségéről gyűjtött eredmények⁹ a szatellit számlákba.
 - Az Útmutató a kereskedelmi szatellit számlák kialakításához bemutatott eljárásaiban az alábbiakat hangsúlyozza:
 - a) A nemzeti számlákért és a gazdaságstatisztikáért felelős különböző Eurostat igazgatóságok a statisztikai információ minőségi fejlődése és a felhasználói igények kielégítése érdekében történő együttműködésének szükségességét és megvalósíthatóságát.
 - b) A gazdaságstatisztikusok és a nemzeti számlákért felelősök nemzeti statisztikai hivatali¹⁰ szinten történő együttműködésének szükségességét a szatellit számlák kialakítása során.
 - c) A statisztika előállítása során minél nagyobb fokú átláthatóság elérését és ugyanazon feladatok többszöri elvégzésének elkerülését (pl. a gazdaságstatisztikusok olyan kiigazításokat végezzenek, melyeket a nemzeti számlások már végrehajtottak és fordítva).

⁸ „Best practice”: az ezidáig legjobban bevált gyakorlat.

⁹ EUROSTAT (1996), A Kereskedelem munkacsoport zárójelentése.

¹⁰ NSI, National Statistics Institute.

1.4 Kulcsfogalom: az integráció eszméje

Az integráció lényegét tekintve adat-összehasonlításon és adatkorrekciós eljárásokon alapul.

A gazdaságstatisztikai megközelítésű KSZER kialakítása során az integrációs eljárásokat újra és újra be kell vezetni. Az eljárások két típusát különböztetjük meg:

- a) Integrációs eljárások elsősorban statisztikai célokra. Ez a fajta integráció az adatminőség ellenőrzésére, hiányzó megfigyelések becslésére, a megfigyelt változók skálájának kiszélesítésére, nem mintavétel esetén a mérhetőségre, mintavétel esetén a mintavétel hibáira irányul annak érdekében, hogy a gazdasági szervezetek regiszterét, a felmérési adatokat és más adminisztratív forrást is optimálisan összefüggésbe hozó egységesített statisztikai adathalmazt kapjunk. A statisztikai integráció a mikroadatok szintjén lépésről lépésre működik. Első lépésben a gazdasági szervezetek regiszterének összeállításakor végzünk statisztikai integrációt. Ezután kiterjesztjük a további források összehasonlítására, hogy adathalmazunkba újabb változókat vagy nagyobb fokú részletességet vezethessünk be.
- b) Gazdasági elszámolás céljából végzett integrációs eljárások. Ez a fajta integráció a következőkre irányul:
 1. Adatkiegészítés és -kiigazítás az ESA által előírt „teljesség és lefedettség” feltételek kielégítéséhez. Ezek az eljárások statisztikai módszereket és feltételeket foglalnak magukban, de céljuk a gazdasági szervezetek regiszterén és a felméréseken alapuló alap statisztikai adatbázisok forrásain keresztül nem észlelhető jelenségek leírása és mérése. Ezek az integrációs eljárások elsősorban a makroadatokat szintjén használatosak.
 2. A koncepcionális nézőpontok és a gazdaságstatisztika, illetve a nemzeti számlák által azonosított számszerű eredmények összeegyeztetése (vagyis a változók meghatározása, besorolása stb.; továbbá a keresleti és forrásoldal adatainak és fogalmainak integrációja).

1.5 A „kereskedelmi vállalkozások szektora”, a „kereskedelmi ágazat” és a „kereskedelmi homogén ágazat” definíciója

A kereskedelmi szatellit számlák kifejtése érdekében szükséges, de legalábbis hasznos, az egységek három fajta csoportosításának megkülönböztetése:

1. a „kereskedelmi vállalkozások szektora”;
2. a „kereskedelmi ágazat”;
3. a „kereskedelmi homogén ágazat”.

Az ESA'95 hangsúlyozza az intézményi szektorok és a gazdasági ágak vagy homogén ágazatok közötti különbséget, mivel a nemzeti számláknál használatos egységeket és egységcsoportokat az elvégzendő gazdasági elemzés típusának függvényében határozzák meg.

Az ESA'95 szerint, melyből néhány részletet idézünk, elemzési célból az egységek következő fajtái kerülhetnek szóba: szervezeti egységek, szakosodott telephelyek, homogén termelőegységek.

Szervezeti egységek (institutional units)

A szervezeti egységek olyan gazdasági alanyok, amelyek saját jogon képesek termékeket és eszközöket birtokolni, kötelezettségeket vállalni, gazdasági tevékenységet folytatni, valamint más egységekkel gazdasági műveleteket lebonyolítani. Az ESA rendszerében a szervezeti egységek öt, egymást kölcsönösen kizáró gazdasági szektorba vannak besorolva:

- a) *nem pénzügyi vállalatok;*
- b) *pénzügyi vállalatok;*
- c) *kormányzat;*
- d) *háztartások;*
- e) *háztartásokat segítő nonprofit intézmények.*¹¹

Azok a vállalkozások, melyeknek főtevékenysége a kereskedelem, az a) és a d) pont alatt található.

A jövedelmek, a költségek, pénzügyi folyamatok számbavétele és a vagyonszerkezet összeállítása céljából a rendszer a szervezeti egységeket szektorokba sorolja főtevékenységük, viselkedésük és feladataik alapján.

A legtöbb szervezeti egység, termelő minőségében egynél több tevékenységet végez, a műszaki-gazdasági kapcsolatok hangsúlyozása érdekében a szervezeti egységeket tevékenységi típusonként részekre kell bontani.

Szakosodott telephelyek

Ennek a követelménynek tesz eleget a szakosodott telephely¹² gyakorlati szempontok figyelembevételével megalkotott fogalma. A szakosodott telephely a szervezeti egységeknek azokat a termelőegységeit foglalja magába, amelyek egyetlen telephelyen vagy egymáshoz közeli telephelyeken helyezkednek el, ugyanakkor szakágazati szinten (a NACE Rev. 1 szerinti negyedik számjegyen) ugyanolyan tevékenységet végeznek.

*A kibocsátási folyamatok leírása és az input-output elemzése érdekében a rendszer a szakosodott telephelyeket tevékenységük jellege alapján ágazatokba sorolja be.*¹³

Homogén termelőegység

A kibocsátási folyamat finomabb elemzésére szolgál az analitikus termelőegység fogalma. Ez egy olyan homogén termelőegység, amely a meghatározás szerint másodlagos tevékenységet nem végez. Az analitikus termelőegység általában nem figyelhető meg, kivéve azt az esetet, amikor a szakoso-

¹¹Lásd ESA'95, 1.28 bekezdés. Magyarul megjelent: A Nemzeti Számlák Európai Rendszere, KSH, Bp, 2002, 14. o.

¹²Local Kind-of-Activity Units, rövidítve LKAU.

¹³Lásd ESA 1995, 1.27 bekezdés. Id, 14. o.

*dott telephely csak azonos típusú terméket állít elő. Az analitikus termelőegységeknek az összessége homogén ágazatot képez.*¹⁴

*A gyakorlatban az egységek típusainak kialakítása a statisztikai felmérések alapegységeinek kombinációjával vagy felosztásával történik, vagy esetenként az adatok a statisztikai felmérésekből közvetlenül kinyerhetők.*¹⁵

A „kereskedelmi vállalkozások szektora”:

minden olyan szervezeti egység csoportja, amely elsősorban kereskedelmi tevékenységet folytat, vagyis továbbértékesítési célból végez beszerzést. A „kereskedelmi vállalkozások szektora” két gazdasági szektor alá sorolható: „nem pénzügyi vállalkozások” (11. szektor) vállalatok esetében, és „háztartások” (14. szektor) még pontosabban 141. és 142. alszektor „munkaadók és saját számlára dolgozók” egyéni vállalatok esetében.

Az alábbi doboz és ábra világosan bemutatja mit is kell érteni ezen fogalmak alatt.

A kereskedelmi vállalkozások a központi számlákban

A kereskedelmi vállalkozások szektora két intézményi szektorban található:

Vállalatok esetében a „Nem pénzügyi vállalatok” szektora (S 11).

Háztartások esetében az „egyéni vállalatok” szektora (S 14), még pontosabban a „munkaadók és saját számlára dolgozók” alszektora (S 141+142).

A kereskedelmi vállalkozások szektora tehát az alábbiak összessége:

A NACE G nemzetgazdasági ág besorolása szerinti S11 vállalatok része: kereskedelem (1)

A NACE G nemzetgazdasági ág besorolása szerinti S141+142 egyéni vállalkozások egy része: kereskedelem (2)

Összesen: Kereskedelmi vállalkozások szektora = (1)+(2)

A „kereskedelmi vállalkozások szektora” fogalom:

- összhangban van az ESA'95 definíciójával, ami alapján az „intézményi szektor” fogalma szerinti „szektornak” minősül;
- összhangban van a kereskedelmi szatellit számlák információszükségletének céljaival.

A „kereskedelmi ágazat” magában foglalja azokat a helyi szakosodott telephelyeket, amelyek továbbértékesítési célból végeznek beszerzést függetlenül attól, hogy főtevékenységük alapján milyen vállalkozásnak minősülnek. Ez kizárólag a helyi szakosodott telephely fogalmára nyitott szatellit regiszter segítségével észlelhető. Valójában a homogén ágazat gazdasági tevékenysége közvetve a következő tevékenységtípusok szerinti árbevétel, beszerzés és a készlet megoszláson keresztül mérhető: a) ártermelés, b) közbenső tevékenység, c) kereskedelmi tevékenység (továbbértékesítési célú beszerzés), d) szolgáltatásnyújtás.

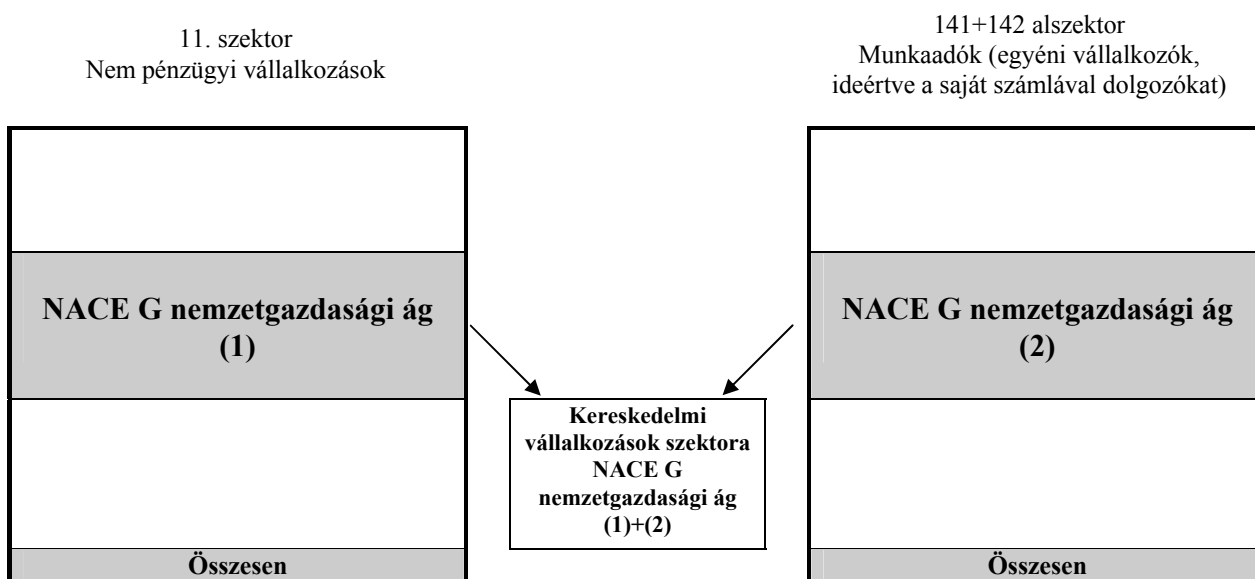
A NACE Rev. 1. szerint a kereskedelmi tevékenység a b) és a c) pontok összességéből áll.

¹⁴Lásd ESA 1995, 1.29 bekezdés. Id. 15. o.

¹⁵Lásd ESA 1995, 2.03 bekezdés. Id. 27. o.

Általánosságban homogén kereskedelmi ágazat megközelítésről a homogén kibocsátás koncepciójának keretein belül beszélünk, és néhány ország tapasztalatából kiindulva, megtudhatjuk, hogy számos egységet használnak a homogén termelőegység helyett. A kereskedelemben a homogén ágazat olyan releváns fogalom, mely lehetővé teszi a vállalkezési típusú és a termék típusú megközelítés közötti összeegyeztetést.

A/ diagram

1.6 A felhasználók statisztikai igényei

Négyféle felhasználótípust különböztetünk meg:

- a Bizottság kereskedelemért, gazdasági versenyért, árákért, stb. felelős főigazgatóságait;
- az egyes tagországokban a kereskedelemért, gazdasági versenyért, árákért, kereskedelemfejlesztésért stb. felelős nemzeti minisztériumokat;
- Európa szintű és szakmai társulásokban tevékenykedő szakembereket és üzleti vezetőket;
- mind az iparági vállalkozások, mind a kereskedelmi és szolgáltató szektor vezetési és marketing-módszereit oktatóit és kutató szakembereit.

A fent említett felhasználóknak a lehető legpontosabb statisztikára van szükségük ahhoz, hogy a kereskedelmi tevékenység szerkezetéről megfelelő képet kapjanak. Szükségük van továbbá olyan mérésekre, amelyek kapcsolódnak, összhangban és egyeztetve vannak a nemzeti számlák főbb változóival regionális, nemzetgazdasági, valamint európai szinten is. Pontos számításokat várnak tehát az árbevétel, a kibocsátás, a hozzáadott érték, a realizált és a nem realizált jövedelem, a beruházások és foglalkoztatás alakulásáról. Nem csupán a kereskedelem egészéről várják ezeket a becsléseket, hanem NACE szerinti tevékenységi bontásban, méretkategória szerint (árbevétel, foglalkoztatás),

régiók szerint és olyan üzleti jellemzők szerint is, mint az értékesítés formája, valamint az üzlet és létesítmény értékesítési területének nagysága.

Nem csupán a kereskedelmi vállalkozások tevékenység szerinti árbevételének elemzésére kíváncsiak (mivel ezek a vállalkozások gyakran több tevékenységet is végeznek), hanem termékszintű elemzést várnak (mivel a vállalkozások egyre diverzifikáltabbak, egyre szélesebb termékskálával rendelkeznek).

Olyan „kereskedelmi vállalkozás alszektor – termék” mátrixokat igényelnek tehát, amelyek választ adnak a kérdésre: Ki mit ad el? Melyik alszektor, alágazat melyik árucsoportot értékesíti? Az árréshez a nemzeti számlák hasonló mátrixokat igényelnek. Milyen árrést számítanak fel a különböző termékekre az egyes vállalkozáscsoportok vagy szakosodott telephelyek? Milyen egy nem specializálódott vállalkozás teljes árréselemzése termék szerinti bontásban? A mátrix eredményeként megkapjuk a termék szerinti árrést, amely közvetlenül bekerülhet a forrás- és felhasználástáblákba.

Maximális pontosságot várnak el az értékesítési formák, eladási módszerek, forrási és logisztikai technikák változásának tanulmányozása útján a kereskedelem szerkezetéről.

Végül megkövetelik, hogy a kereskedelmet leíró változók többsége legyen konzisztens az egymást követő években.

A fentiek egyike sem lehetséges a központi nemzeti számlák és a különböző, a NACE G nemzetgazdasági ágával megegyező kereskedelmi „szatellitosztályok” alágazatai nélkül; felhívjuk a figyelmet, hogy a „szatellitosztály” kifejezés meghatározza az alágazatokat, vagyis a szatellit számlákhoz használatos NACE G nemzetgazdasági ág szerinti részletezettséget, így egyaránt vonatkozik a NACE-ágazatokra és a NACE-alágazatokra vagy szakágazatokra.

Különösen fontos feltétele a nemzeti számlák kereskedelemre vonatkozó becsléseinek a minden gazdasági egységre vonatkozó **lefedettség** biztosítása, és figyelembe kell venni a tevékenységükről való félretájékoztatást, illetve alultájékoztatást. Ez egy kritikus pont a kereskedelemben, mivel jellemzően nagy arányban kis egységekből áll, és nagy az alakulások és megszünések aránya is. A lefedettség fontos ismérv, mely az itt ismertetetteknel az előírások szélesebb skáláját foglalja magában, ezért részletesebb leírása az **1. Függelékben** található.

A kereskedelmi szatellit számlák célja, hogy megbízható képet vázoljon európai szinten a **kereskedelmi vállalkozási szektor** bizonyos **alágazatairól** vagy a homogén kereskedelmi ágazatokról. Legalább a gépjármű-kereskedelemtől, a nagykereskedelemtől és a kiskereskedelemtől pontos leírással kell rendelkezünk. Azért mondjuk, hogy „legalább”, mert meggyőződésünk szerint a felhasználók az ágazatinál mélyebb részletezettséget igényelnek. Minden „szatellit osztály” esetében a következő számlák előállítása szükséges: termelési számla, jövedelmek keletkezése számla¹⁶ és az összesített tőkeszámla néhány eleme. Szükséges továbbá az árbevétel termék szintű elemzése, illetve az elemzés kiterjesztése, amennyiben lehetséges, az árrés termék szintű alakulására. Ezen felül, különösen a kiskereskedelem, de ugyanígy a gépjármű- és a nagykereskedelem esetében is, szükség van egy „kereskedelmi vállalkozások alszektoronkénti vagy kereskedelmi alágazatonkénti termék” mátrixra, melyet korábban az 1. részben definiáltunk. Ezek eléréséhez bizonyos lépések sorozatát kell megtennünk.

¹⁶A „jövedelmek keletkezése számla” az ESA-ban a „compte d'exploitation” számlával egyezik meg.

2. A közbenső rendszer összeállítása (1. diagram)

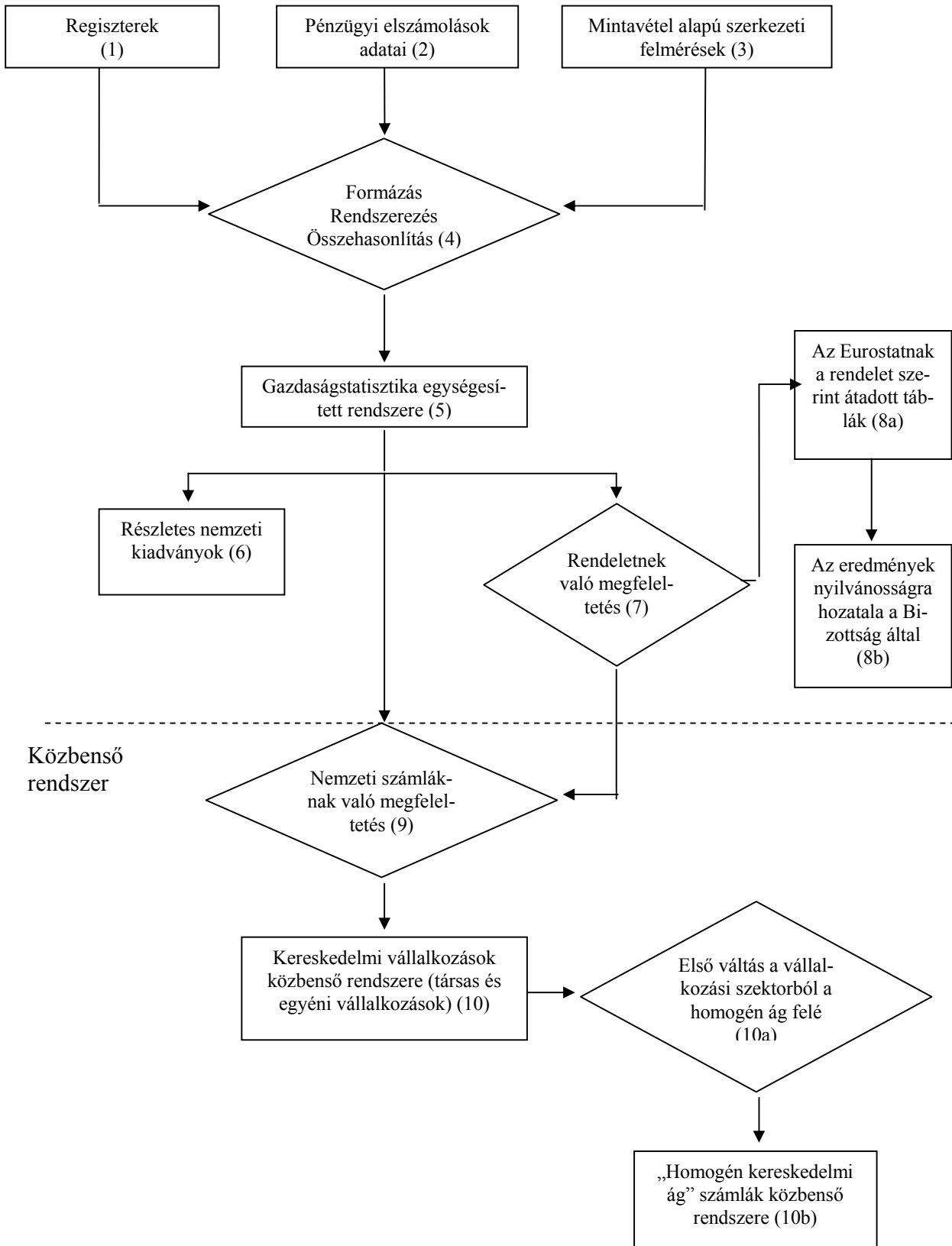
2.1 Bevezetés az 1. diagramhoz

Az 1. fejezetben kifejtettekhez igazodva, a szatellit elszámolási folyamathoz, statisztikai és gazdasági elszámolási célból egyaránt számos integrációs eljárás szükséges. Az elemzés e szakaszában a közbenső integrált rendszer összeállításához elengedhetetlen a különböző integrációs eljárások visszatérő statisztikai célú alkalmazása, amint azt az 1.4 bekezdés a) pontjában idéztük.

Az 1. diagram műveletek sorozatát mutatja be a nyers gazdasági adattól a gazdaságstatisztika közbenső rendszerébe szervezett előállításáig. Az adatgyűjtési folyamatból kiindulva különböző statisztikai integrációs eljárásokon megy át. Ez a rész elsősorban a gazdasági adatra összpontosít, amely a javasolt megközelítés szerint az alapadatok infrastruktúráját testesíti meg. Megjegyezzük, hogy az elszámolási folyamat kialakítása során háztartási adatok is alkalmazásra kerülnek majd.

Ebben a részben bemutatjuk a főbb adatforrásokat és jellemzőiket, valamint a gazdasági adatok felhasználásához kapcsolódó adatforrás-integrációs eljárásokat.

1. diagram: Kereskedelmi gazdaságstatisztika (G nemzetgazdasági ág) és a közbenső rendszer kialakítása

2.2 Az összes szükséges statisztikai alapadat összegyűjtése (1., 2. és 3. téglalap)

Bár az alapadatok országonként különböznek, elsősorban a következő forrásokhoz kapcsolódnak:

- vállalkozások és telephelyek regiszterei;
- adminisztratív források: pénzügyi források (pl. az áfához vagy az ipari és kereskedelmi nyereséghez kapcsolódóak) és társadalombiztosítási források (pl. a foglalkoztatottakhoz, a bérből és fizetésből élőknek kiosztott jövedelemhez és a vállalkozások által fizetett hozzájárulásokhoz kapcsolódók);
- vállalkozási vagy telepi szintű szerkezeti adatgyűjtések;
- évközi mutatókra vonatkozó felmérések;
- a pénzügyi szférába nem tartozó, de gazdálkodáshoz kapcsolható kereskedelmi egységek (elsősorban szövetkezetek, társulások);
- kereskedelmi vállalkozásokhoz vagy telephelyhez kapcsolódó magánforrások.

Első számú források a regiszterek, a pénzügyi források és az SBS-rendelettel kapcsolódó mintavételen alapuló szerkezeti felmérések.

A gazdasági szervezetek vagy telepek regiszterei (lásd 1. diagram 1. téglalap)

Regiszterek minden EU-tagállamban léteznek. Az 1993. július 22-ei 2186/93. számú (EGK) tanácsi rendelet szerint a regiszter „*magába foglal minden gazdasági szervezetet, az értékfelelős jogi egységet és a tőlük függő telepet, amely gazdasági tevékenységükénél fogva hozzájárul a bruttó hazai termékhez (GDP-hez). Bizonyos országokban, például Norvégiában, a Regiszter tartalmazza a szakosodott telephelyeket is.*

A regiszterek tartalmazzák az egyes egységek jellemzőit, valamint az egységek különböző típusai közötti kapcsolatokat is”.¹⁷

A regiszterben szereplő egységek azonosítására az alábbiak szolgálnak:

- azonosítószám;
- név vagy cégnév;
- cím;
- jogi forma.

A regiszter legalább két további elengedhetetlen adatot tartalmaz: a foglalkoztatottak számát és a NACE hivatalos osztályozása szerinti főtevékenységet, amely lehetővé teszi a különböző statisztikai források összeegyeztetését.

Bizonyos országokban a kereskedelmi vállalkozásokra és szakosodott telephelyekre is készítettek szatellit regisztereket. A szatellit regiszter azáltal egészíti ki a gazdasági szervezeti regisztert, hogy naprakész információt tartalmaz a gazdasági tevékenységről, földrajzi elhelyezkedésről, a dimenzióról, a tevékenység állapotáról, az árbevétel becsléséről.

¹⁷ Lásd a Gazdaságstatisztika szójegyzékét 1997, 202. oldal.

Továbbá a kereskedelem olyan tevékenység, melynek elemzéséhez a gazdasági szervezetek regiszterében nem található speciális mutatók szerinti rétegezés kívánatos; ezért a szatellitregiszter magába foglal további rétegezési ismérveket is. Az egységek típusára vonatkozóan tartalmazzák a kiskereskedelmi boltok számát, a rögzített piaci elárúsítóhelyek számát, a kereskedés formáját, illetve a kiskereskedelmi vásárlócsoporthoz való kapcsolódás formáját. A méretre vonatkozóan a változók között szerepel az üzlet eladási területe, a kiskereskedelmi árusító egység alapterület-kategóriája stb.

A szatellit regiszterek létrehozásának célja az adminisztratív és/vagy különleges források statisztikai célú felhasználása és a gazdasági szervezetek regiszteréhez való kapcsolása. Ily módon a folyamat végeztével néhány további változó válhat alkalmazhatóvá – elsősorban (a fent említettekhez hasonló) kereskedelemre vonatkozó rétegező változók. Lehetőség nyílik a hatékonyabb mintavételekre, következésképpen a hatékonyabb felvételekre, amelyek a kereskedelemre vonatkozó megbízható statisztika összeállításához szükségesek.

A pénzügyi statisztika és egyéb adminisztratív források (lásd 1. diagram 2. téglalap)

Ezek az adminisztratív vezetés céljából gyűjtött információk statisztikai felhasználásának eredményei, melyeket az informatika és a szigorú titoktartási szabályokkal egyeztetett nemzeti statisztikai intézmények részére történő adatszolgáltatás jogi akadályainak felszámolása tett lehetővé.

Két előnyös tulajdonságuk van: majdnem teljes(nek mondott) lefedettségűek, és alacsony a költségtényezőjük. Másfelől viszont hátrányuk, hogy merevek, mivel a kérdőívek szorosan függenek létrehozataluk céljától. A statisztikus nem képes minden kérdését betölteni a kérdőívekbe.

A vállalkozások által az adóhatóságnak megküldött dokumentumok tartalmazzák magát az adóbevallást, de mellékletként más számviteli dokumentumokat is, amelyek aztán a statisztika számára felhasználhatók.

De az adóhatóságok által a statisztikai intézményeknek megküldött nyers adatok nem elég megbízhatóak ahhoz, hogy a statisztika számára azonnal felhasználhatók legyenek, előtte mélyreható ellenőrzésekre és kiigazításokra (korrekciókra) van szükség.

A gazdaságszerkezeti statisztikai adatgyűjtések (1. diagram 3. téglalap)

Céljuk, hogy egységes formában éves adatokat szolgáltatassanak a kereskedelmi vállalkozások tevékenységéről. Alapjai megegyeznek a pénzügyi forrásokból nyert adatokéival, különös tekintettel a termelési számlákra, jövedelmi számlákra, elosztásra és felhasználásra. Ezek a közös alapok teszik lehetővé, hogy ellenőrizzék az egyazon nagyvállalatra vonatkozó, de különböző forrásokból származó adatokat. Másfelől viszont jócskán kiegészítik a pénzügyi forrásokat kifejezetten a kereskedelmi tevékenységre vonatkozó adatokkal, melyeket javarészt az SBS-rendelet (3. függeléke) tartalmaz. A felmérések egy része éves, egy másik része több évenkénti, legnagyobb részük ötévenkénti gyakoriságú.

A regiszterek, a pénzügyi adatok, és a felmérések összehasonlítását elősegítő elemek

Szükségesnek látszik összehasonlítani az alábbi három forrástípust: a regisztereket, a pénzügyi adatokat és a felméréseket.

Az összehasonlításokat a különböző források közös vagy harmonizált számviteli (könyvviteli) szabályai, a vállalkozások egyedi azonosítóira és NACE tevékenységi kódra hivatkozó listája segíti elő.

Pontosabban:

- a **számviteli szabványok** alapot nyújtanak megfigyelt változók meghatározásához;
- a **gazdasági tevékenységek EU-n (NACE) belüli statisztikai osztályozása** teszi lehetővé a statisztikai egységek és a megfigyelt változók besorolását, valamint az adatösszesítést (aggregálást); és
- a regiszterek **vállalkozási listája** megengedi az egyes egységek adatainak összekapcsolását, és mivel rendszeresen frissítésre kerül, újabb felmérések készítéséhez szolgál alapul.

2.3 Az egyedi számviteli adatok feldolgozása: a források összehasonlítása, egységek összevonása, formázás (lásd 4. rombusz)

A rendelkezésre álló források felhasználásával az egységeket (legalábbis a legnagyobbakat) rendezik, az azonos változókhoz tartozó eredményeket összehasonlítják, a különböző változók útján nyert eredményeket sorba rendezik és az így nyert összes eredményt megformázzák.

A cél az összes bejegyzett egység olyan egyedi statisztikai bázisának kialakítása, amely számításba veszi az adatszolgáltatást nem teljesített vagy hiányzó egységeket, és amelyből az ellentmondások kiemelhetők, pl. ugyanazon vállalkozáshoz tartozó eltérő adatok.

A „hiteles statisztikával”¹⁸ kell kezdenünk. Az optimális lefedettséghez aprólékos feldolgozásra van szükség.

Először a lehető legpontosabban be kell sorolnunk a vállalkozásokat úgy, hogy mindegyik meg egyezzen a NACE módszertani jegyzetekben előírt besorolási kritériumok szerinti azon ágazattal, alágazattal, szakágazattal, amelyikhez tartozik.

Ennek a besorolásnak nem pusztán a vállalkozások adatlapjai vagy egyes regiszterek szerint kell történnie, mert a vállalkozások nem mindig azt a tevékenységet végzik, amelyet bejegyzéskor megjelöltek. A besorolás elsősorban a vállalkozások felmérésekben közölt válaszain fog alapulni. Ezek a felmérések vagy a regiszterek fejlesztését szolgálják, vagy olyan nagyobb műveletek részét képezik, mint például az éves vállalkozási felmérések, amelyekből elemezni lehet a tevékenység és a termék szerinti árbevételt (amennyiben ez nem elemezhető a hozzáadott érték szintjén). A tényleges statisztika keretein belül történő újra besorolás nagyszabású változtatásokat kíván meg az alapstatisztikához képest.

¹⁸ „genuine statistics”

A következő lépésben pótolnunk kell az eredeti állományból hiányzó vállalkozásokat. Újra fel kell vennünk minden nagyvállalkozást, és a hiányzó kisvállalkozásokat ki kell következtetnünk a különböző forrásokból, úgy, mint az éves felmérések, a nyilvántartások vagy regiszterek és az adózási adatok összehasonlításával.

Harmadik lépésben összehasonlításokat kell végeznünk a változók átfedését tartalmazó kiegészítő források segítségével. Például az adóbevallások és az éves mintavételes felmérések ugyanazon változók által előállított adathalmazt eredményeznek. Amennyiben ellentmondásokat találunk a két forrásban, az adatfeldolgozóknak fel kell venniük a kapcsolatot a vállalkozással annak tisztázására, hogy melyik adat a helyes.

Végül, negyedik szempontként, a területi lefedettség megvalósítása érdekében be kell vezetnünk a „területen kívül eső tevékenység” fogalmát. Ez az ipari és kereskedelmi nyereség szabályain kívül eső vállalkozásokat jelenti. Például lehetséges, hogy olyan kereskedelmi ügynökök, akik piaci ügyleteket hajtanak végre, a nem piaci főtevékenységűek között szerepelnek. Ilyenek még a különleges adóstátusszal és sajátos, általában egyszerűsített számviteli szabályokkal rendelkező szövetkezetek.

A munka végeztével meg kell győződnünk, hogy minden szabályos vállalkozás hiánytalanul szerepeltetve van-e és a NACE-ágazat, -alágazat, -szakágazat szerint helyes-e a besorolása.

Mindez a vállalkozások országuk általános számviteli szabályai alapján adott válaszaihoz és bevételeihez kapcsolódik.

2.4 A gazdaságstatisztika egységesített adatbázisa vagy rendszere (5. téglalap)

Ezek az ellenőrzések és adatkezelések vezetnek el egy egységes adathalmazhoz, melyet elsősorban statisztikai felmérések eredményeiből és az adóhatóságoknak szolgáltatott adatokból nyerünk. Amennyiben csak egy forrás áll rendelkezésre, az adatok belső koherenciáját kell biztosítani.

Amikor a 4. rombuszban felsorolt adatkezelések megtörténtek, a statisztikai adatok tiszták, ellenőrzöttek és belsőleg konzisztensek. Az eredmény a **gazdaságstatisztika egységesített rendszere**¹⁹ az 5. téglalapban, amely más néven a G nemzetgazdasági ág kereskedelmi szerkezeti statisztikája: társas és egyéni vállalkozások.

2.5 Az egységesített adatbázis alkalmazása (6., 7. és 8. téglalap)

Az adatbázis számos célra felhasználható: részletes nemzeti kiadványokhoz (lásd 6. téglalap) vagy az SBS-rendelet szerinti Eurostat adatszolgáltatáshoz (lásd 7. és 8. téglalap). Az Eurostat beépíti ezeket az adatokat saját adatbázisába, és adat-összeállításában publikálja.

¹⁹ Unified system of business statistics, rövidítve USBS.

2.6 A közbenső rendszer kialakítása a nemzeti számlák definícióinak elfogadásával (9. rombusz)

Ettől a ponttól kezdve egy olyan folyamatba lépünk, amelyet egyre inkább a nemzeti számlák határoznak meg: ez a közbenső rendszer.

Fontos észben tartanunk, hogy a közbenső gazdasági rendszer nagy jelentőséggel bír, mivel ez az a szint, amely lehetővé teszi a korrigált értékek ágazat, alágazat, szakágazat szerinti tagolását, és a nemzeti számlák központi rendszerében történő kiigazítást ahhoz, hogy a megfelelő számú szatellit számla kerülhessen kialakításra. Legalább három, a G nemzetgazdasági ág három ágazatának megfelelő számla készül így el. A szakemberek igényei azonban valószínűsíthetően a közbenső rendszer felhasználása során nagyobb számú NACE-szakágazatcsoport kialakításához vezetnek.

Összegezve: a probléma lényege egy olyan ágazat, alágazat, szakágazat szerinti megfelelő közbenső rendszer elérése, amelyre „rögzítési pontok” vagy „kiigazítási arányok” alkalmazhatók (a terminológia leírásához lásd a 3. függelék).

Ez a lépés a hagyományos elszámolási adatokhoz használatos fogalmaktól jócskán eltérő ESA'95 fogalmak alapos ismeretét és alkalmazását igényeli, ami megkívánja az SBS-alapú adatok nemzeti számla szerint konform definíciókhoz²⁰ való kiigazítását. Az eredmény a **kereskedelemstatisztika integrált közbenső rendszere** (10. téglalap).

A közbenső rendszer származtatása

A folyamat során a változók értéke nem változik. Az eljárás tisztán és egyszerűen az elszámolási rendszerek besorolását és fogalmi értelmezését változtatja meg. Másképpen szólva, az üzleti számviteli rendszerből (a vállalkozások belső elszámolásából) a nemzeti számlák rendszerébe történő átmenet **bizonyos változók helyzetének vagy besorolásának változtatásával** jön létre.

A legjobb példa erre a lízingdíjak éves részleteinek kifizetése, amely a magánelszámolások rendszerében költség lévén csökkenti az eredmény számlát, míg a nemzeti számlák esetében mint beruházás növeli a bruttó állóeszköz-felhalmozás értékét.

Hasonlóan az ingatlanvásárláshoz (telek- vagy épület-) kapcsolódó jogi szolgáltatás díja: a nemzeti számlák rendszere szerint beruházási kiadás és nem költség.

Megjegyezzük, hogy az SBS-rendelet szerint a „pénzügyi lízing útján szerzett tárgyi eszközök értéke” beruházásnak minősül. Sok szempontból az SBS-rendelet a közbenső rendszerhez tartozik és sokkal inkább a nemzeti számlák definíciói befolyásolják, mint a magánelszámolások. A 7. és 9. rombusz közötti nyíl is ezt támasztja alá.

A következő feladat a pénzügyi évek szinkronizálása. A vállalkozásoknak eltérő lehet az elszámolási időszakuk. Néhány cég elszámolási időszaka a naptári év közben kezdődik és ez a tendencia egyre növekszik azért, hogy tehermentesítsék a könyvelőket bizonyos hónapokban. Ki kell igazítani

²⁰A szatellit számlákban használatos főbb változók SBS-definícióinak részletesebb leírása és az NA-definíciókkal történő összehasonlítás a függelékben található.

azokat az elszámolásokat és beérkezett válaszokat, amelyek különböző időszakokra vonatkoznak. Ez különösen fontos a magas inflációval rendelkező országok számára. A jövőben, amikor megtörténik a rendelet felülvizsgálata, egy további változó bevezetése szükséges (1., 2., 3. és 4. függelék).

Ezek a folyamatok vezetnek el a **gazdaságstatisztika közbenső rendszeréhez**, melyben módosult és az eredeti számlarendszertől különböző az elszámolás szerkezete, de az értékek megegyeznek az eredetiekkel. Ebben a fázisban még nem kíséreljük meg az egyes értékek becslését.

Az 5. és 10. téglalap közötti különbség (lásd 1. diagram)

Összegzésképpen érdemes összehasonlítani az 5. és a 10. téglalapot:

- Az 5. téglalap képviseli a **gazdaságstatisztika egységesített rendszerét (USBS)**; és
- A 10. téglalap képviseli a **kereskedelem közbenső rendszerét (IS)**²¹.

5. téglalap

Az USBS az adóhatóságoktól és a vállalászási felmérésekből (és esetenként a regiszterekből) nyert statisztika összevonásának eredménye. Az összevonás elméletileg mindig lehetséges (és el is várható), mivel minden ország rendelkezik olyan pénzügyi rendszerrel, amely többé-kevésbé pontos részletekkel szolgál a vállalkozások tevékenységéről.

Az SBS-rendelet kötelezi a vállalkozásokat, hogy válaszoljanak a statisztikai felmérésekre, és mutatószámokat szolgáltatassanak (olyanokat is, amelyeket nem tüntetnek fel a pénzügyi hatóságok felé benyújtott bevallásokon). Bár az adóbevallások vegyes felhasználása nem kötelező, mégis erősen javasolt. A pénzügyi számviteli adatok legtöbbször rendelkezésre is állnak. Használatuk elősegíti a 4. rombusz által képviselt folyamatokat (formázás, rendszerezés, összehasonlítás), és eredményként megkapjuk a **gazdaságstatisztika egységesített rendszerét (USBS)**, melynek minősége teljesíti a publikálási célokra megfogalmazott standardokat és az SBS-rendelet előírásait.

10. téglalap

A **kereskedelem közbenső rendszere (IS)** (amely a tőkeszámlákhoz viszonyítva teljesen magába foglalja a vállalkozásokat, de képtelen megkülönböztetni az egyéni vállalkozásokat a „jogi forma” változó SBS-rendeletből való hiánya miatt) további lépéseket tartalmaz. Bár az USBS-ből nyert változó értékét változatlanul hagyja, a közbenső rendszer átveszi a nemzeti számlák fogalmát, definícióit, szerkezetét és sorozatát. A közbenső rendszer tehát lényeges lépése a központi nemzeti számlák kialakításának. Előretételezve pedig az IS szükségszerű, mert lehetővé teszi a nemzetiszámla-értékek ágazatba, alágazatba, szakágazatba történő tagolását, ezáltal megvalósíthatóvá teszi a szatellit számlák számának igény szerinti kialakítását.

²¹ Intermediate System, rövidítve IS.

2.7 A közbenső rendszer adatai: két kereskedelmi számlarendszer, így: a vállalati szektor számlái és a kereskedelmi ágazat vagy homogén ág számlái

Ebben a fázisban két számlarendszer alkalmazása lehetséges. Amint azt az 1. diagram illusztrálja, el lehet mozdulni a **kereskedelmi vállalatok szektora** (10. téglalap) kereskedelemstatistikájától a **homogén kereskedelmi ágazat** (10b. téglalap) kereskedelemstatistikája felé.

Ez a „tevékenység szektor/homogén ágazat” váltás vagy átmenet (10a. téglalap) úgy történik, hogy eltávolítjuk a kereskedelmi vállalkozás szektor mutatói közül a nem kereskedelmi tevékenységeket, és hozzáadjuk a kereskedelmi tevékenységeket a nem kereskedelmi ágazat vállalkozásai közül.

A váltást megvalósíthatjuk az SBS-rendelet információinak segítségével és a vállalkozások másodlagos tevékenységeit megkülönböztető vállalkozási felmérésekkel. Amint az a magyarázatból hamarosan kitűnik, az SBS-rendelet kimerítően foglalkozik a homogén ág mutatóinak levezetésével, de sajnos jelenleg ez még nem elegendő.

A közbenső rendszer adatai: első váltás a kereskedelmi vállalkozási szektortól a homogén kereskedelmi ágazat felé és a rendelet által kínált lehetőségek

A gazdaságstatisztika igyekszik elősegíteni a váltást a vállalkozások tisztán kereskedelmi tevékenységére irányuló kérdései segítségével, bármilyen szektorhoz is tartozzon a vállalkozás.

A váltáshoz az alábbi változók szükségesek:

- összes árbevétel – ebből: a változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk értékesítése;
- termékek és szolgáltatások beszerzése – ebből: változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk és szolgáltatások beszerzése;
- készletállomány-változás – ebből: változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk készletállományának változása.

Minden országnak elő kell tudni állítani a fenti mutatókat.

Az SBS-rendelet erre a kérdésre kielégítő választ tud adni az Ipar (2. függelék), az Építőipar (4. függelék) és a Kereskedelem (3. függelék) esetében. Azonban, a kereskedelmen kívüli szolgáltatások esetén a tisztán kereskedelmi tevékenységet nem lehet külön mérni, mert kizárólag a „változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk” értéke áll rendelkezésre az 1. függelékben.

Az 1. függelékben szerepel a „Változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk és szolgáltatások beszerzése” (13 12 0 változó). Ezt a változót ki kellett volna egészíteni az „áruból származó bevétel” és „készletállomány” változókkal. Ennek ellenére hasznosnak bizonyul, mert legalább jelzi a kereskedelmi tevékenység létét, és közvetett mérési elemként szolgál. Így szól: „Ebben a vállalkozási tevékenységben jelen van a kereskedelmi célú beszerzés és értékesítés, és ez az X ezer frankért, márkáért stb. beszerzett értékhez kapcsolódik”. Vagyis minden 2., 3. és 4. függeléken kívüli tevékenységi szektorban (vagyis a kereskedelmen kívüli szolgáltatások esetében) a beszerzési és viszonteladási tevékenységet részben és közvetve tudjuk kiemelni és mérni.

A 2. (Ipar) és a 4. (Építőipar) függelékben három változó szerepel: a 18 16 0 változó (kereskedelmi és közvetítő tevékenységekből származó árbevétel), a 13 12 0 változó amely az 1. függelékben is megtalálható (változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk és szolgáltatások beszerzése) és elsősorban a 12 13 0 változó: az áru továbbértékesítés bruttó árrese, amely változó „származtatott” vagy „összetett”, ellentétben az olyan megfigyelésen alapuló változókkal, mint az árbevétel és a beszerzés. A 12 13 0 változó csakis számítások sorozatával állítható elő:

- kereskedelmi és közvetítő tevékenységből származó árbevétel (18 13 0 vagy 18 16 0 a 2. és a 4. függelékben);
- továbbértékesítési célból történő árubeszerzés (13 12 0);
- továbbértékesítési célú árukészletállomány-változás (mely változó nem szerepel kifejezetten a 2. és 4. függelékben, de szükséges a 12 13 0 változó előállításához; így az Eurostat jogosan kérheti szolgáltatását).

A 3. (Kereskedelem) függelékben kifejezetten szerepelnek az alábbi változók:

- kereskedelmi célú beszerzésből és továbbértékesítésből származó árbevétel (18 13 0);
- változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk és szolgáltatások beszerzése (13 21 0 változó);
- változatlan formában újbóli eladásra beszerzett áruk és szolgáltatások készletállomány-változása (13 21 1 változó);
- és a származtatott változó: áru-továbbértékesítés bruttó árrese (12 13 0 változó).

A vizsgálódás lezárásaként három pontot kell kiemelni:

- a (kereskedelmen kívüli) szolgáltatási tevékenységek esetében a kereskedelmi (beszerzés – továbbértékesítés) tevékenységet részben és közvetve az újbóli eladásra beszerzett árubeszerzés értéke mutatja és méri, ha csak a statisztikusok az áruk értékesítésére és a készletállományra (újbóli eladásra beszerzett áruk) vonatkozóan be nem vezetnek két új változót;
- az iparban és az építőiparban a kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel és a bruttó árres (vagy kereskedelmi szolgáltatások eredménye) mérhetővé válik, amennyiben a statisztikusok bevezetik a „Továbbértékesítési célú termékek készletállomány-változását”, amelyet a 12 13 0 változó (Továbbértékesítési célú áruk árrese) hallgatólagosan is megkíván;
- a kereskedelem (G) nemzetgazdasági ág) a tisztán kereskedelmi tevékenység tökéletesen elkülöníthető a kibocsátás vagy bruttó árres fázig, de nem az azt követő eredmény számlákban (folyó termelőfelhasználás, hozzáadott érték stb.).

Váltás a vállalkozási szektorból a homogén ágazatba, melyet néhány vállalkozási felmérés tesz lehetővé

Némely országban a vállalkozási felmérések információt kérnek a főtevékenységek mellett a másodlagos tevékenységekkel kapcsolatban is – lefedve ezáltal a kereskedelem, ipar és építőipar mellett a nem kereskedelmi szolgáltatásokat is. Ez lehetővé teszi az összes tevékenység lebontását oly módon, hogy a kereskedelmi és nem kereskedelmi tevékenységek külön-külön beazonosíthatók, és a kereskedelmi ágazat mutatóihoz szabadon hozzáadhatók és eltávolíthatók.

Eltekintve a besorolási hibáktól, a másodlagos tevékenységekről rendelkezésre álló adatok felbecsülhetetlen értéke az, hogy a kereskedelmi vállalkozási szektor mutatóit (10. téglalap) átkonvertálhatja a homogén ág mutatókba (1. diagram 10b. téglalap). Ez azonban csak a „termelési érték” vagy „kibocsátás” mutatók szintjéig igaz. A folyó termelőfelhasználást, a hozzáadott értéket, a személyi költségeket és a működési eredményt a fő- és másodlagos tevékenységek szintjén nem elemzik. A mezőgazdasági termelők által folytatott kereskedelmi tevékenység továbbra is ismeretlen marad (azonban ezt a pontot ellenőrizni kell).

3. A kereskedelem központi számláinak kialakítása (2. diagram)

3.1 Bevezetés a 2. diagramhoz²²

Az előző fejezetben a közbenső rendszert (IS) a regisztrált vagy megfigyelt termelőegységek átfogó adatbázisaként írtuk le. Az IS-t korrigáltuk a nem válaszoló vagy átmenetileg hiányzó vállalkozások és a számviteli hiányosságok figyelembe vételével (mivel a vállalkozások különböző időpontokban nyitják és zárják könyveiket).

Azonban az IS nem teljes lefedettséggel kezeli a regisztrált egységek hiányzó vagy rejtett munkarejét, és egyáltalán nem ad teljes körű elszámolást a nem regisztrált, nem megfigyelt vagy eltitkolt egységekről. Továbbá nem várható el a bevallott értékek pontossága sem, mivel ezeket közvetlenül a következetesen alacsonyabb árbevétel bevalló vállalkozásoktól nyeri.

Ezért szükséges, hogy a nemzeti számlák kezelői kiigazításokat végezzenek, és biztosítsák a nemzeti számla becslési értékeinek pontosságát és lefedettségét. Kezdetben a kiigazítások a kereskedelmi vállalkozási szektor értékeire alkalmazandók (vagyis a főtevékenység szerinti besorolás vállalkozásaira). Egy későbbi fázisban azonban szükséges a központi számlák értékeinek meghatározása is a homogén ág (kizárólag kereskedelmi tevékenységet végző termelőegységek, vagyis változatlan formában, újbóli eladásra beszerezett áruk értékesítésével foglalkozók) számára.

A **2. diagram** mutatja be a működési folyamatokat. Ez a konzisztens kereskedelmi becslések előállításának egy elméleti sémája, amely nem feltétlenül merev folyamatsorozat. A lefedettséget a 10. téglalaptól (vállalkozás alapú megközelítés) vagy a 10b. téglalaptól (szakosodott telephely alapú megközelítés) kiindulva kereshetjük. Az országoknak ugyanilyen rugalmasságot engedhetünk meg, az egyébként csak a nemzetiszámla-becslések (bázisévek) folyó évekhez történő teljes átvilágításának keretei között végrehajtandó kiigazításokban. Például az adócsalás miatti kiigazítási arányszámok a bázisévek közötti években állandóak lehetnek.

²²Az Útmutatóban javasolt módszertan a szatellit számlák szerkesztéséhez szorosan kapcsolódó központi számlák kialakítására összpontosít. A figyelem elsősorban a bázisév előállítására és nem a jelenlegi adatok kiszámításának módszertanára irányul.

3.2 Összegzés: kiigazítások adókikerülés, adócsalás, valamint hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás miatt

Az országok különbözőképpen kezelik a szándékosan alacsonyabb árbevétel- vagy jövedelembevallásokat és a hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás miatti kiigazításokat. Tulajdonképpen az adókikerülés, adócsalás és a hiányzó vagy rejtett munkaerő miatti integrált kiigazítások módszerének kiválasztása erősen függ a rendelkezésre álló forrásoktól és ezen források megbízhatóságától. A Pénzügyi ellenőrzés (15. téglalap) csak egy a számos, a vállalkozások, elsősorban a kis cégek által szándékosan alacsonyan bevallott árbevétel- és jövedelemadat korrekciójának kiszámításához használt források közül. Ezen túlmenően kiigazításokat végeznek áfacsalásra, illetve a természetbeni jövedelmek és borraivalók becslésére is. (Mivel ez utóbbi viszonylag kis mértékű a kereskedelemben, ezért itt figyelmen kívül hagyjuk.)

Számos ország rendszeresen összehasonlítja a kereskedelem vállalkozás alapú foglalkoztatási mutatóit (lásd 11. téglalap) a munkaerő-felmérések és más demográfiai források eredményeivel (13. téglalap). A foglalkoztatási számok különbsége (12. rombusz) gyakran a hiányzó/rejtett munkaerőt jelenti, és megfelelő korrekciókkal legalább az árbevétel és a hozzáadott érték szintjét megemelik.

Az alacsonyabb jövedelem és a hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás miatti kiigazítások együttesét (14. rombusz) hozzáadva a közbenső rendszerből eredő értékekhez (10. téglalap) megkapjuk a kereskedelmi vállalkozásiszektor-számlák becsléseit (16. téglalap).

Az **1. függelék** és a 2. diagramot követő bekezdések részletesebb beszámolót nyújtanak ezekről a lefedettség miatti kiigazításokról.

Az adókikerülés és adócsalás miatti kiigazítások (15. téglalap és 14. rombusz)

Az 1. függelék bizonyos fokú részletességgel tárgyalja a kiigazításokat, valamint az adókikerülés és az adócsalás fogalmát. Az adókikerülés és adócsalás általában az alacsonyan bevallott jövedelemmel és árbevétellel hozható összefüggésbe. Az ilyen adókikerülés befolyásolja a nemzeti számlák átfogó koherenciáját. Az áfacsalás miatti kiigazítás azért is szükséges, mert a vállalkozások vásárlóiknak felszámítják az áfát, de nem minden esetben fizetik meg az adóhatóságoknak.

A szükséges kiigazítások tehát tipikusan a következőkhöz kapcsolódnak: árbevétel (nagyon gyakran alulbecsült); továbbértékesítési célból történő árubeszerzések (az adófizető érdekeitől függően lehet alul- vagy felülbecsült); folyó termelőfelhasználás (általában felülbecsült, mivel növeli az adóalapot csökkentő költségeket); a vezetőknek és tulajdonosoknak vállalkozásukból nyert jövedelme; és a megtakarítások. Vannak olyan keresők is, akik nincsenek lejelentve a társadalombiztosításnak, és akiknek fizetését folyó termelőfelhasználásként számolják el.

Ahogy az 1. függelék jelzi, az alacsonyabban bevallott jövedelmet és árbevételt különbözőképpen lehet kiigazítani (ezeket mutatja be a 2. diagram 14. rombusza):

Pénzügyi ellenőrzés adatainak felhasználása: amikor az adóhatósági vizsgálatok eredményei hozzáférhetőek, pontosak és elemzési célra felhasználhatóak, akkor ezek az adatok megfelelőek a kiigazításokhoz. A gyakorlatban az adóhatósági vizsgálatok adatai felül- vagy alulbecsülhetik az adócsalás mértékét. Egyfelől felülbecsülhetik, ha az adóhatóságok a vállalkozások olyan alcsoportját célozzák

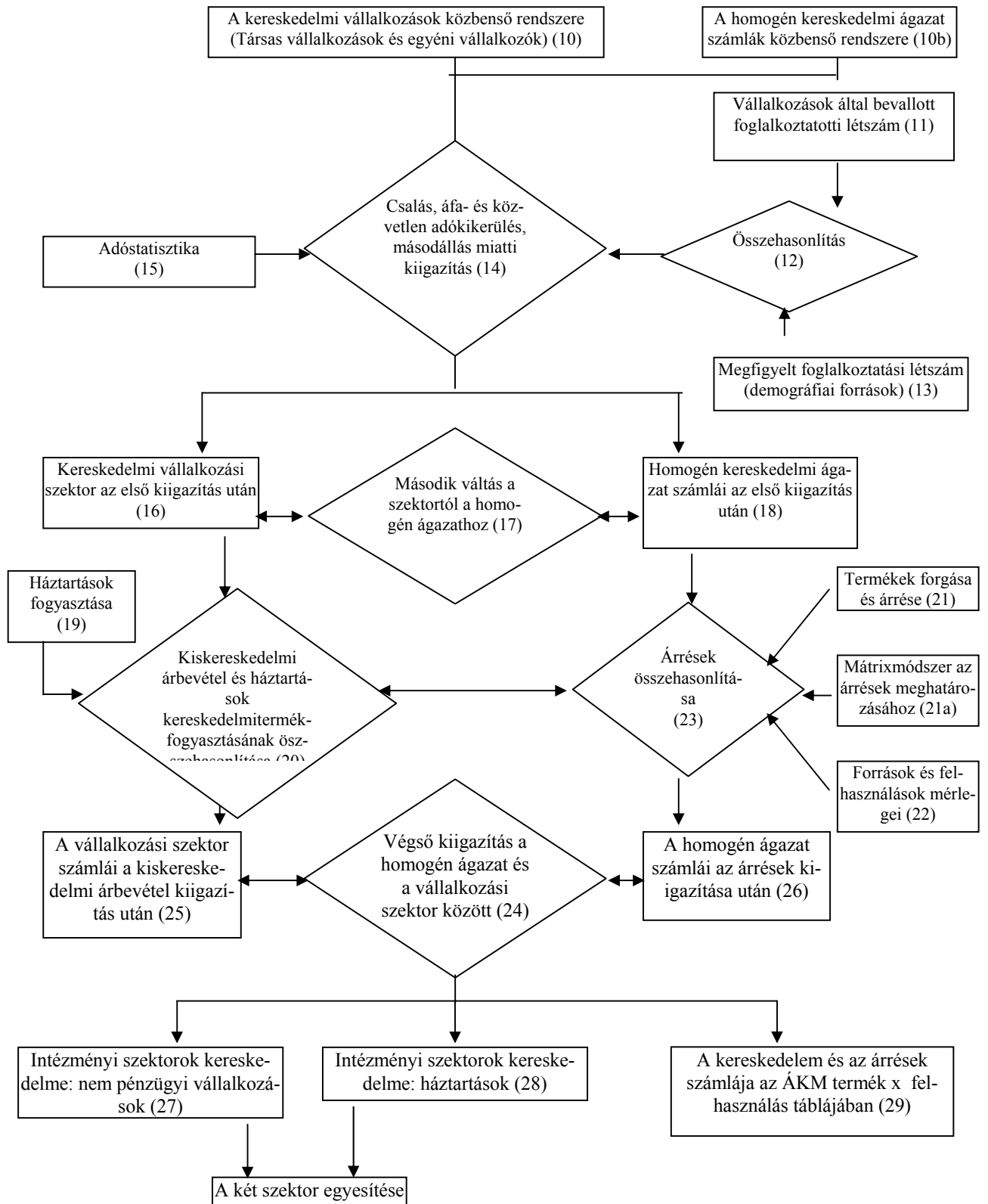
meg, ahol tudják, hogy könnyen bukkanhatnak adócsalásra. Másfelől viszont alulbecsülhetik abban az esetben, ha az adóvizsgálat során nem sikerül teljes mértékben felfedni a hiányzó jövedelmet vagy árbevételt. Következésképpen az adóhatósági vizsgálatok adatait alaposan meg kell vizsgálni ahhoz, hogy a reprezentativitást biztosítsuk.

A fenti minősítésektől függően a pénzügyi ellenőrzések adataiból levezetett adócsalás mértékének kiszámítását segíti például a vállalkozás méretének, az adórendszernek, a jogi formának, valamint a végzett tevékenységeknek a vizsgálata. Így adócsalási arányszámok határozhatók meg a gépjármű-, a nagy- és a kiskereskedelmi ágazatokhoz (ez utóbbit talán tagolhatnák élelmiszer- és nem élelmiszer kereskedelem szerint). A kiszámított kiigazításokat ezután alkalmazhatjuk az adóvizsgálat előtti árbevétel, jövedelem, árubeszerzés vagy folyó termelőfelhasználás szintjéhez.

A Franz módszer: ez a módszer az osztrák statisztikus, Alfred Franz (1985) által javasolt megközelítésen alapul. A kisvállalkozások adókikerülését úgy próbálta megbecsülni, hogy összehasonlította a saját magukat foglalkoztató vállalkozók jövedelmét az általuk alkalmazott munkavállalók átlagos fizetésével (vagy azokéval, akik hasonló vállalkozásoknál állnak alkalmazásban). Azon az alapon, hogy a saját magát foglalkoztató jövedelme valószínűtlen, hogy tartósan alacsonyabb legyen az alkalmazottak átlagos bérénel és fizetésénél, a saját foglalkoztatású jövedelmeket felfelé kell kiigazítani. Ezt a módszert Olaszországban rendszeresen alkalmazzák.

A változók közötti kapcsolatok ellenőrzése: gyakran leleplező eredményekkel szolgál az egy főre jutó árbevétel, folyó termelőfelhasználás és kibocsátás mutatóinak iparág és cégméret szerinti vizsgálata. E változók közötti kapcsolatok elemzése történhet a kívül eső elemek azonosítására szolgáló normák felállítása céljából. Kiigazítások végezhetők ezután az egyes bevételekben vagy az iparági rétegben az alacsony árbevétel és jövedelem, illetve a magas folyó termelőfelhasználás korrigálására.

2. diagram: A Közbenső Rendszertől a Központi Számláig

A hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás kiigazítása (11. és 13. téglalap és 12. és 14. rombusz)

A „rejtett foglalkoztatás” kifejezés nem elég pontos. A „hiányzó foglalkoztatás” talán jobb kifejezés. Az itt tárgyalt kiigazítás minden hiányzó foglalkoztatásra és így minden hiányzó gazdasági tevékenységre is vonatkozik – úgy a **nem regisztrált**, mint a **regisztrált** egységek esetén.

A **nem regisztrált** egységek esetében, a foglalkoztatás azért hiányzik, mert tevékenységeiket, bár legálisak, szándékosan elrejtik a hatóságok elől; ezek gyakran ún. „titkolt” termelőegységek. A „rejtett” kifejezés ezekben az esetekben helyénvaló.

Regisztrált egységek esetén, a foglalkoztatás azért hiányzik, mert nem minden munkavállalót jelentenek be. A „rejtett” terminológia itt is helyesen alkalmazott. Azonban egyes egységek kimaradhatnak, vagy egyszerűen nem észlelik őket. Ez megtörténhet, ha a vállalkozási register vagy a mintavételi keret nem naprakész, vagy ha az egységek a statisztikai adatszolgáltatási kötelezettséghez alkalmazott küszöböt nem érik el. A „rejtett foglalkoztatás” kifejezés itt nem állja meg a helyét, mert a foglalkoztatást vagy tevékenységet nem szándékosan titkolták el.

A hiányzó foglalkoztatás felderítésére az EU-ban leginkább használatos módszer a kereskedelmi vállalkozásoktól eredő foglalkoztatási becslések (2. diagram 11. téglalap) összevetése a demográfiai adatforrásokból rendelkezésre álló alternatív foglalkoztatási becslésekkel (13. téglalap), így a munkaerő-felméréssel²³ és a népszámlálással.

Az érvelés a következő: ha ugyanazon források, amelyekből a kibocsátás és/vagy a hozzáadott érték becsléseit nyerjük, a foglalkoztatás becslésére is alkalmasak, akkor ez a foglalkoztatási becslés a teljesség érdekében összevethető a demográfiai adatforrásokból nyert foglalkoztatási becslésekkel. Bármilyen hiányosság, ami a kibocsátási- vagy hozzáadottérték-becslések útján nyert foglalkoztatásban felszínre kerül, megfontolás tárgyává teheti ezen értékek kiigazításának szükségességét is.

A foglalkoztatási adatok lefedettségi célú felhasználásának négy megkülönböztetett lépése van:

- a kibocsátásbecslések alapjául szolgáló foglalkoztatás definiálása;
- a foglalkoztatás definíciójának szabványosítása;
- a foglalkoztatási összehasonlítások értékelése; és
- a gépjármű-, nagy- és kiskereskedelemre gyakorolt hatások értékelése.

A kibocsátás alapjául szolgáló foglalkoztatás definiálása

A kibocsátás alapjául szolgáló foglalkoztatás azt az adatot jelenti, amely a kibocsátás adatforrás kialakításával van kapcsolatban – vagy azt, amely a kibocsátás kialakítása érdekében használt egyéb változók kivetítésére vagy frissítésére alkalmaznak. A legvilágosabb és a legegyszerűbb a kapcsolat abban az esetben, amikor a foglalkoztatási adat ugyanabból a forrásból ered, mint a kibocsátás vagy a hozzáadott érték mutatószámai, vagyis a közös forrást a kereskedelmi vállalkozások jelentik.

²³ Labour Force Survey, rövidítve LFS.

A foglalkoztatás definíciójának szabványosítása

A második lépésben a különböző forrásokból (kibocsátás alapjául szolgáló foglalkoztatás, munkaerő-felvétel és népszámlálás) eredő foglalkoztatási becsléseket egyetlen foglalkoztatási definícióra kell szabványosítani, hogy megfelelően össze lehessen őket hasonlítani.

Ebből a célból általában a foglalkoztatás definíciójára a „belföldön foglalkoztatott lakosság”-ot választják. A foglalkoztatási adathalmazok fogalmi kiigazításának mértéke tagállamonként változó, de a következő tényezőket kell figyelembe venni: határokon átnyúló munkavállalás, másodállások, részmunkaidős-foglalkoztatás és szezonális foglalkoztatás.

A foglalkoztatás összehasonlításának értékelése

Harmadik lépésben a foglalkoztatás összehasonlításának eredménye kerül értékelésre, és eldöntik, mely eltérések szignifikánsak, és a különböző foglalkoztatási becslések közül melyik a legmegbízhatóbb. Az értékelésnek szem előtt kell tartania az adatforrások megbízhatóságát, így például: a mintavételi hibák mértékét; a munkavállalók saját ágazati besorolását a munkaerő-felvétel vagy a népszámlálás során; a határátlépők, mint ideiglenes munkavállalók, ügynökök és otthoni alkalmazásban lévők megkülönböztetését; a közös definíció felé történő elmozdulás érdekében végrehajtott kiigazítás megbízhatóságát.

A nagy- és a kiskereskedelemre gyakorolt hatás értékelése

Végső lépésben értékeljük a legjobb foglalkoztatási becslés hozzáadott érték becslésre gyakorolt hatását. Amennyiben a demográfiai források (2. diagram 13. téglalap) jelentősen magasabb foglalkoztatottságot mutatnak, mint a vonatkozó gazdaságstatisztika (11. téglalap), akkor valószínűsíthető, hogy az utóbbi nem teljesen lefedett. A foglalkoztatási becslések közötti eltérést (12. rombusz) meg kell szorozni valamilyen tényezővel azért, hogy megnövelje a hozzáadott értéket (ez történik a 14. rombuszban). A szorzótényezőt a foglalkoztatási egységenkénti hozzáadott érték kivetítésének tekinthetjük, melyet a homogén kereskedelmi ág esetében már mértünk, figyelembe véve a vállalkozás méretét és a hiányzó foglalkoztatást valószínűsíthetően tartalmazó alszektort.

3.3 A kiigazított kereskedelmi számlák két csoportja: a kereskedelmi vállalati szektor számlái (16. téglalap) és a homogén kereskedelmi ágazat számlái (18. téglalap, 17. rombusz)

A 16. téglalap az adókikerüléssel, adócsalással és a hiányzó/rejtett munkaerővel kiigazított (14. rombusz) szektoradatok eredménye. Ezeket a kereskedelmi vállalkozási szektoradatok (16. téglalap) további érvényességi ellenőrzéseknek kell alávetni. Ugyanakkor a homogén ágazat adatainak érvényesítése is kívánatos, így megkezdődik a vállalkozási szektortól a homogén ágazat felé történő váltás (17. rombusz). A kiigazított szektoradatokhoz (16. téglalap) egyszerű arányszámokat alkalmazva nyerjük a homogén ágazat adatokat (18. téglalap). Ezeket az arányszámokat a **közbenső rendszer** szektor- és homogénágazat-adataiból vezetjük le (10. és 10b. téglalap), melyeket a korábbi szektor-homogén ágazat váltáskor kaptunk (1. diagram 10a. rombusz). A 18. téglalap közvetlenül

az olasz módszerből származhat (a tisztán kereskedelemről származó egy főre jutó érték 98%-a szorozva a munkaerőegység²⁴ alágazatonkénti számával).

A kereskedelmi számlák két rendszere (16. és 18. téglalap) most elkülönült érvényességi ellenőrzéseken megy át. Először a szektoradatok érvényességét mutatjuk be a 16. téglalapban. A 3.4 bekezdésben leírjuk a kiskereskedelmi árbevétel és a háztartási fogyasztás összehasonlítását. Azután a 3.5 bekezdésben mutatjuk be a homogén ágazat adatainak érvényesítését.

3.4 A kiskereskedelmi árbevétel (16. téglalap) összehasonlítása a háztartásoknak a kereskedelmi forgalomból származó termékek fogyasztásával (19. téglalap)

Ez a vizsgálat nagyon hasznos, mert lehetőséget ad a kereskedelmi szektor legnagyobb ágazata – a kiskereskedelem – tevékenységének ellenőrzésére. Ez az ágazat a GDP 7%-át és az összes kereskedelem kb. 50%-át teszi ki. A háztartásoknak a kereskedelmi forgalomból származó termékek fogyasztásával történő összehasonlítása (amennyiben független forrásból származik) a kiskereskedelmi árbevétel mutató kiigazítására ösztönözhet mind abszolút értékben (a bázisévek főbb nemzetiszámla-felülvizsgálata során), mind az egyes évek szintjén (folyó évek).

Ezt a vizsgálatot, szükség esetén akár egyszerűsített módszertan felhasználásával, minden nemzeti statisztikai hivatalban el kell végezni. Egyfelől a kiskereskedelmi árbevétel egyike az első értékeknek, amelyekhez a rendelet alkalmazásával jutunk. Másfelől a háztartások végső fogyasztása a legnagyobb egyedi kiadási tétel, melyet a nemzeti számla igényel, és amelyet általában nagyfokú részletességgel számít ki termékenként, így lehetővé válik a „háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának”, vagyis a kiskereskedelmen keresztül elosztott áruk fogyasztásának elkülönítése. A vizsgálat azonban nem túl egyszerű, mivel az adatok összehasonlíthatósága érdekében számos kiigazítást kell végrehajtani.

Ez az összehasonlítás az árbevétel és a bruttó árrés termék–szektor közötti váltásának megvalósítására irányuló, általánosabb eljárás speciális része (4. függelék 3.5.1 bekezdés).

Az összehasonlításhoz szükséges terminológia: definíciók

A kiskereskedelmi árbevétel magában foglalja a kiskereskedelmi vállalkozások tevékenységéből származó összes bevételt²⁵. Ez jelenti mind a főtevékenységből származó bevételt (vagyis az újbóli eladásra beszerzett áruk kiskereskedelmi értékesítését), mind a másodlagos tevékenységeket (így a saját termelésű termékek értékesítését, a nagykereskedelmi értékesítést, az ügynöki vállalkozás jutalékát, és a szolgáltatásnyújtást).

A háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztása része a háztartások azon fogyasztásának, mely alapesetben a kiskereskedelem csatornáján keresztül valósul meg. E szám eléréséhez az alábbi elemekkel kell csökkenteni az összes fogyasztást:

- a háztartások saját termelésű élelmiszer-fogyasztása;

²⁴ ULA: unit of labour, munkaerőegység.

²⁵ A gazdaságstatisztika szójegyzéke a következő definíciót tartalmazza: Az árbevétel magában foglalja a megfigyelt egység által az adott időszakban számlázott teljes összeget, amely termékek és szolgáltatások harmadik fél felé történő piaci értékesítéséből származik (39. oldal, angol nyelvű verzió).

- nem kiskereskedők által értékesített áruk: víz, gáz és elektromos áram;
- az összes igénybe vett szolgáltatás, így javítás, közlekedés, egészségügyi és szabadidős szolgáltatások, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, jogi szolgáltatások, tisztítás és higiénés szolgáltatások.

Ezek az értékek csak akkor vonhatók le, ha a háztartások összes fogyasztásáról részletes információkkal rendelkezünk. Továbbá a kiskereskedelmi árbevétel a nemzeti számlák háztartásifogyasztás-becsléseivel kell összehasonlítani, nem pedig a háztartási költségvetések felméréséből származó eredeti felbruttósított eredményekkel. Itt is elemi fontossággal bír a **kiinduló** statisztika (felmérésekből nyert) és a nemzeti számla célokra **átdolgozott** statisztika megkülönböztetése. A fogalmi és definíciós eltéréseken kívül a háztartási felmérések tartalmazhatnak hibákat, hiányzó elemeket, szándékosan alacsonyabb vagy magasabb bevallott értékeket. A háztartás- és a gazdaságstatisztika javítása és kiigazítása ezért egyaránt szükséges.

Az összehasonlítás módszertana: a kiskereskedelmi árbevétel kiigazításának szükségessége

Az összehasonlítás előtt, a kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztása közötti átmenet képzése céljából számos lépést be kell iktatni. Ezek az átváltási lépések hozzák egy szintre a kiskereskedelmi árbevételt és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztását. A kiigazítások hiánytalan leírása és bemutatása a **2. függelékben** található. Az összehasonlítás rendszere a Franciaországban alkalmazott módszertanból származik.

A 2. függelék az összehasonlítás egy szigorú eljárását tartalmazza. Javasol továbbá egy egyszerűsített megközelítést azokra az esetekre, ahol kevesebb információ áll rendelkezésre.

Hangsúlyozzuk, hogy bizonyos kiigazítások szükségesek az „Összes kiskereskedelmi árbevételből” a „Kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásra” történő átváltáshoz: mégpedig a másodlagos tevékenységekből származó árbevétel és a háztartások nem kiskereskedőktől történő beszerzései esetében. E két tételnél a korrekció megegyezik a vállalkezési statisztikából a telephely megközelítésű statisztikára történő átváltásnál alkalmazott korrekciókkal. Ezért lehetséges a kiskereskedelmi árbevételnek és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának összehasonlítása mind a vállalkozások statisztikájából, mind a helyi szakosodotttelephely-statisztikákból kiindulva.

A kiskereskedelmi árbevételhez történt kiigazítás utáni szektor-számlák

A fent tárgyalt összehasonlítás (2. diagram 20. rombusz) elvezet a kiskereskedelmi árbevétel kiigazításához és a kereskedelmi vállalkozási számlák módosított rendszeréhez (25. téglalap). Így jutunk egy második, az adókikerülést és adócsalást korrigáló kiigazítási arányszám rendszerhez.

3.5 Csatornák és termékek szerinti árrés

A 3.2 bekezdésben tárgyalt eljárások végrehajtása után rendelkezésünkre áll a homogén kereskedelmi ág kibocsátás (vagy bruttó árrés) értékelése (2. diagram 18. téglalap). A homogén kereskedelmi ág ezen számai tartalmazzák az adókikerülés, adócsalás és rejtett foglalkoztatás miatti kiigazításokat.

Bizonyos helyzetekben előfordulhat, hogy a gazdaságstatisztika nem kielégítő a kereskedelmi árrés kiszámítására. Az ilyen esetekben az alábbiakban bemutatott módszer segítségével gyűjtött információt tekinthetjük az értékelés közvetlen forrásának.

Termék szerinti árrés: az értékesítési hálózatok szerinti értékelés (2. diagram 21. téglalap)

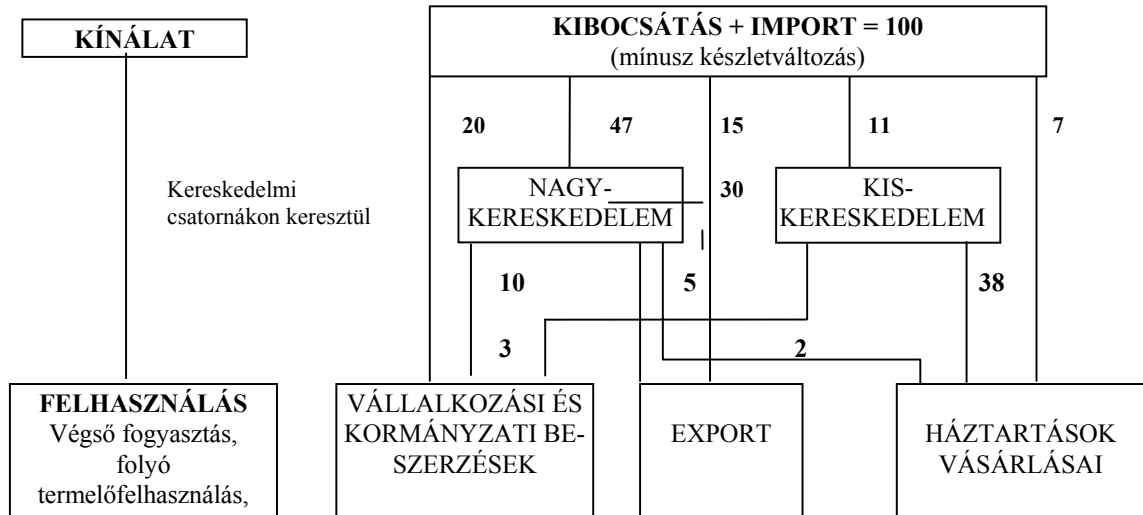
A kereskedelmi árrések nemzeti számlák felhasználási kategóriájához történő meghatározásához az értékesítési csatornákra épülő és a termék szerinti kereskedelmi árrést vizsgáló speciális tanulmányokra van szükség. Ezek a tanulmányok adnak választ „Ki, mit és kinek ad el?” kérdésre, melyet egy értékesítési csatornákat bemutató ábra, valamint mérlegekben is használatos részletes termék-osztályonkénti adatgyűjtés segítségével lehet megválaszolni. Az információ különböző forrásokon keresztül szerezhető be, beleértve szakmai szervezeteket, kutatókat, hatóságokat, statisztikai felméréseket, céltanulmányokat, szakértői véleményeket stb.

Az alább található 3. diagram szemlélteti a kereskedelmi árrések kiszámításához szükséges beszerzési csatornákat, míg a 4. diagram egy egyszerűsített példával szolgál egy háztartási fogyasztású termék árrésének értékesítési fázisonkénti alakulásáról.

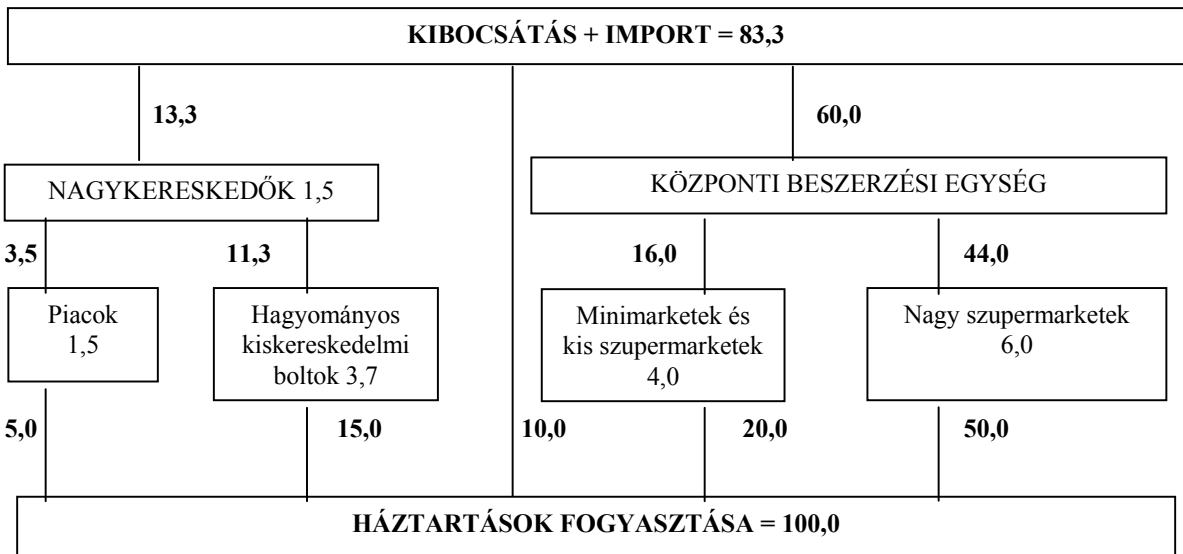
Fel kell ismernünk, hogy az árrés meghatározásához végzett termék szerinti értékesítési csatornák vizsgálata nagyon munkaigényes; továbbá az adatgyűjtés sem egyszerű. Amennyiben az értékesítési csatornákra vonatkozó információk nem állnak rendelkezésre, a nagy- és kiskereskedelmi árrések meghatározása érdekében erős feltételezésekkel kell élnünk.

A termék szerinti árrések meghatározására kétféle megközelítés közül választhatunk: a gazdaságstatisztikai megközelítés (vagy mátrixmegközelítés) és a termékmegközelítés (vagy forrás- és felhasználásmegközelítés).

3. diagram: A kereskedelmi árreak tanulmányozásához szükséges árbeszerzési csatornák általános leírása

4. diagram: Példa egy fogyasztási cikk árérének értékesítési fázisonként történő alakulására

Mátrixmódszer az egymást követő becslések szerinti árreak meghatározáshoz (21a. táblázat). A 18 21 0 változó által kínált lehetőségek (SBS-rendelet, 3. függelék)

Ez a változó adja az árbevétel terméktípusonkénti és NACE-szakágazatonkénti részletezését. Segítségével árreaket számolhatunk ugyanilyen bontásban a rendelkezésre álló információk felhasználásával, elsősorban az értékesítési csatornákról és árreakokról készült felmérésekből, illetve a kereskedelemre specializált gazdaságstatisztikából.

A módszer mátrixot állít össze a rendelkezésre álló információk és a definiált igények szerint. A mátrix sorai a termékeket képviselik, oszlopai az alszektorokat vagy szakágazatokat. Minden olyan cellát, amelyre ismerjük az árrést, valamint az SBS-rendelet szerint gyűjtött gazdaságstatisztikából nyert „összesen” sort kitöltjük. A specializált szektorok árrése lehet a nem specializált szektor termékértékesítésének az értékesítési csatornák felmérésének eredményeivel kiigazított első becslése. Beiktathatunk egy iteratív eljárást azzal a céllal, hogy a legkielégítőbb eredményhez jussunk.

Ezt a munkafolyamatok a 4. függelék nagyobb pontossággal tárgyalja.

A termék szerinti árrések felhasználása a forrás- és felhasználásmérlegben (22. téglalap)

A nagy- és kiskereskedelmi tevékenység kibocsátásának meghatározásához a termék szerinti kereskedelmi árrés kiszámításával is eljuthatunk. Ez a megközelítés csak azokban az országokban kivitelezhető, ahol használnak forrás- és felhasználásmérlegeket.

Ebben a megközelítésben a különböző statisztikai és számviteli forrásokból eredő információ alapozza meg a termékforrás különböző felhasználásokhoz történő rendelését. Minden termékre érvényes a következő összefüggés:

$$\begin{aligned}
 & \mathbf{[KIBOCSÁTÁS (alapárakon)] + [IMPORT (c.i.f.)] +} \\
 & \quad \mathbf{+ [TERMÉKADÓK mínusz támogatások] +} \\
 & \quad \mathbf{+ [KERESKEDELMI és szállítási ÁRRÉSEK]} \\
 & \qquad \qquad \qquad = \\
 & \mathbf{FOLYÓ TERMELŐFELHASZNÁLÁS (beszerzési árakon)] +} \\
 & \mathbf{+ [VÉGSŐ FOGYASZTÁS (beszerzési árakon)] + [BRUTTÓ FELHALMOZÁS (beszerzési} \\
 & \qquad \qquad \qquad \mathbf{árakon)] + [EXPORT (f.o.b.)]}^{26}
 \end{aligned}$$

Az egyes termékek kereskedelmi árrésének és szállítási díjának meghatározásához át kell váltani a beszerzési árakat alapárakra. Ehhez pedig minden egyes felhasználási kategóriához külön-külön árréseket és nettó termékadót kell számítani. Az egyes termékek (a fenti egyenlőségben szereplő) kereskedelmi és szállítási árrésének összesített becslése kontroll összesenként szolgál. Az összes termék kereskedelmi árrésének összege kiadja az egész gazdaság összes kereskedelmi kibocsátását. A kereskedelmi vállalkozási szektor kibocsátásának meghatározásához a kereskedelmi kibocsátást korrigálnunk kell a nem kereskedelmi vállalkozások kereskedelmi kibocsátásával.

Az éves forrás- és felhasználásmérleg eredményéből származó kereskedelmi árrések összessége a nagy- és kiskereskedelmi kibocsátás összegének egyik becslése. Ezt a becslést kell összehasonlítani más módszerekből származó becslésekkel, például a gazdaságstatisztikai megközelítéssel.

Amennyiben az itt ismertetett termék szerinti kereskedelmi árrés megközelítést használjuk fel végső becslésként a gazdaságstatisztikai megközelítés helyett, a kereskedelmi tevékenység közbenső és elsődleges input adatait ki kell igazítani.

²⁶Az árak definícióját lásd SNA 93, XV. fejezet, 15.28–15.51 bekezdés.

A homogén ágazat mutatószámai az árrésekhez történő kiigazítás után (lásd 26. téglalap)

A 2. diagram 23. rombusza testesíti meg a kibocsátás és árrés összehasonlításának folyamatát a 21., 21a. és 22. téglalapok felhasználásával. Az eljárás eredménye az árrésekkel kiigazított homogén ág adatai (2. diagram 26. téglalap).

3.6 Végső kiigazítás és egyeztetés (25. és 26. téglalap és 24. rombusz)

A végső egyeztetés teszi a lehető legkompatibilisabbá a kereskedelmi vállalkozási szektor és a kereskedelmi ág számláinak becsléseit. A mutatószámok ezután készen állnak a satellit számlák szerint felbontásra.

4. A satellit számlák összeállítása

4.1 Kinek kell a kereskedelmi satelit számlákat előállítani?

A satellit számlák összeállításához tartozik az összes kiigazítás és korrekció, ami lehetővé teszi az 1.2 bekezdésben tárgyalt célok elérését. Ehhez először is a központi számlák G nemzetgazdasági ágában (Kereskedelem) szereplő kiigazításokat kell, többségükben az SBS-rendeletből fakadó közbelső számlákból rendelkezésre álló részletek segítségével, szektoronként felosztani.

A satellit számlák előállításához mind a gazdaságstatisztika (regiszterek, pénzügyi források és mintavételes felmérések integrálása), mind a nemzeti számlák, pontosabban Nemzeti számlák európai rendszere (ESA) alapos ismerete szükséges. Ez egy multidiszciplináris, gazdaságstatisztikusok és nemzeti számlákat kezelő munkatársak részvételével létrejövő munkacsoport összeállítását kívánja meg, akik mindannyian hozzájárulnak tudásukkal és alkalmazott szakismereteikkel a feladat végrehajtásához.

Ennek ellenére a satellit számláknak megfelelő adatok előkészítési munkájának legnagyobb része a gazdaságstatisztikusokra hárul. Ők vannak ugyanis szoros kapcsolatban azokkal a kereskedelmi vállalkozásokkal és kereskedelmi szakmai szervezetekkel, melyek véleményét kikérik a kérdőívekben szereplő kérdésekről, és ők azok, akiket a felhasználók megbízható, naprakész és részletes becslésekért felkeresnek, összhangban a módosuló információs szükségletek nyomán bekövetkező, a kereskedelmi ágazatban fellépő adatközlési változásokkal.

Továbbá a statisztikák előállítása során a gazdaságstatisztikusok megismerik erősségeiket és gyengeségeiket.

Ezért a gazdaságstatisztikusokat nemcsak arra ösztönözzük, hogy javítsák az adatminőséget és tulajdonságokat, de készítsenek megfelelően kezelt adatokat (metadata), amelyek elősegítik az adatok teljes megértését és a satellit számlák előállításának folyamatát.

4.2 Két megközelítés: a kereskedelmi vállalati szektor megközelítés és a homogén ágazat megközelítés

A szatellit számlák előállításának feltétele mind a vállalkozások, mind a homogén ág becsléseinek megléte.

Első látásra előnyösebb, ha erőforrásainkat inkább a tevékenységek alszektoronkénti szatellit számlák összeállítására koncentráljuk, mint az alágazatonkéntira, mivel a gyakorlatban ezen számlák megrendelői a Bizottság Főigazgatósága, a tagállamok hatóságai és a közösségi vagy tagállami szintű kereskedelmi szervezetek. Ezek a testületek elsősorban azon tevékenységsszektorok vállalkozásai iránt érdeklődnek, amelyek főtevékenységük szerint kereskedelemmel foglalkoznak, és nem tartják fontosnak, hogy ezeket a vállalkozásokat tovább bontsák kereskedelemmel és egyéb kiegészítő tevékenységgel foglalkozó csoportokba. Elsősorban a kereskedelmi szervezetekhez tartozó, vagy a közösség, illetve a nemzeti hatóságok eltérő mértékű „felügyelete” alá vont cégek gyakorlati körülményeire kíváncsiak. A vállalkozások hozzák a döntéseket.

Azonban ne feledjük, hogy az alágazatonként vagy alszektoronként előállított számlák hasznosak más alágazatokkal (vagy a GDP-vel) való összehasonlításokra, valamint pontosabb kapcsolatot teremthetnek a kereskedelmi kibocsátás és a kereskedelmi forgalomból származó termékek között.

Végül a két megközelítés adatainak eltérése fontos információval szolgál a kereskedelmen kívüli tevékenységek kereskedelmi szektoron belüli hatásáról, illetve a kereskedelmi tevékenységekről a nem kereskedelmi ágazatok esetében.

Szem előtt tartva mindkét megközelítés végrehajtásának nehézségeit, az egyes tagállamok először választhatják a vállalkozási vagy a létesítmény/helyi szakosodott telephely elemzéseket. A jövőben azonban mindkettő elvégzése szükségessé válik.

4.3 Hány „szatellitágazat” legyen és melyek?

A NACE-adatok részleteinek kiválasztásához számba kell venni, hogy mi szükséges, és hogy a rendelkezésre álló statisztikai eszközök segítségével mi érhető el.

Először a NACE G Nemzetgazdasági ág szerinti három ágazatot kell vizsgálnunk, nevezetesen a gépjármű-kereskedelmet és -javítást, a nagy- és a kiskereskedelmet.

Azonban a felhasználók igényeit ez a három ágazat nem elégíti ki, ezért további alágazati bontásokra van szükség.

Csak három ágazat

Bár a felhasználók számára nem kielégítő, mégis a statisztikusok számára legkönnyebb megközelítés a NACE G nemzetgazdasági ága három ágazata szerinti tagolása, nevezetesen: 50-es ágazat „Járműkereskedelem”, 51-es ágazat „Nagykereskedelem és ügynöki (bizományosi) kereskedelem”, 52-es ágazat „Kiskereskedelem” beleértve a javítási szolgáltatásokat. Amennyiben segíteni akarjuk a felhasználókat, eltávolíthatjuk az 51.1-es alágazatot („Ügynöki nagykereskedelem”) az 51-es ágazatból. El kellene továbbá távolítanunk az 50.2-es alágazatot („Gépjárműjavítás”) és az 52.7-es alágazatot („Fogyasztási cikk javítása”) az 52-es ágazatból. Szigorúan véve ez a három alágazat eltéríti az ár- és árbevétel-kalkulációkat, mert nem minősülnek tisztán kereskedelmi működésnek, vagyis változatlan formában újbóli eladásra beszerzett értékesítésnek. Azonban e három alágazat eltávolítása növeli a számlák előállításának bonyolultságát.

Tizenöt alágazat: egy kompromisszum

A számlák 15 „szatellitosztályba” történő tagolása olyan kompromisszumos megoldás, amely figyelembe veszi a felhasználók részletezett szektoronként lefedett mutatószámok iránti igényét, ami még a statisztikusok számára is kezelhető, túl sok plusz munka felhalmozása nélkül. Ez a 15 „szatellitosztály” a következő:

NACE Ágazat/Alágazat/Szakágazat

50	Gépjármű és motorkerékpár értékesítése, karbantartása és javítása; üzemanyag kiskereskedelme.
51	Nagykereskedelem és ügynöki kereskedelem, kivéve járművek
Ebből:	Nagykereskedelem:
51.1	- díj vagy szerződéses alapon
51.2	- mezőgazdasági termékek, állatok
51.3	- élelmiszer, ital, dohány
51.4	- háztartási cikkek
51.5	- nem mezőgazdasági közbenső termékek, hulladék, selejt
51.6	- gépek, berendezések, tartozékok
51.7	- egyéb nagykereskedelem
52	Kiskereskedelem, kivéve járművek; használati és háztartási cikkek javítása
Ebből:	Kiskereskedelem:
52.11	- élelmiszer, ital és dohány nem specializált boltokban
52.12	- egyéb áruk nem specializált boltokban
52.2	- élelmiszer, ital és dohány specializált boltokban
52.3-52.6	- gyógyszer és gyógyászati termékek, kozmetikumok, piperecikkek
- egyéb új termékek
- használati cikk-kiskereskedelem
- nem bolti kiskereskedelem
52.7	- személyes és háztartási cikkek javítása.

Amint azt a 4.2 bekezdésben említettük, ez az osztályozás a jövőben mind a kereskedelmi vállalkozásiszektor-, mind a homogénág-megközelítéshez felhasználható lesz. Jelenleg, amennyiben néhány ország nem képes ezt a részletességi szintet a homogén ág esetében elérni, felállíthat egy kevésbé részletes tagolást, amely összehasonlítható a javasolt osztályozással (pl. NACE Rev. 1. 2-számjegyig).

4.4 Hány változó legyen a szatellit számlákban?

A számlák egyszerű szerkezetét meg kell tartani. Meg kell találni az SBS-rendelet és az ESA-számlák közötti kompromisszumot. A termelési számlák esetén az alábbiak szükségesek:²⁷

A nemzetiszámla-kompatibilis változók listája a fenti „szatellit osztályok” mindegyikéhez

Változók:

Összes árbevétel

Újbóli eladásra beszerzett áruk készletének állományváltozása

Újbóli eladásra beszerzett termék beszerzése

Összes termelés

Folyó termelőfelhasználás;

Termékadók és -támogatások egyenlege

Hozzáadott érték (alapárakon)

Egyéb termelési adók és támogatások egyenlege

Hozzáadott érték (tényező-költség szinten)

Összes személyi jellegű költség

(ebből: bérek és keresetek)

Bruttó működési eredmény

Bruttó tárgyi eszköz-beruházás

Kereskedelmi tevékenységből (beszerzés és továbbértékesítés) származó árbevétel

²⁷Lásd „European System of Accounts - ESA'95” 164–166. oldal.

Továbbértékesített áruk bruttó árrese

A foglalkoztatottak összes létszáma

(ebből: alkalmazottak száma.)

Ezek az egyszerűsített számlákhoz használatos változók, amelyeket akár a kereskedelmi vállalkozási szektor, akár a szakosodotttelephely- vagy homogénág-megközelítés esetében össze kell állítani. Ezek szerepelnek az európai számlarendszerben, az ESA '95-ben. E változók jó kiindulási alapot szolgáltatnak a felhasználói igények kielégítésére a kibocsátás és az elsődleges elosztás elemzéséhez.

4.5 Néhány szabály a kereskedelmi vállalkozási szektor szatellit számláinak kialakításához: gyakorlati módszertan

A szatellit számlák előállításának nélkülözhetetlen feltétele a gazdaságstatisztikusok, a kereskedelmi szakemberek és nemzeti számlákkal foglalkozó munkatársak szoros együttműködése.

Előzetes cél a G nemzetgazdasági ág szintű központi számlák legalább három kereskedelmi ágazatba történő tagolása (gépjármű-, nagy- és kiskereskedelem), aztán egy következő fázisként mélyebb szakágazatokba vagy szakágazatcsoportokba történő tagozódás megvalósítása. A szatellit számlák előállításának ebben a stádiumában a központi számlákat korrekciók nélkül használjuk fel.

1. Miután végrehajtottuk az 1. diagramban vázolt eljárásokat, a vállalkozások közbenső rendszere egy gazdaságstatisztikai szempontból teljes lefedettséggel rendelkező adatbázist eredményez (az összes kereskedelmi főtevékenységet végző statisztikai egység: NACE G nemzetgazdasági ág). Az adatokat a lehető legnagyobb mértékben a nemzeti számlák definícióihoz igazítottuk.

Első lépésként ezeket az adatokat annyi tevékenységkategóriába csoportosítjuk, amennyit a szatellit számlák megkívánnak (lásd 4.3.1 bekezdés): először háromfelé (NACE 50-es, 51-es és 52-es ágazat), majd 15 felé (lásd 4.3.1 bekezdés), később annyifelé, ahány változót döntésünk szerint a számlákban szerepeltetni fogunk (lásd 4.4 bekezdés). Ekkor megkapjuk az alábbi táblázatot (lásd 1. táblázat):

az oszlopokban: 15 tevékenységkategória vagy „szatellit osztály” és egy „Összes kereskedelem” oszlop.

a sorokban: 17 változó, ebből 14 megegyezik a kibocsátási és működési számlákkal, a 15. a tőkeszámlák részét képezi: bruttó tárgyi eszköz-beruházás és a 2 utolsó a foglalkoztatásra vonatkozik.

1. táblázat: „Szatellitosztályok” számlái a Közbenső Rendszerben

Kereskedelmi tevékenységek Változók	50	51	51.1	51.2	...	51.7	52	52.11	52.12	...	52.7	Összesen
Összes árbevétel												TTT
Továbbértékesítési célú beszerzés												PGT
Továbbértékesítési célú áruk készletének állományváltozása												CST
Stb.												...

A közbenső rendszer (IS) adatbázisa nem különbözteti meg a társas és az egyéni vállalkozásokat, mivel az SBS-rendelet nem ír elő jogi formára vonatkozó kódot. Azonban joggal feltételezhetjük, hogy a tagállamok gazdaságstatisztikusai saját kezdeményezéssel bevezették ezt a kódot felméréseikbe és a pénzügyi statisztikák feldolgozásánál is. Ilyen esetben minden "szatellitosztály" és az „összes kereskedelem” minden változóra két becslést eredményez. Ez nagymértékben megkönnyíti a szatellit számlák előállítását. Akárhogyan is, a regiszterekre vonatkozó tanácsi rendelet megköveteli a jogi formára vonatkozó adatszolgáltatást.

Ezáltal a közbenső rendszerben lehetségessé válna, hogy minden „szatellitosztálynak” legyen egy „összesen” oszlopa (az SBS-rendeletet követve) vagy három oszlopa: „társas vállalkozások”, „egyéni vállalkozások”, „összesen” (a nemzeti statisztikai gyakorlatot követve). A kereskedelemhez általában szintén egy vagy három oszlop állna rendelkezésre.

2. A 2. diagramban vázolt folyamatok végrehajtása után a nemzeti számlák keretében 17 változóra vonatkozó becslés áll rendelkezésre, egyfelől a 11. szektor vállalkozásairól (társas vállalkozások), másfelől pedig a 141. + 142. alszektorhoz tartozó vállalkozásokról (egyéni vállalkozások). Egy „összesen” oszlop pedig a kereskedelem általános becslését tartalmazza. Lásd 2. táblázat.

2. táblázat: Kereskedelmi vállalkozásiszektor-számlák a központi keretek gazdasági szektorán belül

Kereskedelmi vállalkozási szektorok Változók	Kereskedelmi társas vállalkozások S11	Kereskedelmi egyéni vállalkozások S 141 + 142	Összes kereskedelem
Összes árbevétel			TTT
Továbbértékesítési célú beszerzés			PGT
Továbbértékesítési célú áruk készletének állományváltozása			CST
Stb.		

3. A szatellit számlák célja olyan becslések előállítása, melynek 17 változója és 15 „szatellitosztálya” kompatibilis a központi számlákkal. Ez egyben azt is jelenti, hogy az összesen adat szükségszerűen egyezni fog a kereskedelmi főtevékenységet végző „kereskedelmi vállalkozási szektor”, társas vállalkozások csoport (11. intézményi szektor), és az egyéni vállalkozások csoport (1.4.1 és 1.4.2 intézményi szektor) összesen adataival. Mivel a „vállalkozási szektor” nem tud elkülönülten megjelenni a nemzeti rendszerekben, ezért két feltételezéssel (hipotézissel) kell élnünk.

4. Az első feltételezés (hipotézis), amely explicit módon tartalmazza a kereskedelmi „vállalkozási szektort” az, hogy a központi számlák „összesen” oszlopát „rögzítési pontok” csoportjának tekintjük, melyek a szatellit számlákat a központi számlákhoz kötik.

A szatellit számlák előállításának könnyebb módja az lenne, hogy minden oszlop becslését korrigálnánk a közbenső rendszer és a szatellit számla „összesen” sorainak százalékos eltéréseivel. A rögzítési pontokat érintetlenül kell hagyni, de úgy, hogy a kiigazítási arányszámokat alakítjuk. Ehhez szem előtt kell tartanunk, hogyan jutottunk a központi számlák „korrigált” értékeihez. Az árbevétel és a bruttó működési eredményt a pénzügyi hatóságok által, a nemzeti statisztikai hivataloknak benyújtott „pénzügyi korrekciók” statisztikai adatai alapján korrigáltuk. Ezek a pénzügyi kiigazítások országtól függően több-kevesebb részletességgel kerülnek benyújtásra.

A vállalkozásokat, a társas és egyéni vállalkozásokhoz hasonlóan, legalább pénzügyi rendszerük alapján meg kell különböztetni. Meg kell különböztetni továbbá néhány tevékenységkategoriat, mely a pénzügyi ellenőrzések statisztikáitól függ. Az alábbiak valószínűsíthetően rendelkezésre állnak:

- Mezőgazdasági termékek és élelmiszerek nagykereskedelme
- Nem élelmiszertermékek nagykereskedelme
- Élelmiszerek kiskereskedelme
- Nem élelmiszertermékek kiskereskedelme, kivéve gyógyszerek
- Gyógyszerek

Ily módon az árbevételre és a bruttó működési jövedelemre 10-10 arányszámot kapunk, így megkülönböztethetjük a társas és az egyéni vállalkozásokat. Feltételezhetjük továbbá, hogy a pénzügyi kiigazítások mértéke vállalkozásméretenként változik. Ezen arányszámok kombinációja lehetővé teszi különböző tevékenységkategoriak kiigazítási együtthatójának alakítását.

Az árbevételhez és a bruttó árrészhez kapcsolódó kiigazítás nem csupán a pénzügyi kiigazítási statisztika eredménye, hanem a háztartások fogyasztásának valamint az árrések és elosztó csatornák mélyreható vizsgálatainak összehasonlításából fakadó eredményeket is magukba foglalja.

3. táblázat: Tevékenység-termék mátrix: az árbevétel termék szerinti bontásban (a CPA G nemzetgazdasági ágának megfelelően)

NACE Rev. 1 52 alágazatok Termékkategóriák a CPA ²⁸ 5- számjegy szintjének megfelelően	52.1	52.2	52.3	52.4	52.5	52.6	52.7	Összes árbevétel SBS	Összes Kereskedelmi forgalomból származó ter- mék fogyasztá- sa
52.21.1: Zöldség és gyümölcs									
52.22.1: Hús, beleértve baromfi és hús- termékek									
52.23.1: Halak, héjas és puhatestű álla- tok									
52.24.1: Kenyér, pék- és cukrászsüte- mények									
52.25.1: Alkohol és egyéb italok									
25.26.1: Dohánytermékek									
52.27.1: Máshova nem sorolt élelmi- szer, ital és dohány									
52.31.1: Gyógyszerek									
52.32.1: Gyógyászati és ortopédiai termékek									
52.33.1: Kozmetikai és piperecikkek									
52.41.1: Textil és rövidáru									
52.42.1: Ruházat									
52.43.1: Lábbeli és bőrárak									
52.44.1: Lakásbútor, világítóberendezé- sek és egyéb háztartási cik- kek									
52.45.1: Elektromos háztartási gépek									
52.45.2: Rádió és televíziókészülékek, hangszerek és lemezek									
52.46.1: Vasáru, festék és üveg									
52.47.1: Könyvek, újságok és papíráru									
52.48.1: Irodabútor, irodai berendezé- sek, számítógépek, optikai és fényképezési berendezések									
52.48.2: Óra-ékszer; sportcikkek és játékok									
52.50.1: Használt cikkek									
52.7: Fogyasztási cikkek javítása									
50.30.2: Gépjárművek tartozékai és kiegészítői									
50.40.2: Motorkerékpárok, ezek tarto- zékai és kiegészítői									
50.50.1: Üzemanyag									
Összesen									

NACE Rev. 1. 52-es alágazatok: 52.1 (Kiskereskedelmi értékesítés nemspecializált boltokban), 52.2 (Élelmiszer, ital és dohányárak kiskereskedelmi értékesítése specializált boltokban), 52.3 (Gyógyszer és gyógyászati termékek, kozmetikai és piperecikkek kiskereskedelmi értékesítése), 52.4 (Új termékek egyéb kiskereskedelmi értékesítése specializált boltokban), 52.5 (Használt cikkek kiskereskedelmi értékesítése boltokban), 52.6 (Nem bolti kiskereskedelmi értékesítés), 52.7 (Fogyasztási cikkek javítása).

Megjegyzés: A fenti táblázatnak megfelelő tagolású adatok rendelkezésre állásuk szerint bemutathatók.

* 18 21 0 változó az SBS-rendelet 3. függelékében.

²⁸ Classification of Products linked to Economic Activity: Produktumok (termékek, szolgáltatások) tevékenységek szerinti osztályozása, magyar megfelelője: Szolgáltatások jegyzéke (SZJ).

A rendeletről eredően a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termék fogyasztásával kompatibilissé igazított termék-ágazat váltás (18 21 0 változó) termék szerinti kiigazítási arányszámokkal szolgál, melyek lehetővé teszik a 3. táblázat két „összesen” oszlopának kiigazítását a termék szerinti értékesítési szerkezetnek (árbevételnek) megfelelően.

Valójában az árbevétel és a profit (itt bruttó működési eredmény) alulértékelése „szatellitosztályok” között változik, minimum két feltételtől függően:

- az egyéni vállalkozások részaránya;
- az árbevétel termék szerinti összetétele, mivel egyes termékeket könnyebb elrejteni, mint másokat.

Ezt a két tényezőt csak akkor tudjuk számszerűsíteni, ha erre vonatkozó statisztikai források rendelkezésre állnak.

5. Vizsgáljuk most meg a második hipotézist, miszerint a központi számlák között nem szerepel a kereskedelmi „vállalkozási szektor” (NACE G nemzetgazdasági ág), sem a 11. (nem pénzügyi vállalkozások), sem a 141. és 142. gazdasági szektorok (munkáltatók, beleértve a saját számlára dolgozókat) között. Ebben az esetben sajnos a 2. táblázatnak nincs „összesen” oszlopa és a „rögzítési pontok” is elvesznek, így a gazdaságstatisztikusoknak önállóan kell az árbevétel és nyereség pénzügyi kiigazításához, valamint a kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termék fogyasztásának összehasonlíthatóságához szükséges (részletes) információt begyűjteni. A rögzítési pontok azonban nem hiányoznak teljes mértékben. Rendelkezésükre áll ugyanis, ha nem is teljes egészében, a Rendelet előírta „szektor-ág” váltás. A központi számlákban szerepel egy, a kereskedelmi ágra vonatkozó kibocsátási és működési számla. Lehetségessé válik a „tevékenységi ágból” a „tevékenységi szektorba” történő váltás olyan változók segítségével, amelyeket a nem kereskedelmi vállalkozások kereskedelmi tevékenysége és a kereskedelmi vállalkozások nem kereskedelmi tevékenysége tesz ki.

Ezáltal meghatározhatók olyan durva becslések, amelyek lehetővé teszik, hogy többé-kevésbé előállítsuk a vállalkozási számlák változóinak „összesen” sorát és rendelkezésünkre álljanak a szükséges „rögzítési pontok”.

4.6 Néhány szabály a kereskedelmi „homogén ágak” szatellit számláinak kialakításához: gyakorlati módszertan

A központi keretek kereskedelmi homogén ág-számláinak lebontása NACE-alágazatokba (lásd 29. téglalap)

Kiindulási pontunk a központi számlák kereskedelmi nemzetgazdasági ágra vonatkozó termelési és jövedelemkezelési számláinak korrigált és teljes körűen becsült értéke (29. téglalap).

Az Eurostat kétféle formában gyűjti a nemzeti statisztikai hivatalok által előállított adatokat a „kereskedelmi” homogén ágra vonatkozóan. Az egyik célja az „ágazonkénti részletes táblák”²⁹ előállítása. A másik megfelel a „forrás- és felhasználástábláknak”, valamint a tevékenységi ág számláknak.

Az ágazonkénti részletes táblákban szereplő információk egyfelől a következők:

- termelés (vagy összes kereskedelmi árás)
- bruttó hozzáadott érték piaci árakon
- munkavállalói jövedelem
- állóeszköz-felhalmozás
- háztartások fogyasztása célok szerint, lehetővé téve a háztartásonkénti piaci fogyasztás közelítő becsülését minden egyes termékkategóriára, a kiskereskedelmi forgalom termékenkénti közelítő mérését
- összes foglalkoztatottak
- fizetett foglalkoztatottak.

Az input-output táblákban található információk másfelől a következők (lásd ESA '95, angol nyelvű verzió, 212. oldal):

Termékenkénti folyó termelőfelhasználás

- 1) Folyó termelőfelhasználás összesen
A kereskedelmi hozzáadott érték elemei
Keresők díjazása
Egyéb termelési adók és támogatások egyenlege
Állóeszköz-felhalmozás
Nettó működési eredmény
- 2) A kereskedelmi ág hozzáadott értéke
1+2 A kereskedelmi ág kibocsátása alapárakon
Kiegészítő információ:
bruttó állóeszköz-felhalmozás
foglalkoztatott személyek

²⁹ Detailed tables by branches, rövidítve DTB.

A tevékenységi alágazatonkénti szatellit számlák előállításának folyamata során ezeket az értékeket mint a szatellit számlákból a központi számlákba nyúló rögzítési pontokat kell lebontani a különböző alágazatok (3 majd 13) között.

Hogyan lehet ezt megvalósítani?

A közbenső rendszer az első szektor/ág váltást követően (10b téglalap) ad néhány elemet az előre rögzített termelési számla és a 15 „szatellit osztály” számára. A cél még mindig az, hogy a közbenső rendszer adatait egy szintbe hozzuk a központi számlák összesített értékeivel. Ezúton nyerhetünk bepillantást a „szatellit osztályokba”. Ezt a vázlatot az értékesítési csatornák és a termék szerinti ár-rés tanulmányok (21. téglalap), valamint a forrás- és felhasználásmérlegek (22. téglalap) eredményeinek alkalmazásával tesszük teljessé.

Az SBS-adatok (10. téglalap) és a teljeskörűen számított munkaerőadatok (12. rombusz) felhasználása

A „szatellit osztályok” szerinti szatellit számlák teljes rendszerét akkor lehet felépíteni, ha részletes (NACE-ágazatok) és teljes körűen becsült adatok állnak rendelkezésre a kereskedelem munkaerőjéről. Az Olaszország³⁰ által javasolt módszertan a következő lépésekből áll:

- a) a tisztán kereskedelmi tevékenységet végző vállalkozások részhalmazának (vizonteladási árbevétel 98%-a) kivonása a közbenső rendszer adataiból (10. téglalap);
- b) minden szükséges változó egy főre jutó értékének kiszámítása e részhalmazon belül;
- c) ezeket az értékeket megszorozzuk a demográfiai forrásokból (népszámlálás és munkaerő-felmérések) eredő dokumentált és becsült munkaerő-állomány pontos adataival;
- d) az eredmények tesztelése.

A kereskedelmi ágazat nem kereskedelmi kibocsátása. A francia példa³¹

A vállalatok eredménykimutatásaiból mért tevékenységeket kétfelé lehet osztani:

- **A kereskedő által előállított vagy jelentős mértékben feldolgozott termékek kibocsátása**

A **kiskereskedelemben** ezt a tevékenységet a kézműves kereskedések uralják: 2/3-uk pékek és cukrászok kibocsátásából és 20%-uk hentesek és édességboltok tevékenységéből ered. Más kiskereskedelmi ágazatokban szerepük marginális (átlagosan a kibocsátás 3,5%-a).

³⁰Lásd Piergiovanni R. és Pisani S. (1999): „A GNP-Bizottság ajánlásai és a jelenlegi gyakorlatok: Olasz tapasztalatok a nagy- és kiskereskedelem területén”, az ESA '95 bevezető tanfolyamán bemutatott tanulmány: összehasonlíthatóság elérése a gyakorlatban, Koppenhága, június.

³¹Részlet a Nemzeti Kereskedelmi Számlák Bizottságának (CCCN) jelentéséből, 1998. november 25.

A **nagykereskedelemben** a fogyasztási cikkek és félkész termékek előállítása jelentős: a szektor teljes kibocsátásának 20%-a. A nemzeti mezőgazdasági kibocsátáshoz (pl. gabonafélék, élőállat és bor) szorosan kapcsolódó nagykereskedelem nagyon jelentős: 30 és 60% közötti. Ezen eredmények éves hozzájárulása a szektor egészének outputjához változó: a szektoron belüli vállalkozások készletfelhalmozási szokásaitól függ, melyet pedig a piaci körülmények befolyásolnak. A friss zöldség-gyümölcs szektorokban a feldolgozási tevékenység növekvő tendenciát mutat: pl. a fogyasztásra kész zöldségek és gyümölcsök csomagolása. A nem élelmiszer fogyasztási cikkek kereskedelmén belül ez a tevékenység elsősorban a textil és ruházati cikkekre (a termelés 30%-a), valamint az illatszer-nagykereskedőkre (a termelés 20%-a) jellemző. A kész- és félkész termékek előállítása a folyó termelőfelhasználási célú nagykereskedelem kibocsátásának 18%-át teszi ki, jelentős szerepet játszik a fa-, vas- és acélárúk, nem vas fémek és vegyszerek (főleg műtrágya) nagykereskedelme területén. A professzionális berendezések nagykereskedelmének kibocsátása is jelentős (20%), de kizárólag az elektromos és elektronikai berendezésekre specializálódott vállalkozások esetében.

A **gépjármű-kereskedelemben** a termék-előállítás elhanyagolható: a termelés 5%-a. Elsősorban gépjármű-karbantartással és -javítással függ össze.

- **Vásárlóknak vagy szállítóknak számlázott szolgáltatások**

Ez a tevékenység érthető módon nagyon fejlett a gépjárműjavítások esetében: a szektor kibocsátásának 45%-a, ebből 65% specializált gépjármű-karbantartásból és 26% gépjármű-berendezések kiskereskedelméből származik.

A **kiskereskedelemben** a szolgáltatások számlázása (az összes kibocsátás 11%-a) jelentős szerepet játszik a dohányárúk (60%); újságok, magazinok és papírárúk (35%); hipermarketek, szupermarketek és bevásárló központok (15%); háztartási elektromos berendezések (20%); padló- és falburkolatok, lábbelik, ékszerek, optikai és fényképezési berendezések (a kibocsátás kb. 15%-a mind a négy szektor esetében) és az üzemanyag-kereskedelemben (21%). A gyakorlatban ezekre az értékesítésekre jutalékot számítanak fel. Néhány tevékenység esetében a szállítóknak is számláznak szolgáltatásokat (különleges kiskereskedelmi szolgáltatások). Végül egyes szektorokban az értékesítés utáni szolgáltatásnyújtás (részben szerződéses alapon) része az kibocsátásnak.

A **nagykereskedelemben** a szolgáltatások számlázása a szektor kibocsátásának 21%-át teszi ki. Ezek elsősorban karbantartási szolgáltatások eredményei. Ez különösen elterjedt a számítógépes hardverkereskedelemben (kibocsátás 50%-a), amibe beletartozik a szoftverinstallálás és -fejlesztés, a konfigurációkiterjesztés stb. Az egyéb professzionális berendezések kereskedelme a kibocsátás kb. 25%-át teszi ki. Más, főleg a mezőgazdasági termékeket forgalmazó szektorokban a szolgáltatások számlázása elsősorban a szállítók vagy a feldolgozást végzők által a vevők részére végzett raktározáshoz kapcsolódik.

1. Függelék – Teljes körű becslés: Magyarázat

A nemzetiszámbla-becslések megbízhatóságának kiértékelése során a teljes körű becslés kulcsfontosságú, ezért szorul magyarázatra. Ahhoz, hogy a fejtegetést a lehető legrövidebbre fogjuk, elsősorban a GDP termelési oldalú megközelítésének aggregált értékeire helyezük a hangsúlyt. A követelmények azonban egyértelműen a GDP felhasználási és jövedelmi elemeire is vonatkoznak.

A teljes körű becslés érdekében az alábbi követelmények teljesülését kell biztosítani:

A/ Ahhoz, hogy a különböző adatforrásokból származó információk rendszerezetten kapcsolódjanak egymáshoz, szükség van egy olyan általános hivatkozási keretre, mint a gazdasági szervezetek regisztere, mely teljes lefedettséggel rendelkezik, pontos és naprakész. A hivatkozási keretek elengedhetetlenek a mintavételhez, a minták felszorzásához a nem válaszolók kezeléséhez, és az adatforrások halmozódásmentes és hiánytalan összekapcsolásához.

B/ Jó minőségű, naprakész információnak kell rendelkezésre állnia részletes ágazati szinten, mely lehetővé teszi az árbevétel, kibocsátás, folyó termelőfelhasználás és hozzáadott érték fogalmilag és módszertanilag megbízható, éves szintű becslését.

C/ Szükség esetén kiigazításokat kell végezni a hiányzó regisztrált egységekre, a nem regisztrált vagy felmérésből kihagyott egységekre és az árbevételre, kibocsátásra és folyó termelőfelhasználásra a nem vagy tévesen válaszolókra vonatkozóan.

D/ A különböző adatforrásokat értékelni, ellenőrizni és egyeztetni kell. Ezen ellenőrzési eljárások segítségével tárhatók fel az információkban található hiányosságok, ellentmondások, fogalmi eltérések és számszaki hibák. Az ellenőrzést és mérlegelést a forrás- és felhasználástáblák kiterjedt rendszere biztosíthatja a lehető legalaposabban.

A továbbiakban az A, B, C és D követelményeket külön-külön tárgyaljuk.

A. követelmény: Teljes lefedettségű vállalkozási regiszter

A központi vállalkozási regiszterekkel rendelkező országok elméletileg a regisztrált (vagyis „nem titkolt”) termelőegységek kimerítő felsorolásának vannak birtokában a regiszterhez definiált sokaság keretein belül. Ezért nagy erőforrásokat kell mozgósítanunk a különböző vállalkozások és létesítmények eltérő forrásanyagainak összekapcsolására, összehasonlítására és egyeztetésére. Hasonlóan a rendszeres és szigorú frissítési eljárások biztosítják, hogy a legtöbb üzleti egység viszonylag naprakészen jelenjen meg. A vállalkozási regiszter tehát egyértelműen a statisztikai rendszer sarkalatos pontja.

Természetesen vannak a kereskedelemnek kevésbé lefedett pontjai is (pl. piaci standokról való árusítás, utcai értékesítés), de a legtöbb regiszterben törekednek az ilyen egységek szerepeltetésére is. Az effajta tevékenység gyakran nem regisztrált (vagyis a hatóságok elől titkolt vagy rejtett), és különleges kezelést igényel (lásd C követelmény).

B/ követelmény: Jó minőségű, naprakész kereskedelmi adatok

Ez a követelmény nagyrészt magától értetődő. Cél a kibocsátás és hozzáadott érték fogalmilag és módszertanilag megbízható becsléseinek előállítás helyesen definiált és időszerű (éves vagy gyakoribb) kereskedelmi adatok felhasználásával. Az SBS-rendelet előírásai részletesen kitérnek a kereskedelmi becslések megalapozását segítő előírásokra.

Azonban a rendszeres, helyesen definiált és időszerű adatok önmagukban nem elegendők. A definíciók helyességének biztosítása érdekében alapos vizsgálat alá kell vetni a kereskedelmi módszertant. Az árbevétel, kibocsátás és folyó termelőfelhasználás³² pontos szintjeinek kiszámítása függ továbbá a sokaság (vagyis a vállalkozási regiszter vagy az egységek egyéb referenciaforrásai) összes egységére vonatkozó felmérés értékeinek összesítésétől. Mivel a felmérési eredmények általában mintavételen alapulnak, a felszorzás és az adatok be nem érkezése olyan problémák, melyeket megfelelően érzékeny eljárások beiktatásával kell kezelni.

C/ Követelmény: Kiigazítások a teljes körű becslések érdekében

Fontos meghatározni, mit is értünk teljes körű becslések miatti kiigazítások alatt, mert ez a rész tartalmazza a nemzeti számlák becslései során alkalmazandó egyes kiigazításokat.

Az alábbi esetekben kell ilyen kiigazításokat végezni nemzetiszámla-becslésekre:

- hiányzó egységek;
- adókikerülés és adócsalás;
- áfacsalás;
- hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás;
- természetbeni jövedelem és borraavaló.

A regiszterekből hiányzó egységek miatti kiigazítások

Bizonyos országokban a statisztikai rendszer olyan vállalkozási regiszterre épül, amely állítólagosan teljes lefedettséggel rendelkezik a helyesen definiált sokasági kereteken belül. Ezekben az esetekben csak akkor fordulhatnak elő hiányzó egységek, ha a regiszterek nem naprakészek, vagy a hiányzó egységek a központi regiszter alapját képező adminisztrációs rendszer küszöbértékei alatt találhatóak. Ideális esetben egyik probléma sem merülhetne fel, ha a rendszeres frissítési eljárások megfelelően kezelik az alakulásokat és megszűnéseket, és a vállalkozási regiszterbe való bekerülés nem kötődik küszöbértékhez.

Kiigazítások adókikerülés és adócsalás miatt

Adócsalás a kötelező adó- és társadalombiztosítási járulék-bevallások benyújtásának hiányát, és az adó-, illetve társadalombiztosítási hatóságokhoz benyújtott adatok részben vagy egészben hiányos vagy hamis feltüntetését jelenti, amennyiben ezek törvénysértő módon történnek. Adókikerülés ezzel szemben akkor történik, amikor a bevallás benyújtásának hiánya vagy a hiányosan kitöltött bevallás nem sérti az adó- és társadalombiztosítási rendszer szabályait.

³² Intermediate consumption, rövidítve IC.

Bár az adócsalás és adókikerülés szigorúan véve csak az adóhatósági bejelentésekre vonatkozik, a jelenség a kérdőíves statisztikai felmérések során is fellelhető, mivel az adóhatóságok felé alacsonyan bevallott jövedelem arra készíti a vállalkozásokat, hogy hasonló „kiigazításokat” végezzenek a statisztikai célú bevallásokon is. Ilyen esetekben hívjuk segítségül az adócsalás és adókikerülés miatti kiigazításokat.

Egyes vélemények szerint a statisztikai célú felmérések a statisztikai hivatalok függetlenségi és titoktartási garanciáinak köszönhetően pontosabb képet adnak a termelés és jövedelem alakulásáról, mint az adóhatóságok pénzügyi adatai. Kézenfekvő ellenérv ugyanakkor az ellenőrzés kockázatának és így a motivációnak a teljes hiánya.

Továbbá olyan egyszerű kényelmi megfontolások, miszerint minden kormányzati intézménynek ugyanazokat az adatokat nyújtják be, azt sugallják, hogy az adókikerülés és adócsalás jelensége a statisztikai kérdőívekben is fellelhető. Az adókikerülés és adócsalás kifejezések tehát mind a pénzügyi adatokban, mind a statisztikai felmérésekben használatosak.

Az adókikerülés és adócsalás mérésére és kiigazítására többféle módszer létezik. Ezek közül hármat említünk.

Az első az adóhatósági ellenőrzések módszere, ahol az ellenőrzések eredményeit minden hasonló jellemzővel rendelkező vállalkozásra (vagy jövedelemszerzőre) extrapoláljuk. A véletlen kiválasztáson alapuló ellenőrzések módszerét véletlen (compliance) ellenőrzési vizsgálatnak nevezzük. A pénzügyi ellenőrzések módszerét Franciaországban rendszeresen alkalmazzák, bár valószínűleg nem teljesen véletlen kiválasztáson alapul. 1990-ben a franciák által végzett adókikerülés miatti kiigazítások összesen 4%-os növekedést eredményeztek; a **kereskedelmen** belül ezek a kiigazítások 7%-ot tettek ki.

A pénzügyi ellenőrzések eredményeit némely EU-országban inkább ad hoc jelleggel használják fel, de a legtöbb tagállamban ezek az adatok még nincsenek teljes mértékben kihasználva. Elsősorban azért, mert az adóellenőrzési jelentésekből származó reprezentatív, megfelelő részletettségű és jól besorolt analitikus anyagok beszerzése nehézségekbe ütközik.

A második módszer lényegét tekintve az Alfred Franz (1985) által javasolt megközelítésen alapul. Eszerint a kisvállalkozások adókikerülésének becsléséhez össze kell hasonlítani az önfoglalkoztatók jövedelmét a hasonló vállalkozásokban az alkalmazottaknak átlagosan fizetett bérekkel, ugyanis feltételezhető, hogy a saját magát foglalkoztató jövedelme nem lehet alacsonyabb az átlagos béreknél és keresetknél. Ezt a módszert Olaszországban rendszeresen alkalmazzák.

A harmadik (és kapcsolódó) módszer az ágazatonkénti és cégméret szerinti egy főre jutó árbevétel, folyó termelőfelhasználás és kibocsátás mutatószámok összehasonlítását foglalja magában. Hasonlóan a változók közötti kapcsolatok elemzése a „normák” kialakítása és a kirívó esetek azonosítása érdekében történik. Az ellenőrzések alapján kiigazítható az aluljelentett árbevétel vagy jövedelem, illetve a magasabbnak feltüntetett folyó termelőfelhasználás az egyes bevallásokban vagy akár egész ágazati rétegek szintjén.

Áfacsalás

Az áfacsalást most külön tárgyaljuk, de mint az aluljelentett adózás előtti árbevétel, az áfacsalás is az adócsalás egyik fajtája. Az esetek egy részében a kiigazítások ún. „nem összejátszáson alapuló” áfacsalás miatt szükségesek. Ilyen akkor történik, amikor a vállalkozás áfát számít fel vevőjének, de nem fizeti be azt az adóhatóságnak.

Az ilyen hiányt lényegében azáltal lehet megbecsülni, hogy feltárjuk az eltérést az elméleti áfa mértéke (minden gazdasági tevékenységre felszámított) és az államnak ténylegesen befizetett áfa összege között. A számítások persze számos nehézséget rejtenek magukban. A „nem összejátszáson alapuló” áfacsalás miatti korrekció a többi adócsalást kezelő kiigazítás módszerétől függ (pl. a francia módszer esetén szükséges, de az olasz esetben nem). A Franciaországban alkalmazott módszertan mintaként szolgál Európa többi országának is. Az INSEE áfacsalás miatti végrehajtott kiigazításai összességében 1,4%-kal növelték a hozzáadott értéket; míg a **kereskedelemben** ez a növekmény megközelítette a 7%-ot.

Hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás miatti kiigazítások

Ezen kiigazítások a regisztrált vállalkozásokon kívüli piaci tevékenységek számbavétele miatt válnak szükségessé. Általában nem regisztrált vagy „titkolt” egységek (vagyis az adó- és társadalombiztosítási hatóságok által nem észlelt) tevékenysége esetén beszélhetünk rejtett foglalkoztatásról. Ugyanakkor vonatkozhat hiányzó vagy rejtett tevékenységekre regisztrált egységek esetén is.

Két, az EU-országokban használatos módszert említünk meg, ami a rejtett munkaerő által végzett termelés kimutatására szolgál:

A legismertebb a „demográfiai foglalkoztatás megközelítés”, mely a népszámlálás és munkaerő-felmérés szerinti „munkaerőforrást” használja fel a hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás pótlására. Ezzel ellentétben a regisztrált vállalkozások körében végzett felmérések foglalkoztatási adataiból megállapított „munkaerő-kereslet” biztosan nem fedi le a titkolt tevékenységeket, de kihagyhatja a munkaerő állomány egy részét a regisztrált egységekben. A hiányzó/rejtett foglalkoztatásnak egyik jelzőszáma lehet a munkaerőforrás és -kereslet részletezett iparági szinten történő összehasonlítása.

Néhány országban (pl. Olaszországban és Portugáliában) a demográfiai foglalkoztatás adatait rendszeresen használják a termelőtevékenységek sokaságának kiszélesítésére. A legtöbb EU-országban a foglalkoztatási adatokat csak néhány előre kiválasztott tevékenységhez használják (elsősorban a központi regiszter hatókörén kívül eső tevékenységekhez). Általánosságban a munka során összehasonlításra kerül a munkaerő-kereslet és a munkaerőforrás, értékelésre kerül ezek nemzetiszámleltélokhoz való relevanciája és robusztussága, és megtervezik, miképpen lehet a foglalkoztatás eltéréseit lefordítani a kibocsátás és a hozzáadott érték kiigazítására.

Egy-két országban, különösen a jó alapokon nyugvó vállalkozási regiszterekkel rendelkezőkben a demográfiai foglalkoztatás adatait nem használják fel rendszeresen, de még egyedi esetekben sem. Ennek az a magyarázata, hogy a központi üzleti regiszterek bevezetésének célja a termelőegységek teljes körű felsorolása, amely feleslegessé teszi az olyan közvetett jelzőszámok alkalmazását, mint a foglalkoztatás. Azonban a munkaerőforrás és -kereslet aggregát szintű összehasonlításának nagy

előnye a lehetséges hiányzó vagy rejtett munkaerő „csoportok” beazonosítása (akár titkolt vagy nem titkolt tevékenységek esetén).

A második megközelítés, az „érzékenységi módszer”, amely szerint bizonyos tevékenységek és vállalkozásiméret-osztályok nagyobb valószínűséggel alkalmaznak rejtett munkaerőt. A kisvállalkozásoknál hiányzó kibocsátást és hozzáadott értéket a bevallott tevékenységek arányában becsülik meg, feltételezve, hogy a rejtett munkaerő által végzett kibocsátás minden egyes tevékenységnél ugyanolyan arányt képvisel.

Az érzékenységi módszert Franciaországban alkalmazzák. Mivel a francia központi regiszter átfogó, a statisztikai és adminisztratív adatok egyeztetettek és a hiányzó regisztrált egységekhez igazítottak, a rejtett foglalkoztatás feltárása kizárólag a titkolt tevékenységekre (vagyis a nem regisztrált egységekre) terjed ki. Az 1990. évben a francia gazdaság egészét tekintve a rejtett foglalkoztatás miatti kiigazítások 1,3%-kal növelték a hozzáadott értéket; a **kereskedelemben**, mivel feltételezések szerint a titkolt tevékenység mértéke alacsony, mostanában nem végeztek ilyen típusú kiigazításokat.

Természetbeni és borraalóból származó jövedelem

Ez kevés bevezetőt igényel. Elég annyit mondanunk, hogy a természetbeni és borraalóból származó jövedelmeket alábecsülten jelentik a következő okokból kifolyólag: (a) a vállalkozás könyveiben nem szerepelnek; (b) a számviteli dokumentációban hibásan szerepelnek, mint közbenső kiadás; (c) szándékosan eltitkolják, alacsonyabb értéken vallják be, vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyják.

A három fő adatforrás: pénzügyi adatok, munkaerőköltség-felmérések (négyévente) és háztartási költségvetési felmérések. A tagállamok között a természetbeni jövedelmek (és borraalók) lefedettségének kezelésében megnyilvánuló eltérés a következő különbségekből fakad: (i) adózási szabályok; (ii) alkalmazott fogalmak; (iii) rendelkezésre álló források skálája, adathozzáférés és gyakoriság; és (iv) az egyedi adatok rendszeres azonosítása és becslése érdekében tett erőfeszítések.

A természetbeni jövedelmek esetében nem minden ország rendelkezik hozzáférhető és gyakori forrásanyaggal. Főként nem mindig áll rendelkezésre rendszeres éves adózási adat a „természetbeni juttatásokra” vonatkozóan, amelyeket be lehetne illeszteni a nemzeti számlákba. Két probléma merül fel még azokban az esetekben is, ahol az adatok rendelkezésre állnak. Először is az adószabályok szerinti „természetbeni juttatás” gyakran szűkebben értelmezett, mint a nemzeti számlák szerinti természetbeni jövedelmek halmaza; néhány elemet adózási célból folyó termelőfelhasználásnak kell minősíteni. A másik probléma a természetbeni juttatások (alul)értékelésével kapcsolatos. Részben azért, mert az adózási eljárások során a természetbeni juttatásokat szándékosan piaci érték alatt kell értékelní, elkerülve a felülértékelés kockázatát. Az effajta alulbecslések ellen korrekciókra van szükség. A pénzügyi adatokat a természetbeni jövedelemre irányuló egyéb forrásokkal is össze kell hasonlítani, elsősorban a munkaerőköltség felmérésekkel.

A gyakorlatban a természetbeni jövedelmek viszonylag jelentéktelenek a **kereskedelemben**, összehasonlítva például a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (Horeca) területtel.

Ugyanez igaz a **borraalóra** és a **hálapénzre**. Míg a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban fontos, a **kereskedelemben** elhanyagolható, kivéve talán a gépjármű-kereskedelmet.

D/ követelmény: A különböző adatforrások érvényességi vizsgálata, ellenőrzése és egyeztetése

Ez a követelmény az alábbi elemekből áll:

- a GDP egynél többféle, egymástól „független” mérése;
- összehasonlítások végrehajtása megfelelően aggregált szinten, pl. iparáganként;
- ugyanarra a változóra vonatkozó összes rendelkezésre álló statisztikai és adminisztratív adatforrás hasznosítása és ellenőrzése (pl. minden kereskedelmi árbevételre és értékesítésre vonatkozó alternatív adatforrás összehasonlítása);
- a különböző forrásokból származó adatok konzisztenciájának érvényességi vizsgálata és ellenőrzése, miután kiigazítások segítségével egy szintre hoztuk őket (pl. a kiskereskedelmi árbevétel termék szerinti bontásának összehasonlítása a vásárlói kiadások erre vonatkozó, de más forrásból, főként háztartási költségvetés felmérésekből származó adataival);
- egy integrált forrás- és felhasználás-keretrendszer megteremtése a különböző források rendszeres ellenőrzésének és egyeztetésének céljából.

A GDP egynél többféle mérése: A legtöbb tagállamban a termelési oldalú megközelítést a GDP megbízhatóbb mérési módszerének tekintik, mint a felhasználási mérést. Azonban feltehetőleg a GDP felhasználáson keresztül történő mérése tartalmazza a titkolt jövedelmek nagy részét, ha nem az egészét. Ennek a feltételezésnek az az alapja, hogy a felhasználás mérésének nagy része termékek és szolgáltatások azon fogyasztóinak felmérésén alapul, akik nem aktív szereplői a rejtett gazdaságnak, legalábbis nem az általuk vásárolt termékek és szolgáltatások tekintetében. A legfontosabb szempontok ezért:

- a) Független-e a GDP felhasználáson keresztül történő mérése (vagy vannak-e származékos összetevői, mint pl. a készletállomány változása)?
- b) Gyakran eredményez-e a felhasználás mérése a termelés mérésénél magasabb becsléseket (azt sugallva, hogy a kibocsátás mérése által figyelmen kívül hagyott tevékenységeket is tartalmazza)?

Összehasonlítások aggregált szinten: Amikor a GDP szintjén eltérések mutatkoznak, el kell dönteni, melyik a helyes GDP-becslés. Ilyen döntést csakis aggregált szinten lehet hozni, hogy az eltérések okait azonosítani és értelmezni tudjuk. A múltban néhány országban azt az eljárást követték, miszerint a GDP termelési oldalú becslését elfogadták és a kibocsátás-felhasználás maradékát a leggyengébb kiadási elemeknek tulajdonították (így a készletállomány változása, beruházások vagy a háztartások fogyasztása). Ez az eljárás talán tapasztalatokon alapul, de nem segíti elő a nemzeti számlák teljes körű becslését.

Ugyanarra a változóra vonatkozó összes rendelkezésre álló statisztikai és adminisztratív forrás felhasználása és ellenőrzése: Példaként hozhatnánk fel a kereskedelmi árbevételt és értékesítést tartalmazó összes adatforrás összehasonlítását és egyeztetését. Az ellentmondó nagyságrendek és növekedési ráták ellenőrzése és egyeztetése fontos információkkal szolgálhat a különböző adatforrások lefedettségéről.

Különböző forrásokból származó adatok konzisztenciájának érvényesítése és ellenőrzése, miután kiigazítások segítségével egy szintre hoztuk őket: A legjobb példa a háztartási költségvetési felmérésekből származó adatok és a kiskereskedelmi árbevétel termék szerinti bontásának összehasonlítása.

sa. Ez olyan kulcsfontosságú elemzés, hogy módszertanát teljes egészében bemutatjuk az Útmutató egy későbbi részében.

Egy integrált forrás- és felhasználás-keretrendszer előállítása: Bár ez a keret nem biztosít teljes lefedettséget, mégis biztosítja a különböző forrásokból származó adatok rendszerezett ellenőrzését és egyeztetését a nemzetiszámla-bebecslések levezetése során. Az Útmutatóban erre még kitérünk.

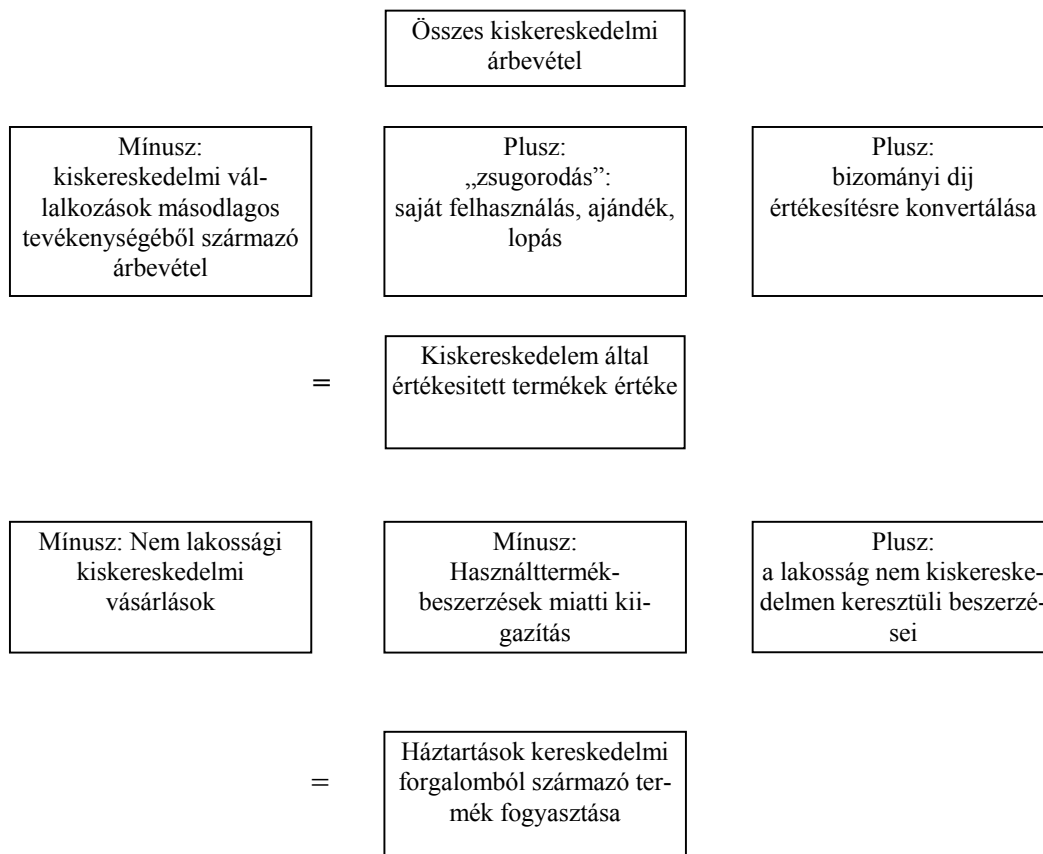
2. Függelék - A kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának összehasonlítása

1. Egy szigorú összehasonlítás módszertana: a kiskereskedelmi árbevétel hatféle korrekciója

1.1 Az összehasonlítás rendszere

A kiskereskedelmi árbevételtől a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termék fogyasztására történő váltoáshoz hat különböző kiigazításra van szükség. Ezt illusztrálja az 5. diagram.

5. diagram

Az 5. diagram bemutatja a hat korrekciót, ami a szigorú összehasonlításhoz szükséges. Ezekhez tartozó definíciókat és becslési módszereket ezután tárgyaljuk.

1.2 Az eljárás magyarázata. A hat korrekciós érték: definíciók és becslési módszerek (lásd 5. diagram)

Első korrekció: A kiskereskedelmi vállalkozások másodlagos tevékenységeiből származó árbevétele (levonandó)

Definíció

Ez először is **nagykereskedelmi** bevételre vonatkozik. Könnyű elérhetőségük miatt a kiskereskedők a szakmai felhasználók kiegészítő szállítói: helyi hatóságok, szállodák/kávéházak/éttermek, kis kézműves vállalkozások, szellemi foglalkozásúak stb. Ezek szabályos nagykereskedelmi értékesítések, általában áfa-visszaigénylést lehetővé tevő számla kiállításának kíséretében. Itt van még az ügynöki tevékenység fejében kapott jutalék. Végül a szolgáltatásnyújtásért kapott bevétel: javítások (pl. órák), berendezések bérlete, utazási ügynöki szolgáltatás stb.

Az exportot is le kell vonni.

Becslési módszerek

Elméletileg ezen érték összetevőit a tevékenység szerinti árbevétel elemzéséből nyerhetjük: az SBS-rendeletben szereplő **18 10 0-tól a 18 15 0 mutatókig**.

Valójában azonban ez csak részben megvalósítható. Ismernünk kell a jutalék és a szolgáltatásnyújtás értékét (**18 14 0 és 18 15 0 mutatók**) és az exportot (**14 11 0 és 14 12 0 mutatók**). Azonban a rendelet alkalmazott verziója már nem tartalmazza a kereskedelmi árbevétel „nagykereskedelmi értékesítés” és „kiskereskedelmi értékesítés” szerinti bontását, bár a nagykereskedelem a kiskereskedők fontos másodlagos tevékenysége.

Két javaslattal élünk:

- a) A rendeletet ebben a tekintetben felül kell vizsgálni (a kezdeti verziókban szerepelt ez az elemzés).
- b) Amennyiben az országok pontos összehasonlítást akarnak végezni az árbevétel és a háztartások fogyasztása között, saját kezdeményezéssel bevezethetik a fenti bontást anélkül, hogy a rendelet módosítására várnak.

Második korrekció: Ellopott, a kereskedő által elajándékozott vagy a kereskedő és családja által elfogyasztott termékek (hozzáadandó)

Definíciók

Ezt az értéket „zsugorodásnak” hívjuk, és véleményünk szerint Franciaországban az árbevételnek kb. 2-3%-t teszi ki. Az ellopott vagy a kereskedő által kivett termékeket megtalálhatjuk a háztartási fogyasztások között. Ezért ezeket hozzá kell adnunk a felmérésekből levezetett árbevételértékekhez.

Beclési módszerek

Ezt a fontos adatot nem tartalmazzák a hagyományos felmérések és senki sem fontolja a kérdőívek ilyen irányú kiterjesztését sem. Azonban ez egy valódi probléma, amely foglalkoztatja az üzleti élet szereplőit, mert – legalábbis a lopások esetében – egyértelmű veszteséget, illetve a nyereség csökkenését jelenti. A legtöbb országban a statisztikai folyóiratok általában javasolnak erre vonatkozó becsléseket, amelyek a nemzeti számlákban felhasználásra is kerülnek.

Itt megemlítünk egy elméleti problémát: amennyiben a kereskedő az effajta veszteséget az eladási árak emelésével kívánja kompenzálni, az ellopott áru értékét a bevétel tartalmazni fogja és minden változatlan marad, mintha a tisztességes háztartások megajándékoznák a tisztességtelen háztartásokat. Ha elfogadjuk ezt a vélekedést, akkor a lopás értékét nem kell hozzáadni az árbevételhez.

Harmadik korrekció: A jutalék értékesítéssé történő konvertálása „bizományi értékesítések” esetén (hozzáadandó)

Definíciók

Néhány termék a nemzeti hagyományoktól függően – országonként eltérően – úgy kerül továbbértékesítésre, hogy azokat a kiskereskedők nem vették meg. Az általuk szabott eladási ár fedezi az áru értékét, valamint a szolgáltatásnyújtástól függő bizományi díjat. Ezután átadják az áru értékét. Ez egy elterjedt gyakorlat. Franciaországban ezt alkalmazzák a dohányárak (állami monopólium), újságok, magazinok és általában a könyvek esetében. Ilyen esetekben a kereskedő árbevételében csak a bizományi díj jelenik meg. A háztartási fogyasztással való összehasonlíthatóság érdekében az árbevételt korrigálni, az áruk értékével növelni kell.

Beclési módszerek

Az effajta bizományi díjakra általában rögzített szabályok vonatkoznak, melyek ismertek állami monopólium esetén a hatóságok, a magánszféra áruféleségei esetén pedig a kereskedelmi szervezetek előtt (könyvesboltok és újságárusok bizományi díja). Meg kell ismernünk, mik ezek a szabályok, mivel a jelenlegi rendeletről nem tudhatjuk meg biztosan.³³

Az első három korrekció eredménye a kiskereskedelem által értékesített termékek értéke

Ahogy az 5. diagram mutatja, az első három korrekció elvezet bennünket egy átfogó mutatószámhoz, a **kiskereskedelmi tevékenység** belföldi kiskereskedelmi értékesítésének értékéhez. Nem tartalmaz nagykereskedelmet, exportot és szolgáltatásnyújtást. Továbbá ez a szektor és nem az ágazat tevékenységére vonatkozik, mivel az árbevétel tartalmazhatja az egység által másodlagos tevékenységként előállított termékek értékesítésének értékét.

³³ Hacsak nem a 18 14 0 változó útján, amennyiben a kérdőívet kitöltő kereskedő szigorúan alkalmazza. De lehetséges, hogy összetéveszti az azonos cégtől kapott bizományi díjjal.

Negyedik korrekció: Nem lakossági célú kiskereskedelmi termékértékesítés (levonandó)

Definíciók

Kis cégek gyakran szereznek be mindennap használatos termékeket a lakossággal azonos módon: számla és bármilyen áfa-visszaigénylést lehetővé tevő dokumentum nélkül. Ezek valódi kiskereskedelmi beszerzések, és nem összekeverendők a nagykereskedelmi beszerzésekkel. Erre sokféle példával szolgálhatunk: egy kis kávéház vagy étterem tulajdonosa egyes termékeket hipermarketekben szerez be olykor olcsóbban, mint nagykereskedőjénél általában szokta: ezt a beszerzést, mint költséget levonja az árbevételéből. Ezek a kiskereskedelmi beszerzések nem jelenhetnek meg a háztartási fogyasztásban.

Becslési módszerek

Az árbevételnek ezt a részét százalékos formában kell megbecsülni boltvezetőkkel való interjúk vagy magánintézetek mintavételes felmérései alapján.

Ötödik korrekció: Használttermék-értékesítés (levonandó)

Definíciók

Ez olyan termékekre vonatkozik, amelyeket újonnan már egyszer beszereztek. A használt gépjármű- és motorkerékpár-kereskedelem mellett, mely adásvétel a gépjármű-kereskedelem és -javítás ágazaton (NACE 50-es ágazat) belül nagyon gyakori, a kiskereskedelem is aktív piaccal rendelkezik a könyvek, képzőművészeti alkotások és bútorok esetében. Ezeket a termékeket a háztartások értékesítik specializált kereskedőknek, akik továbbértékesítik azokat más háztartásoknak, és csak a nettó érték, vagyis az árrés kerül a számlákba mint piaci fogyasztás. Ebből következik, hogy a háztartási fogyasztás és a kiskereskedelmi árbevétel nem egyezik. Vissza kell hát állítanunk az egyensúlyt azáltal, hogy visszavezetjük a háztartások által a kereskedők felé történő értékesítés hatását.

Becslési módszerek

A háztartások értékesítésének értékét megtudhatjuk egyrészt a kereskedőktől a beszerzéseikre, másrészt a háztartásoktól az értékesítéseikre vonatkozó kérdések segítségével. Ez utóbbi valószínűleg előnyösebb, mivel az antik tárgyak kereskedelme nem túl áttekinthető.

Hatodik korrekció: Lakossági beszerzések nem kiskereskedőktől (hozzáadandó)

Definíciók

A háztartások nem minden terméket kiskereskedőkön keresztül szereznek be. Vásárolhatnak közvetlenül kereskedelmet nem végző termelőktől (élelmiszerek, pl. tej, vaj, tojás, sajt, zöldség, gyümölcs farm-kapu beszerzése vagy textíliák stb. beszerzése gyárakból). A termelők is árusíthatnak saját maguk által főtevékenységként előállított termékeket, de másodlagos tevékenységként is végezhetnek kereskedelmi tevékenységet (árúk beszerzése és továbbértékesítése feldolgozás nélkül).

Beclési módszerek

A tevékenységekhez tartozó árbevételt megtalálhatjuk az SBS-rendelet segítségével: az iparhoz tartozó tevékenységek esetében közvetlenül (SBS-rendelet, 2. melléklet) és közvetve a szolgáltatások esetében (SBS-rendelet, 1. melléklet). A termelők által előállított árukra vonatkozó információt kizárólag a háztartások beszerzési szokásainak felméréséből kaphatunk. A problémát tovább komplikálja, hogy a termelők saját termékeik közvetlen lakossági értékesítésén kívül is foglalkoznak kereskedelmi célú beszerzéssel és értékesítéssel.

1.3 A fent ismertetett szigorú módszerrel kapcsolatos következtetések

A hat korrekció végrehajtásával megérkezünk a „háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásához”.

A módszer érdeme a két fogalom, a „kiskereskedelmi árbevétel” és „háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztása” közötti eltérések egyértelmű felfedése, és a különbségek megszüntetéséhez szükséges korrekciók meghatározása. Láthattuk, hogy a létező eszközök és források nem minden esetben elegendők a korrekciók végrehajtásához. Ilyen esetekben lehetőség van egy egyszerűsített módszer alkalmazására.

2. Egyszerűsített és közelítő módszerek

2.1 A két érték összehasonlítása korrekciók nélkül

Az első összehasonlítás nagyon leegyszerűsített. A kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának a hat korrekció nélküli összehasonlítását jelenti. Mondhatjuk ugyanis, hogy ez az egyszerűsített összehasonlítás helyénvaló, mivel van okunk feltételezni, hogy a hat korrekció, nevezetesen a 3 hozzáadás és 3 levonás kiegyenlíti egymást. Egy francia statisztikusok által végzett tanulmány³⁴ némileg alátámasztja, hogy a hat korrekció bizonyos mértékig valóban érvényteleníti egymást.

2.2 A megközelítő piaci fogyasztás meghatározása a New Cronos³⁵ adatbázis segítségével, „Részletes táblák ágazatok szerint”

A másik egyszerűsített összehasonlítás a New Cronos-féle adatbázist és a „részletes táblák ágazatok szerint” részadatbázist hívja segítségül. Ez olyan sorozatokat tartalmaz, amely egyezik a „háztartások végső fogyasztása a gazdaság területén, a fogyasztás célja szerint” elnevezésű adatbázissal.

1970 óta ezek a sorozatok bontják le a háztartások fogyasztását termékcsoportok szintjére (a legutolsó kiadványban 42 termékcsoport szerepelt). Ezek a csoportok teszik lehetővé, hogy *többé-kevésbé* elkülöníthessük a lakosság piaci fogyasztását. Ez egy megközelítő módszer, mert sok esetben a termék értéke magában hordozza a javítások értékét, és nincs lehetőség a szétválasztásra sem a kiadvány referenciái, sem pedig az adatbázis segítségével. Azonban lehetővé teszi egy, a háztartá-

³⁴ Lásd a Franciaországról szóló részt a 3.4 Függelékben.

³⁵ Az Eurostat adatbázisa.

sok kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztására vonatkozó, *megközelítő érték előállítását*.

Íme azok a választások/feltételezések, amelyeket az alábbi táblázat összeállításához használtunk:

- bevezettük az „**élelmiszer, ital és dohány**” kategória egészét annak ellenére, hogy tartalmaz saját fogyasztásra történő előállítást, melyet normális esetben el kell távolítani a lakossági fogyasztások közül;
- bevezettük a **ruházati és lábbeli kiadások** egészét annak ellenére, hogy tartalmaz javításokat;
- kihagytuk a **lakással, fűtéssel és világítással kapcsolatos kiadásokat** annak ellenére, hogy tartalmaznak bolti motorolaj- és palackozottgáz-beszerzéseket, melyek részét képezik a háztartások piaci fogyasztásának. Ez az egészhez képest nagyon alacsony;
- a **bútor, háztartási cikkek és karbantartás kiadásainak** egészét is beszámítottuk, mindent, ami a bútort és tartozékait, háztartási textíliákat, fűtő és főzőberendezéseket, mosógépeket és háztartási berendezéseket, üvegárut (porcelán és háztartási edényeket) illeti, bár része ezek javítása is. Kihagytuk az „otthon rendes karbantartásával kapcsolatos termékek és szolgáltatások” elnevezésű termékcsoportot azzal a feltételezéssel, hogy ez több szolgáltatást, mint terméket tartalmaz. Hiányoznak a háztartási szolgáltatások is;
- az **orvosi szolgáltatások és egészségügyi kiadások** esetében csak a gyógyászati és terápiás termékeket és berendezéseket vettük számba;
- a **szállítás** esetében csak a szállításhoz szükséges gépeket és személyszállítással kapcsolatos árukat vezettük be;
- a **szabadidő (szórakozás, oktatás és kultúra)** kategóriából csak a felszereléseket és kiegészítőket szerepeltettük, bár ezek tartalmaznak javításokat, könyveket, újságokat és folyóiratokat is;
- az **egyéb termékek és szolgáltatások** esetében csak az „egyéb, máshova nem sorolt termékeket” vezettük be.

Ez a minden ország által jól ismert nómenklátúra-definíciókon alapuló részhalmaz megfelelő eszközt kínál a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztás értékének kiszámításához, amit a kiskereskedelmi árbevétellel összehasonlíthatunk (amennyiben egyik érték sem tartalmaz áfát).

Az összehasonlítás végrehajtását minden országnak ajánljuk, mert egyszerű és kiindulópontként szolgál a kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztása pontosabb összevetéséhez.

Az **1. táblázat** bemutatja Belgium által alkalmazott értékek alakulását.

1. táblázat: Módszertan a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának egyszerűsített kalkulációjához az ESA nemzeti számlák részletes ágazat szerinti táblái alapján, Belgium 1995. évi példa

	Háztartások összes fogyasztása ECU-ben ³⁶	Ebből: háztartások kereskedelmi forgalomból származó termék fogyasztása millió ECU-ben	Cronos-kód	ESA-kód
ÉTEL, ITAL ÉS DOHÁNY	20 722,2	x	010	1
RUHÁZAT ÉS LÁBBELI	9 158,0	x	200	2
Ruházati cikkek és javítások	7 946,9		220	21
Lábbeli és javítások	1 211,2		230	22
LAKÁS, FÜTÉS ÉS VILÁGÍTÁS	23 966,4		250	3
Lakás és vizellátás díjai	18 701,4		270	31
Fűtés és világítás	5 265,0		280	32
BÚTOR, HÁZTARTÁSI CIKKEK, RENDES KARBANTARTÁS	12 461,2		300	4
Bútorok és berendezési tárgyak, padlóburkolatok és javítások	3 793,2	x	320	41
Háztartási textíliák, kárpitok és javítások	1 251,1	x	330	42
Fűtő- és főzőkészülékek, hűtőszekrények, mosógépek, háztartási készülékek	1 926,5	x	340	43
Üvegáruk, edények és evőeszközök és javítások	2 371,9	x	350	44
Termékek és szolgáltatások az otthoni karbantartáshoz	1 564,5		360	45
Háztartási szolgáltatások	155,0		370	46
ORVOSI ELLÁTÁS ÉS EGÉSZSÉGÜGYI KIADÁSOK	15 567,8		390	5
Gyógyszerek és gyógyászati termékek	2 806,7	x	410	51
Terápiás készülékek és berendezések	386,2	x	420	52
Orvosi, nővéri és egyéb gyógyítással kapcsolatos szolgáltatások	6 208,7		430	53
Kórházi ellátás	6 153,3		440	54
Baleseti és egészségbiztosítási szolgáltatások díja	12,9		450	55
SZÁLLÍTÁS ÉS TÁVKÖZLÉS	15 786,0		470	6
Járműbeszerzés	5 091,7	x	490	61
Járművek működtetésével kapcsolatos kiadások	8 108,8	x	500	62
Szállítással kapcsolatos beszerzések	1 243,1		520	64
Távközlés	1 346,1		520	64
SZABADIDŐ, SZÓRAKOZÁS, OKTATÁS ÉS KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK	7 984,0		540	7
Berendezések, tartozékok és javítások	4 672,2	x	560	71
Szórakozás, szabadidős és kulturális szolgáltatások kivéve szállodák és kávézók	2 050,0		570	72
Könyvek, újságok és magazinok	1 261,8	x	580	73
Oktatás			590	74
EGYÉB TERMÉKEK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK	20 514,7		610	8
Privát gondozás	2 018,2		630	81
Máshova nem sorolt termékek	1 183,5	x	640	82
Éttermi, kávézó és szállodai kiadások	11 623,7		650	83
Csomagtúrák			660	84
Máshova nem sorolt pénzügyi szolgáltatások	3 869,6		670	85
Egyéb máshova nem sorolt szolgáltatások	1 657,7		680	86
HÁZTARTÁSOK BELFÖLDI VÉGSŐ FOGYASZTÁSA (S80)	126 210,3	62 783,8	720	

³⁶ Adatok folyó áron és -árfolyamon

3. Az összehasonlítás kiterjesztése a gépjármű-kereskedelem árbevételére és a kapcsolódó lakossági fogyasztásra

Elméletileg a fent ismertetett módszer alkalmazható az 50-es „Jármű-, üzemanyag-kereskedelem” ágazatra is, de nagyban megnehezíti ezt az a tény, hogy el kell különíteni a háztartások, a vállalkozások és a hatóságok részére nyújtott kereskedelmi tevékenységeket és szolgáltatásokat.

A háztartások fogyasztása a következő becsléseket tartalmazza:

- új gépjárművek beszerzése;
- használt gépjárművek beszerzésének és értékesítésének nettó értéke;
- gépjármű-alkatrészek és tartozékok beszerzése;
- üzemanyag-beszerzés;
- javítási kiadások (autó, motorkerékpár).

A gépjármű-kereskedelem árbevételének összetevői:

- új gépjárművek értékesítése;
- használt gépjárművek értékesítése;
- bizományi díjak;
- alkatrészek és tartozékok értékesítése;
- üzem- és kenőanyag-értékesítés;
- különböző tevékenységek bevétele (gépjármű-bérbeadás, egyéb „kiskereskedelem”).

A módszert nem tudjuk megfelelően kiterjeszteni mindaddig, amíg az SBS-rendelet 50. ágazatára be nem vezetik a vásárlótípus szerinti árbevétel változóját (ahogyan az szerepel a nagykereskedelemben: 25.11.1, 2, és 3 változó).

4. Második kiterjesztés: nagykereskedelmi árbevétel fogyasztási cikkek, élelmiszer- és nem élelmiszertermékek esetében

A rendelet megmutatja a szállítóktól, nagykereskedőktől és közbeszerzőktől történő beszerzések megoszlásának százalékos arányát. A nagykereskedelmi árbevétel megbecsülhető a kiskereskedelmi szatellit számlák kiigazított beszerzéseiből. Ehhez a kiskereskedelmet ellátó csatornák és a kiskereskedők által felszámolt árreakciók ismerete szükséges.

3. Függelék – Rögzítési pontok és kiigazítási arányok elméletben és gyakorlatban

Rögzítési pontok

Definíció: A rögzítési pontok a központi számlák olyan értékei, melyek megegyeznek a gazdaságstatisztika egyszerűsített közbenső rendszeréből (Simplified Intermediate System, rövidítve SIE) kapott értékekkel.

Vegyünk egy példát. A központi számlákban szereplő homogén „kereskedelmi” ág hozzáadott értékéhez kell „rögzíteni” – vagy tengerészeti kifejezéssel élve, „horgonyozni” – a szatellit számlák értékét.

Ez előfeltételezi, hogy a homogén kereskedelmi ág hozzáadottérték-meghatározásának módszere a közbenső rendszerben (vagyis a rendszerben, ahol a felmérések eredményeit a központi számlákhoz igazítják) a lehető legközelebb van a nemzeti számlák definíciójához.

Majd ezt az értéket hozzáillesztjük a nemzeti számlákban szereplő értékhez, és ezután megvizsgáljuk, hogyan befolyásolja a közbenső rendszer többi változóját. Ezért válik a közbenső rendszer a központi számlák szatellitrendszerévé abban a tekintetben, hogy minden értékét befolyásolja a hozzáadott érték mutatószámának a számlákban szereplő hozzáadott értékhez történő rögzítése. Ez a mozzanat alapvető fontossággal bír mind az elméletben, mind a módszertanban.

A gyakorlatban, ahhoz hogy a kereskedelmet alapányaiban megfelelő lefedettséggel és pontossággal tudjuk leírni, érdemes több rögzítési pontot is meghatározni. Ez segíti elő a kereskedelem bemutatásának pontosságát.

Ha összehasonlítjuk a kiskereskedelem és gépjármű-kereskedelem árbevételét a háztartások fogyasztásával, akkor két további rögzítési ponthoz jutunk.

Ugyanez érvényes a gazdaságstatisztika által kalkulált bér- és személyi jellegű költségek és a központi számlákban szereplő bér- és személyi jellegű költségek összehasonlítására akár szektor, akár ágazati szinten. Tudjuk, hogy ez nem lehetséges a két szóban forgó gazdasági szektor esetében (11. és 14. szektor), de talán a **nemzeti statisztikai hivatalok** rendelkeznek a NACE tevékenységi ágazat, alágazat, szakágazat szintű tevékenységiszektor-számlákkal.

Hangsúlyozzuk, hogy a rögzítési pont nem olyan arányszámot határoz meg, amely az egyszerűsített közbenső rendszer összes változóját hasonló szerkezetben módosíthatná. Nincs is okunk feltételezni, hogy az összes változót ugyanolyan arányban kell kiigazítani, bár egy ilyen kiigazítás is jobb eredményekkel szolgálna, mint a közbenső számlák egy az egyben történő vizsgálata. Tegyük fel, hogy a központi számlákban található kereskedelmi ág hozzáadott értéke 10%-kal magasabb a közbenső rendszerben szereplőnél. Nagy a kísértés, hogy a hozzáadott érték elemeit, így a béreket és a bruttó működési eredményt, megemeljük 10%-kal. De ez véleményünk szerint hiba volna. Mindent meg kell tennünk, hogy további rögzítési pontokat találjunk a bérekre vonatkozóan a rendelkezésre álló statisztikai forrásokból, pl. társadalombiztosítási vagy adózási adatokból, és a kiigazítást a brut-

tó működési eredmény útján kell végrehajtani, mert ez az érték a vállalkozások hamis bevallásai (adókerülés és adócsalás) miatt hajlamosabb a statisztikai eltérésekre.

Ebből is kitűnik a többszörös rögzítési pontok előállításának fontossága.

Kiigazítási arányok

Definíció: A kiigazítási arányok a Rendelet értékeire alkalmazott arányszámok, melyek részben a központi számlákhoz vannak rögzítve.

Miután a közbenső rendszer értékeit a rögzítési pontok segítségével bevezettük a központi számlákba, a többi változót kiigazítási arányszámok útján kell módosítanunk. Ezek az arányszámok nem egyforma szerkezettel rendelkeznek.

Nem lehet minden változót a rögzítési pontok szintjén alkalmazott arányszámmal kiigazítani.

Ez azt jelenti, hogy a kiigazítási arányokat minden változóhoz az osztálymérettől, árbevételosztálytól, jogi formától stb. függően kell alakítani.

Vegyünk itt egy példát. A hozzáadott értéket rögzítettük a központi számlák kereskedelmi ág hozzáadott értékéhez. Mivel a központi számlák nem tartalmazzák a kereskedelmi ág hozzáadott értékének alágazati szintű bontását (gépjárművek nagy- és kiskereskedelme), ezért mindössze egy kiigazítási arányszámmal rendelkezünk az összes hozzáadott értékre vonatkozóan. Hiba lenne mindhárom alágazatra ugyanezt a kiigazítási arányt alkalmazni. Módosítanunk kell. A rendelet szerint erősen valószínűsíthető alulbecslés nem lehet egyforma a gépjárművek nagy- és a kiskereskedelme esetében. Találnunk kell tehát kiigazítási arányokat, de legalább kvalitatív információt, ami alapján módosíthatjuk az arányszámokat. A pénzügyi kiigazításokból eredő statisztika erre alkalmas lehet, amennyiben a nemzeti intézmények birtokában vannak ennek az információnak.

A gépjárművek nagy- és kiskereskedelme esetében második rögzítési pontként szolgálhat a háztartások piaci fogyasztása, ami elősegítheti a két ágazat, majd a két tevékenységi szektor megkülönböztetését. A nagykereskedelem számára, ahogyan azt már két nagykereskedelmi alágazatnál jeleztük, kiinduló pontot jelenthet az a kiigazítás, amit a kiskereskedelmi árbevételnél a nagykereskedelmi beszerzések miatt használtunk.

Ehhez nagyon részletes kutatásokra van szükség, melyeket kizárólag bázisévekre, minden ötödik és tizedik évre vonatkozhatnak.

A bázisévek részletes kutatásainak eredményeit a közbenső évekre egy az egyben alkalmazzuk.

Következtetés

A két eszköz – rögzítési pontok és kiigazítási arányok – által kiemelt nehézségek jól illusztrálják, hogy szatellit számlákat azokra a változókra kell előállítani, melyek **szintjére és arányaira** a felhasználóknak megalapozott igénye van.

Nem szabad olyan teljes számlák összeállítására törekednünk, amelyekhez többszöri kiigazításra van szükség.

4. Függelék – Termék - ágazat áttérés (TÁÁ) az árbevétel vagy árres számára

1. Az árbevétel termék–ágazat áttérésének célkitűzései

Ez az eljárás annak a 2. függelékben tárgyalt eljárásnak a kiterjesztése, mely a kiskereskedelmi árbevétel és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztása közti általános rögzítési pont megtalálására irányult.

A termék–ágazat áttérés célkitűzései ennél ambiciózusabbak.

Az első célkitűzés a nemzeti számlák fejlesztése: ez vonatkozik a számlákra, a forrásfelhasználás-mérlegekre és a termék szerinti árresre egyaránt.

A következő cél az, hogy a szatellit számlák felhasználóit, bármelyik kategóriához is tartozzanak, értékes információval lássuk el: a fogyasztási cikkek piaci tanulmányával, mely bemutatja a javak áramlását és értékesítését a tanulmány körébe vont országok teljes kereskedelmi hálózatán belül.

Végezetül e piaci tanulmány segítségével a termék–ágazat áttérés megteremti a statisztikusok és vállalkozók vagy kereskedelmi szervezeteik közötti párbeszéd elindítását, a kölcsönös kapcsolat és főként a vállalkozók jövőbeni felmérésekre adott válaszai minőségének fejlesztése érdekében.

2. Előkészítés

Mostantól kb. 40 termék és 20 tevékenységi szektor szerkezetén kezdünk el dolgozni. Elkészítünk egy táblát közvetlenül a vállalkozások 18 21 0 változóra vonatkozó válaszai alapján a rendelet szerint, minden egyes országra. A 2. függelékben ismertetett eljárások korrigálták a kiskereskedelmi árbevétel értékét a háztartások összes fogyasztásával történő összehasonlítás eredményeképpen. Ebben a függelékben bemutatott eljárások szétbontják ezt a korrigált összeget egy korrigált szerkezetbe. Más szóval, módosítanunk kell az egy tevékenységhez tartozó vállalkozások árbevétel-szerkezetét a háztartások fogyasztásából nyert szerkezettel való összehasonlítás alapján.

Érdeklődésünk központjában tehát a vállalkozások árbevétel-megoszlásának válaszszerkezete áll, nem pedig az összes árbevétel értékének alakulása. Az árbevétel szerkezetére vonatkozó válaszok várhatóan kevésbé torzak, mint az árbevétel értéke.

Erre a szerkezetre a 2. függelék mind a hat korrekcióját megpróbáljuk alkalmazni.

Felhívjuk a figyelmet, hogy az első korrekcióra nincs szükség, mivel a vállalkozások csak a kereskedelemnek minősülő tevékenységek árbevételét bontják le.

A második, **zsugorodásra** vonatkozó korrekciót „szakértői véleményre” kell alapoznunk, melyet kereskedelmi társulások által megjelentett felmérésekből, nemzeti statisztikai hivatalok által vezetett „pilot” felmérésekből vagy magánintézményeknek kifejezetten a zsugorodásra irányuló tanulmányaiból kaphatunk.

A harmadik korrekció a **bizományi díj értékesítésre történő konvertálása** és fordítva. Ez csakis a nemzeti statisztikusok országismeretének segítségével hajtható végre. Franciaországban például ez elsősorban a dohánytermékeket, újságokat és könyveket érinti. Más országokban más termékeket érinthet.

A negyedik korrekció nagyon bonyolult, mivel a nem lakossági kiskereskedelmi beszerzésekre vonatkozik. Ez valószínűsíthetően nem kifizetődő. Különleges felmérések rendelkezésre állásától függ.

Az ötödik a használt árukra vonatkozik, és nem jelent különösebb problémát.

Végül a hatodik korrekció a lakosság nem kiskereskedelmi (termelői, nagykereskedelmi, szolgáltatásnyújtás) beszerzéseire irányul, és kiegészítő felmérésektől függ, ezért szintén kétséges a megvalósíthatósága.

Tehát az árbevétel-szerkezet esetében lehetséges, hogy néhány korrekciót el kell hagynunk. Elismerjük, hogy a két fő korrekció, a nem lakossági kiskereskedelmi beszerzések és a lakosság nem-kiskereskedelmi beszerzései, egymás ellentétei, és ezért kihagyhatók. Tudatában vagyunk annak, hogy ez az ellenőrzés nem teljesen pontos. Azonban lehetővé teszi, hogy ellenőrizzük a teljes összeg és a termékszerkezet nagyságrendjét. Ez elégséges a legfontosabb korrekciók végrehajtásához.

3. Az összehasonlítás két fogalma

A termék-ágazat áttérés szerves része a „szatellit számláknak”. Ez valójában egy olyan mátrix, amely kereszt-referenciákkal szolgál a termékek és a tevékenységi szektorok számára az érintett ország nemzeti számláinak központi számlája szerint. Kapcsolatot teremt a gazdaságstatisztika és a háztartások fogyasztása között. Ebben az értelemben alapvető fontosságú a nemzeti számlák megbízhatósága a „kereskedelmi” ág szektorainak, a háztartások fogyasztásának és végül az input-output táblák tanulmányozásához.

Elsősorban az 1996. december 20-ai SBS-rendelet 3. függelékében szereplő 18 21 0 változóján alapul, mely tartalma a kereskedelmi ágazaton belül az „Árbevétel megoszlása termékek szerint” (CPA, G nemzetgazdasági ág)³⁷.

Ezt a változót először a kiskereskedelemben kezdték el gyűjteni 1997-ben. Annak ellenére, hogy a változó szerepel a rendeletben, nem minősítették kötelezőnek, és csak nyolc vagy kilenc országban került bevezetésre. Hasznosságát erősen hangsúlyozták. Ennek a jelentésnek egyik ajánlása, hogy minden ország vezesse be éves szinten.

„A 18 21 0 változó alapvető információval szolgál a különböző termékek piacairól, az áruk értékesítési csatornáiról és a vállalkozások vegyes tevékenységeiben való részvételéről. Alapot teremt továbbá a kereskedelmi árindexek előállításához és a vállalkozások alaptevékenység szerinti besorolásához. Ezekon felül fontos a nemzeti számlához, mert információt nyújt a termék szerinti árrés

³⁷ Statistical classification of products associated with activities (CPA) Tanácsi Rendelet, elfogadva 1993. október 29-én.

becsléseihez, és a háztartások fogyasztási értékeinek ellenőrzéséhez és javításához.” (Munkacsoport-dokumentum S2/98/8, 1998. március 18-19.)

A tagolás az alábbi szabályok szerint történik:

- 5 számjegyű CPA a kiskereskedelmi értékesítésű termékekhez (G Nemzetgazdasági ág, 52-es ágazat), kivéve a nem specializált, használt áruk és nem bolti kiskereskedelem;
- CPA 50, 50.3 (alkatrészek és tartozékok) és 50.5 (üzemanyag);
- CPA 51 kizárólag nagykereskedelem.

Ezt a bontást alkalmazni kell minden kiskereskedőre, adott 4-számjegyű szakágazati szinten.

Ez a termék-ágazat mátrix alapja. Ezt kell szatellitszámlává változtatnunk, vagyis kompatibilissé tennünk a nemzeti számlákkal és így elsősorban a háztartások piaci fogyasztásával.

A háztartások fogyasztása a nemzeti számlák egyik legfőbb összetevője, mivel 1997-ben a bruttó hazai termék 62%-át tette ki³⁸. Becslésének irányelvei megegyeznek a kereskedelem értékeinek becslésével. A háztartások mintáján végzett családi költségvetési felmérés nyers adataiból indul ki. A durva adatokat összehasonlítjuk más forrásból származó számokkal, vagy egyéb adatfeldolgozási eljárásnak vetjük alá elsősorban termékenkénti forrás- és felhasználásmérlegeknek és kifejezetten a kiskereskedelem termék szerinti árbevétel-megoszlásának. Fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a háztartások fogyasztásához nagyon bonyolult eljárással juthatunk. Mindig részletes nemzeti statisztikákat jelentetnek meg az egyes országok, 150 vagy néha ennél is több termékkel, részben azért, mert erre alapozzák a kiskereskedelmi árindex súlyozását. Az Eurostat-adatbázis 45 mutatószámot tartalmaz (Részletes ágazati táblák).

A háztartások fogyasztása lehetővé teszi a kizárólag kereskedők által terjesztett termékek piaci fogyasztásának beazonosítását. Ez nem teljesen igaz az Eurostat és a New Cronos által megjelentetett táblákra, de a statisztikusok – különösen a „szatellitszámla” projektbe bevont munkatársak – megtalálhatják a módját, hogy saját országuk számára pontos kalkulációkat készítsenek. Ezáltal kapjuk meg a mátrix utolsó oszlopát.

Némelyik országban voltak olyan időszakok, amikor a családi költségvetési felmérések tartalmaztak az áruvásárlás helyére vonatkozó kérdéseket, így pl. a háztartások által látogatott boltok típusa. Ez produkálhatna egy olyan mátrixot, amely összeveti a beszerzéseket az értékesítési formákkal. Ez a statisztika sok éven át létezett Franciaországban, de az 1990-es évek elején elhagyták, és tudomásunk szerint más országokban sem alkalmazzák annak ellenére, hogy különösen a kiskereskedelmi árak alakulásának hasznos finomítási eszköze lehetne. Azonban vannak olyan magánintézmények (pl. Franciaországban a CECODIS), amelyek gyűjtenek az árubeszerzés helyére vonatkozó adatokat, amelyeket fel lehet használni.

³⁸ Az Európai Unió gazdasági számlái, 1997. Az Európai Közösség Hivatalos Kiadványainak Irodája, 1998.

4. A rendelet szerinti termék-ágazat áttérésétől a „szatellit” szerinti termék-ágazat áttérésig (TÁÁ)

Alapvetően a „szatellit” TSÁ semmiben sem különbözik a rendelet TÁÁ-tól, vagyis nem más, mint az **újraformált** 18 21 0 változó. Meg kell ismernünk, hogyan történik ez az újraformálás. Mint minden mátrix esetében, az „**újraformálás**” többszöri sorozatos iteráció eredménye, ezért nem lenne helyes lineáris megközelítésről beszélni. Minden lehetséges és ajánlott eljárást meg fogunk említeni.

Jelenleg az alábbiakkal rendelkezünk:

- a) egy kiskereskedelmi árbevételi termék-ágazat mátrix, amely kb. 50 termék és 20 tevékenységi szektor kereszthivatkozását tartalmazza;
- b) a háztartások piaci fogyasztását termék szerint felsoroló mutatószámoszlop.

Először a két termék-nómenklatúrát kell harmonizálnunk, és biztosítanunk a két „Összesen” oszlop – árbevétel és háztartások fogyasztása – összehasonlíthatóságát.

A két összeget első lépésben egyenértékűvé tesszük. Mi a piaci fogyasztás összegét preferáljuk a nemzeti számlák nagyobb pontosságánál fogva, mivel az SBS-rendelet még új. Az összehasonlítás módszerét a 2. függelékben mutattuk be.

Ezután a 18 21 0 mátrix utolsó oszlopát egy szintre hozzuk a „háztartások piaci fogyasztása” oszloppal. Ez csak egy dimenzióban áll rendelkezésünkre, mivel a fogyasztás nincs lebontva értékesítési forma szerint. Az oszlopok egy szintre hozását kritikus szemmel kell végrehajtani, különösen mivel a háztartások fogyasztási szerkezetét Engel törvénye³⁹ szerint ellenőrizni lehet. A két szerkezet közötti különbség hasznos lesz a végleges SBS érvényességének megítéléséhez.

A termékek (vagy termékkategóriák) közötti kiigazítások rávilágítanak arra, hogyan kell az alszektor számlák árbevétel kiigazító arányait módosítani. Pl. magasabb-e az adókikerülés a zöldség-gyümölcs kereskedelemben, mint a háztartási berendezéseknél. Effajta kérdésekre kaphatunk választ.

Az SBS-mátrix utolsó oszlopának kiigazítása hatással van a mátrix utolsó sorára, ami a nemzeti számlák kiigazított árbevétel-mutatószámait rögzíti a háztartások fogyasztási osztályainak szintjéhez. Ez lehetővé teszi 10 vagy 20 tevékenységszektor szatelliteszámlájának összeállítását a NACE-szakágazatok, vagy szakágazat-csoportok felhasználásával.

Végül a mátrix belső részének korrekciója következik, amely számításba veszi az „Összesen” oszlop kiigazítását. Célunk a lehető legjobb sor/oszlop szerkezet kialakítása az összes rendelkezésre álló részinformáció felhasználásával. Itt kell a kereskedelmi szervezetek, kutató- és marketingközpontok, mint pl. a Nielsen vagy ehhez hasonló panelek által végzett piaci részesedésre irányuló tanulmányokhoz fordulnunk: ezekkel minden ország rendelkezik.

³⁹ Például az országok közötti összehasonlítás ki kell hogy mutassa az élelmiszer része és az egy főre jutó összes lakossági fogyasztás szintje közötti kapcsolatot.

Léteznek vásárlóipanel-felmérések, amelyek megkérdezik, hol történt a beszerzés. Ezek a nemzeti statisztikai felmérésekből kihagyott kérdések még szerepelnek magánfelmérésekben. A termék-ágazat mátrix egy igazán nagyszerű eszköze a szerteágazó forrásokból származó adatok, különböző értékek és eltérő lefedettségek közös formába öntéséhez a kereskedelem szélesebb megismerése érdekében.

5. A kereskedelmi árrés termék-ágazat áttérése (TÁÁ)

A kereskedelmi árrés TSÁ ugyanolyan szerkezettel rendelkező mátrix, mint a termék TSÁ, melyet az SBS-rendelet 18 21 0 változója definiál. A sorok mutatják a termék kategóriákat, amelyek a specializálódott kereskedelem NACE- és CPA-szakágazatait definiálják. Az oszlopok az összes NACE-szakágazatot tartalmazzák.

Célja a gazdaságstatisztika és a nemzeti számlák újabb rögzítési pontjának meghatározásához szükséges keret kialakítása. A „Kereskedelmi nemzeti számlák” összeállításához használt módszereket bemutató INSEE⁴⁰-dokumentum ezt a következőképpen fogalmazza meg (II. kötet, 475. oldal):

„A kereskedelmi árrés TSÁ is a kereskedelmi árrés termék szerinti lebontására szolgál annak érdekében, hogy megfelelő eszközt teremtsen a forrás- és felhasználásmérlegekben szereplő spontán árrések (mielőtt választunk az azonos változóhoz tartozó különböző becslések közül) és a szektorforrásból (különösen a kereskedelmi ágazatból) kapott árrések összehasonlításához.”

A szektorforrás megegyezik az SBS-rendelet szerinti gazdaságstatisztikával. A forrás- és felhasználásmérlegek képezik az input-output tábla árréstáblájának alapját.

A gazdaságstatisztika tiszta árréssel látja el az egyes NACE-szakágazatokat és így a mátrix összesen oszlopaikat (és a mátrix alján lévő összesen sort).

Hivatkozással az árbevétel mutatószámaira elérkezünk az egyes szakágazatok átlagos árréséhez.

A probléma a mátrix elemeinek kitöltése a termék szerinti kereskedelmi értékesítésekhez való árrések hozzárendelése által (ismert az árbevétel TÁÁ-ból) összekapcsolni a kereskedelmi árrést a termékértékesítéssel. Minden egyes elemhez szektorárrést kell rendelni.

Két esetet különböztetünk meg.

Azon szektorok esetén, ahol egy, az árbevétel elemzésben használt, kategória értékesítésére specializálódnak (18 21 0 változó), a rátát a rendeletből kapjuk (12 13 0 változó összevetve 12 11 0 változóval). Az eseti jelleggel értékesített termékekre alkalmazott ráta megegyezik a specializálódott szektor rátájával. A végső kiigazítás visszaállítja az egyenlőséget a termék szerinti árrések összege és a szektor „tiszta” árrése között. A nem specializálódott szektorok esetében, ahol ismerjük az árbevétel szerkezetét, eltérő eljárást alkalmazunk. Először minden egyes termékértékesítéshez hozzárendeljük a specializált szektor árrésrátáját, miután értékesítési csatornák tanulmányai segítségével

⁴⁰ INSEE: Franciaország nemzeti statisztikai intézete.

felállítottunk egy hozzávetőleges értékesítési formára vonatkozó hierarchiát. Egy végső kiigazítás útján ismét visszaállítjuk a termék szerinti árak összegének és az egyes szektorok „tisza” kereskedelmi árának egyenlőségét.

Így jutunk hozzá egy árak TÁÁ-hoz, melyet majdnem teljes egészében a gazdaságstatisztikából nyertünk, egy új „összesen” oszloppal. Ezt kell összehasonlítani a termék szerinti kereskedelmi árakkal, melyhez a „forrás- és felhasználásmérleg” és az input-output tábla árréstáblája segítségével jutunk. Ez egy új rögzítési pont és egy minden termékre és szektorra vonatkozó általános kiigazítás felülete lesz. Ez a mátrix ennek a kiigazításnak az eszköze.

5. Függelék – A központi számlák input-output kerete (IOK) és a kereskedelmi szatellitszámlák

1. „Központi számla – szatellitszámlák” érv

Itt találhatjuk az egymással szemben álló nézeteket a központi számláról és a szatellitszámlákról: vajon a középponttól a periféria felé haladva vagy a perifériától a középpont felé haladva kellene megközelítenünk a problémát.

Az első pont, hogy a központi számla a kereskedelmi szatellitszámlák forrása. Ez teszi lehetővé, hogy fejlesszük a kereskedelem leírását, ami szükséges lehet a „Fehér könyvek” vagy a „Zöld könyvek” céljára vagy szemináriumokon, mint pl. a DG XIII és az Eurostat által 1998 márciusában szervezett szeminárium.

Másodszor a rendelet és a kereskedelmi szakértők által ellenőrzött gazdaságstatisztika lehetővé teszi a központi számlák fejlesztését és a kereskedelem ESA általi kezelését, különösen alapvető felülvizsgálatok során.

A szatellitszámlák összeállításának jelenlegi fázisában igazán a központi számla szerepét kell vizsgálnunk, amíg várunk a szakértők kereskedelemre irányuló tanulmányainak elkészülésére, főként a Vállalkozási Igazgatóságéra, amely később lehetővé teszi a központi számla fejlesztését.

Most tehát a kereskedelem bemutatásának különböző felhasználói igények szerinti fejlesztését a központi számlával kezdjük, és a szatellitszámlával folytatjuk.

2. Kereskedelem az input-output keretben

A kereskedelem fontos helyet foglal el az input-output keretben, mely maga is a nemzeti számlák alapvető részét képezi, és három táblatípust⁴¹ foglal magába:

- a) forrás- és felhasználástáblák,
- b) a forrás- és felhasználástáblákat a szektorszámlákhoz kötő táblázatok,
- c) szimmetrikus input-output táblák.

A három táblázat definíciója a lábjegyzetben nevesített kiadvány 9.02 – 9.09 bekezdéseiben található. Kifejezetten a kereskedelemre vonatkozó szakaszok szó szerinti idézésére korlátozódunk. Az idézett szakaszokat dőlt betűkkel szedtük.

9.05: A forrás- és felhasználástáblák között kétféle azonosság áll fenn (feltéve, hogy a források és felhasználások értékelése egymással összhangban van, lásd 9.5 és 9.6 táblák).

⁴¹ Lásd az „Európai Számlarendszer (ESA 1995)” francia nyelvű verziója, 9. fejezet. Bizonyos, kifejezetten a kereskedelemre vonatkozó részleteket fogunk idézni. Egyébként csak hivatkozunk a kiadványra. (Magyarul: id., 304. o.-tól)

Ez a bekezdés megemlíti a kereskedelmi árrést, mivel ahhoz, hogy a forrást alapárakról felvásárlási árakra váltsuk, az előbbi értékhez hozzá kell adnunk a kereskedelmi árrést, a szállítási költséget és a költségvetési támogatással csökkentett adót.

9.34. A forrás és felhasználás esetében az alapárról a piaci beszerzési árra történő áttérés a következőket foglalja magába:

- a) a kereskedelmi árrés felosztását*
- b) a szállítási díj felosztását*
- c) a termékadók hozzáadását (a visszaigényelhető áfa kivételével)*
- d) a terméktámogatásának levonását.*

Ennek az áttérésnek a becslése az egyenlegező folyamat fontos része. Az átmenetet részletesebben külön táblák mutatják be (lásd 9.7 és 9.8 táblázat).

Ez a bekezdés már kifejezetten említi a kereskedelmi árrést, és értékelésének nagy jelentőséget tulajdonít, mert ez a forrás és felhasználás kiegyenlítő fázisának alapvető eleme.

9.35. A forrás-, felhasználástáblák összeállításánál és a két oldal megfelelő kiegyensúlyozásánál általában megvan a választás lehetősége: a statisztikai adatok korrekciójának két ellentétes módzata közül melyik kapjon nagyobb hangsúlyt:

- a) Az egyes termékek alapáron értékelt forrása piaci beszerzési árra változtatható annak érdekében, hogy mód legyen a piaci beszerzési áron értékelt felhasználással való kiegyensúlyozásra.*
- b) Az egyes piaci beszerzési áron értékelt felhasználások alapárassá tehető, hogy összhangba kerüljenek az alapáras forrással.*

9.36. A gyakorlatban mindkét típusú kiegyenlítésre szükség lehet.

9.37. Így a kiegyensúlyozó eljárásba az alábbi táblázatokat kell bevonni:

- a) a 9.5 és 9.6 forrás- és felhasználástáblákat, amelyek termékek szerint mutatják a kiegyensúlyozás végeredményéül kapott összes forrást és felhasználást piaci beszerzési és alapáron;*
- b) a kereskedelmi árrést és szállítási díjat, valamint a termékadók egyenlegét tartalmazó táblákat (9.7 és 9.8 táblák).*

A következő oldalon az „ESA’95” 9.7 táblázat másolatát láthatjuk.

9.38. A forrás és felhasználás alapárról piaci beszerzési árra történő átalakítása (lásd 9.34 bekezdés) a kereskedelmi árrés átrendezésével jár: az alapáron történő értékelés azt jelenti, hogy a kereskedelmi árrést a kereskedelem soron e szolgáltatás részeként kell elszámolni; míg a piaci beszerzési áron történő értékelés esetén a kereskedelmi árrést azokhoz a termékekhez kell rendelni, amelyek forgalmazásával keletkezik

Ez a bekezdés emeli ki a kereskedelmi árrések nemzeti számlákban való megjelenésének kétféle formáját. A termékek és szolgáltatások alapáron értékelt mérlegében a kereskedelmi árrés a kereskedelmi ügyletek részeként jelenik meg, vagyis mint beszerzés és továbbértékesítés, mely kifejezet-

ten a „kereskedelmi” ág „kereskedelmi szolgáltatás” terméke. A termékek és szolgáltatások beszerzési árakon értékelt mérlegének táblázatában a termékekhez vannak „rendelve”, vagyis elkülöníthetetlen részei az értéknek.

A 9.7 táblázat másolata: Egyszerű kereskedelmiárrés- és szállítási díj-tábla⁴²

		Ágazatok (NACE Rev.1) 1 2 3 4n	$\Sigma(1)$)	Végső felhasználás a) b) c) d) e) f)	$\Sigma(3)$	$\Sigma(1) + \Sigma(3)$
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1		Kereskedelmi árrés és szállítási díj a folyó termelőfelhasználáson, termékek és ágazatok szerint		Kereskedelmi árrés és szállítási díj a végső felhasználáson:		
2						
3						
.						
.						
.						
Termékek (CPA)						
.						
.						
m						
$\Sigma(1)$	(2)	Kereskedelmi árrés és szállítási díj folyó termelőfelhasználáson, ágazatok szerint		Kereskedelmi árrés és szállítási díj a végső felhasználáson, típusonként		Összes kereskedelmi árrés és szállítási díj

9.39 A termékenkénti kereskedelmi árrések összege megegyezik a kereskedelmi ágazatoknál elszámolt kereskedelmi árrések összegével plusz az egyéb ágazatokban keletkező másodlagos kereskedelmi tevékenység árrésével.

Ez a bekezdés bizonyítja, hogy a nemzeti számlák ágazatai nem teljesen homogének és más nem-kereskedelmi ágazatokban is lehetnek „másodlagos tevékenységi kereskedelmi árrések”.

Végül a 9.41 bekezdés, melyet majdnem teljes egészében idézünk, és kiemeljük az általunk legfontosabbnak ítélt részeket, megmutatja milyen mértékben szabhatnak a nemzeti számlákat kezelők – ebben az esetben az ESA készítői – követelményeket a kereskedelmi statisztikusok számára, pontosabban a kereskedelemstatisztikai adatgyűjtők számára.

9.41. A 9.7 táblázat némileg egyszerűsített képet ad a kereskedelmi árrés és szállítási díj mátrixról, ugyanis:

a) a kereskedelmi árrés és szállítási díj között nem tesz kifejezetten különbséget.

⁴² Magyarul: id., 317.o.

- b) a kereskedelmi árrés vonatkozásában **meg kell különböztetni egymástól a nagy- és a kiskereskedelmet**, hogy figyelembe lehessen venni az árakban rejlő különbségeket. A táblák összeállításánál figyelembe kell venni, hogy **nagykereskedők is értékesíthetnek közvetlenül a háztartások részére** (pl. bútort), és a **kiskereskedők is adhatnak el közületeknek** (pl. kávéházaknak és éttermeknek).
- c) A háztartások végső fogyasztási kiadásának tárgyát képező termékek kereskedelmi árrésének kiszámításánál és elemzésénél az egyes termékcsoportokhoz tartozó **főbb értékesítési csatornákat is meg kell különböztetni ahhoz**, hogy árkülönbségeiket figyelembe lehessen venni. A kereskedelem szétválasztása pusztán nagy- és kiskereskedelemre túlságosan leegyszerűsítő megközelítés, hiszen például a háztartások vásárolhatnak termékeket és szolgáltatásokat a szupermarketben, az élelmiszerboltban, a virágüzletben, az áruházban, külföldön, vagy akár részesülhetnek bennük természetbeni jövedelem formájában is. Ráadásul egyes termékeknél a másodlagos tevékenységként végzett értékesítés is igen fontos lehet. A dohányáru forgalmazásánál például elsődleges szerephez juthatnak a kávéházak, az éttermek és a benzinkutak. **Természetesen az ilyen finomabb megkülönböztetésnek csak akkor van létjogosultsága, ha a rendelkezésre álló adatforrások legalább az egyes értékesítési csatornák jelentőségének közelítő becsléséhez megfelelő mennyiségű információt tartalmaznak.**

Ez a bekezdés a nemzeti számlákat kezelők kereskedelmi statisztikusokhoz intézett közvetlen felhívása arra vonatkozóan, hogy bevezessék a SBS-rendelet minden előírását, és még azt meghaladóan is gyűjtsenek adatokat. Arra kéri őket, hogy különböztessék meg a nagy- és kiskereskedelmi árréseket, és a nagykereskedelmet vásárlótípus szerint elemezzék (kereskedelem vagy lakosság). A 9.41 bekezdés felhívás olyan termék, felhasználási mód (folyó termelőfelhasználás, fogyasztás, bruttó állóeszköz-felhalmozás) és értékesítési csatornák szerint részletezett táblázatok készítésére, ami egyben a termék szerinti árbevétel és lehetőség szerint a háztartások áruvásárlási helyének pontos felmérését is feltételezi.

Ezek a kérések azonban nem meglepőek. A kereskedelmi árrés a hozzáadott érték 13-14%-át és a termékek értékének 20% feletti arányát teszi ki (a kereskedelmi árrés részben az alapárak és beszerzési árak különbségéből áll). Az árrések hibája fontos lehet a gazdaság egyszerűsített bemutatásának érvényessége szempontjából a nemzeti számlákban.

Következtetesképpen elmondhatjuk, hogy az input-output keret két rögzítési pontot kínál a kereskedelemstatisztika és a nemzeti számlák központi kerete között. Az alábbiakban két táblázatot találhatunk az Európai Unió „input-output tábláiból”: Franciaország, 1992. év és Németország, 1991. év: az oszlopok vonatkoznak a kereskedelemre.

**Eurostat: Az Európai Unió input-output táblái
Franciaország, 1992.**

1. táblázat. Hazai kibocsátás

		Beszerzési árakon (áfa nélkül) millió francia frankban R25	Helyreállítási és javítási szolgáltatások, nagy- és kis- kereskedelem
			56
			17
1	01	Mezőgazdasági, erdészeti és halászati termékek	0
2	06	Üzemanyag és motorenergia-termékek	20 886
3	13	Vas- és nemvas-ércek és -fémek	0
4	15	Nem fém ásványi termékek	1 814
5	17	Vegyí termékek	1 219
6	19	Fémtermékek, gépek kivételével	3 030
7	21	Mezőgazdasági és ipari gépek	3 061
8	23	Irodagép és számítógép	622
9	25	Elektromos áruk	3 738
10	28	Szállítási berendezések	4 374
11	36	Élelmiszer, ital, dohány	0
12	42	Textíliák és ruházat, bőrárak és lábbelik	2 019
13	47	Papír és nyomdai termékek	7 786
14	49	Gumi- és műanyag termékek	2 671
15	51	Egyéb iparcikkek	1 133
16	53	Építmények	1 837
17	56	Helyreállítás, javítási szolgáltatások, nagy- és kiskereskedelem	36 747
18	59	Szállás és vendéglátás	17 436
19	61	Belföldi szállítási szolgáltatások	67 083
20	63	Tengeri és légi szállítási szolgáltatások	1 912
21	65	Kiegészítő szállítási szolgáltatások	8 691
22	67	Távközlési szolgáltatások	14 803
23	69	Hitel- és biztosítási intézmények szolgáltatásai	14 079
24	74	Egyéb piaci szolgáltatások	86 141
25	86	Nem piaci szolgáltatások	0
26	991	BELFÖLDI ÁRUK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK	301 084
27	992	Import EU-országokból	10 290
28	992	Import harmadik országból	9 701
29	992	IMPORT ÁRUK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK	19 990
30	990	ÖSSZES FOLYÓ/VÉGSŐ KERESLET	321 074
31	010	Bruttó bérek és keresetek	324 292
32	020	Munkáltató által fizetett járulékok	122 828
33	030	Nettó működési eredmény	287 442
34	070	Nettó hozzáadott érték tényleges költségen	734 562
35	080	Befektetett tőke fogyasztása	47 017
36	090	Bruttó hozzáadott érték tényezőköltségen	781 579
37	110	Termékdók (kivéve áfa)	107 996
38	111	Termékdók	83 250
39	112	Egyéb termékdó	24 746
40	120	Terméktámogatások	18 798
41	170	Nettó termékdó (kivéve áfa)	89 198
42	180	Nettó hozzáadott érték piaci áron	823 760
43	190	BRUTTÓ HOZZÁADOTT ÉRTÉK PIACI ÁRON	870 777

44	200	Vissza nem téríthető áfa	0
45	290	TÉNYLEGES KIBOCSÁTÁS	1 191 851
46	310	Közönséges melléktermékek elhatárolása	-2 865
47	330	Eseti értékesítések elhatárolása	0
48	390	Összes elhatárolás alapján	-2 865
49	490	ÉRTÉKESÍTÉSI KIBOCSÁTÁS	1 188 986
1		BRUTTÓ TŐKEÁLLOMÁNY	1 371 563
2		Épületek	731 490
3		Gépek	429 307
4		Közlekedési berendezések	210 766
1		FOGLALKOZTATÁS (1000 fő)	3 176
2		Bérből és fizetésből élők	2 652
3		Saját foglalkoztatás	524

**Eurostat: Az Európai Unió input-output táblái
Németország, 1991.**

1. táblázat. Hazai kibocsátás

		Beszerzési árakon (áfa nélkül) millió német márkában R25	Helyreállítási és javítási szolgáltatások, nagy- és kisereskedelem
			56
			17
1	01	Mezőgazdasági, erdészeti és halászati termékek	244
2	06	Üzemanyag és motorenergia-termékek	13 672
3	13	Vas- és nemvas- ércék és fémek	352
4	15	Nem fémtartalmú ásványi termékek	100
5	17	Vegyí termékek	272
6	19	Fémtermékek, kivéve gépek	332
7	21	Mezőgazdasági és ipari gépek	554
8	23	Irodai és adatfeldolgozó gépek	873
9	25	Elektromos áruk	733
10	28	Szállítási berendezések	1 036
11	36	Élelmiszer, ital, dohány	1 127
12	42	Textíliák és ruházat, bőrárak és lábbelik	219
13	47	Papír és nyomdai termékek	7 496
14	49	Gumi- és műanyag termékek	1 046
15	51	Egyéb iparcikkek	546
16	53	Építmények	1 524
17	56	Helyreállítás, javítási szolgáltatások, nagy- és kisereskedelem	13 146
18	59	Szállás és vendéglátás	5 041
19	61	Belföldi szállítási szolgáltatások	285
20	63	Tengeri és légi szállítási szolgáltatások	364
21	65	Kiegészítő szállítási szolgáltatások	5 261
22	67	Távközlési szolgáltatások	5 147
23	69	Hitel- és biztosítási intézmények szolgáltatásai	2 805
24	74	Egyéb piaci szolgáltatások	72 696
25	86	Nem piaci szolgáltatások	1 552
26	991	BELFÖLDI ÁRUK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK	136 423

27	992	Import EU-országokból	3 391
28	992	Import harmadik országtól	4 392
29	992	IMPORT ÁRUK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK	7 783
30	990	ÖSSZES KÖZBENSŐ/VÉGSŐ KERESLET	144 206
31	010	Bruttó bérek és keresetek	183 425
32	020	Munkáltató által fizetett járulékok	0
33	030	Nettó működési eredmény	90 689
34	070	Nettó hozzáadott érték tényleges költségen	274 114
35	080	Befektetett tőke fogyasztása	20 186
36	090	Bruttó hozzáadott érték tényleges költségen	294 300
37	110	Kibocsátással kapcsolatos adók (kivéve áfa)	0
38	111	Termékadók	0
39	112	Egyéb kibocsátási adók	0
40	120	Kibocsátási támogatások	0
41	170	Kibocsátással kapcsolatos nettó adók (kivéve áfa)	0
42	180	Nettó hozzáadott érték piaci áron	274 114
43	190	BRUTTÓ HOZZÁADOTT ÉRTÉK PIACI ÁRON	294 300
44	200	Vissza nem téríthető áfa	0
45	290	TÉNYLEGES KIBOCSÁTÁS	438 506
46	310	Közönséges melléktermékek elhatárolása	0
47	330	Eseti értékesítések elhatárolása	0
48	390	Összes elhatárolás alapján	0
49	490	ELOSZTOTT KIBOCSÁTÁS	438 506

3. Első rögzítési pont: a közbenső felhasználás részletes értékelése „kereskedelmi” ág szerint

Ez a felhasználási tábla egyik oszlopa. Ez a közbenső felhasználás megegyezik a béreken kívüli bérköltséggel és a rendelet szerinti 13 41 0, 13 42 0 és 13 43 0 változókkal. Ezek a változók a jelenlegi rendelet szerint opcionálisak, és a költségek három részre osztottak. Ennek ellenére ez a gazdaságstatisztika útján történő értékelés hozzáigazítható az ESA felhasználási táblázatban használt „kereskedelmi” ág összes folyó termelőfelhasználásához. Nem ismeretesek számunkra a nemzeti számlások által ezen oszlop összeállításához jelenleg használt források. A rendelet új forrással látja majd el őket.

Azonban addig, amíg a rendelet nem kínál hiteles adatokat ezekről a működési költségekről (melyek kizárólag a „kereskedelmi” szektor szakágazatok szerinti bontásában áll majd rendelkezésre), használhatjuk a különböző input-output táblák értékeit, melyek az országok kereskedelmének részletes leírásaiban szerepelnek.⁴³

⁴³ Természetesen ott, ahol léteznek ilyenek: készül egy felmérés a különböző országokban, hogy kiderítsük mi az álláspont az olyan részletes input-output táblákra nézve, melyek lehetővé teszik a „kereskedelmi” ág és a hozzátartozó közbenső fogyasztás számszerűsítését. A tervek szerint minden EEA-tagországnak 2002-re el kell készíteni az ágazati kapcsolatok mérlegét.

4. Második rögzítési pont: a termékek árrése

A forrás- és felhasználástáblák (Supply and Use Tables, rövidítve SUT) kizárólag a kereskedelmi árrésekkel vannak kiegyensúlyozva. Ezért ha a források és felhasználások mérlegében szereplő különböző értékek mérése pontos volna, a kereskedelmi árréseket kiszámíthatnánk az egyes termékek forrásának és felhasználásának különbségéből. Tudomásunk szerint a forrás termelői vagy importáron, míg a felhasználás felhasználói áron van értékelve. A kettő különbsége adja a kereskedelmi árrést.

A mérések azonban nem elég pontosak ahhoz, hogy a különbség útján számított kereskedelmi árrésre támaszkodjunk. Jobb eredményhez vezet az egyes termékek kereskedelmi árrésének kiszámítása. Ezt a célt szolgálja az értékesítési csatornák és árrések diagramja. Jelenleg azonban a kereskedelmi szakértőknek, akik megpróbálják az összes létező információt felhasználni a kereskedelem leírásának fejlesztéséhez, ezeket az adatokat kell alkalmazniuk, amennyiben az adott országban az adatok elérhetők.

A legkönnyebben elérhető mutatószám az összes kereskedelmi árrés értéke. Ez az összeg megegyezik a kereskedelmi szolgáltatások kibocsátásával, és ezért nagyon egyszerűen összehasonlítható a rendelet szerinti „kibocsátás értéke” változóval.

Ez egy alapvető fontosságú rögzítési pont.

A központi számlában, még pontosabban a felhasználástáblákban (ahol léteznek ilyenek), megtalálhatjuk az összes kereskedelmi árrés termék szerinti, valamint a felhasználás szerinti bontását (folyó termelőfelhasználás, bruttó állóeszköz-felhalmozás, végső fogyasztás, export).

A forrástáblának és az egyes termékek forrás-/felhasználásmérlegének összeállításához a termékeket használják fel.

Ezáltal a kereskedelmi kibocsátás igazolható, és kiindulási pontot jelent a kibocsátási számla előállításához. Az ellenőrzés elvégezhető felfelé, az árbevétel mutatószámához visszatérve vagy lefelé a hozzáadott érték szintjén.

5. Következtetés

Ezek a termék és felhasználás szerinti kereskedelmi árrések megegyeznek a kereskedelmi árrések „termék-ágazat áttérésének” utolsó oszlopával. Tudjuk, hogy ez a tábla az árbevétel „termék-ágazat áttéréséből” indul ki, melyet a rendelet 18 21 0 változója⁴⁴ alapoz meg.

Az ESA ezért nem csak a rendelet és a központi számlák közötti kibocsátás értékének összehasonlítását teszi lehetővé, de megengedi az árrések meghatározását is, vagyis a kereskedelmi szolgáltatások ágazonkénti kibocsátását. Ezért valósítható meg a bruttó árrés analitikus lebontása. Ez összecseng a szatellit számlák célkitűzésével, hogy olyan lényeges változókat sorakoztassunk fel, amely

⁴⁴ Lásd 4. függelék.

az országban folyó kereskedelmi tevékenységet a lehető legrészletesebben, a mutatószámokkal, a felhasználók igényeivel és a statisztikusok megfelelő terhelésével kompatibilis módon mutassa be.

A munka kezdetén sem az ESA felhasználása, sem a rendelettel való összehasonlítás nem lesz lehetséges. Elejétől fogva szem előtt kell ezeket tartanunk annak érdekében, hogy felkészülhessünk a központi számlákban és a rendeletben található gazdag információhalmaz maximális kihasználására.

2. rész – A kereskedelmi szatellitszámlák kialakítására alkalmazott módszer öt EU-tagországban 1995. évre

1. Ausztria

Bevezetés

Az SBS-rendeletnek megfelelő mintavétel alapú felmérési eredmények nem állnak rendelkezésre Ausztriában az 1995. évre vonatkozólag. Ehelyett az 1995. évi census adatai kerültek felhasználásra. Az alábbiakban tárgyalt módszertan ezért nem hasonlítható össze az Eurostat Módszertani útmutatójával (a továbbiakban „Útmutató”). Ennek ellenére az alábbi leírás átfogó képet ad arról, hogyan becsülték meg a szatellitszámlák adatait.

A nemzeti számlák 1995. évi censusból levezetett kereskedelmi becslései létesítményadatokon alapulnak (a helyi szakosodott egységek, LKAU-k képviselik az osztrák nemzeti számlákban) és elsősorban a termelési számlára és a GDP-re vonatkoznak. Az osztrák nemzeti számlák kereskedelmi adatai összeállításának magyarázata elsősorban az árbevétel, a kibocsátás és a hozzáadott érték becslésére összpontosít.

Az 1995. évi census volt az első olyan felmérés Ausztriában, amely mind a vállalkozásokat, mind a háztartásokat megcélozta, továbbá ez volt az első eset, hogy a NACE Rev. 1 osztályozást használták. A termelési számlák felépítéséhez szükséges részletes vállalkezési adatokat kivetítették a háztartások szintjére (lásd később).

A jövő célkitűzése egy integrált és következetes adatrendszer kialakítása mindkét szinten az ESA'95 szerinti teljes számlasorozat előállítására érdekében.

Az 1995-ben alkalmazott módszertan (lásd a következő 1. és 2. diagramot)

Ahogy az Útmutatóban diagramokon bemutattuk, a gazdaságstatisztikától a nemzeti számlák adataihoz lépések sorozatán keresztül jutunk el. Az 1. és 2. diagram osztrák megfelelői alább találhatóak a magyarázattal együtt.

Az osztrák nemzeti számlákat kezelők munkája az 5. téglalapban található adathalmaztól indul, amit az Útmutatóban a gazdaságstatisztika egységesített rendszerének hívtunk.

A változókat összegyűjtik a nemzeti számlákhoz (7. rombusz), ami nem minden esetben felel meg a gazdasági elszámolásnak, ahogyan azt az Útmutatóban hangsúlyoztuk.

Az osztrák módszer alapvető jelentőségű lépése a 8. téglalaptól a 10. téglalapba jutás, mert az ezután következő műveletek a létesítmény alapú számlákból indulnak ki, ezeket nevezzük „ágszámláknak” a 10. téglalapban.

Az ág kifejezés itt a vállalkozási szintről a létesítményi szintre történő váltást jelenti; ez utóbbi tevékenységei ugyanis nem teljesen korlátozódnak tiszta kereskedelmi tevékenységekre.

A vállalkozási szintről a létesítményi szintre történő váltás (9. rombusz) az egységek szintjén történt az 1995. évi népszámlálás és a vállalkozási regiszter információinak felhasználásával. Miután beazonosították az ugyanazon vállalkozás létesítményei között bonyolított áru- és szolgáltatásbeszerzéseket és -értékesítéseket, a részletes vállalkozási adatokat kivetítették a kapcsolódó létesítményekre, egy, az adatok következetességét mindkét egység szintjén biztosító, mátrixki-egyenlítéshez hasonló módszerrel.

Az eredmény egy olyan létesítmény alapú adathalmaz (10. téglalap), amely számos változót tartalmaz nagyon részletes NACE Rev. 1. szinten, és amely lefedi mind a kereskedelmi, mind a nem kereskedelmi vállalkozások létesítményeit.

Az 1995. évi census részletes, átfogó és következetes adatai óriási előnyt jelentettek az eljárás végrehajtásánál, sokkal szélesebb skálát biztosítva, mint egy mintavételen alapuló felmérés. Az 1995. év ezért egy nagyon fontos bázisét képvisel.

A kereskedelmi ág számláinak közbenső rendszere (10. téglalap) még mindig levezethető az 1., 2. és 3. téglalapok forrásaiból.

A 10. téglalapot a **2. diagram** tetején is feltüntettük (lásd később).

Ezen a ponton az osztrák nemzeti számlákban a lefedettség érdekében fontos lépés következik. Az úgynevezett áfa-teszt a 11. rombuszban található. Ez a teszt összehasonlítja az adóstatisztikából származó árbevételt a felmérési adatok árbevételével az árbevétel mértéke és NACE Rev. 1 tevékenység szerint. Az alapfeltételezés szerint a válaszoló vállalkozások ugyanazokat a könyvelési értékeket jelentik be az adóhatóságnak, mint a statisztikai hivatalnak. Ha az adóstatisztika árbevétel értéke magasabb, akkor feltételezik, hogy egyes egységek (legtöbbjük kis méretű) különböző okok miatt kimaradtak a felmérésből, és ezt ki kell igazítani. Az árbevétel-kiigazítás rátáit az adott árbevétel kategória minden változójának becslésére alkalmazzák.

Mivel ezek az egységek viszonylag kisméretűek, feltételezik, hogy egy vállalkozás egyben egy létesítmény is, ezért a kiigazításokat közvetlenül vezetik be a létesítmény számlákba.

A 12. téglalaptól folytatva, termelési ág-számlákat állítanak elő nagyon részletes NACE-aggregátum szinten úgy, hogy további kiigazításokat integrálnak a nemzeti számlákba, főként a lefedettség érdekében.

A 14. és 15. rombuszban található kiigazítások egyfelől részesedési arány-nyereségekre és -veszteségekre, másfelől pedig a folyó termelőfelhasználásra vonatkoznak.

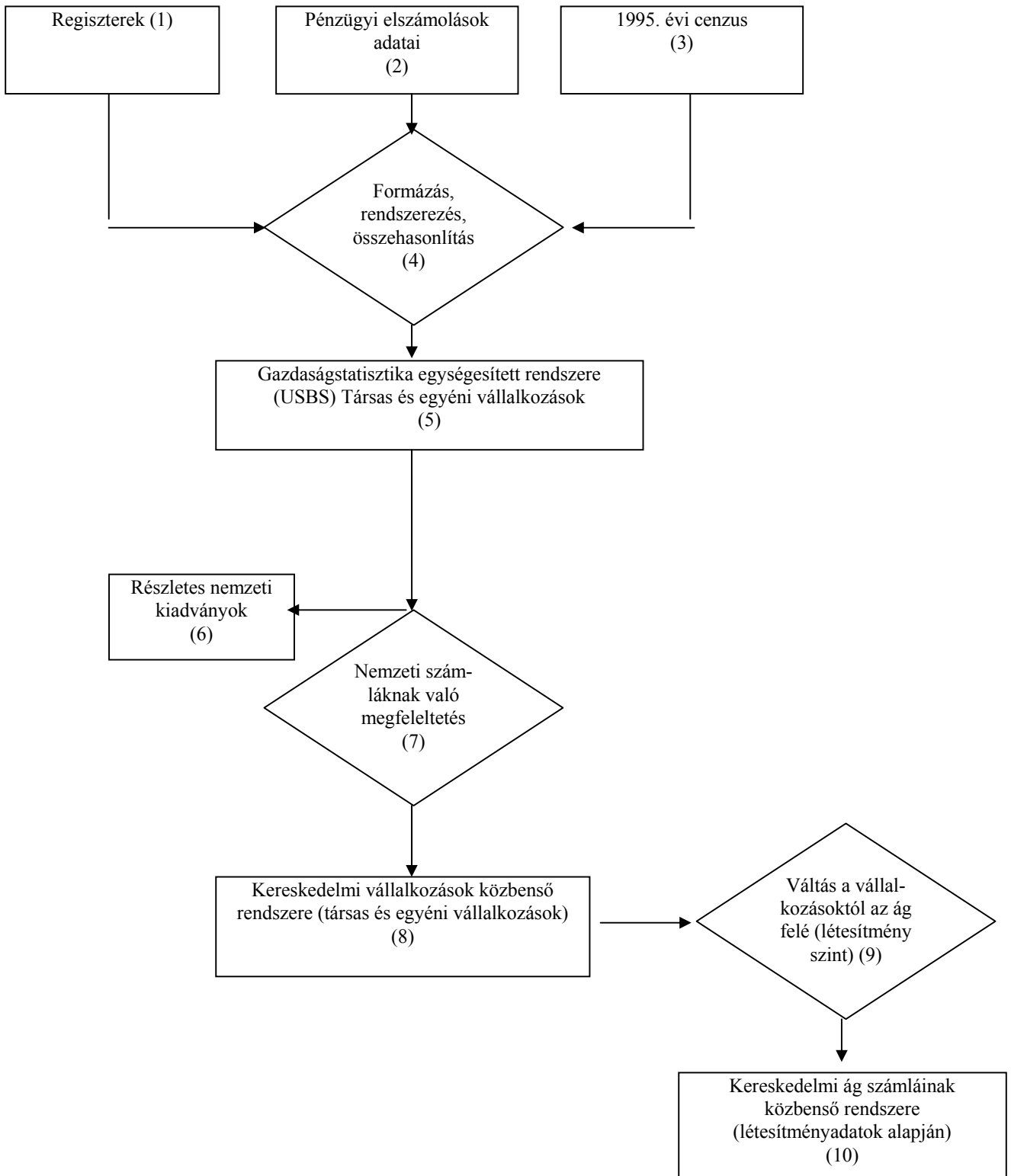
13. téglalap képviseli a jogi egységek szerinti rejtett (könyvelésen kívüli) tevékenységekből származó bevételek becslését, melyet az Útmutatóban is tárgyaltunk. A magánvállalkozók számított jövedelmének és az alkalmazottak átlagos jövedelmének összehasonlítása azt mutatja, hogy a magánvállalkozók jövedelme sokszor alacsonyabb. Feltételezve, hogy a saját foglalkoztatású személy legalább annyit kíván keresni, amennyit alkalmazottainak fizet, a különbséget nem bevallott, rejtett

gazdasági tevékenységből származó jövedelemnek tekintik. Ezt a kiigazítást Franz-módszernek hívják, az osztrák nemzetiszámla-statisztikus, Alfred Franz után.

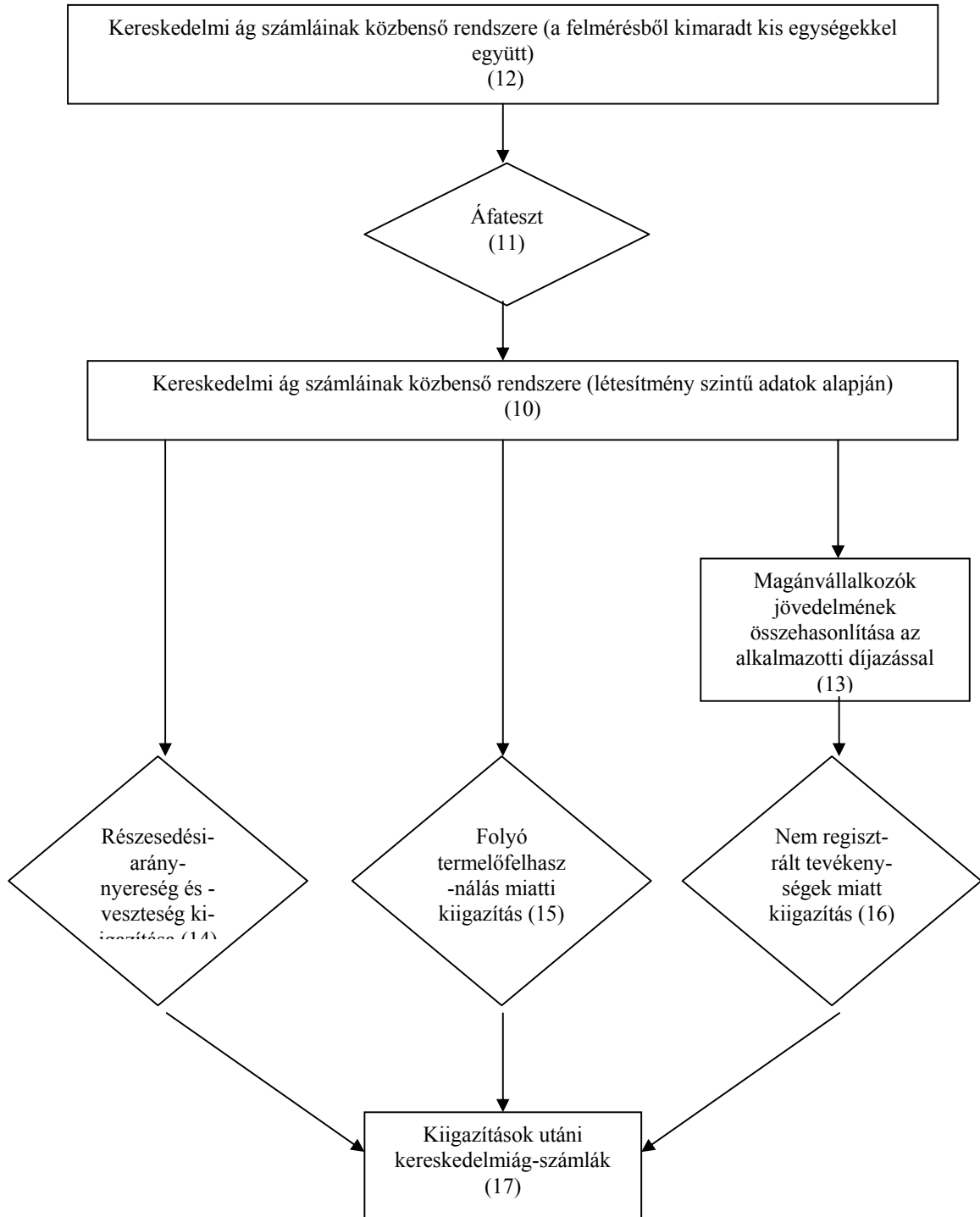
Végezetül, a kibocsátási számlákból eredő hozzáadott érték a 17. téglalapon képviseli a NACE Rev. 1 G Nemzetgazdasági ág GDP-hez való hozzájárulását.

Az Ausztriában jelenleg alkalmazott módszertan nem olyan alapos, mint az Útmutatóban javasolt, különös tekintettel a 2. diagramra, főként, mert a vállalkezési és ágszámlák integrált rendszere még nem áll rendelkezésre. Mivel az ESA'95 alapú revidált nemzeti számlák (főbb összesítések) csak mostanában kerültek kialakításra, a kiskereskedelem és a háztartások fogyasztásának részletes összehasonlítása még nem történt meg. Ugyanígy nem állt rendelkezésre az ESA'95 szerinti forrásfelhasználás-tábla.

1. diagram: Ausztria

2. diagram: Ausztria

Ausztria: a gazdaságstatisztikától a nemzeti számlák becsléséig, 1995

Az alábbi táblázat bemutatja az adatok átalakítását az 1995. évi cenzustól a nemzeti számlák követelményeinek megfelelően becslésekig.

A táblázat oszlopainak lépéseit az 1. és 2. diagramban találhatjuk meg.

Millió ATS, piaci áron								
	Az 1995. évi felmérés vállalkozási adatai	1995. évi felmérés létesítmény adatai	Nemzeti számlának megfelelő leltetett létesítmény adatok	Lefedtség miatti kiigazítások (áfa-teszt, „könyvelésen kívüli” kiigazítások)	Ebből: „könyvelésen kívüli”	Kereskedelmi adatok az előző oszlop lefedettség miatti kiigazításaival együtt	A kínálat és kereslet egyensúlyozása és egyeztetése	Nemzeti számlák kereskedelmi becslései
NACE								
50								
Kibocsátás	69 457	70 030	69 590	4 905	2 380	74 495		74 495
Folyó termelőfelhasználás	31 285	29 843	28 455	2 193	1 014	30 648		30 648
Hozzáadott érték	38 171	40 187	41 134	2 713	1 366	43 847		43 847
51								
Kibocsátás	267 099	259 675	259 216	8 210	1 958	267 426		267 426
Folyó termelőfelhasználás	103 866	100 939	92 762	2 698	125	95 459		95 459
Hozzáadott érték	163 233	158 736	166 454	5 513	1 833	171 967		171 967
52								
Kibocsátás	147 386	151 655	151 303	13 661	5 445	164 964		164 964
Folyó termelőfelhasználás	55 360	56 929	53 174	2 824	67	55 998		66 998
Hozzáadott érték	92 026	94 726	98 129	10 837	5 378	108 966		108 966
G								
Kibocsátás	483 941	481 359	480 108	26 777	9 783	506 885		506 885
Folyó termelőfelhasználás	190 511	187 710	174 391	7 714	1 205	182 105		182 105
Hozzáadott érték	293 430	293 650	305 717	19 063	8 578	324 780		324 780

2. Dánia

Bevezetés

A dán statisztikai hivatal (Statistics Denmark) új gazdaságstatisztikát fejleszt ki az SBS-rendelettel összhangban. Az 1995–1997. évekre a feldolgozóipar (NACE 10–37), építőipar (NACE 45) és kiskereskedelem (NACE 52) képezik a statisztika részeit.

A nagykereskedelmet (51) az 1998-as referenciaévtől fogják bevezetni. A gépjárművek kereskedelme és javítása 1999-es referenciaévtől kerül bevezetésre. Az 1999-es referenciaévtől minden SBS-rendelet szerinti nemzetgazdasági ágat szerepeltetnek.

A statisztika egysége a vállalkozás. A felmérés sokasága az összes munkavállalót foglalkoztató vállalkozás vagy a 20 000 dán korona éves árbevételt meghaladók. A statisztikai adatok az összes vállalkozás árbevételére, eredménykimutatására, mérlegére és befektetésére vonatkoznak, megfigyelt vagy számított formában. Az adatokat nemzetgazdasági ágak, vállalkozási forma, méretkategória és régió szerint lehet előállítani.

Az egyes vállalkozásokat főtevékenységük alapján sorolták nemzetgazdasági ágakba. Így a főtevékenység szerinti besorolás tartalmaz melléktevékenységeket is.

A NACE 52-es ágazaton kívüli kiskereskedelem nem, míg a NACE 52-es ágazaton belüli nem-kiskereskedelmi tevékenység szerepel a statisztikában. Ezért a kiskereskedelem tartalmaz melléktevékenységeket (elsősorban nagykereskedelmet).

A felmérés célja, hogy SBS-rendelet szerinti számviteli adatokat gyűjtsön minden működő vállalkozásról, melyeket főtevékenységük szerint osztályoznak.

Az alkalmazott definíciók elsősorban a gazdaságstatisztikával egyeznek, és ezért eltérhetnek a nemzeti számláknál használatostól.

Adatforrások (lásd később 1. diagram 1–3. doboz)

A statisztika elsősorban a következő forrásokból készül:

- A dán statisztikai hivatal üzleti regisztere
- Pénzügyi hatóságok adminisztratív adatai
- Mintavétel alapú felmérések.

Üzleti regiszter – 1. doboz

Az Üzleti regiszter Dánia összes vállalkozási egységét és azok telepeit tartalmazza. Az egyes egységekre vonatkozóan a regiszter az alábbi információkat foglalja magában:

- egy azonosító szám,
- jogi forma,

- alakulás és megszűnés időpontja,
- név és cím,
- a NACE-osztályozás szerinti főtevékenység és melléktevékenységek,
- alkalmazottak száma méretkategóriánként.

Regiszterinformációk az adóhatóságoktól (standardizált számviteli adatok) – 2. doboz

A dán statisztikai hivatal megkapja a standardizált számviteli adatok másolatát, melyet minden vállalkozás évente bejelent az adóhatóságoknak. Összesen kb. 20 számviteli mutatószámot jelentenek be.

Az adóhatóságoktól kapott számviteli adatok nem teljes körűek. A 0,5 millió dán korona éves árbevétel alatti és a tőzsdén bejegyzett cégek adatai hiányoznak.

Az adóhatóság által közölt információk tartalmazzák egy áfa-adatbázist is. Minden áfaalany bejelenti az árbevételét. A bevallás gyakorisága a méretkategóriáktól függ. A nagyvállalkozások havonta, a középvállalkozások negyedévente, a kisvállalkozások pedig félévente nyújtanak be bevallást. Az árbevétel bevallási kötelezettség 20 000 dán korona éves árbevételt meghaladó esetben keletkezik.

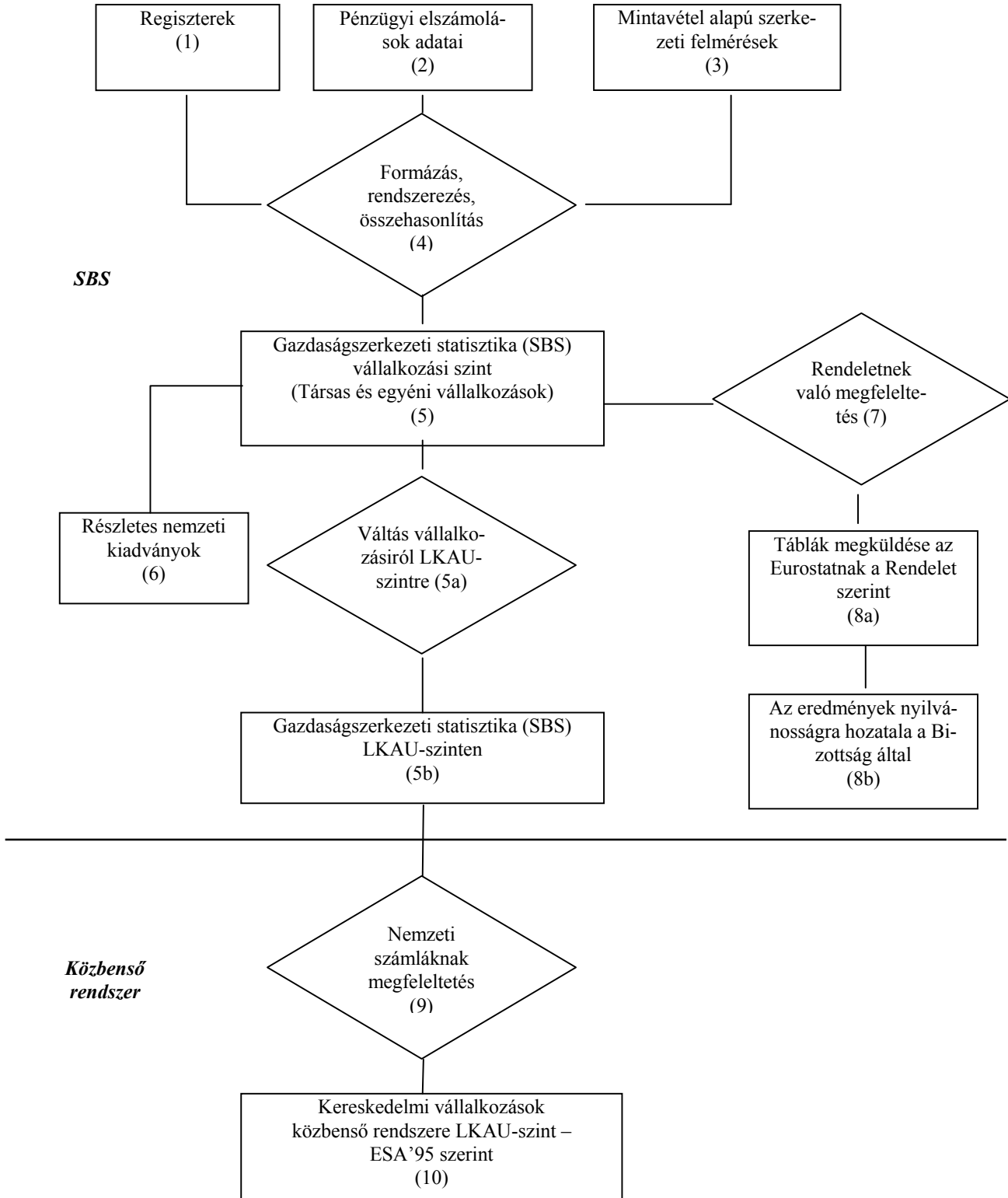
Az áfa-regiszterben foglalt változók – a nemzetgazdasági ágakba történt besorolást követően – a következők: egységek száma, belföldi árbevétel, export, az áruk és szolgáltatások összes árbevétele és beszerzése. A regiszterből nyert gazdasági adatokat évente és negyedévente hozzák nyilvánosságra.

Az áfaregiszter statisztikai egysége megegyezik az adózási egységgel. Egnél több vállalkozásnak is lehet ugyanaz az adószáma és egy vállalkozásnak lehet több adószáma is.

Mintavétele alapú strukturált felmérés - 3. doboz

A vállalkozások részletes számviteli adatokra vonatkozó kérdőívet kapnak, ami összhangban van az SBS-rendelet által előírt változókkal.

1. diagram: Dánia
Kereskedelmi gazdaságstatisztika és a Közbenső rendszer kialakítása

Rendszerező összehasonlítások kialakítása (lásd fent 1. diagram 4. doboz)

A felmérés adatait rendszeresen ellenőrzik és korrigálják. Az eljárás a számviteli adatok következetes ellenőrzéséből áll. Az egyes vállalkozások adatait összehasonlítják a korábbi évek adataival és ugyanazon nemzetgazdasági ág és méretkategória többi vállalkozásának adataival is.

Ha nagy ellentmondások mutatkoznak, a vállalkozással felveszik a kapcsolatot és korrigálják a hibákat.

Gazdaságszerkezeti statisztika (SBS) vállalkozás szinten – 5. doboz

Az üzleti regiszterből (1. doboz), adóhatóságoktól (2. doboz) és mintavételen alapuló felmérésből kapott információk alapján minden évben, vállalkozási szinten, gazdaságszerkezeti statisztikát állítanak össze.

Gazdaságszerkezeti statisztika szakosodott telephely (LKAU) szinten – 5a. és 5b. doboz

A dán statisztikai hivatal kiegészítő felmérést készít szakosodott telephelyek szintjén a feldolgozóipar, építőipar nemzetgazdasági ágakban és a kiskereskedelmi ágazatban. A különböző adatforrások az alábbiak:

- mintavétel alapú felmérés vállalkozás szinten;
- adatgyűjtés szakosodott telephely szinten a feldolgozóiparba, építőiparba és kiskereskedelembe sorolt vállalkozásokról, melléktevékenységük nagy részével együtt;
- adatgyűjtés LKAU-szinten azokról a vállalkozásokról, amelyek nem a feldolgozóiparba, építőiparba vagy kiskereskedelembe vannak sorolva, de melléktevékenységük nagy részét ebben a nemzetgazdasági ágban, illetve ágazatban végzik;
- az egyes telephelyek nemzetgazdasági ágba történő besorolására, a teljes munkaidőben foglalkoztatottak létszámára és földrajzi helyzetére vonatkozó információk az üzleti regiszterből.

A felmérés regionális bontást és „homogénebb” statisztikai információt nyújt. Azok a vállalkozások, melyek különböző nemzetgazdasági ágba sorolt szakosodott telephelyekkel rendelkeznek, az Üzleti regiszterben LKAU-besorolásuk szerint kerülnek szétosztásra. A vállalkozáson belül végzett melléktevékenységeket a megfelelő szakosodott telephelyek szerint osztják fel.

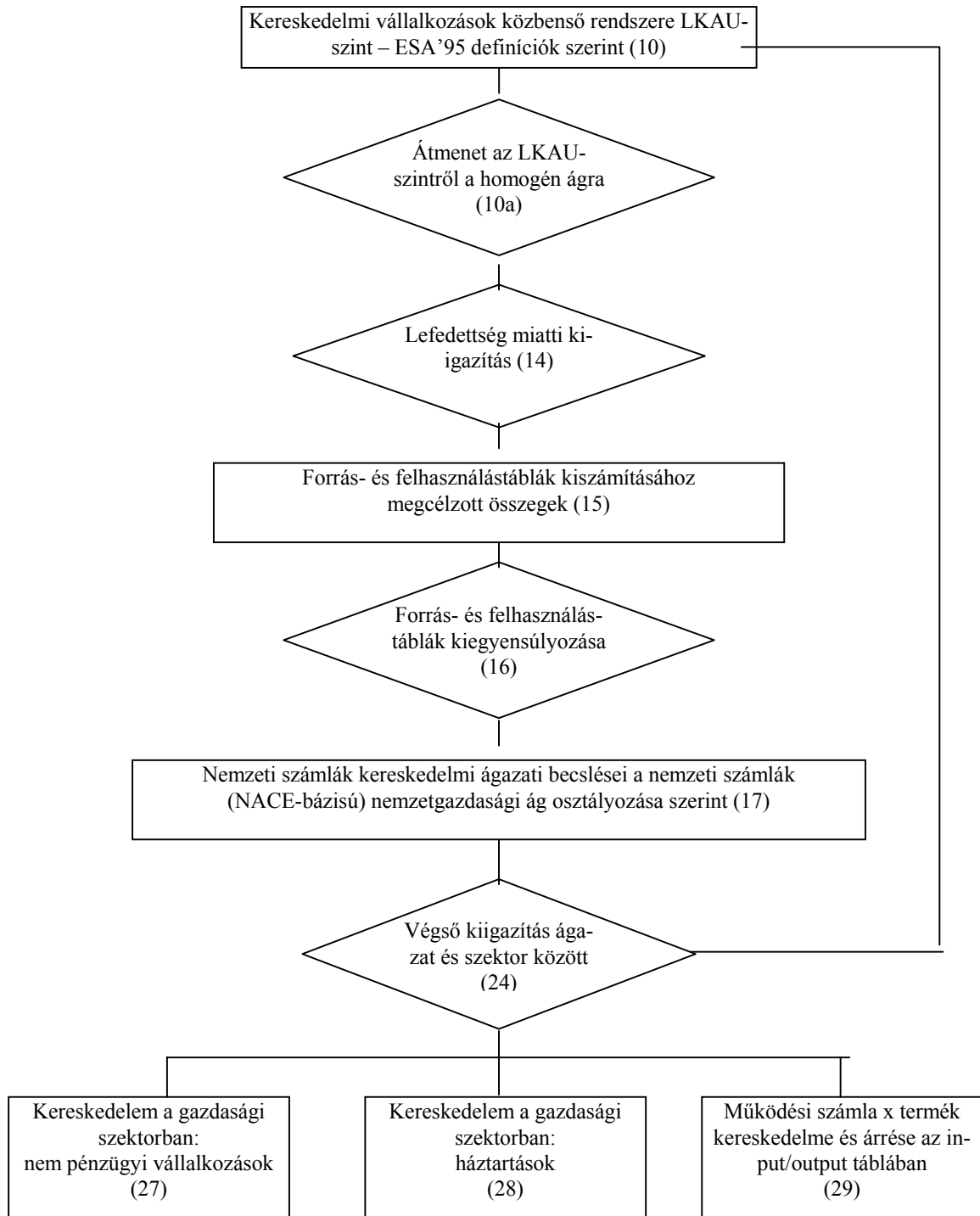
Megfeleltetés a nemzeti számlákkal – 9. doboz

A gazdasági számlákat aszerint korrigálják, hogy megfeleljenek a nemzeti számlák fogalmainak. Bizonyos korrekciók valamennyi nemzetgazdasági ágra alkalmazhatók, pl. készletállományváltozások, biztosítási díjak, pénzügyi lízing, szoftver stb. Kifejezetten a kereskedelemre vonatkozó korrekció az árbevétel és a kereskedelmi árres közötti átmenetet szolgálja úgy, hogy a megfeleljen a nemzeti számlák kibocsátásfogalmának.

Kereskedelmi vállalkozások közbenső rendszere, LKAU-szint és ESA'95 definíciók – 10. doboz

A Közbenső rendszerben minden számviteli információt duplán kódolnak, részben az LKAU részletes, nemzetgazdasági ágba történő besorolása szerint, részben a jogi egység gazdasági szektora szerint, ahová az LKAU tartozik. Innentől kezdve a nemzeti számlák által meghatározott egyensúly kialakítása a cél.

2. diagram: Dánia
A Közbenső rendszertől a Nemzeti számláig

Átmenet LKAU-szintről homogén ágra – lásd fent 2. diagram 10a. doboz

A dán nemzeti számlákban általánosságban a termelési és a jövedelmek keletkezése számlák statisztikai egysége a szakosodott telephely (LKAU). De bizonyos esetekben, ahol egyértelműen kényelmesebb homogén ágazatokat tevékenység szerint meghatározni, a nemzeti számlák tisztább, tevékenység szerinti besorolással rendelkeznek a homogén ágazatok az ESA '95-ben meghatározott fogalmaival összhangban. Ezért a nemzeti számlák minden kereskedelmi tevékenységet nagy- és kiskereskedelmi ágazatba rendeznek, függetlenül attól, hogy az adott tevékenységet melyik ágazatba sorolták az előzetes statisztikában. Ennek jó példája a feldolgozóipari LKAU nagykereskedelmi tevékenységének nagykereskedelmi ágazathoz történő átsorolása.

Lefedettségi miatti kiigazítás – 14. doboz

A NACE G nemzetgazdasági ágon belül a lefedettség érdekében a következő kiigazításokat hajtják végre:

- nem hivatalos autószerelések,
- alacsonyabb jövedelem bevallása a kiskereskedelemben,
- alacsonyabb jövedelem bevallásával kapcsolatos áfacsalás a kiskereskedelemben,
- természetbeni juttatások.

Célösszegek a forrás- és felhasználástáblák kiszámításához – 15. doboz

A lefedettség miatti kiigazítások után elérkezünk a végső közbenső rendszerhez, melyből a forrás- és felhasználástábla előállításához szükséges célösszegeket levezetjük. A célösszegek alapján értékelt termelésre és beszerzési áron értékelt folyó termelőfelhasználásra vonatkoznak. Ezen felül egy külön rendszer, mely a NACE-szintű termelést (kereskedelmi árrés) a számos magánvásárlói csoporthoz kapcsolja, kiskereskedelmi árrés célösszegét generálja a fogyasztói csoportok beszerzési értékeként.

Forrás- és felhasználástáblák kiegyensúlyozása – 16. és 17. doboz

Célunk nem a forrás- és felhasználástáblák kiegyensúlyozási eljárásának részletes leírása, azonban egy-két lényeges pontot megemlítünk. Míg a forrástáblát alapáron állítják elő, a felhasználástábla minden árszinten, alapártól a beszerzési árig kialakításra kerül, külön a kereskedelmi (és szállítási) árrésre, termékeket sújtó költségvetési támogatással csökkentett adókra és áfára vonatkozó adatokkal. A felhasználástábla szerkezete főként a t-1 évből származik. A kiegyensúlyozó eljárás velejárója, hogy a gazdasági szerkezetváltozások következtében minden termékmérlegben az összes kereskedelmi árrés évente módosul. Másfelől viszont a legtöbb kereskedelmi árrés csak kismértékben módosul és a kiegyensúlyozó eljárás nem változtatja meg a kereskedelem outputját. A kiegyensúlyozás végső menetében biztosítjuk, hogy a felhasználási tábla összege megegyezzen a forrásoldal célösszegével (a lehetséges korrekciók után).

Kereskedelem a gazdasági szektorban: nem pénzügyi vállalkozások és háztartások – 27. és 28. doboz

A kereskedelmi vállalkozások gazdasági szektora kezdeti becsléseit – ahogyan azt a Közbenső rendszerben láthattuk – végül egy szintbe kell hozni a kereskedelmi ágazatok becsléseivel, amely a működő nemzeti számlák kiegyensúlyozásának eredménye. Főként azt kell eldönteni, hogy a lehetséges változtatások hatással vannak-e a társas vagy egyéni vállalkozásokra, és hogy a változtatások, aggregált ágazati szinten kivitelezve, hogyan befolyásolják a részletes ágazati szintet a Közbenső rendszerben.

A gazdasági szektorok nemzeti számláinak mutatószámai nincsenek ágazati bontásban nyilvánosságra hozva, így Dániának nincs külön a kereskedelmi vállalkozásokra vonatkozó szektoronkénti mutatószáma. A nemzeti számlák mutatószámainak alcsoportokba történő tagolása ezért alágazatokhoz kapcsolódik.

Kereskedelmi és termékárrés-működési számla – 29. doboz

Ahogy Dániában is a forrás- és felhasználástáblák előállítása a nemzeti számlák kialakításának integrált részét képezi, a termékárréseket és felhasználásokat tartalmazó tábla elemzési célú összeállítása könnyű feladat.

Dánia: a gazdaságstatisztikától a nemzeti számláig, 1995

Az alábbi tábla bemutatja az adatok alakulását a gazdaságstatisztikától a nemzeti számlákhoz szükséges becslésekig. A tábla oszlopainak lépéseit a fenti 1. és 2. diagram illusztrálja.

1995. évi folyóárak – millió korona

NACE:	(1) SBS- szabályzatnak megfelelő ada- tok*	(2) Nemzeti számláknak megfelelő adatok**	(3) Lefedettsé- gi miatti kiigazítások	(4) Kereslet és kíná- lat kiegyensúlyo- zása és egyeztetése	(5) Nemzeti szám- láknak megfelelő kereskedelemi- becslések
G50					
Kibocsátás	n.a.	28,831	486	800	30,120
Folyó termelőfelhasználás	n.a.	14,897	0	-200	14,697
Hozzáadott érték	n.a.	13,937	486	1,000	15,422
G51					
Kibocsátás	n.a.	110,337	1,004	43	111,384
Folyó termelőfelhasználás	n.a.	47,481	0	8	47,489
Hozzáadott érték	n.a.	62,856	1,004	35	63,895
G52					
Kibocsátás	84,552	56,603	1,686	0	58,289
Folyó termelőfelhasználás	21,944	19,413	0	0	19,413
Hozzáadott érték	32,607	37,190	1,686	0	38,876

*Ahogy azt a jelentésben említettük, az SBS-adatok 1995-re csak a G52-t fedik le. A (2) oszlopban G50-re és G51-re vonatkozó adatok az adóhatóságoknak bejelentett számviteli információkból nyert számviteli statisztikán alapulnak.

**Az (1) és (2) oszlop közötti váltás a vállalkozási szintű SBS-adatból a szakosodott telephely szintű SBS-adatra történő átmenetet tartalmazza.

3. Franciaország

Bevezetés

A most következő szövegrész a kereskedelmi szatellit számlákra Franciaországban alkalmazott módszertant mutatja be. Ez az 1995-ös bázis és a rákövetkező évek folyó számláinak dokumentációja.

A kereskedelmi számlákhoz, az 1995. évi új bázis keretei között, Franciaországban használt módszertan jellegzetes tulajdonságokat kölcsönöz a Módszertani útmutatóban javasolt sémának – az Útmutató külön dokumentumként áll rendelkezésre, de összefoglalását jelen kiadvány 1. része tartalmazza. Hivatkozni fogunk az 1. részre.

A francia módszertan összefoglalása megpróbálja a kereskedelmi szatellit számlák előállítására specializálódott INSEE (Francia Statisztikai Intézet) csapata által követett lépéseket a lehető legpontosabban prezentálni.

Körülbelül minden tizedik évben, párhuzamosan a központi számlák báziséveinek felülvizsgálatával a munkacsoport mélyrehatóan és szintenként (vagy abszolútértékenként) megvizsgálja a következtetéseket. Ezután a rákövető évben számlákat jelentet meg az előző évre vonatkozóan, melyek először előzetes jelleggel jelennek meg (tavasszal), majd később pontosítják őket (ősszel).

Ez 1965 óta folyik a bázisévekre (1962, 1971, 1980 és 1995) vonatkozóan, 1974 óta a „Commission des Comptes Commerciaux de la Nation” (kormányhivatalok képviselői, szakmai szervezetek és egyetemek közgazdaságtani szakértői) számára két évente prezentált, a kereskedelmi vállalkozásokat részletesen bemutató számlák összességére vonatkozóan.

A főbb lépések

Az alábbi lépések azonosíthatók be:

1. A gazdaságstatisztika egységesített rendszere minden nem pénzügyi vállalkozásra és minden NACE-tevékenységre.
2. A vállalkozások közbenső rendszere minden tevékenységre és főként a kereskedelmi tevékenységekre (NACE G nemzetgazdasági ág)
- 2A A három alapforrás különleges felhasználása
- 2B Különleges adatformázás, -rendszerezés és -összehasonlítás
- 3 Egyeztetés a szatellit (vagy specializált) számlák és a központi keret között.
- 3A Kiiigazítások adókikerülés és adócsalás miatt.
- 3B Egyeztetés a központi keret szerinti háztartások fogyasztásával. Az értékesítés termék-ágazat átmenetének előállítása.

- 3C Egyeztetés a központi keret kereskedelmi árrésével, először az összes árréssel, majd a háztartások fogyasztásának részletes árréseivel. „Termék-ágazat átmenet” előállítás a háztartások fogyasztásának bruttó árréséhez.
4. A kereskedelmi ág termelésének értékelése és végső kiigazítás a vállalalkozási szektor és az ágazati megközelítések között.
5. A „kereskedelmi” vállalalkozási szektor és alágazatok központi és szatellit számláinak összeállítása.
6. A „kereskedelmi” tevékenységi ág központi számlájának előállítása az Input-output táblában.
7. Éves változások: volumen- és áranalízis.

Az egyes lépések magyarázata most következik.

1. lépés: A gazdaságstatisztika egységesített rendszere (franciául „SUSE”, angolul „USBS”) minden NACE-tevékenységre

Ez a lépés megegyezik a kiadvány 1. részében szereplő 1. diagram 1–8b téglalapjaival és rombuszaival. A rendszer magában foglal minden nem pénzügyi vállalalkozást tevékenységi ágazatuktól függetlenül. Megegyezik továbbá a gazdaságszerkezeti statisztikáról szóló rendelet által lefedett területtel. A kereskedelem (G nemzetgazdasági ág) nincs semmilyen különleges kezelésnek alávetve. A többi ágazatot formázási, rendszerezési és a három alapvető statisztikai forrás közti összehasonlítási eljárásnak vetik alá. A három forrás a regiszterek (Franciaországban a SIRENE-regiszter), az adóbevallások és a vállalalkozások éves felmérése.

1. „SIRENE” regiszter (1. diagram 1. téglalap)

Ez a regiszter az aktív vállalalkozások kimerítő jegyzéke n+1 év január 1-jére vonatkozóan. A vállalalkozások és telepeik NACE 4 számjegy alapján vannak besorolva, jogi formájuk megemlítése mellett: társas és egyéni vállalalkozások.

2. Társaságok adóbevallása (1. diagram 2. téglalap)

Az INSEE minden évben megkapja minden vállalalkozás (akár nagy-, akár kisvállalkozás) adóbevallását. Az adóbevallások tartalmazzák a bevallás típusa szerinti mérleg- és eredménykimutatás adatait. A bevallások a vállalalkozás mérete szerint kerülnek feldolgozásra.

Nagyvállalatok, vagyis a legalább 20 főt foglalkoztató vagy jelentős árbevétellel rendelkező (1995-ben legalább 35 eFranc) reáljövedelem alapján adózó vállalalkozások esetében, az egyedi adatokat vagy az eredménykimutatás, vagy a mérleg, vagy végső soron a pénzügyi helyzetet kimutató különleges mérleg alapján érvényesítik.

Kisvállalkozások, reáljövedelem vagy átalány után adózók „jogi formájuk” (2 eset) és méretük szerint kerülnek feldolgozásra.

3. Vállalkozások éves felmérése (1. diagram 3. téglalap)

Hat különböző, bár ugyanabba a keretbe rendezett éves felmérés létezik a termelési rendszer főbb tevékenységeire vonatkozóan: ipar, építőipar, mezőgazdaság, élelmiszeripar, kereskedelem, közlekedés és piaci szolgáltatások. Az éves felmérések eredményeit a gazdaságstatisztikusok nyilvánosságra hozzák, és a rendelet kereteinek megfelelően központilag eljuttatják az Eurostatnak.

Más szóval a gazdaságstatisztika egységesített rendszere egy olyan adatbázis, amely a három alapforrás rendszerezett összeolvasztását követően lefedi az összes nem pénzügyi vállalkozást. Ez „kulcsrakész” állapotban kerül minden egyes vállalkozás ágazatának szakértőjéhez, az igényeknek megfelelően. Franciaországban ez a kereskedelmi számlák két pillérének egyike, a másik az „elosztó hálózatok és kapcsolódó árrések” tanulmányok (lásd később az 5. lépésben).

Az USBS a 2. lépés kiindulópontja.

2. lépés: Kereskedelmi főtevékenységet végző vállalkozások közbenső rendszere (NACE G nemzetgazdasági ág)

2A lépés: A három alapforrás különleges felhasználása

A kereskedelmi szatellit számlák szakértői ismét felhasználják a három alapforrást (regiszterek, pénzügyi bevallások és mintavételes felmérések) saját céljaikra, valójában saját területük (NACE G nemzetgazdasági ág) általános adatbázisának fejlesztésére és a „vállalkozások közbenső rendszerének” összeállítására.

A fent említett hat, mintavétel nélküli alapuló felmérés egyike, az „Enquête Annuelle d'Entreprise Commerce (EAEC)”, elsősorban a kereskedelemre irányul.

Ez a felmérés kb. 45 000 vállalkozást fed le, az összes (20 fő feletti) nagyvállalkozást és a többi egy részét, amely számos adattal szolgál. Az adatok között szerepelnek az alábbiak is:

- a főtevékenység kódja,
- értékesítés termékek és vásárlótípusok (vállalkozás vagy lakosság) szerint, lehetővé téve az árbevétel ágazat szerinti lebontását,⁴⁵
- működési költségek megbontása,
- befektetett eszközök megbontása,
- áruk származása: közösségen belül vagy kívül,
- szállítók és vásárlók kategorizálása.

A három alapforrás által hagyott hézagok kitöltése érdekében a speciális munkacsoport másodlagos forrásokat is felhasznál: az áfaalanyok árbevételére vonatkozó egyéb adóbevallásokat, a vállalkozá-

⁴⁵ Két megjegyzést kell tennünk:

1 A „kereskedelmi vállalkozások éves felmérése” (EAEC) nem közvetlenül kéri az árbevétel és a foglalkoztatottak ágazat szerinti megbontását. Tehát az SIE-ben a foglalkoztatott személyek ágazat szerinti megbontása (elsősorban kereskedelmi és egyéb ágazat között) közvetett levezetés útján történik.

2 A SIE-ben és az egész központi keretben az árbevétel és a foglalkoztatottak számának kereskedelmi tevékenységi szektor és ágazat közötti megbontása szigorúan csak a nagyvállalatok esetében történik. A kisebbeknél a szétválasztás „diagonális”.

sok évente nyilvánosságra hozott éves beszámolóit és a hivatal számára eljuttatott vállalati jelentéseket.

2B lépés: Különleges adatformázás, -rendszerezés és -összehasonlítás

1. A vállalkozások közbenső rendszerének (ISE) belső feldolgozása nagyvállalatokra vonatkozóan:

- a „hiányzó” vagy „új” vállalkozásokra vonatkozó kérdések (alakulások, megszűnések vagy a kereskedelmi ágazatot érintő be- és kilépések);
- tesztek a kereskedelmen belüli tevékenységi ágazat szerinti besorolás stabilitására (G nemzetgazdasági ág);
- tesztek a szerkezeti változások stabilitására;
- az „ágazat” szerinti megosztással kapcsolatos tesztek;
- a nagyobb „hiányzó” vállalatok felvétele; az USBS-feldolgozás értékelése;
- a 12 hónaptól eltérő elszámolási időszakok kiigazítása; ha a beszámolási időszak záró időpontjának megváltoztatása esetében az időszak mesterségesen lerövidítésre vagy meghosszabbításra került. Ez nem érinti az alakulásokat és megszűnéseket;
- bizonyos számviteli változók korrekciója a bevallások homogenitásának biztosítása érdekében.

2. Az ISE belső feldolgozása kisvállalkozásokra vonatkozóan:

- a be nem szolgáltatott adatok becslése a bevallás típusa szerint;
- szerkezeti változások számításba vétele;
- bizonyos számviteli változók korrekciója (társadalombiztosítási járulék elosztása alkalmazottak és egyéni vállalkozók között);
- hiányzó populáció felvétele (kereskedelmi ügynökök és gazdák kereskedelmi szövetkezetei).

3. Összehasonlítás a SIRENE-regiszterrel, hogy minden kereskedelmi főtevékenységet végző vállalkozás szerepeljen.

4. A vállalkozások közbenső rendszerének (ISE) külső feldolgozása.

A még mindig hiányzó vállalkozások NACE (4 számjegy) és jogi forma (2 kategória) szerinti számozása. Ezek feltehetően „kicsik”, árbevételüket becsülni szokták, amelyet a mintában lévő kisvállalkozások átlagos árbevételének 80%-ban határoznak meg.

A korrekciós (vagy kiigazítási) arányokat a cégek száma és számviteli értékeik szerint határozzák meg. Az arányszámok általában 1-nél nagyobbak, de lehetnek 1-nél kisebbek is: ez magában hordozza a közbenső rendszer NACE 4 számjegy szerinti szerkezetének újrasorolását, mert a sokaság egy része érdemtelenül nagyobb mértéket képvisel a pénzügyi forrásban a téves tevékenységi kód miatt. Ilyen előfordulhat például a halak bolti árusításának felülreprezentálása esetén (NACE 52.23), ahelyett hogy élelmiszertermékek piaci értékesítésének kódolták volna (NACE 52.62).

5. A vállalkozások kimerítő közbenső rendszeréből nyerhetünk néhány közbenső eredményt, melyek kompatibilisek a nemzeti számlák definícióival és fogalmaival:

A számviteli változók értékeinek összesítése (minden rétegre) NACE (4 számjegy) és jogi forma (2 számjegy) szerint:

- néhány NACE-kategória összesítése értékesítési funkció szerint;
- az éves ágazati váltások elemzése;
- kiskereskedelmi árbevétel és továbbértékesítési célú beszerzések azonos árrendszerben (termékeket, pl. olajat vagy alkoholt sújtó adókkal vagy azok nélkül);
- kereskedelmi árrések alapján;
- összes kibocsátás (beleértve a nem kereskedelmi árukat és szolgáltatásokat);
- folyó termelőfelhasználás;
- hozzáadott érték;
- személyi jellegű költségek;
- társas és egyéni vállalkozások bruttó működési eredménye;
- pénzáram (cashflow) kapacitása;
- az egy főre jutó működési eredmény elemzése egyéni vállalkozások esetében;
- a szektor arányszámainak elemzése a szektor pontos tevékenységének meghatározását lehetővé téve.

Ezáltal összeállításra kerül a vállalkozások teljes sokaságát lefedő és a nemzeti számlák NACE szakágazatai (4 számjegy) és jogi forma (2) szerinti változójára kialakított számlák teljes készlete. Minden készen áll a központi keret értékeléséhez történő „rögzítéshez” és az ezt követő kiigazításokhoz.

3. lépés: Egyeztetés a satellit számlák és a központi számlák értékei között

3A lépés: Kiigazítás adókikerülés és adócsalás miatt

A pénzügyi ellenőrzések statisztikáiból kiszámításra kerülnek az árbevétel és bruttó működési eredmény adócsalás (áfacsalás) miatt a központi keret összesítéseit növelő arányszámok, és ezeket a kereskedelmi satelit számlák szakértőinek rendelkezésére bocsátják, akik aztán megbontják NACE (4 számjegy) és jogi forma (2 kategória) szerint.

3B lépés: Egyeztetés a központi számlák háztartások fogyasztásával és az értékesítés „termék-ágazat” átmenetének előállítása

A most kezdődő folyamat mind a satelit számlák, mind a központi számlák kereteit érinti. A „kiskereskedelmi” értékesítések és a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztásának értékeit egy mátrix segítségével egyeztetik globálisan és termékcsopontonként, ami összekapcsolja a vállalat ágazat szerinti értékesítését (értékesítés formája) és a termékek értékét a háztartások kereskedelmi forgalomból származó termékfogyasztása szerint. Ezt a mátrixot hívjuk az értékesítés termék-ágazat átmenetének. 42 termékcsoportot különböztettek meg. Ez lehetővé teszi a piaci részesedés változását (az adott termékcsoport %-ban) az értékesítés különböző formái között.

3C lépés: Egyeztetés a központi keret kereskedelmi árrésével és a háztartások fogyasztásának részletes árréseivel. „termék-ágazat átmenet” előállítása a bruttó árrésekhez

Ez az új lépés a kereskedelmi termelés vállalkozási és az ágazati vagy homogén ágazati megközelítése közötti híd megteremtését jelenti.

Először a kereskedelmi szatellitszámla oldalán az árreak összegezésre kerülnek minden tevékenységi ágazatban, beleértve az ipari és szolgáltatási ágazatokat. A kereskedelem esetében a forrás a kereskedelmi árreak összessége; más tevékenységi ágazatok esetében a hatféle éves mintavételen alapuló felmérések által nyújtott ágazatok szerinti értékesítés elemzése. A központi keret oldalán pedig előállításra kerül a forrás- és felhasználásmérlegek kereskedelmi árreakainak összege (minden felhasználáskategóriában). A "kiegyensúlyozás" tételenként történik (bruttó árreakainak összege).

Az „elosztó hálózatok és kapcsolódó árreakaink” tanulmányok alapozzák meg a körülbelül 370 termék értékesítési hálózatának kialakítását felhasználás szerint (végső fogyasztás, folyó termelőfelhasználás, befektetett tőkeképződés, export), és meghatározzák az egyes lépéseknél kivett árreakat. Ezt a rátát vezetik be a termék forrás- és felhasználástáblájának összeállításán során. Ez a ráta teszi lehetővé az egyes „forrás- és felhasználástáblák” sorainak kiszámítását, köztük „a végső fogyasztás, folyó termelőfelhasználás, befektetett tőkeképződés és export árreaka” és az „összes kereskedelmi árreak” sorokat.

Másodszor a szatellitszámla oldalon előállításra kerül a „termék-ágazat átmenet” árreakaink, amely a kiskereskedelmi árreakaink áfa nélküli átváltását szolgálja termékek és ágazatok között. A központi keret oldalán a termék forrás- és felhasználástáblájából származó, végső fogyasztási árreakaink rendelkezésre állnak, így lehetővé válik az árreak alapú kiegyensúlyozás a 42 termék szintjén.

A 300 forrás- és felhasználástábla kereskedelmi árreakainkainak összegét az ágazati számlákból (kereskedelmi és egyéb ágazati számlák) eredő kereskedelmi árreakához igazítják. Ezt a kiigazítást egy olyan mátrix előállításának segítségével hajtják végre, amely összekapcsolja a kiskereskedelmi értékesítések ágazati kereskedelmi árreakat a háztartások fogyasztásával a 200 felhasználásról szóló forrás- és felhasználástáblákban. Ezt a mátrixot az árreakaink „termék-ágazat átmenetének” nevezik. A mátrix segítségével észrevehetővé válnak azok a termékek, amelyek háztartási fogyasztása a bázis-év óta felfelé változott (az elosztási csatorna rövidült vagy a piaci részesedés megváltozott) és amely termékek forrás- és felhasználástábláját korrigálni kell.

4. lépés: A kereskedelmi ág előállítása a központi kereten belül

Kiszámítjuk a kereskedelem kibocsátásának összegét. Ennek elemei a következők:

- a 300 termék forrás- és felhasználástáblájának kereskedelmi árreakat összeadjuk;
- hozzáadjuk a személygépkocsi- és motorkerékpár-javítás kereskedelmi ágazata által termelt szolgáltatások értékesítését (vagyis a számlázott szolgáltatásokat);
- hozzáadjuk a belföldi javítási szolgáltatások (kiskereskedelmi ágazat) értékesítését;
- hozzáadjuk a központi beszerzési ügynöki szolgáltatások és nemzetközi üzleti szolgáltatások (nagykereskedelmi ágazat) értékesítését.

Ezeket a szolgáltatásokat speciális forrás- és felhasználástáblák tartalmazzák.

5. lépés: Központi és szatellitszámlák összeállítása a kereskedelmi vállalkozások ágazatára és aláágazataira

Ez az alábbi eljárások sorozatából áll:

Termelés

- folyó termelőfelhasználás
= hozzáadott érték
- személyi jellegű költségek
- adók (termelést, nagyterületű üzleteket stb. sújtó)
+ termeléssel kapcsolatos költségvetési támogatás
= nettó működési eredmény.

Az értékeket a közbenső rendszer bocsátja rendelkezésre a fent említett kiigazításokat követően.

6. lépés: A kereskedelmi ág központi számláinak előállításának módja: az input-output tábla működési számlái

Ahhoz, hogy ugyanazt az eljárást folytathassuk az „ágazati” oldalon, mint a „vállalkozási” oldalon, a nem pénzügyi vállalkozások vagy a homogén termelés egységeinek összes hozzáadott értéke olyan elhatározás vagy állásfoglalás tárgya, amely hatással van elsősorban a háztartások fogyasztására. A forrás- és felhasználástáblák, valamint a folyó termelőfelhasználás mátrix kiigazításra kerül. Ez a vállalkozási szektor hozzáadott értékének új lebontását eredményezi átváltva az ágazatokra az input-output táblák korlátain belül. Három ágazatot különböztetünk meg, összhangban a NACE 50-es, 51-es és 52-es ágazatával.

Lehetőség nyílik a hozzáadott érték három komponensének: a munkavállalói jövedelemnek, a költségvetési támogatással csökkentett adóknak és végül a működési eredménynek a becslésére. Az elsőhöz a teljes munkaidőben foglalkoztatottak szektor-ágazat átmenetét használjuk fel, melynek értékei közvetlenül a nem pénzügyi vállalkozások éves mintavételes felméréséből származnak. Az adók és költségvetési támogatások, valamint a működési eredmény a szektor-ágazat átmenet mátrix felhasználásával állíthatók elő.

7. lépés: Éves változások: volumen- és áranalízis

A független szatellit számlák éves változását volumen és ár szerint elemezzük, különös tekintettel a termékértékesítésre, a kereskedelmi árrésre és a kereskedelem összes kibocsátására.

3 forrást használunk:

1. Kimerítő, adócsalás miatt kiigazított vállalkozások közbenső rendszere. Összesített értékek áfa nélkül NACE 4 számjegy szinten.
2. Éves felmérés az alábbi adatokra vonatkozóan:
 - termékértékesítés
 - értékesítés a vásárló típusa szerint (háztartások, ügynökök vagy export)
 - importbeszerzések.

Ez a forrás súlyozza a NACE 4 számjegyű szakágazatok értékesítéseit termékek, származás és rendeltetés szerint.

3. Árindexek a következőkre vonatkozóan:

- kiskereskedelmi árak
- feldolgozóipar eladási árai
- mezőgazdaság eladási árai
- háztartások szolgáltatásainak árai
- üzleti szolgáltatások árai
- nagykereskedelmi árak
- külkereskedelmi árak (import, export).

Ez a forrás tette lehetővé az eladási árak éves indexeinek súlyozását a NACE (4 számjegy szint) kereskedelmi ágazatokban. Az ágazatok és termékek súlyozása éves felmérésen alapul.

4. Olaszország

Bevezetés

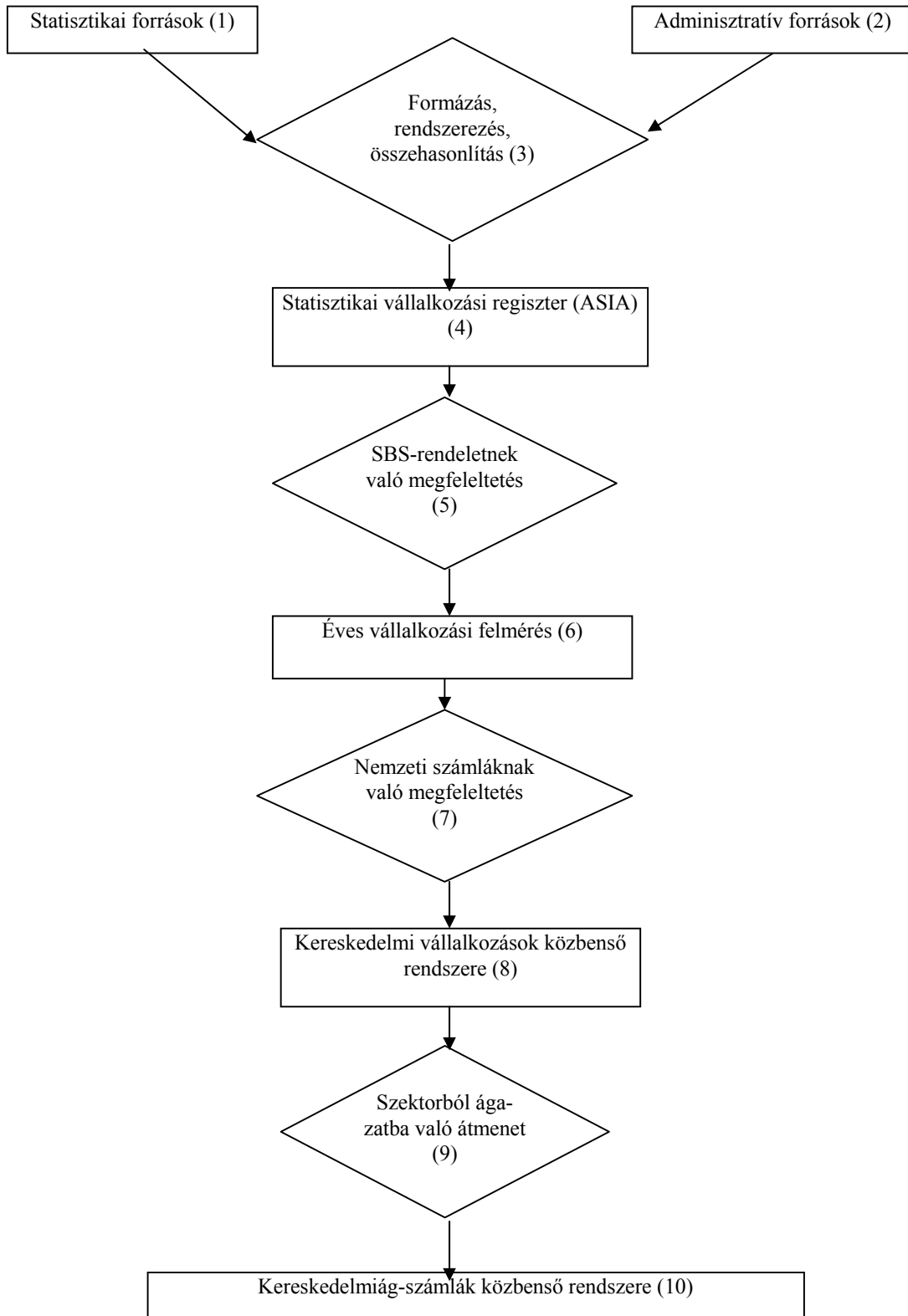
Az Útmutató a gazdaságstatisztikai megközelítést (Business Statistics Approach, rövidítve BSA) ajánlja, mint a legjobb módszert a kereskedelmi ág főbb összesítő értékeinek becslésére. E megközelítés erőssége, hogy részletes és következetes információval szolgál a hozzáadott érték kiszámításához szükséges különböző tételekhez. Főként, mivel a megközelítés a vállalkozás számára teljes eredmény számlát kínál, és lehetővé teszi, hogy a hozzáadott értéket a termelés és a jövedelem felől is megmérhessük. A BSA-ból származó adatok tágabb értelemben nagyjából azonosak, mivel ugyanazt a vállalati elszámolási rendszert követik. Amikor az adatokat jogi elszámolási keret segítségével állítják elő, csökken az esélye annak, hogy a vállalkozás elfelejtse bevallani valamelyik összesítő értékének egy részét (pl. a továbbfelhasználás egy részét). A BSA segít a vállalkozások tevékenységeinek következetes besorolásában és a dupla vagy hiányzó egységekkel kapcsolatos problémák elkerülésében.

Az 1992. évre az ISTAT (Olasz Statisztikai Hivatal) minden előírt információt (kivéve a tárgyi eszközök bruttó beruházását) előállított az összes NACE-ágazatra. Ezt az információt kevésbé részletes szinten frissítették fel az 1995. évre. Az adatbázis legfőbb jellemzője az összesítések belső koherenciája. Különös tekintettel arra, hogy Olaszországban jellemző a munkaerőinput és a többi gazdasági változó között a szoros kapcsolat, melyeket ki kell igazítani a rejtett gazdaság miatt.

Az olasz módszertan leírásához az Útmutató 1. és 2. diagramját hívjuk segítségül. Általánosságban elmondható hogy az olasz megközelítés jól illeszkedik az Útmutató 1. és 2. diagramjával illusztrált lépésekhez. A legfőbb különbség a vállalkozás és ágazat közötti átmenettel kapcsolatos, melyet Olaszországban egy különleges lépéssel oldották meg (10b rombusz).

Az olasz magyarázat a hozzáadott értékre összpontosít, de ugyanez a módszertan alkalmazható a kibocsátásra, árbevételre, beszerzésekre stb.

1. diagram: Olaszország

Kereskedelmi vállalkozások közbenső rendszere – lásd fenti 1. diagram 1-8. lépések

Az 1990-es évek elején az ISTAT elindított egy projektet (ASIA gazdasági szervezeti regiszter), ami egy olyan új üzleti regiszter kialakítására irányult, amely lehetővé teszi az Olaszországban működő vállalkozások összességének mélyreható megismerését. Az új regiszter előállításához egy rendszerezett összehasonlítást hajtottak végre az adminisztratív és a statisztikai források között. Ezért az ASIA az ISTAT-adatbázis (1991. évi népszámláláson és egyéb különleges felméréseken alapul), és a Pénzügyminisztérium, a Kereskedelmi Kamara, a Népjóléti Minisztérium, a Munkavédelmi Minisztérium, az Elektromos Áramszolgáltató Vállalat stb. által rendelkezésre bocsátott források integrációjának eredménye. Továbbá az integrációs projekt eredményeinek ellenőrzése érdekében az ISTAT végrehajtott egy mikrocentrust is 1998-ban.

Az ASIA hasznossága a kisvállalkozások folyamatos megfigyeléséből áll, melyek a kereskedelmi tevékenységek legfontosabb részét képezik. A különböző források integrációja tette lehetővé a következetes adatok előállítását azáltal, hogy nagyobb fokú lefedettséget biztosított a felmérésekhez és alapos megfontolás alá vonta a cégek gazdasági állapotát (működő/nem működő). Összefoglalva: az ASIA egy nagyon megbízható statisztikai forrás. Minden információt összegyűjt a termelési rendszerről a projekt korábbi célkitűzéseivel összhangban, ahol a rejtett gazdaságot nem vették figyelembe.

A felmérések elindításához szükséges információkat az ASIA-ból veszik, és ezek a felmérések képezik a kereskedelmi ág becsléseinek alapját. Az ISTAT évente végez mintavételes felmérést a kisvállalkozások körében (20 fő alatt) és teljes számbavételt a nagyvállalkozások (20 vagy több alkalmazott) körében. Éves felmérésekben gyűjtik az árbevétel, az összes kereskedelmi árás, a bruttó kibocsátás, a folyó termelőfelhasználás, a hozzáadott érték, a foglalkoztatottak díjazása, a foglalkoztatottak száma és a saját foglalkoztatottak számának kiszámításához szükséges adatokat.

Az SBS-rendeletnek megfelelően a mintavételes felmérést felbruttósítják a vállalkozások megcélzott sokaságának szintjére, és a teljes felmérést kiigazítják a hiányzó vagy nem válaszoló egységekkel.

A következő lépésben azt elemzik, hogy a statisztikai felmérésekből levezetett változók definíciója összhangban van-e az ESA'95 definíciókkal. A vállalkozásoktól begyűjtött adatok nem felelnek meg az ESA'95 céljainak, ezért néhány közvetett (nem közvetlenül megfigyelt) mutató becslése szükséges:

- biztosítás;
- számítógépes szoftver és nagy adatbázisok;
- folyamatban lévő szolgáltatások;
- kormányzati licencek és díjak;
- saját végső felhasználás érdekében és önkéntes tevékenység során létrejött kibocsátás értékelése;
- piaci/nem piaci kritériumok;
- szórakoztatóipari, irodalmi és művészeti alkotások;
- szórakoztatóipari, irodalmi és művészeti alkotások használatára jogosító licenccel kapcsolatos szolgáltatások;
- tulajdonos, bérlő által végzett apróbb javítási tevékenységek;

- háztartások által fizetett adók.

Ezen összegek becslését és minden más, a változók különböző ESA'95 definíciói miatt történő kiigazítást az ISTAT által ΔESA -ként nevezett tétel tartalmazza.

A vállalkozás és ágazat közötti váltás – lásd 1. diagram 9. rombusz és 10. téglalap

Az olasz módszer most egyedülálló módon tér át vállalkozásból ágazatba. Ebből a célból az elemzés egysége úgy változik, hogy tartalmazza a kereskedelmi ágon kívüli kereskedelmi tevékenységeket, és elhagyja a kereskedelmi ágban végzett nem-kereskedelmi tevékenységeket.

Az ISTAT ezt a korrekciót ΔCLA -nak nevezi: azt a kiigazítást jelenti, ami átkonvertálja a vállalkozási szintű adatot LKAU szintű adattá.

Kiigazítások lefedettség miatt – lásd lenti 2. diagram

A munkaerő egységének becslése

Az olasz módszertanban a munkaerő egységének (units of labour, rövidítve ULA) kulcsfontosságú szerepe van. Ezek redukálják a munkahelyek számát teljes munkaidős munkahelyekké. Az ULA előnyei:

- az adatok újrabesorolása vállalkozásokból LKAU-ká;
- a rejtett gazdaság nem szabályos munkavégzés szerinti értékelése.

Az ULA mérésére használt legfőbb forrás a népszámlálás és a munkaerő-felmérés.

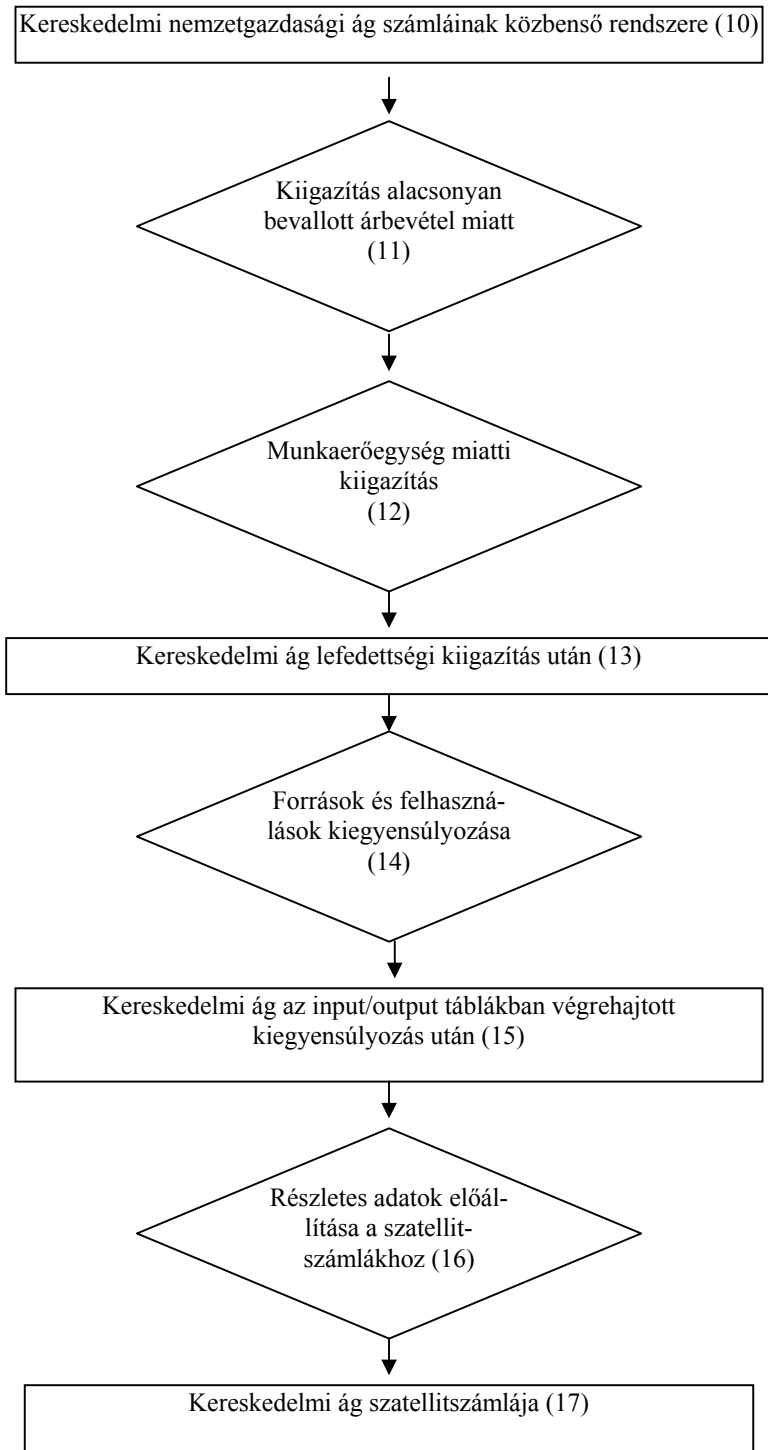
Rejtett gazdaság miatti kiigazítások – lásd 2. diagram 11. és 12. rombusz és 13. téglalap

A rejtett gazdaság becslésének olasz módszere a kisvállalkozások alacsonyabban bevallott jövedelmének (ΔSI) és a nem szabályos munkaerő értékelésének (ΔNOR) kiigazításából áll.

A ΔSI kiszámításához össze kell hasonlítani az alkalmazottak által kapott és a munkaadók által keresett egy főre jutó jövedelmet. Ha a munkaadók egy főre jutó jövedelme alacsonyabb a munkavállalóknál, akkor az előzőre az utóbbi értéket alkalmazzák. Ez az ún. Franz-módszer. Az egy főre jutó jövedelem fő forrása az ISTAT kisvállalkozásokra (1–19 munkavállaló) vonatkozó össztermék felmérése. A ΔSI képviseli továbbá a 20 főnél kevesebb munkavállalóval rendelkező cégek egy főre jutó hozzáadott értékének újraértékelését az alacsonyan bevallott árbevétel kiigazításához.

A ΔNOR olyan rejtett tevékenységet képvisel, amelyet a vállalkozások által be nem jelentett nem-szabályos munkavállalók végeznek. A ΔNOR a nem szabályos munkaerőegységek (ULA-mértékegységben) számának és az egy főre jutó – feltételezett – hozzáadott értéknek a szorzata.

2. diagram: Olaszország

Kereskedelmiárrés-mátrix

Az ISTAT összeállított egy módszertant a kereskedelmiárrés-mátrix kiszámításához (Útmutató 21., 21a és 22. téglalap). A módszertan a következő lépéseket tartalmazza: kereskedelmi árrés vállalat, termék és termékfelhasználás szerint (folyó termelőfelhasználás, végső felhasználás, export és behozás).

A kiegyensúlyozó hatás – lásd fenti 2. diagram 14. rombusz és 15. téglalap

A kiinduló kereskedelmi becslések érvényesítését szolgáló egyik legfőbb módszer az input-output táblák keresleti és kínálati oldala közötti eltéréseinek elemzése segítségével kaphatjuk meg. A kínálat és kereslet előzetes becsléseit az input-output kereteken belül kell kiegyensúlyozni.

A ΔQUA képviseli az input-output táblán keresztül kiegyensúlyozott tételek hatását, a kínálati oldal becslései esetében pedig közvetlenül hat a kibocsátásra, a kereskedelmi árrésre, a hozzáadott értékre és a folyó termelőfelhasználásra. Az ISTAT a szatellit számlákhoz becslést készít az árbevételre és a továbbértékesítési célú beszerzésekre gyakorolt hatásról is.

Összefoglalás: Az SBS-adatok NA-becslésekké való konvertálásához szükséges öt kiigazítás

Öt kiigazítást mutattunk be arra vonatkozóan, hogyan lehet az SBS-adatokat az NA-célokhoz megfelelő becslésekké konvertálni.

A kiigazítások összege ΔTOT , amelyet az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

$$\Delta TOT = \Delta ESA + \Delta CLA + \Delta SI + \Delta NOR + \Delta QUA$$

ahol:

ΔESA : kiigazítás az SBS és ESA '95 definíciók különbségei miatt

ΔCLA : kiigazítás a vállalkozás alapú adat szakosodott telephely szintű adattá való konvertálása miatt

ΔSI : kiigazítás a kisvállalkozások aluljelentett árbevétele miatt

ΔNOR : szabálytalan, nem bejelentett munkaerő által végzett rejtett tevékenység

ΔQUA : az input-output táblán keresztül kiegyensúlyozott kereslet és kínálat hatása.

Ezt az öt kiigazítást mutatja be az alábbi táblázat.

Olaszország: a gazdaságstatisztikától a nemzeti számlák becsléséig, 1995

Az alábbi táblázat mutatja be az adatok átalakítását gazdaságstatisztikától a nemzeti számlák becsléséig. A táblázat oszlopaiban szereplő lépéseket az 1. és 2. diagram mutatja be.

HOZZÁADOTT ÉRTÉK

NACE	SBS-szabályzatnak megfeleltetett adatok	Nemzeti számláknak megfeleltetett adatok (1)	Kiigazítás lefedettség miatt (2)	Kereskedelmi becslések az előző oszlop lefedettségi kiigazításával együtt	A kereslet és kínálat kiegyensúlyozása és egyeztetése	A központi nemzeti számláknak megfelelő kereskedelmi becslések (3)
50	16,633	17,853	10,841	28,694	10,078	38,771
51	73,715	69,949	13,882	83,831	1,772	85,607
52	52,875	57,127	42,099	99,226	7,112	106,338
G	143,223	144,929	66,821	211,750	18,962	230,172

KIBOCSÁTÁS

NACE	SBS-szabályzatnak megfeleltetett adatok	Nemzeti számláknak megfeleltetett adatok (1)	Kiigazítás lefedettség miatt (2)	Kereskedelmi becslések az előző oszlop lefedettségi kiigazításával együtt	A kereslet és kínálat kiegyensúlyozása és egyeztetése	A központi nemzeti számláknak megfelelő kereskedelmi becslések (3)
50	42,914	48,517	15,296	63,814	5,247	69,061
51	186,130	152,278	16,085	168,363	-19,223	149,140
52	104,403	129,196	47,097	176,293	-17,506	158,787
G	333,447	329,992	78,477	408,469	-31,482	376,988

FOLYÓ TERMELŐFELHASZNÁLÁS

NACE	SBS-szabályzatnak megfeleltetett adatok	Nemzeti számláknak megfeleltetett adatok (1)	Kiigazítás lefedettség miatt (2)	Kereskedelmi becslések az előző oszlop lefedettségi kiigazításával együtt	A kereslet és kínálat kiegyensúlyozása és egyeztetése	A központi nemzeti számláknak megfelelő kereskedelmi becslések (3)
50	26,281	30,664	4,456	35,120	-4,830	30,290
51	112,415	82,329	2,203	84,532	-20,995	65,537
52	51,528	72,070	4,998	77,067	-24,618	52,449
G	190,224	185,063	11,565	196,719	-50,444	124,276

(1) ESA'95 szerinti definíciók, osztályozások, elemzési egységek és közvetett levezetések.

(2) Ezek a kiigazítások az árbevétel alacsonyán történő bevallásával és a nem szabályos munkaerővel kapcsolatosak.

(3) Alapáron.

A fenti táblázat illusztrálja az előző oldalon tárgyalt öt kiigazítást. Elsősorban:

Az „NA-nak megfeleltetett adatok” oszlopban két kiigazítás található: $\Delta AESA + \Delta CLA$

A „lefedettségi kiigazítások” oszlopa is két kiigazítást tartalmaz: $\Delta SI + \Delta NOR$

A „kereslet és kínálat kiegyensúlyozása és egyeztetése” oszlop a ΔQUA kiigazítást foglalja magában.

5. Hollandia

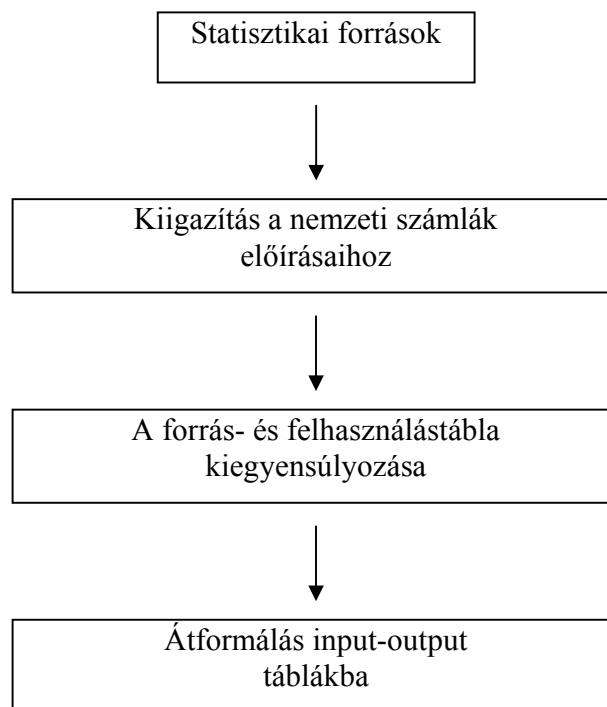
Bevezetés

Először egy rövid áttekintéssel kezdjük. Ezt követi egy részletes leírás arról, hogy Hollandiában milyen módszertant alkalmaztak az NA-nak megfeleltethető kereskedelmi becslések előállításához. Végezetül táblákkal illusztráljuk a holland módszertant.

Az alapadatoktól a nemzeti számláig vezető statisztikai folyamat rövid áttekintése

A nemzeti számlák teljes és következetes képet adnak egy ország gazdaságáról. A következetesség azt jelenti, hogy a rendszer alapazonosságai teljesülnek; a teljesség pedig azt, hogy a számlák minden vonatkozó ügyletet tartalmaznak. Ennek eléréséhez nagy mennyiségű, létesítményektől, vállalkozásoktól, háztartásoktól és személyektől begyűjtött adatot kell feldolgozni. Így például a termelés, a folyó termelőfelhasználás és a hozzáadott érték nemzetgazdasági ág szerinti adatai, a háztartások költségvetésének felmérése, a bruttó befektetett tőkeképződés statisztikái, külkereskedelmi adatok (Intrastat és fizetési mérleg) stb.

Az alábbi séma vázlatosan bemutatja a feldolgozás alatt levő adat áramlását a forrásadatoktól a nemzeti számlák előírásainak megfeleltetett, kiegyensúlyozott forrás- és felhasználástábláig:

A forrásstatisztikákat kiinduló pontnak tekintve az **első** lépés az adat kiigazítása úgy, hogy az megfeleljen a nemzeti számlák előírásainak. A kiigazításokat három kategóriára oszthatjuk:

- kiigazítások a definíciók különbségei miatt,
- kiigazítások hiányzó adatok miatt (teljesség),
- kiigazítások valószínűségi okok miatt.

A **második** lépésben kiegyensúlyozzuk a forrás- és felhasználástáblát, hogy teljesüljenek az alaponosságok:

- a termékenkénti összes kínálat egyenlő az összes kereslettel,
- az iparág szintű összes kibocsátás egyenlő az összes inputtal (beleértve az elsődleges költségeket).

A folyamat **utolsó** lépéseként a forrás- és felhasználástáblákat input-output táblákká formáljuk át. Az input-output táblák kétféle típusát különböztetjük meg:

Iparág típusú táblák: ezek a táblák mutatják be a létesítmények közötti ügyletek adatait iparáganként. Az iparág kibocsátása definíció szerint nem azonos a homogén kibocsátással. Az összes kibocsátás tartalmaz melléktermékeket is.

Tevékenység típusú táblák: ezek a táblák mutatják be a mesterségesen előállított homogén tevékenységek közötti (származtatott) ügyletek adatait. Valójában ezek ESA '95 szerinti ágazati táblák.

A kereskedelmi szatellit számlák előállításának részletes beszámoló

A fent vázolt, forrás- és felhasználástáblák előállításához szükséges adatáramlást alkalmazták a nemzeti számlák kereskedelmi adatainak becslésére is. Azonban a kereskedelem és a kereskedelmi árak adatai a forrás- és felhasználástáblák előállítási folyamatának különböző állomásain felbukkannak. Ebben a szakaszban részletesebben számolunk be a kereskedelmi adatok feldolgozásáról és felhasználásáról.

Az alábbiakban egy részletes beszámoló következik a kereskedelmi adatok becsléséről és felhasználásáról a nemzeti számlák előállításának során. Ahogy azt már fent jeleztük, a holland módszertan hasonló lépéseket tartalmaz, mint amit az Útmutató 1. és 2. diagramjában láthatunk. Azonban a módszertan leírásához most három ábrát használunk, hogy bemutassuk a három összetartozó részt:

A rész: Alapvető kereskedelmi adatok gyűjtése és feldolgozása;

B rész: Alapadatok feldolgozása a nemzeti számlák előírásainak megfelelően;

C rész: A forrás- és felhasználástábla kiegyensúlyozása és az utolsó lépések az ágazati számlákhoz és az input-output táblákhoz.

A következőkben e három rész leírása található. A három diagram rombuszainak és téglalapjainak számozása az A, B és C rész jelöléséhez kapcsolódik.

A rész: Alapvető kereskedelmi adatok gyűjtése és feldolgozása (lásd az alábbi diagramot az A részhez)

Az alapadatok előállításának legfontosabb forrásai az általános üzleti regiszter, a cenzusból és mintavételes felmérésekből eredő szerkezeti statisztika és a pénzügyi források.

1. *Létesítmények regisztere*: az üzleti regiszter minden olyan létesítményt/vállalkozást tartalmaz, ami gazdasági tevékenységével hozzájárul a bruttó hazai termékhez (GDP). Az általános üzleti regiszterben minden egységre vonatkozóan megtalálhatók a következő információk:

- azonosítószám,
- név vagy cégnév,
- cím,
- jogi forma,
- NACE-besorolás szerint meghatározott főtevékenység,
- foglalkoztatott személyek száma méretkategóriánként.

Hollandiában a vállalkozások felmérésének megfigyelési egysége a létesítmény (establishment). Legtöbb esetben a létesítmény és a vállalkozás megegyezik a kereskedelmi ágon belül.

2. *Szerkezeti statisztikai felmérések*: ezek célja, hogy részletes, éves adatokkal szolgáljanak a nemzetgazdasági ágak egész gazdaságot lefedő tranzakcióiról. A kereskedelem adatainak éves felmérése létesítmény szinten kétféleképpen valósul meg:

- i. Nagyvállalkozások (10 vagy több alkalmazott) teljes számbavétele részletes kérdőívek felhasználásával
- ii. A kisvállalkozások mintavétel alapján történő felmérése kevésbé részletes kérdőívek alkalmazásával

3. *Pénzügyi statisztika és egyéb adminisztratív források*: az utóbbi években megnövekedett az adózási célokra összegyűjtött információ statisztikai célú felhasználása. A felmérési adatok minőségi és teljességi ellenőrzését elősegítve az adózási információk hasznos szerepet töltenek be az alapadatok előállításánál. Például ha feltételezzük, hogy a pénzügyi adatok részletesek, akkor felhasználhatók a hiányzó adatok (áfa) számbavételéhez.

4. *A különböző forrásokból származó adatok feldolgozása*: a cél egy minden regisztrált egységet tartalmazó statisztikai adatbázis összeállítása, melyből az egység szintű ellentmondások eltávolíthatók. A rendelkezésre álló források felhasználásával az adatokat rendszerezzük és összehasonlítjuk a végső becsléshez; a hiányzó adatok figyelembevételével.

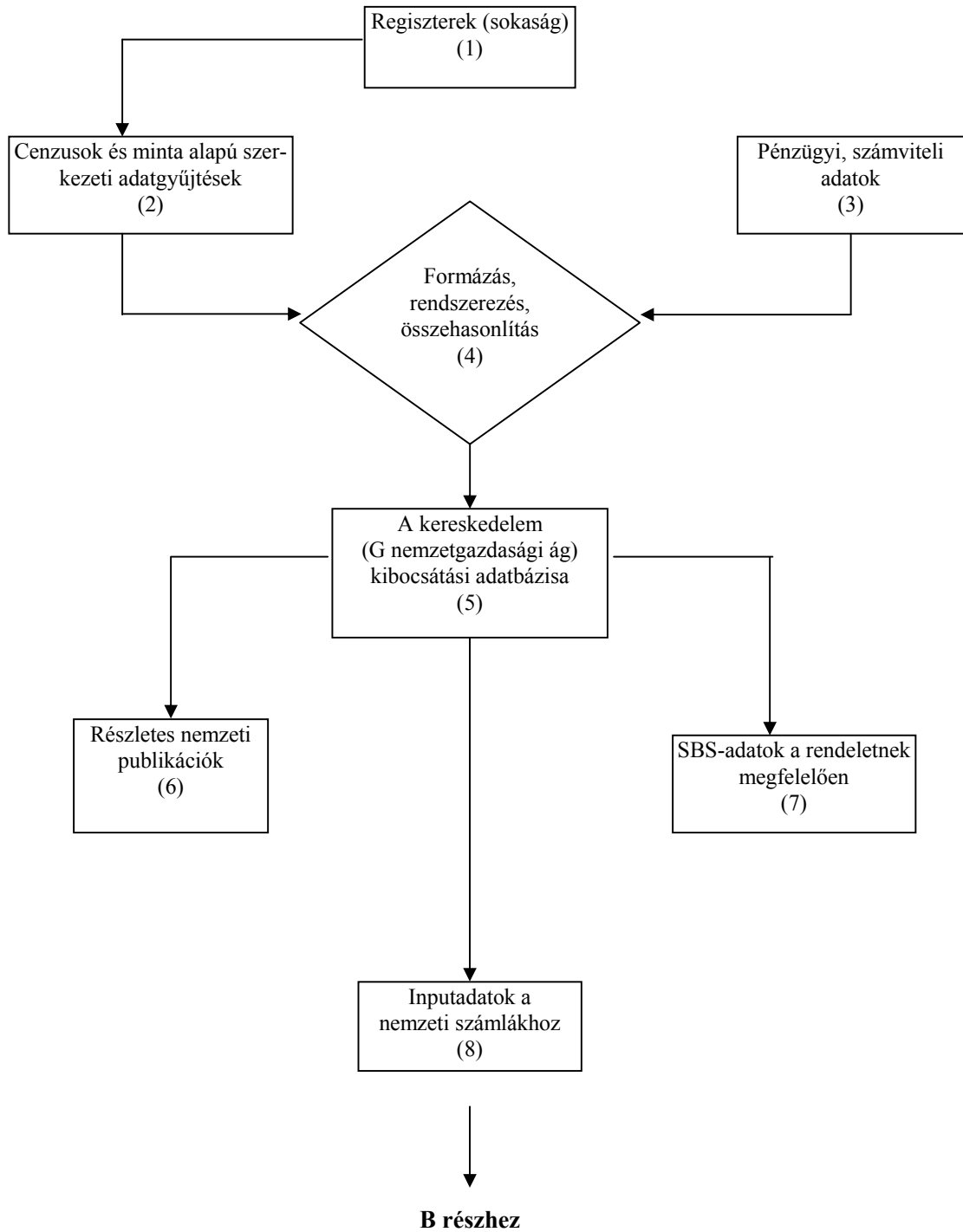
5. *Kereskedelmikibocsátás-adatbázis*: ellenőrzés, felbruttósítás, közvetett számbavétel, stb. után az eredmény egy olyan egység szintű információt tartalmazó adatbázis, melynek adatait a különböző felhasználók rendelkezésére bocsátják.

6.,7. *Az outputadatbázis gyakorlati alkalmazása*: az adatbázis többféle célra felhasználható:

- részletes nemzeti kiadványokhoz (6. téglalap),

- SBS-rendelet alapú adatokhoz (7. téglalap).
8. *Inputadatok a nemzeti számlákhoz*: a létesítmény alapú adat a nemzeti számlák céljainak megfelelő olyan nyers input, mely a kereskedelem (G nemzetgazdasági ág) kibocsátás-adatbázisából levezethető. Mielőtt további feldolgozás történik, a nemzeti számlák inputadatait 5 számjegyű NACE-szintre összesítik. A kérdőív minden tétele rendelkezésre áll.

A rész: Hollandia
A kereskedelemre (G nemzetgazdasági ág) vonatkozó adatok gyűjtése és feldolgozása

B rész: Alapadatok feldolgozása a nemzeti számlák előírásainak megfelelően (lásd lenti diagram a B. részhez)

A B. részben szerepelnek a forrás- és felhasználástáblák előállításához szükséges kereskedelmi adatfeldolgozás különböző lépései.

9. Kiigazítások a nemzeti számlák előírásainak teljesülése érdekében

A kiigazítások az NA-előírások miatt szükségesek a definíciók, az információrögzítés és a lefedettség különbségei miatt.

A definíciók és az információrögzítés különbségeinek kiigazítása az alábbiakhoz kapcsolódik:

- i. Átváltás árbevétel és kereskedelmi árrés között,
- ii. Szállítási költségek rögzítése,
- iii. Készletek értékelése,
- iv. Bruttó feldolgozás rögzítése,
- v. Bruttó kutatás és fejlesztés rögzítése,
- vi. Természetbeni jövedelmek,
- vii. Szoftverek rögzítése.

A lefedettségi kiigazítások az alábbiakhoz kapcsolódnak:

- i. Hiányzó adatok,
- ii. Rejtett gazdaság,
- iii. Csalás.

Az utolsó lépés egy valószínűségi ellenőrzés, mielőtt az adatok a forrás- és felhasználásrendszerbe kerülnek.

Beleértve például:

- Kibocsátás, input és hozzáadott érték volumenváltozásai,
- Összehasonlítás az előző évek adataival,
- Összehasonlítás független foglalkoztatási adatokkal.

10., 11. Háztartások fogyasztásának becslése

Hollandiában a háztartások fogyasztásának becsléséhez használt legfőbb források a kiskereskedelmi statisztika és a háztartások költségvetésének felmérése (household budget survey, rövidítve HBS). A két forrás összekapcsolásához rendszerezni kell a kiskereskedelmi adatokat és a HBS eredményeit.

A háztartások fogyasztásának becsléseit a felhasználástábla tartalmazza a végső kiadások részeként.

12. A bruttó befektetett tőkeképződés becslése

A bruttó befektetett tőkeképződést mátrixmódszer alkalmazásával becsülhetjük meg. Egy eszköztípus és céliparág (tulajdonos) szerinti besorolást tartalmazó mátrixot állítunk elő. Az eszközöket az ESA'95 típusoknak megfelelően soroljuk be. Széles értelemben véve a 2 számjegyű NACE szint az ágazat besorolására használatos. Az adatokat felmérésekből nyerjük, részben a teljesítménystatisztikából (kereskedelem), részben külön befektetési felmérésekből. A hiányzó nemzetgazdasági ágakra külön becsléseket végzünk, hogy az egész gazdaságot lefedjük. A bruttó befektetett tőkeképződést külön oszlopként tüntetjük fel a kínálattáblában mint a végső kiadások részét.

13. Egyéb iparágak és végsőkiadás-kategóriák kiigazított adatai

A nemzeti számlák a gazdaság minden ügyletét leírják. Ez azt jelenti, hogy a kínálat- és felhasználástábla a kereskedelmen kívül más iparágak adatait is tartalmazza. Ezeknek az adatoknak a feldolgozása nagyjából megfelel a kereskedelemnél használt eljárásoknak. A kereskedelmi szatellit számlák vonatkozásában fontos, hogy ezen iparágak termelése magában foglalhat kereskedelmi és/vagy javítási tevékenységeket is. Ezt szem előtt kell tartanunk a termék szerinti kereskedelmi árresek becslésekor és a mesterséges kereskedelmi homogén ág adatai esetében is.

14., 15. Forrás- és felhasználástábla

A 14. és 15. téglalapok a kínálat- és felhasználástáblát kiegyensúlyozás előtti állapotában ábrázolják. Az adatok (majdnem) megfelelnek az ESA'95 előírásoknak. A rendszert a kiigazított adatok ütköztetésére és az ellentmondások megjelenítésére használjuk, melyek az alapazonosságok megsértése miatt fordulnak elő:

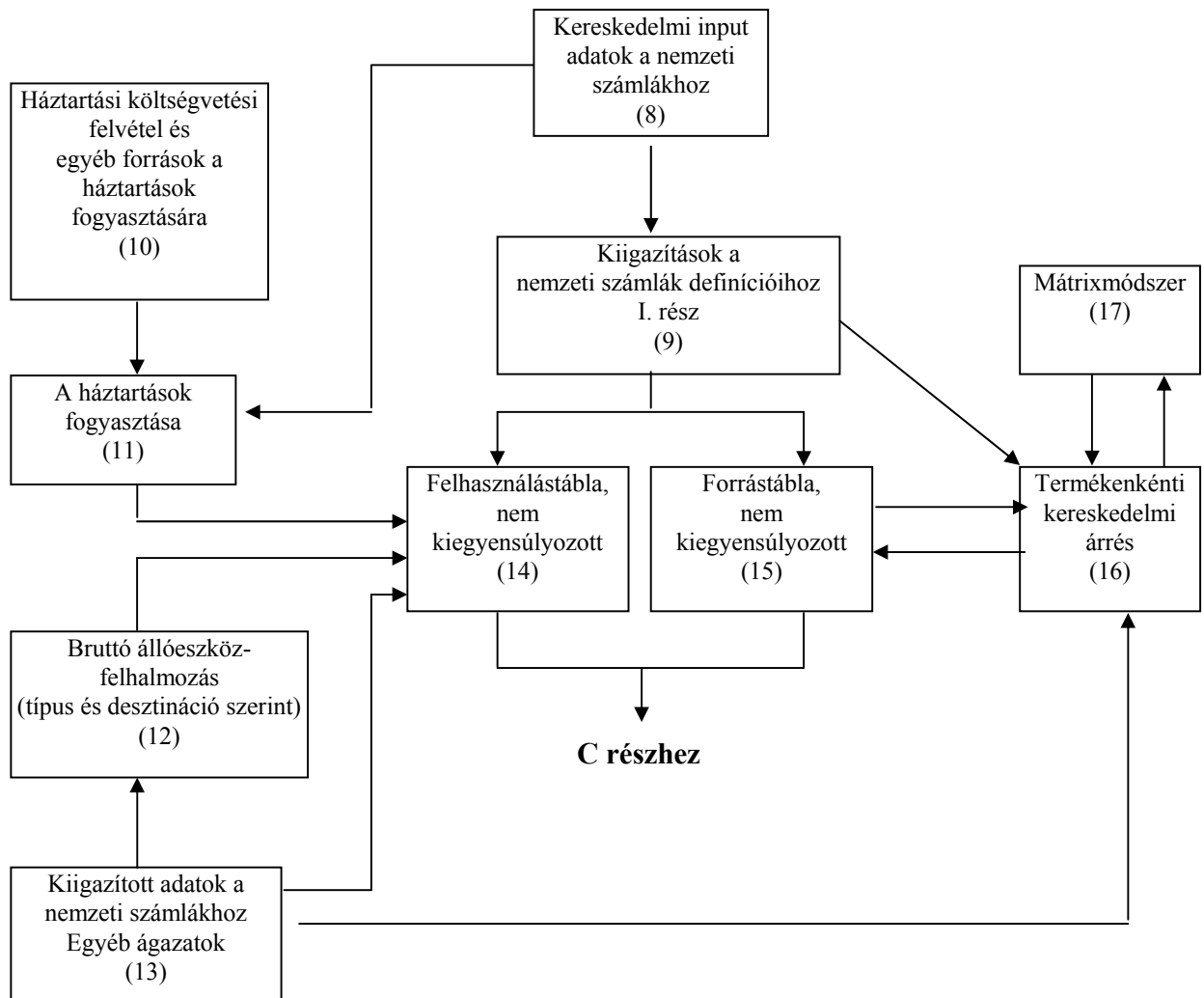
- egy termékre jutó összkereslet egyenlő az összkínálattal
- egy iparágra jutó összkibocsátás egyenlő az összinpuittal (beleértve az elsődleges költségeket).

16., 17. Termékek kereskedelmi árreése

A kereskedelmi árreseknek kettős szerepe van a forrás- és felhasználástáblában. Egyfelől a kereskedelmi ág outputja. Másfelől összeköti az alapértéket (forrástábla) a beszerzési értékkel (felhasználástábla). Ideális esetben mátrixmódszert lehetne alkalmazni, melyben az egyes nemzetgazdasági ágak (nemcsak a kereskedelmi ág) kereskedelmi árreését a forgalmazott termékekhez kapcsoljuk. Jelenleg a módszert csakis mint utólagos ellenőrzést alkalmazzák aggregált szinten.

Egyelőre a termék szerinti kereskedelmi árresek becslését az 5 számjegyű NACE-szint szerinti kereskedelem részletes kibocsátásához kapcsolják. Az összesített adatokat ezekhez az 5 számjegyű csoporthoz kötik azért, hogy termék szintű lebontást készítsenek. A háztartások költségvetési felmérést is bevonják a becslési eljárásba.

B rész: Hollandia
A nemzeti számlák előírásainak megfelelő alapadatok feldolgozása

C rész: A forrás- és felhasználástábla kiegyensúlyozása, valamint a sektorszámlákhoz és az input-output táblákhoz vezető utolsó lépések (lásd lent a C. részhez tartozó diagramot)

A kiegyensúlyozatlan forrás- és felhasználástáblát véve kiindulópontnak, a nemzeti számlák előállításának következő lépése az adatok kiegyensúlyozása.

18. Kiegyensúlyozás

A kiegyensúlyozási folyamat eredménye egy olyan forrás- és felhasználástábla, amely teljesíti az alaponosságokat és valószínűségi szempontból is megfelelő adatokat nyújt. Hollandiában a kiegyensúlyozás egyszerre történik folyó áron és előző évi árakon, ami egyben azt is jelenti, hogy az ár- és volumenindexek is kiegyensúlyozásra kerülnek az eljárás során. A kiegyensúlyozási eljárás

folyamán a független forrásból származó adatokat összehasonlítják és ütköztetik. Így minden rendelkezésre álló információ felhasználásra kerül a lehető legjobb eredmény érdekében. A kiegyensúlyozás a következőket jelenti:

- termékenkénti összkereslet egyenlő az összkínálattal,
- iparágankénti összkibocsátás egyenlő az összes inputtal (beleértve az elsődleges költségeket),
- nemzetgazdasági áganként a kibocsátás, input és hozzáadott érték volumenváltozásai valószínűsíthető eredményt mutatnak,
- a termék szintű árváltozások valószínűsíthető eredményt mutatnak.

A kereslet és kínálat ellentmondásainak oka lehet például:

A forrásadatokban:

Helytelen termékbesorolás

A minta helytelen felbruttósítása

Nem megfelelő koordináció: pl. fizetésimérleg-adatok és szolgáltatási statisztikák

Hibás (beszámolási) időszak a felmérési adatok között.

A nemzeti számlákban:

A rejtett gazdaság helytelen becslése

Nem kategorizált tételek szétválasztása

A kereslet és kínálat adatain túlmenően egyéb statisztikai információkat is felhasználnak a nemzeti számlák kiegyensúlyozásához.

19. Áfaadatok

Az alapadatok összeállításához részletes áfa-adatokat is felhasználnak (lásd A rész). A nemzeti számlákon belül a hangsúly a felhasználástáblából levezetett elméleti áfa és az adóhatóságok tényleges áfa-bevételének összehasonlításán van. A tényleges áfabevételnél alacsonyabb elméleti áfa hiányzó kiadások létét jelzi.

20. Munkaerőszámlák

Hollandiában létezik egy mérleg a nemzeti számlák munkaerőadatainak (bérek, társadalombiztosítási járulékok, foglalkoztatási létszám stb.) és egy különálló rendszer munkaerőadatainak kiegyensúlyozására. Ez utóbbi alapját a társadalombiztosítási intézményektől és munkaerő-felmérésekből kapott független munkaerőadatok képezik. A két számlarendszer kiegyensúlyozása egyszerre történik. A munkaerőszámlák előzetes becsléseinek szintén fontos szerepe van a becslési folyamatban, ahogyan azt a 9. téglalap is mutatja.

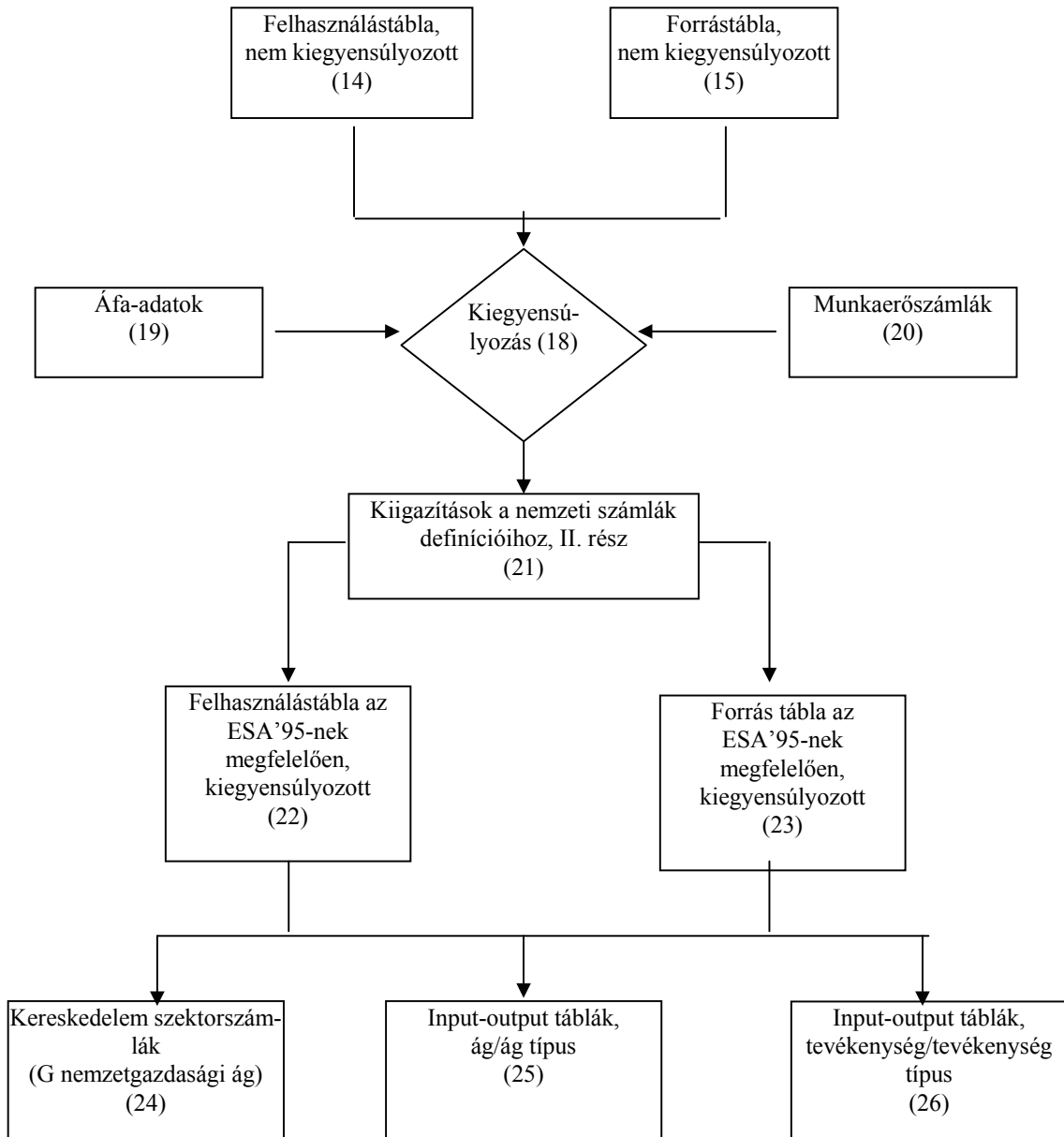
21. Kiigazítások II. rész: a forrás- és felhasználástábla kiegyensúlyozása után néhány kiigazításra van szükség, hogy teljesüljenek az ESA'95 előírásai. Ennek egy példája a természetbeni juttatás.

22., 23. Kiegyensúlyozott forrás- és felhasználástábla: miután végleg kiegyensúlyozásra kerültek, ezek összhangban vannak az ESA'95-tel.

24., 25., 26. és tovább: a kiegyensúlyozott forrás- és felhasználástáblából kiindulva a következő lépések az alábbiak levezetését foglalják magukba:

- gazdaságiszektor-számlák a különböző nemzetgazdasági ágakhoz; a kereskedelem esetében ez a nem pénzügyi vállalkozások és a háztartások megbontását jelenti,
- iparági input-output táblák,
- tevékenység szerinti input-output táblák.

C rész: Hollandia
A forrás és felhasználás tábla kiegyensúlyozása, a szektor számlákhoz és az input-output táblákhoz vezető utolsó lépések

Az SBS-típusú adattól a kiegyensúlyozott nemzeti számlák adatáig: számszerű példa, 1995. év

Az alábbi 1. és 2. táblázat mutatja be az SBS-típusú adatok átalakulását egészen a végső kiegyensúlyozott NA kereskedelmi becslésekig. Az 1. táblázat az SBS-adatok és az NA-definíciók közötti különbségek miatti kiigazításokat tartalmazza. A 2. táblázat az ESA '95 szerinti adatkezelés, a lefedettség, a forrás- és felhasználástáblák kiegyensúlyozása miatti kiigazításokat mutatja be.

1. táblázat: Kiigazítások a definíciók eltérései miatt: Hollandia; 1995. évi adatok

	SBS-típusú adatok	Átalakítás árrékké	Szállítási költségek	Természet- ben fizetett bér- jövedelem	Bruttó kutató- fejlesztés	Bruttó feldolgozás	Nemzeti számlák definíciói
	1	2	3	4	5	6	7
Összes árbevétel /kibocsátás	524,291	-398,717	-3,279		188	951	123,434
Ebből							
Nagykereske- delmi árbevétel	360,598	-360,598					
Nagykereske- delmi árrés		63,751	-2,895			-31	60,825
Kiskereskedelmi árbevétel	141,212	-141,212					
Kiskereskedelmi árrés		39,342	-386				38,958
Használt	891	0					891
Egyéb kibocsátás	21,590	0			188	951	48,759
Beszerzések	450,359	-398,717	-3,279	-743	188	951	48,759
Ebből							
Továbbértékesí- tési célú nagyke- reskedelem	296,847	-296,847					0
Továbbértékesí- tési célú kiske- reskedelem	101,870	-101,870					0
Egyéb input	51,642		-3,279	-743	188	951	48,759
Készletállomány- változások	1,737						1,737
Hozzáadott érték alap áron	73,932	0		743		0	74,675
Adók							0
Bérek	43,682			743			44,425
Működési ered- mény	30,250	0	0	0	0	0	30,250

Az 1. táblázat árréskalkulációja nem tartalmazza a készletértékelés miatti változásokat. Ezt a kiigazítást a 2. táblázat kiegyensúlyozás oszlopa foglalja magában.

Az 1. táblázat oszlopaihoz fűződő magyarázat

1. oszlop a nemzeti számlák becsléseihez szükséges kiinduló adatokat mutatja aggregált formában. Ezek olyan részletes adathalmazokon alapulnak, mint az Útmutató 1. diagramjában található „gazdaságstatisztika egységesített rendszere”. Az 1. oszlop mutatószámait az SBS-rendeletnek megfelelő alapadatokból lettek összeállítva.

2. oszlop az SBS-adatok és a kereskedelmi nemzeti számlák adatainak legfőbb eltérése a kibocsátás definíciójából ered. Az SBS az összes árbevételre nevezi kibocsátásnak, míg az ESA'95-ben a nagy- és kiskereskedelmi szolgáltatások kibocsátását az árbevétel által realizált kereskedelmi árérés adja.

Definíció: „A kereskedelmi árérés a továbbértékesítési célból vásárolt termékek tényleges vagy imputált eladási ára és az azon ár közötti különbség, amelyet a fogalmazónak kellene fizetnie a termék pótlásáért az eladás vagy más formában történő átruházás időpontjában.” (ESA'95 3.60 bekezdés). Az 1. táblázat második oszlopa illusztrálja az árbevétel kereskedelmi áréréssé történő átalakítását. A továbbértékesítési célú beszerzést levonják az árbevételből, külön a nagy- és a kiskereskedelem esetére.

3. oszlop. Az ESA'95-tel összhangban minden nemzetgazdasági ág kibocsátását alapáron kell értékelni. Az alapár definíciója: *„Az alapár az az ár, amit a termelő a vásárlótól kap a létrehozott termék vagy szolgáltatás egy egységéért, vagyis a kibocsátás értéke mínusz minden, az egységhez kapcsolódó olyan adó, amely a termelés vagy eladás következménye (vagyis termékadó), plusz minden az egységhez kapcsolódó támogatás, amely a termelés vagy eladás következménye (vagyis termék-támogatás). Ebbe nem értendő bele semmilyen szállítási díj, amit a termelő külön kiszámláz. Beleértendő viszont minden szállítási díj, amit a termelő ugyanazon a számlán számol el, még akkor is, ha a számlán az külön tétel.” (ESA'95, 3.48 bekezdés).*

Hollandiában gyakorlati okok miatt feltételezzük, hogy a szállítási költségeket a termelő külön számlázza, és ezért ezeket a bázisérték nem tartalmazza. Ez vonatkozik a kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos szállítási díjakra is. Ezzel szemben az SBS-típusú adatok tartalmazzák a szállítás költségeit mind a folyó termelőfelhasználás, mind az összes árbevétel értékében. Az 1. táblázat 3. oszlopa a harmadik fél által felszámított szállítási költségeket mutatja.

4. oszlop. Az ESA'95 kimondja: *„A természetbeni bérek és keresetek a munkaadók által ingyenesen vagy csökkentett áron nyújtott olyan termékeket és szolgáltatásokat, illetve egyéb juttatásokat foglalják magukban, amelyeket a munkavállalók saját idejükben és választásuk szerint, saját igényeiknek vagy szükségleteiknek, illetve háztartásuk többi tagja igényeinek vagy szükségleteinek kielégítésére vehetnek igénybe. Ezek a termékek és szolgáltatások, illetve egyéb juttatások a munkaadók termelési folyamataihoz nem feltétlenül szükségesek. A munkavállalók számára ezek a természetbeni bérek és keresetek kiegészítő jövedelmet jelentenek: ha ezeket a termékeket vagy szolgáltatásokat maguk vásárolták volna meg, a piaci árat fizették volna értük.” (ESA'95, 4.05 bekezdés).*

A gazdasági felmérések adataiban a természetbeni juttatás a folyó termelőfelhasználás része, ezért átsorolás szükséges a hozzáadott értékhez (bérek), hogy megfeleljen az ESA'95 előírásainak. Az 1. táblázat 4. oszlopa a természetbeni bérek miatti kiigazítást mutatja.

5. oszlop. A bruttó kutatás és fejlesztés feltüntetését az ESA'95 írja elő: *„Ha mód van rá, külön szakosodott telephelyet (LKAU-t) kell meghatározni a kutatás-fejlesztési (K+F) tevékenységre. Ha*

ez nem lehetséges, valamennyi – a főtevékenységhez képest – jelentős nagyságú K+F tevékenységet, mint a szakosodott telephely (LKAU) másodlagos tevékenységét vegyük számba.” (ESA ’95, 3.64 bekezdés). Hollandiában a K&F-termelés, egy éves K&F-felmérés alapján, melléktevékenységként van feltüntetve minden iparágban. Az 1. táblázat 5. oszlopa a kereskedelem kiigazításait illusztrálja.

6. oszlop. Az ESA ’95 előírja a bruttó feldolgozás (exportra és importra vonatkozó) feltüntetését: „...a tulajdonjog változásának elvét módosítja az áruexport és -import számbavétele: ...az áruk megrendelés vagy javítás miatti feldolgozását az export és import értékek is tartalmazzák annak ellenére, hogy itt nem történik tulajdonjog-változás...” (ESA ’95. 3.133 c. bekezdés). Az 1. táblázat 6. oszlopa a kereskedelem kiigazításait mutatja.

7. oszlop jeleníti meg a nemzeti számlák definícióinak megfelelő adatokat.

További lépések a kiegyensúlyozott nemzeti számlák adatai felé: számszerűsített példa, 1995

A fent látható 1. táblázat bemutatta az SBS- és NA-definíciók eltérése miatt végrehajtott kiigazításokat.

Az alábbi 2. táblázat folytatja a történetet (7. oszloptól) és bemutatja az NA-adatkezelésből, a lefedettségéből és a forrás- és felhasználástáblák kiegyensúlyozásából eredő különbségek miatti kiigazításokat.

2. táblázat: Kiigazítások a további ESA'95 eltérések, lefedettség, a forrás- és felhasználástáblák kiegyensúlyozása miatt: Hollandia; 1995. évi adatok

	Nemzeti számlák definíciói 7	Nem specifikus folyó termelő-felhasználás 8	Szoftverek 9	Lefedettség 10	Nemzeti számlák kiegyensúlyozás előtt 11	Kiegyensúlyozás miatti kiigazítások 12	Kiegyensúlyozott nemzeti számlák 13
Összes kibocsátás	123,434		175	8,656	132,265	565	132,830
Ebből							
Nagykereskedelmi árbevétel							
Nagykereskedelmi árrés	60,825			2,014	62,839	1018	63,857
Kiskereskedelmi árbevétel							
Kiskereskedelmi árrés	38,958			1,552	40,510	-1,783	38,727
Használt	891			0	891	259	1,150
Egyéb kibocsátás	22,760		175	5,090	28,025	1,071	29,096
Beszerezések	48,759	-1,515	-204	1,855	48,895	2,199	51,094
Ebből							
Továbbértékesítési célú nagykereskedelem	0				0		
Továbbértékesítési célú kiskereskedelem	0				0		
Egyéb input	48,759	-1,515	-204	1,855	48,895	2,199	51,094
Készletállományváltozások	1,737						
Hozzáadott érték alapján	74,675	1,515	379	6,801	83,370	-1,634	81,736
Adók	0				0	543	543
Bérek	44,425	1,515		1,960	47,900	-252	47,648
Működési eredmény	30,250	0	379	4,841	35,470	-1,925	33,545

A fenti 2. táblázat oszlopaihoz fűződő magyarázat

8. oszlop. A gazdasági felmérések kérdőívei számos összesítő értéket tartalmaznak. Ilyenek például a személygépjármű-kiadások, a lakással kapcsolatos kiadások, az irodai szükségletek és a béreken kívüli személyzeti költségek. Feltételezések szerint ez utóbbi magában foglal olyan kiadásokat, amelyek a bérek részét képezik, és ezért a hozzáadott értékben is szerepeltetni kell. Ez az átsorolás látható a 2. táblázat 8. oszlopában.

9. oszlop. Az ESA'95 kiszélesíti az eszköz fogalmát, és ide sorolja az előállított immateriális javakat, különösen a számítógépes szoftvereket és a nagyobb adatbázisokat, mint állóeszköz-

felhalmozást (gross fixed capital formation, rövidítve GFCF). A szoftver GFCF becslése nem egyértelmű. Fogalmi szempontból nem jelent problémát, mivel az általános definíció világos. A nehézséget a különböző típusú szoftverek és tulajdonjogok, valamint a vállalkozások könyvviteli gyakorlatának eltérése okozza. A vállalatok nagy része a szoftverbeszerzést folyó termelőfelhasználásként (intermediate consumption, rövidítése IC) könyveli, és nem tünteti fel a saját előállítású szoftvereket. A szoftver GFCF bevezetéséhez a szoftverbeszerzés és saját előállítás kiigazítása szükséges, mely mindkét esetben a működési eredményt korrigálja. A 2. táblázat 9. oszlopa a szoftverek okozta kiigazításokat illusztrálja.

10. oszlop. A nemzeti számlák egyik legfontosabb követelménye a lefedettség, amely az összes vonatkozó ügylet figyelembe vételét jelenti. A következőkben egy összefoglalót találhatunk arról, hogy milyen kiigazításokat kell az NA-becslésekre alkalmazni.

Az NA-célú lefedettségi kiigazítások az alábbi tételeket foglalhatják magukba:

- hiányzó egységek;
- adókikerülés és adócsalás;
- áfacsalás;
- hiányzó vagy rejtett munkaerő;
- természetbeni jövedelem és borraivaló.

A 10. oszlopban található a Hollandiában az 1995. évre végrehajtott lefedettségi kiigazítások.

11. oszlop. Az 1. táblázat 2–6. és a 2. táblázat 8–10. oszlopainak eredményeképpen olyan adatokhoz jutunk, amelyek teljesítik a nemzeti számlák követelményeit mind a definíciók/kezelés, mind a lefedettség tekintetében. Az adatok készen állnak a kínálat és felhasználás keretein belül történő kiegyensúlyozásra. A 11. oszlop az adatokat kiegyensúlyozás előtti állapotban mutatja.

12. oszlop. Az utolsó lépés, a forrás- és felhasználástábla kiegyensúlyozása feltételezi, hogy a termék összkereslete egyenlő az összkínálattal. A termékárrés fontos szerephez jut a kiegyensúlyozás folyamatában, mivel részét képezi a forrástábla alapáras értékelését és a felhasználástábla beszerzési áras értékelését átívelő hídnak. Természetesen a kereskedelem és egyéb nemzetgazdasági ágak szerinti összes termelési árrés meg kell egyezzen a termék szerinti összes árréssel. A másik azonosság, aminek teljesülnie kell, hogy a nemzetgazdasági ág szerinti összes kibocsátás egyenlő az összes inputtal (vagyis folyó termelőfelhasználás és hozzáadott érték). A 12. oszlop tartalmazza a kiegyensúlyozás miatti kiigazításokat.

Végezetül a 13. oszlop mutatja be a kereskedelem kiegyensúlyozott NA eredményeit.

Összefoglaló tábla, amely bemutatja az SBS-adatokból a végleges nemzeti számla kereskedelmi becslésekre történő átalakítást

A 3. táblázat az 1. és 2. táblázat lépéseinek áttekinthető összefoglalása. Bemutatja a Hollandiában alkalmazott módszertant elejétől végéig, vagyis az SBS-típusú adatoktól egészen a végleges nemzetiszámla-becslésekig.

A 3. táblázat tartalmazza egy (egyszerűsített) kereskedelmi szatellit számla adatait – bemutatja az SBS adatokból a nemzeti számlák értékeire történő átalakítást olyan mutatószámokra, mint az összes kibocsátás, a folyó termelőfelhasználás és a hozzáadott érték NACE 50-es 51-es és 52-es ágazat szerinti bontásban.

3. táblázat: Átalakítás SBS-típusú adatokból végleges kereskedelmi nemzetiszámla-bebecslésekké: Hollandia; 1995. évi adatok

	SBS-típusú adat-definíciók	NA-definíciók miatti kiigazítások	NA megfeleltetett adatok	Lefedtség	Egyéb kiigazítások	Kiegyensúlyozás előtti adatok	Kiegyensúlyozás miatti kiigazítások	Kiegyensúlyozott NA-adatok
G50								
Árbevétel	57,649							
Kibocsátás	17,042		17,042	2,003	5	19,050	509	19,559
Továbbértékesítési célú beszerzés	40,607							
Folyó termelőfelhasználás	8,211	-122	8,089	884	-69	8,904	-127	8,777
Hozzáadott érték	8,831	122	8,953	1,119	74	10,146	636	10,782
G51								
Árbevétel	346,209							
kibocsátás	69,412	-1,760	67,652	5,081	145	72,878	-161	72,717
Továbbértékesítési célú beszerzés	276,797							
Folyó termelőfelhasználás	28,760	-2,268	26,492	697	-1,132	26,057	1,651	27,708
Hozzáadott érték	40,652	508	41,160	4,384	1,277	46,821	-1,812	45,009
G52								
Árbevétel	120,433							
Kibocsátás	39,120	-380	38,740	1,572	25	40,337	217	40,554
Továbbértékesítési célú beszerzés	81,313							
Folyó termelőfelhasználás	14,671	-493	14,178	274	-518	13,934	675	14,609
Hozzáadott érték	24,449	113	24,562	1,298	543	26,403	-458	25,945

3. rész – Az öt EU-tagország eredményeinek gazdasági értékelése

1. A kereskedelmi szatellitszámlák célkitűzései

Mielőtt az eredmények ismertetésébe kezdenénk, érdemes kiemelni a kereskedelmi szatellitszámlák összeállításának célkitűzéseit, melyeket a tagországok a munkálatok során szem előtt tartottak. Ezek a célkitűzések a következők voltak:

- a kereskedelmi nemzeti számlák becsléseinek pontosságát és lefedettségét fejleszteni a tagállamokban; és
- a felhasználókat olyan részletesebb kereskedelmi adatokkal ellátni, amelyek összhangban vannak a nyilvánosságra hozott makrogazdasági összesített mutatószámokkal.

1.1 A kereskedelmi becslések pontosságának és lefedettségének fejlesztése

A gazdaságszerkezeti statisztikáról szóló (SBS-) rendelet szerint összegyűjtött információk egyértelműen elősegítik a kereskedelmi becslések harmonizációját és pontosságának fejlesztését. Megvizsgálva a kereskedelmi tevékenység becsléséhez a tagállamokban használt különböző módszereket, az Eurostat által 1995-96-ban felállított Kereskedelmi Munkacsoport egybehangzóan a „gazdaságstatisztikai megközelítést” javasolja. Az SBS-rendelet ezért alapvető fontosságú összetevője a megbízhatóbb kereskedelmi becslések előállításának.

Fontos felismernünk azonban, hogy a kizárólag gazdasági felmérések útján gyűjtött adatok nem ölelik fel az összes gazdasági tevékenységet. Ez a kereskedelem egy kritikus pontja, a kis egységek számának és árbevételének magas aránya miatt. Az egyes országok, pl. Olaszország tapasztalatai világosan alátámasztják, hogy rendszeres és jelentős kiigazításokat kell végezni a gazdasági felmérések adatain annak érdekében, hogy tartalmazzák a hiányzó egységek, az adókikerülés és adócsalás hatásait.

Más szóval: a gazdaságstatisztika könyv szerinti értékeket tartalmaz. Amíg az ilyen számviteli adatok, főleg nagyvállalatok esetében, többnyire pontosak, addig a kereskedelem (vagy bármelyik másik tevékenység) makrogazdasági adatainak előállítása túlmutat a gazdasági adatok összesítésén. Nem-regisztrált vagy rejtett egységek, aluljelentett árbevétel vagy jövedelem, áfacsalás és egyéb okok miatti kiigazításokat is magában foglal. A kiigazítások összességében mindig az SBS-alapú kereskedelmi adatok növekedését eredményezik. Ahogy arról a későbbiekben meggyőződhetünk, ezek a növekmények sok esetben jelentősek lehetnek.

1.2 A felhasználók igény szerinti adatokkal való ellátása

A kereskedelmi statisztikák felhasználói a közösségi és nemzeti köztestületek, kereskedelmi társulások, szakmai szervezetek, vállalkozások és egyetemek. Ezek a felhasználók részletes kereskedelmi információkat igényelnek, pl. ágazati és termék szerinti bontásban.

Az információ jelentős része a gazdasági felmérések adatai alapján már rendelkezésre áll, és rendszeresen nyilvánosságra hozzák. Sajnos az adatok többsége nincs összhangban a kiadott makrogazdasági összesítésekkel, melyek rendszeres hiányzó és alacsonyan bevallott tevékenységek miatti kiigazításokat is tartalmaznak. A kereskedelmi szatellit számlák előállításának jelentős részét tehát annak biztosítása képezi, hogy a felhasználókat a megjelentetett, felfelé kiigazított nemzeti számlák becsléseivel összeegyeztethető, részletes kereskedelmi adatokkal lássák el.

Néhányan azt mondhatják, hogy a felhasználókat nem téveszti meg a nemzeti számlák becsléseinél és a gazdasági felméréseken alapuló részletes kereskedelmi adatoknál alkalmazott szintek eltérése. A felhasználóknak egyszerűen a gazdasági felmérések szerinti bontást kell a makrogazdasági összeállításokhoz illeszteni ahhoz, hogy megfelelő szinten részletezett adatokat kapjanak.

Ezek a vélekedések egyértelműen tévesek. Először is a felhasználók jogosan várják el, hogy ugyanattól a nemzeti statisztikai hivataltól kapott kereskedelmi adatok megegyezzenek. Másodszor a felhasználók aligha elégedhetnek meg olyan gazdasági felmérések adataival, amelyek jelentősen alulbecsülik a tevékenységet. Harmadszor pedig egy állandó növelő tényező általános alkalmazása nem helyénvaló. A nagyvállalatok esetében ugyanis ez a tényező elhanyagolható, és a növelés mértéke a kereskedelem típusától függően változik.

2. A gazdaságszerkezeti statisztikából (SBS) és a nemzeti számlákból (NA) kapott szintek összehasonlítása

Az összehasonlítás jellemzői magyarázatra szorulnak. Először is az összehasonlítás az 1995. évre vonatkozik. Ez az év a nemzeti számlák szempontjából nagyon fontos volt, mivel a tagországok átvették az Európai Számlarendszert (ESA'95) és sok esetben az 1995. évet választották bázisévnak.

Másodszor, nem minden tagállam alkalmazta az SBS-rendeletet az 1995. évre. Ezekben az országokban az összehasonlításhoz szükség szerűen más forrásokat használtak fel, ideértve a census adatokat, a létező gazdasági felmérések és adminisztratív források adatait. Az egyszerűség kedvéért az alábbi szövegrészben SBS-adatokra hivatkozunk, de tudnunk kell, hogy ez más forrásokat is tartalmaz.

2.1 Az SBS- és nemzetiszámla-adatokat definíciós okok miatt nem lehet közvetlenül összehasonlítani

Definíciós okok miatt az SBS (vagy egyéb) adatokat nem lehet a nemzetiszámla-becslésekkel közvetlenül összehasonlítani.

Az okok a következők:

- a) az SBS-definíciók nem mindig egyeznek a nemzeti számla (vagyis ESA'95) definíciókkal;
- b) a vállalkozási szintű SBS-adatokat át kell váltani szakosodott telephely (LKAU) szintű adatokra.

Az a) és b) átalakításokat a tagországok rendszeresen végrehajtják. A definíciós eltérések jól ismertek, és ezeknek megfelelően végzik a kiigazításokat. Hasonlóan, a vállalkozási szintről a szakosodott telephely (LKAU) szintre történő váltást is rendszeresen végrehajtják. Öt ország adat átalakításának részletes leírását a kiadvány 2. részében találhatjuk. Az átalakítások végeztével az SBS-adatok *megfelelnek az ESA'95 fogalmainak és definícióinak*, ahogyan azt a nemzeti számla megköveteli.

2.2 Az SBS- és a nemzetiszámla-adatok eltérései lefedettség és forrásegyeztetés miatt

Az SBS-adatok ESA'95 definícióinak való megfeleltetése után a nemzetiszámla-bebecslések előállításának folyamata még nem ért véget. Kiigazítások újabb sorozatára van szükség. A nemzetiszámla-bebecslések követelményei kimondják, hogy az adatoknak *teljes lefedettséggel* kell rendelkezni, és *össze kell egyeztetni* minden rendelkezésre álló forrással.

Elsősorban: lefedettség miatt kiigazításra van szükség a hiányzó regisztrált egységek, a nem regisztrált vagy a felmérésből kimaradt egységek, a nem válaszolók és az árbevétel, kibocsátást és folyó termelőfelhasználást tévesen bevallók miatt. A kiigazítások statisztikai eljárását az 1994-es bizottsági döntés a lefedettségről mutatja be.

A különböző adatforrásokat érvényesíteni, ellenőrizni és egyeztetni kell. Ezek az igazolási eljárások jelenítik meg az információs hézagokat, az ellentmondásokat és a számszaki hibákat. Az ellenőrzés és kiegyensúlyozás lehetőségének maximális kihasználásához a forrás- és felhasználástáblák kiterjesztett halmaza szolgáltatja a legjobb keretet.

2.3 A nemzeti számla és az SBS-alapú adatok összehasonlítása az ESA'95 definíciók szerint

Az SBS-adatok lefedettség és forrásegyeztetés miatti kiigazítása után megkapjuk a végleges nemzetiszámla-bebecsléseket. A kiadvány 2. részében találhatjuk a tagországok által végzett kiigazítások dokumentációját.

Az alábbi táblázat összehasonlítja az ESA'95 definícióinak megfeleltetett SBS-alapú adatokat (1. oszlop) a teljes lefedettségű és egyeztetett nemzetiszámla-bebecslésekkel (3. oszlop). A százalékban kifejezett eltéréseket az utolsó oszlopban találjuk.

Négy tagország eredményei kerülnek bemutatásra. Sajnos az ötödik ország, Franciaország ide vonatkozó adatai a kiadvány megjelenésekor nem álltak rendelkezésre.

SBS és nemzeti számlák becsléseinek összehasonlítása a NACE G nemzetgazdasági ágban, 1995

A számok az egyes országok pénznemében, 1995. évi folyó áron	SBS, census vagy egyéb gazdasági felmérések adatai az NA (ESA'95) definícióknak való megfeleltetés után	Lefedettségi kiigazítások, beleértve a forrás- és felhasználási táblák egyeztetését	NACE G nemz. ág becslések az egyes országok nemzeti számláinak megfelelően	Eltérés (%) az SBS, census vagy egyéb gazdasági felmérések adataihoz képest (1. oszlop)
	1. oszlop	2. oszlop	3. oszlop = (1. + 2. oszlop)	4. oszlop = 2.oszlop/1.oszlop
Ausztria:				
Kibocsátás	497,102	+9,783	506,885	+2,0%
Folyó termelőfelhasználás	180,900	+1,205	182,105	+0,7%
Hozzáadott érték alapján	316,203	+8,578	324,780	+2,7%
Dánia:				
Kibocsátás	195,774	+4,019	199,793	+2,1%
Folyó termelőfelhasználás	81,791	-192	81,599	-0,2%
Hozzáadott érték alapján	113,983	+4,211	118,194	+3,7%
Olaszország:				
Kibocsátás	332,045	+46,995	379,040	+14,2%
Folyó termelőfelhasználás	185,063	-38,788	146,275	-21,0%
Hozzáadott érték alapján	146,982	+85,783	232,765	+58,4%
Hollandia:				
Kibocsátás	123,609	+9,221	132,830	+7,5%
Folyó termelőfelhasználás	47,040	+4,054	51,094	+8,6%
Hozzáadott érték alapján	76,569	+5,167	81,736	+6,7%

2.4 A hozzáadott érték felfelé történő kiigazítása

A fenti táblázat mutatja be az ESA'95 definícióknak megfelelő SBS-alapú adatok összehasonlítását a lefedettség, a forrás- és felhasználástáblák egyeztetése miatt kiigazított nemzetiszámla-becslésekkel.

Ahogy az a táblázat utolsó oszlopában látható, a hozzáadott érték nemzetiszámla-becslése az 1995. évben alapra magasabb volt, mint a NACE G nemzetgazdasági ág szerinti SBS-alapú adat a következő értékekkel:

Ország

Ausztria	+2,7%
Dánia	+3,7%
Olaszország	+58,4%
Hollandia	+6,7%

A hozzáadott érték növekménye Ausztriában (+2,7%) és Dániában (+3,7%) viszonylag alacsony. Hollandiában (+6,7%) a felfelé történő kiigazítás már jelentősebb. Azonban Olaszországban (58,4%) a kiigazítás mértéke óriási, és ezért magyarázatra szorul.

2.5 A helyzet Olaszországban

A kereskedelem nemzeti számláinak összeállításáról Olaszországban a 2. rész alapos magyarázatot ad, ezért itt csak a kiigazítások mértékének nagyságát kell értelmeznünk. A olasz gazdasághoz hasonló országokban a kisvállalkozások aránya sokkal magasabb, mint az itt felsorolt többi országban. Ez az alábbi okok miatt fontos:

- A kisvállalkozások tevékenységének statisztikai lefedése nehézségekbe ütközik. Ezért minél nagyobb a kisvállalkozások aránya, annál nagyobb problémát jelent a lefedettség.
- A jövedelem és a költségek bevallásának hiánya vagy a téves bevallások a kisvállalkozásokra inkább jellemzőek, mint a nagyvállalatokra.

Lényegében a hozzáadott érték 58%-os felfelé történő kiigazítása az output pozitív kiigazításának és a folyó termelőfelhasználás negatív kiigazításának összetett eredménye. A pozitív kiigazítás a hiányzó vagy rejtett foglalkoztatás és tevékenység, valamint az alacsonyan bevallott árbevétel és kibocsátás számbavételéből ered. A folyó termelőfelhasználás negatív kiigazításának oka, hogy a kisvállalkozások jellemzően magasabb költségeket vallanak be. A kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás kiigazításának kombinációja eredményezi a táblázatban bemutatott jelentős felfele történő módosítást. A számokat az alábbiakban foglaljuk össze:

Kibocsátás	+14,2%
Folyó termelőfelhasználás	-21,0%
Hozzáadott érték alapján	+58,4%

3. Az öt részt vevő tagország által szolgáltatott számviteli részletek

Az alábbi táblázat bemutatja az öt ország NACE G nemzetgazdasági ág szerinti mutatószámainak nagy részét. Az országok által szolgáltatott eredeti mutatószámokat átváltottuk piaci áron értékelt GDP szerinti vásárlóerő standardokra (Purchasing Power Standards, rövidítve PPS) vásárlóerő paritások segítségével (Purchasing Power Parity, rövidítve PPP). Mivel a háztartások végső fogyasztásának PPP-i nagyon hasonlóak, a megjelenített együtthatók valószínűsíthetően illeszkednek a NACE G nemzetgazdasági ághoz.

Az összehasonlító országadatok részletesebb magyarázatát a 3. rész későbbi bekezdései tartalmazzák, az alábbi táblázat kiemel néhány fontosabb jellemzőt. Például, PPS vonatkozásban Franciaország valamivel magasabb összes árbevétel szintet (v1) tudhat magáénak, mint Olaszország. De ahogy a számviteli változókon lefelé haladunk, a helyzet megváltozik – Olaszországban magasabb szintű kibocsátást, hozzáadott értéket, működési eredményt és bruttó árrést regisztrálnak.

Nemzeti számlával egyeztetett becslések folyó áron a NACE G Nemzetgazdasági ág számviteli mutatószámaihoz, millió PPS-ben; 1995. év

	Ausztria	Dánia	Franciaország ^a	Olaszország	Hollandia
Összes árbevétel, v12 ^b	113,106	80,265	694,318	646,898	228,360
Továbbértékesítési célból beszerzett áruk állományváltozása, v2	296	n.a.	3,301	7,404	777
Továbbértékesítési célú áruk beszerzése, v3 ^c	79,909	58,724	505,912	432,642	169,687
Összes kibocsátás, v4 = (v1+v2-v3) ^b	33,493	21,540	191,692	432,642	169,687
Folyó termelőfelhasználás, v5	12,033	8,797	89,631	85,617	22,868
Terméket sújtó költségvetési támogatással csökkentett adók, v6 ^d	2,385			-200	
Hozzáadott érték alapján, v7 = (v4-v5-v6)	19,075	12,743	102,062	136,242	36,583
Termelést sújtó költségvetési támogatással csökkentett adók, v8	585	1	6,026	1,202	243
Hozzáadott érték tényező-költségen, v9 = (v7-v8)	18,490	12,742	96,036	135,040	36,340
Összes személyi jellegű költség, v10	11,887	7,797	65,218	39,805	21,326
Ebből: Bérek és keresetek, v10a	9,229	7,542	46,564	27,674	18,678
Bruttó működési eredmény, v11 = (v9-v10)	6,603	4,945	30,804	95,236	15,014
Kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel, v13	107,412	77,960	632,569	596,020	213,987
Továbbértékesítési célból beszerzett áruk bruttó árreése v14 = (v13+v2-v3)	27,799	19,236	129,930	170,782	45,077
<i>A nemzeti pénznem PPS-sé váltásának tényezője</i>	<i>15.1340</i>	<i>9,2753</i>	<i>7,11922</i>	<i>1708,47</i>	<i>2,23428</i>
Értékesítések %-os bruttó árreése, v14a = (v13+v2-v3)/v13	25,9%	24,7%	20,5%	28,7%	21,1%
Beszerzések %-os bruttó árreése, v14a = (v13+v2-v3)/(v3-v2)	34,9%	32,8%	25,9%	40,2%	26,7%

^a A francia mutatószámok nem összeadhatók, mert az eredeti számok milliárd frankban lettek megadva.

^b Ausztria és Olaszország esetében a v1 és v4 mutatószámok áfa nélküli piaci áron szerepelnek; Dánia, Franciaország és Hollandia esetében mindkettő alapján értékelt.

^c Dánia esetében a mutatószám v3-v2.

^d A termékeket sújtó költségvetési támogatással csökkentett adók csak Ausztria és Olaszország esetében lettek feltüntetve, mert v1 és v4 alapján értékelt Dánia, Franciaország és Hollandia esetében.

4. A NACE szerinti G nemzetgazdasági ágban az 50-es, 51-es és 52-es ágazatok relatív fontossága

4.1 Összes árbevétel, v1

Az alábbi diagramok illusztrálják az összes árbevétel relatív fontosságát a g50, g51 és g52 ágazatok között. Az ábrák tükrözik az öt ország – Ausztria (AT), Dánia (DK), Franciaország (FR), Olaszország (IT) és Hollandia (NL) – közötti szerkezeti különbségeket.

50. ágazat

A g50 részesedése a g51 és g52 ágazatokhoz képest alacsony. Ennek ellenére jelentős különbségek fedezhetők fel az országok között, pl. Hollandia (10,4%) és Olaszország (16,5%).

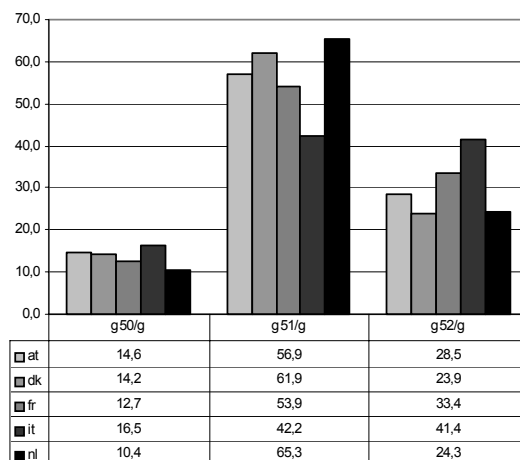
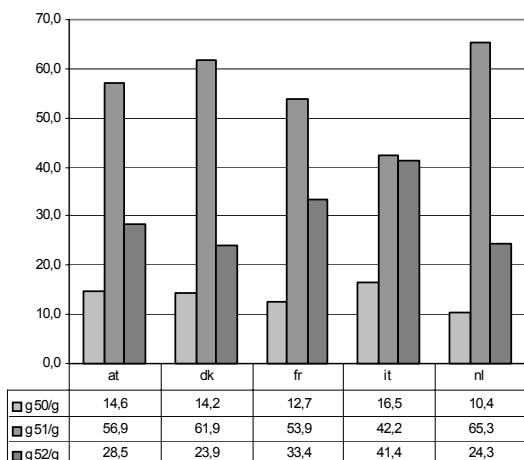
51. ágazat

A NACE G nemzetgazdasági ág összes árbevételének százalékos megoszlásából kitűnik, hogy a legmeghatározóbb ágazat a nagykereskedelem (g51). Olaszországot kivéve a g51 az összes árbevétel 53,9% (Franciaország) és 65,3% (Hollandia) közötti értéket tesz ki. A kivétel Olaszország, ahol a g51 aránya csak 42,2%.

52. ágazat

Olaszországot kivéve a kiskereskedelem (g52) összes árbevételén belüli részaránya 23,9% (Dánia) és 33,4% (Franciaország) között helyezkedik el. Olaszországban a kiskereskedelemnek tulajdonított árbevétel (41,4%) csaknem olyan magas, mint a nagykereskedelemben. Ez egy feltűnő szerkezeti különbség a többi négy országhoz képest.

Összes árbevétel: A G nemzetgazdasági ág 50., 51. és 52. ágazatainak részaránya, 1995 (%)

4.2 Az egyes országok szerkezetének stabilitása

Az öt ország szerkezetének különbözőségeit jól mutatja a fenti, árbevételre vonatkozó ábra jelentős eltérésekkel az 50-es, 51-es és 52-es ágazatokban, különösen Olaszország esetében. A következő elemzések megmutatják, hogy néhány kivétellel ezek a szerkezeti különbségek nem változnak jelentősen a többi mutatószám esetében sem (pl. továbbértékesítési célú áruk beszerzése, kibocsátás, folyó termelőfelhasználás, hozzáadott érték stb.). Ennek a szerkezeti stabilitásnak az illusztrálásához bemutatunk egy elemzést az árbevétel és egyéb mutatószámok ágazatonkénti arányairól. Először lássuk az 50-es ágazatot.

4.3 A gépjármű-kereskedelem részesedése a G nemzetgazdasági ágból (g50/g)

Az alábbi táblázatból kitűnik, hogy az egyes országok közötti különbség a g50 összes árbevételből való részesedése tekintetében nagyjából megegyezik minden számviteli változó esetében.

Az 50. ágazat részesedése a G nemzetgazdasági ágból, 1995 (%)

	Ausztria	Dánia	Franciaország	Olaszország	Hollandia
Összes árbevétel, v1	14,6	14,2	12,7	16,5	10,4
Továbbértékesítési célú beszerzések, v3	14,6	13,9	13,0	15,6	8,8
Összes kibocsátás, v4 = (v1+v2-v3)	14,7	15,1	12,1	18,4	14,7
Folyó termelőfelhasználás, v5	16,8	18,0	10,8	20,7	17,2
Hozzáadott érték alapján, v7 = (v4-v5-v6)	13,9	13,0	13,2	16,8	13,2
Hozzáadott érték tényező-költségen, v9 = (v7-v8)	13,9	13,0	13,3	16,8	13,0
Összes személyi jellegű költség, v10	14,0	12,9	14,2	15,4	13,0
Ebből: Bérek és keresetek, 10a	14,0	12,9	14,1	16,0	13,1
Bruttó működési eredmény, v11 = (v9-v10)	13,8	13,0	11,4	17,4	12,8
Kereskedelmi tevékenységek árbevétele, v13	13,0	12,5	12,0	13,6	8,4
Továbbértékesítési célú áruk bruttó árreése, v14 = (v13+v2-v3)	8,7	8,3	8,6	9,0	6,9
Foglalkoztatottak száma, v15	14,2	16,0	14,5	15,1#	11,1
Ebből: munkavállalók száma, v15a	14,5	15,1	14,8	18,5#	10,7

#Az olaszországi mutatók teljes munkaidős állásoknak megfelelő munkahelyekre (teljes munkaidős egyenérték) vonatkoznak.

4.4 A nagykereskedelem részesedése a G nemzetgazdasági ágból (g51/g)

Az alábbi táblázatból kitűnik, hogy az egyes országok közötti különbség a g51 összes árbevételből való részesedése tekintetében nagyjából megegyezik minden számviteli változó esetében.

A legszembevetőbb jelenség a nagykereskedelem relatíve alacsony fontossága Olaszországban összehasonlítva a többi négy országgal.

A v15 mutatószám (összes foglalkoztatott) g51-beli részesedése nem hasonlítható össze az összes árbevétel vagy a többi számviteli változó részesedésével. Ebben a részben tükröződik vissza az egy főre jutó árbevétel (valamint az egy főre jutó kibocsátás és egy főre jutó hozzáadott érték) g51 és a másik két ágazat közötti különbségei. De láthatóvá válik az is, hogy az egyes országok foglalkoztatási mutatószámai (kivéve Olaszország) a munkahelyek számán alapul és nem a teljes munkaidős egyenértéken (full time equivalents, rövidítve fte). Ez eltorzítja az összehasonlítást.

Az 51. ágazat részesedése a G nemzetgazdasági ágból, 1995 (%)

	Ausztria	Dánia	Franciaország	Olaszország	Hollandia
Összes árbevétel, v1	56,9	61,9	53,9	42,2	65,3
Továbbértékesítési célú beszerzések, v3	58,5	64,1	55,3	43,4	69,1
Összes kibocsátás, v4 = (v1+v2-v3)	52,8	55,7	50,4	39,3	54,7
Folyó termelőfelhasználás, v5	52,4	58,2	57,5	43,4	54,2
Hozzáadott érték alapján, v7 = (v4-v5-v6)	49,3	54,1	44,2	37,0	55,1
Hozzáadott érték tényező-költségen, v9 = (v7-v8)	49,3	54,2	44,0	37,1	55,2
Összes személyi jellegű költség, v10	48,2	55,6	46,2	40,2	55,3
Ebből: Bérek és keresetek, 10a	48,1	55,7	45,8	38,6	55,5
Bruttó működési eredmény, v11 = (v9-v10)	51,4	52,0	39,3	35,8	55,2
Kereskedelmi tevékenységek árbevétele, v13	57,6	63,1	53,3	42,4	66,3
Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrese, v14 = (v13+v2-v3)	54,7	60,2	45,5	39,3	55,9
Foglalkoztatottak száma, v15	35,9	39,3	31,0	27,0#	35,6
Ebből: munkavállalók száma, v15a	37,4	41,6	34,8	32,4#	37,0

#Az olaszországi mutatók teljes munkaidős állásoknak megfelelő munkahelyekre (teljes munkaidős egyenérték) vonatkoznak.

4.5 A kiskereskedelem részesedése a G nemzetgazdasági ágból (g52/g)

Ahogy az előző két ágazatnál, az alábbi táblázat itt is azt mutatja, hogy az egyes országok közötti különbség a g52 összes árbevételből (v1) való részesedése tekintetében nagyjából megegyezik minden számviteli változó esetében.

A táblázat legszembevetőbb eredménye a kiskereskedelem relatíve nagy súlya Olaszországban a többi négy országhoz képest. Ez a (főként kisvállalkozási formában folytatott) kiskereskedelmi egységek elterjedt jelenlétéből fakad.

Olaszországban a kiskereskedelem összes árbevételből való részesedése (41,4%) majdnem olyan fontos, mint a nagykereskedelem (42,2%). A kibocsátás (v4) esetében a g52 részesedése kb. 3%-kal magasabb, mint a g51-é (42,4%, összehasonlítva a 39,3%-kal). A hozzáadott érték (v7 vagy v9) esetén a g52 részesedése 9%-kal magasabb, mint a g51-é (46% összehasonlítva a 37%-kal).

Az 52. ágazat részesedése a G nemzetgazdasági ágból, 1995 (%)

	Ausztria	Dánia	Franciaország	Olaszország	Hollandia
Összes árbevétel, v1	28,5	23,9	33,4	41,4	24,3
Továbbértékesítési célú beszerzések, v3	26,9	22,0	31,8	41,0	22,0
Összes kibocsátás, v4 = (v1+v2-v3)	32,5	29,2	37,5	42,4	30,5
Folyó termelőfelhasználás, v5	30,8	23,8	31,7	35,9	28,6
Hozzáadott érték alapján, v7=(v4-v5-v6)	36,8	32,9	42,7	46,2	31,7
Hozzáadott érték tényező-költségen, v9 = (v7-v8)	36,7	32,9	42,7	46,1	31,8
Összes személyi jellegű költség, v10	37,7	31,5	39,6	44,4	31,7
Ebből: Bérek és keresetek, 10a	37,9	31,4	40,2	45,3	31,4
Bruttó működési eredmény, v11 = (v9-v10)	34,9	35,0	49,3	46,8	32,0
Kereskedelmi tevékenységek árbevétele, v13	29,4	24,4	34,7	43,9	25,3
Továbbértékesítési célú áruk bruttó árre, v14 = (v13+v2-v3)	36,6	31,5	45,8	51,7	37,2
Foglalkoztatottak száma, v15	50,0	44,7	54,4	57,9#	53,3
Ebből: munkavállalók száma, v15a	48,0	43,3	50,4	49,1#	52,3

#Az olaszországi mutatók teljes munkaidős állásoknak megfelelő munkahelyekre (teljes munkaidős egyenérték) vonatkoznak.

5. A különböző számviteli mutatók közötti kapcsolat

Ez a rész a különböző számviteli mutatók közötti különbséget vizsgálja az öt országban. Minden arányszámhoz a G nemzetgazdasági ág szerinti ország-összehasonlítást végzünk.

5.1 Az összes árbevétel és egyéb számviteli mutatók közötti kapcsolat

Továbbértékesítési célú beszerzések/Árbevétel (v3/v1):

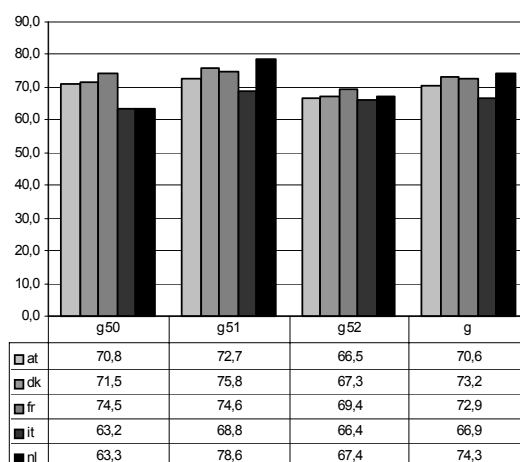
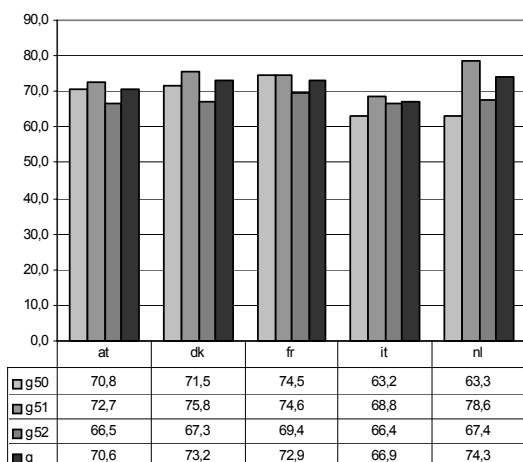
G nemzetgazdasági ág: A 66,9%-os arány Olaszország esetében alacsony a többi országhoz képest, melyeknél 70,6% (Ausztria) és 74,3% (Hollandia) közöttiek az értékek. Ezt az eltérést főként a kereskedelmi és nem-kereskedelmi tevékenységek aránya magyarázza az egyes országokban (lásd még az alábbi v13/v1 arányszámot). A v3/v1 országok közötti eltéréseit a G nemzetgazdasági ág egészére nézve jobban megérthetjük, ha megvizsgáljuk az 50-es, 51-es és 52-es ágazatok arányszámait.

g50: Itt mind Olaszország, mind Hollandia (valamivel 63% felett) sokkal alacsonyabb, mint a másik három országban, főleg Franciaországban (74,5%). Ezt a nem kereskedelmi tevékenységek, elsősorban javítási szolgáltatások részaránya magyarázza, ami Olaszországban és Hollandiában magasabb (mindkettő 24%-hoz közeli), míg Franciaországban a nem kereskedelmi tevékenységek részesedése csak 13,5% (lásd még a v13/v1 arányszámot, a kereskedelmi tevékenységek árbevételen belüli arányát).

g51: A g50-nel ellentétben, holland v3/v1 mutatószám sokkal magasabb (78,6%), és összefüggésben van a nem-kereskedelmi tevékenységek g51-beni alacsony részesedésével (5%). Az olasz v3/v1 mutató (68,8%) alacsony a többi országhoz képest, de a g51. nem kereskedelmi tevékenységek részesedése (7%) nem igazán nyújt magyarázatot a különbségre. Az alacsony v3/v1 arány Olaszországban valószínűleg a kisvállalkozások nagy számából ered, melyek bruttó árrese magasabb, mint a nagyvállalatoknál.

g52: A mutatószámok nagyjából megegyeznek (66,4% és 69,4% között).

Továbbértékesítési célú beszerzések/Árbevétel (v3/v1), 1995. év (%)

Kibocsátás/Árbevétel (v4/v1):

A készletekállomány változása (v2) általában alacsony, így a kibocsátás (v4) nagyjából egyenlő a továbbértékesítési célú beszerzések (v3) értékével csökkentett árbevétellel (v1). Általánosságban tehát elmondhatjuk, hogy a v3/v1 magyarázata fordítva érvényes a v4/v1-re.

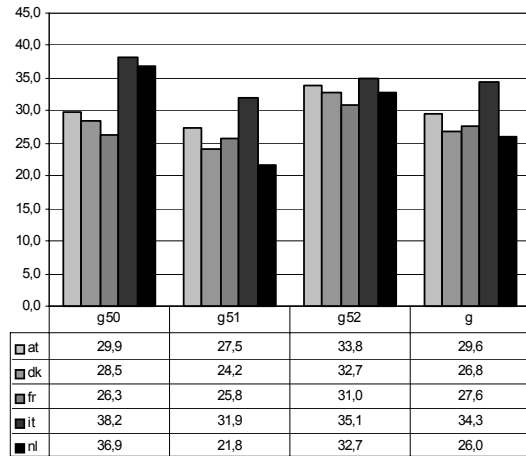
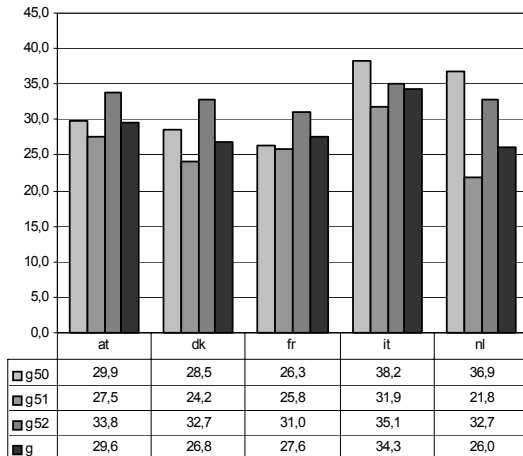
G nemzetgazdasági ág: A kibocsátás (v4) Olaszországban sokkal magasabb (34,3%), mint a többi országban (26,0% és 29,6% között). Ahogyan az az alábbi grafikonokból kitűnik, az olasz arányok az 50., 51. és 52. ágazatokban következetesen alacsonyabbak a többi országénál.

g50: Az olasz mutató (38,2%) jelentősen meghaladja a többi országét, kivéve Hollandiáét (36,9%). A magasabb v4/v1 arányok Olaszországban és Hollandiában, a két ország alacsony v3/v1 arányainak egyenes következményei.

g51: Ismét az olasz mutató egyértelműen magasabb (31,9%), mint máshol. Hollandia esetében, a g51-nek kevés melléktevékenysége van; ez részben megmagyarázza az alacsony arányszámot (21,8%). Továbbá az elosztóközpontok is okozhatják a viszonylag alacsony holland mutatószámot. Ezek az egységek az EU-n belüli tranzitárukkal foglalkoznak. Jellemzői a magas árbevétel és a minimális kereskedelmi árrés (ún. „Rotterdam-hatás”). Az arányszámot alacsony értéken tarthatja továbbá a g51 egységeinek magas világszintű tranzitkereskedelme.

g52: Ismételen az olasz mutató magasabb (35,1%), mint máshol (31,0% és 33,8% között). De ami még szembetűnőbb, az a viszonylag kis eltérés a kiskereskedelem (35,1%) és nagykereskedelem (31,9%) értékei között Olaszországban, ellentétben a többi országgal.

Kibocsátás/Árbevétel (v4/v1), 1995 (%)

Folyó termelőfelhasználás/Árbevétel (v5/v1):

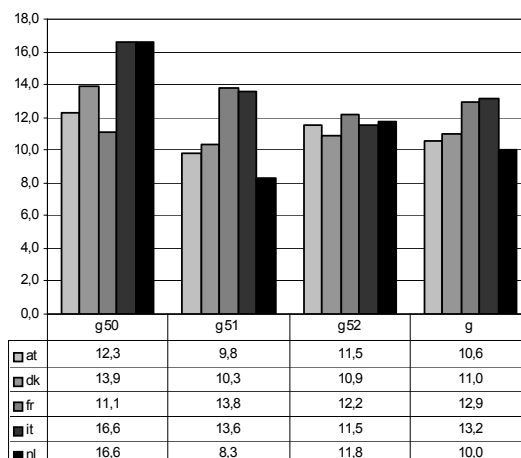
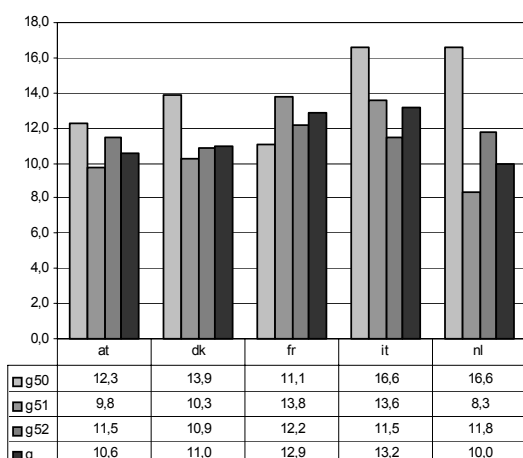
G nemzetgazdasági ág: Az országok két csoportra oszthatók: Hollandia, Ausztria és Dánia (10-11%), illetve Franciaország és Olaszország (12,9%, 13,2%). A különbségeket a g50 és g51 mutatószámok terjedelme magyarázza.

g50: A különbségek feltűnők, Franciaországtól (10,9%) Olaszországig és Hollandiáig (16,6%). Ennek az arányszámnak az eltérései összefüggnek a v3/v1 és v13/v1 arányokkal. A nem kereskedelmi tevékenységek, mint például a gépjárművek javítása (g50.2), viszonylag magasabb folyó termelőfelhasználást igényelnek, mint a kereskedelmi tevékenységek. Mivel a nem kereskedelmi tevékenységek aránya Olaszországban és Hollandiában viszonylag magasabb, a g50 folyó termelőfelhasználás/árbevétel arány szintén magasabb (16,6%). Ennek a fordítottja miatt a francia v5/v1 arány relatíve alacsony (10,9%).

g51: A különbségek itt is jelentősek, 8,3%-tól (Hollandia) egészen 13,6-13,8%-ig (Olaszország és Franciaország). Általánosságban, a g51 alacsonyabb arányban tartalmaz nem kereskedelmi tevékenységeket, mint a g50. Ez segít megmagyarázni, miért alacsonyabbak (kivéve Franciaországban) a v5/v1 értékek a g51-ben, mint a g50-ben. Azonban, a g51.1 (bizományi kereskedelem) egy különleges eset a g51-en belül, és ennek tudható be az országok közötti v5/v1 eltérések jelentős része. A g51.1-ben a továbbértékesítési célú beszerzések (v3) az árbevételhez (v1) képest alacsonyak. Ezért a kibocsátás (v4), valamint a folyó termelőfelhasználás (v5) aránya az árbevételhez képest meglehetősen magas. Azonban a g51 összességére gyakorolt hatás a g51.1 g51-en belüli részesedésétől függ. Hollandiában, a g51.1 részesedése a g51 összes árbevételén belül csak 0,7%, ezért az egész g51-re vonatkozó arány alacsony (8,3%). Ezzel ellentétben a bizományosi kereskedelem Olaszországban az összes árbevétel 6,1%-át teszi ki, így a v5/v1 magasabb (13,6%).

g52: A mutatószámok hasonlóan alakulnak (10,9–12,2%).

Folyó termelőfelhasználás/Árbevétel (v5/v1), 1995 (%)

Hozzáadott érték alapján/Árbevétel (v7/v1):

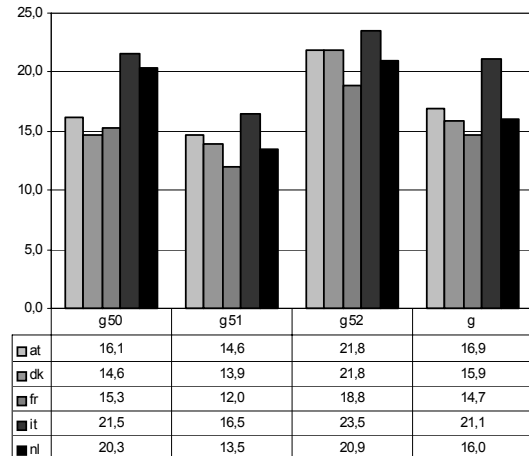
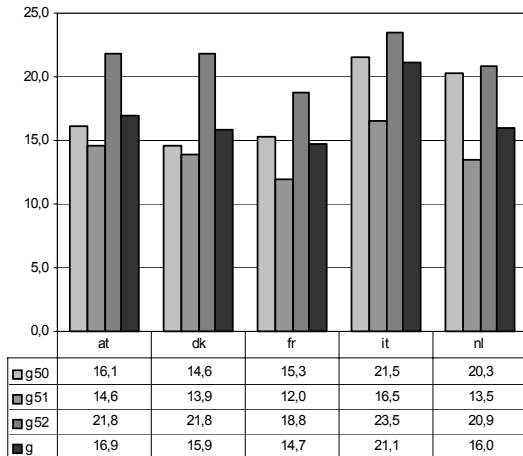
G nemzetgazdasági ág: A v7/v1 arányszám észrevehetően magasabb Olaszországban (21,1%), mint a többi országban (14,7 és 16,9% között). Ez a magasabb kibocsátás/árbevétel arány miatt van így (minden lényegesebb, folyó termelőfelhasználás miatti csökkentés nélkül, annak ellenére, hogy ez viszonylag magas Olaszországban).

g50: Az eredmény hasonló a G nemzetgazdasági ág egészére vonatkozó értékekhez, bár Hollandia (20,3%) nem sokkal marad el Olaszországtól.

g51: Hasonló a G nemzetgazdasági ág egészéhez.

g52: Itt is hasonlóan alakulnak az értékek, mint a G nemzetgazdasági ág egészében, de az országok közötti eltérések kisebbek.

Hozzáadott érték (alapáron)/Árbevétel, 1995 (v7/v1), (%)

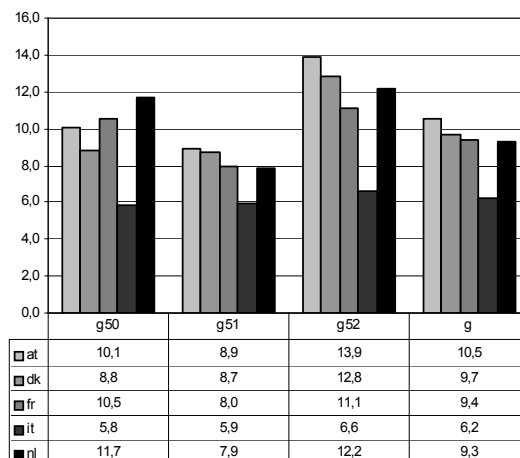
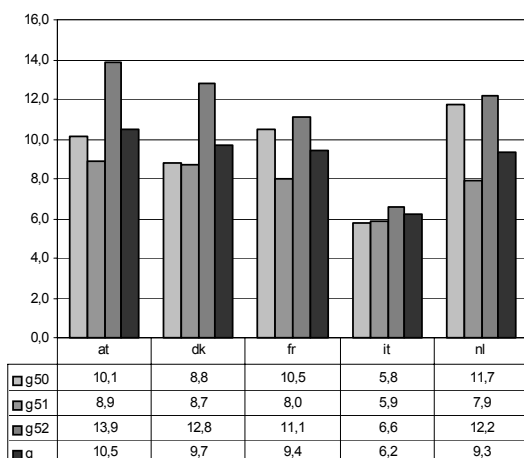
Összes személyi jellegű költség/Árbevétel (v10/v1):

G nemzetgazdasági ág: Az összes személyi jellegű költség Olaszországban (6,2%) jelentősen alacsonyabb, mint máshol (9,3%-tól 10,5%-ig).

Az alábbi grafikonon megegyezik mindhárom ágazatban (g50, g51 és g52).

Érdekes jelenség, hogy az olasz arányszám v10/v1 alig változik a g50, g51 és g52 között. Ez eltér a másik négy országtól (Ausztria, Dánia, Franciaország, Hollandia), ahol a v10/v1 arányszám észrevehetően magasabb a g52-ben, mint a g51-ben.

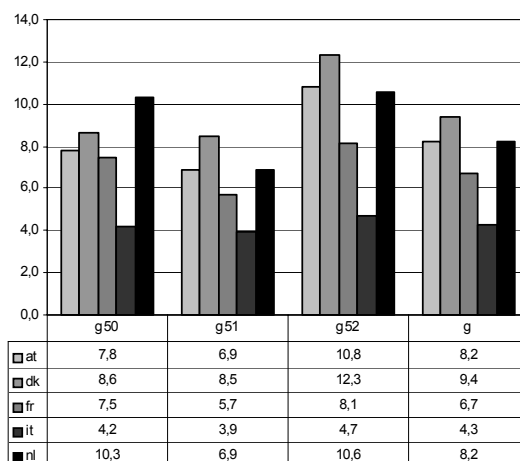
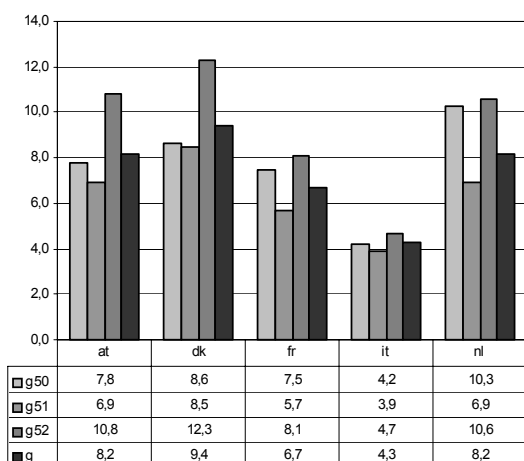
Összes személyi jellegű költség/Árbevétel (v10/v1), 1995 (%)

Bérek és keresetek/Árbevétel (v10a/v1):

G nemzetgazdasági ág: A grafikon a v10/v1-hez hasonló képet nyújt. Az összes árbevétel arányában a bérek és keresetek Olaszországban (4,3%) következetesen alacsonyabbak, mint máshol (6,8%-tól 9,4%-ig), és alacsony eltérést mutatnak a g50, g51 és g52 között.

Bérek és keresetek/Árbevétel (v10a/v1), 1995 (%)

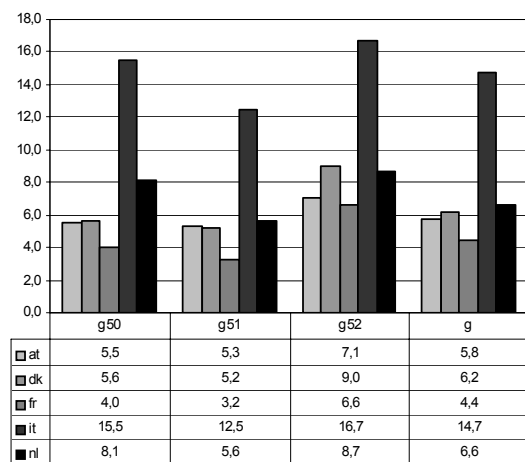
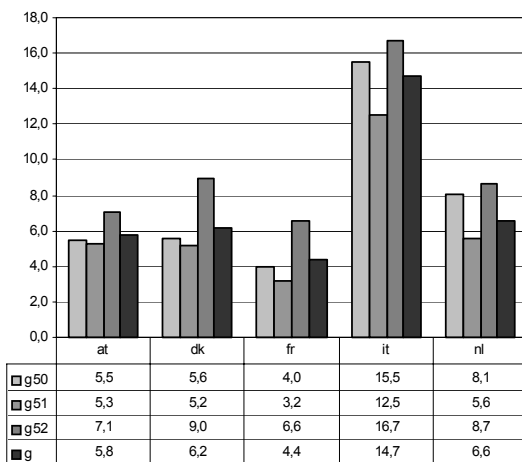
Bruttó működési eredmény/Árbevétel (v11/v1):

G nemzetgazdasági ág: Olaszországban ez az érték sokkal magasabb (14,7%), mint máshol (4,4%-tól 6,6%-ig). Ez nem meglepő, ha figyelembe vesszük a magas százalékos arányt a tényező költség-

gen értékelt hozzáadott érték esetében (20,9%) és a viszonylag alacsony, összes személyi jellegű költség mutatóját (6,2%). A bruttó működési eredmény, v11, ugyanis a kettő különbsége (vagyis 20,9% és 6,2% közti különbség).

Érdekes megfigyelni, hogy a v11/v1 arányszám alakulása (g50, g51 és g52 ágazatokban) nagyjából hasonló minden országban: vagyis a g52 arány mindenhol a legmagasabb, míg a g51 arányszám következetesen a legalacsonyabb minden országban.

Bruttó működési eredmény/Árbevétel (v11/v1), 1995 (%)

Bruttó tárgyeszköz-beruházás/Árbevétel (v12/v1):

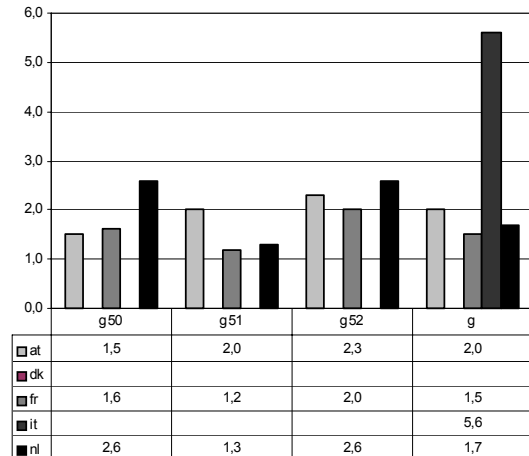
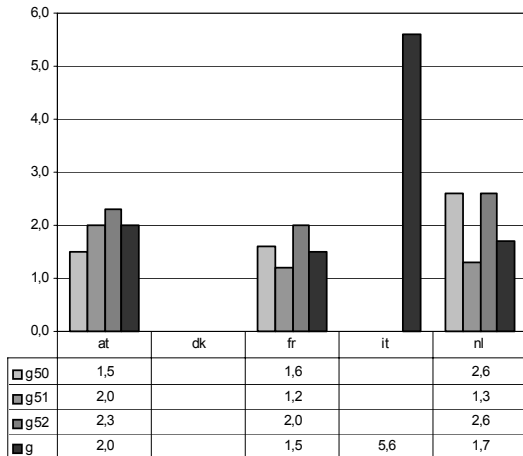
Sajnos csak négy ország – Ausztria, Franciaország, Olaszország és Hollandia – tudott v12-re vonatkozó adatokat szolgáltatni. Olaszország esetében ez a mutató csak a G nemzetgazdasági ág egészére állt rendelkezésre.

Az országok által rendelkezésre bocsátott bruttó tárgyeszköz-beszerzés adatai a tárgyi eszközök, értékesítéssel kapcsolatos, levonások nélküli beszerzéseire vonatkoznak.

Hollandia által szolgáltatott adatok tárgyi eszközöket és immateriális javakat (pl. szoftverek) egyaránt tartalmaznak.

G nemzetgazdasági ág: Az arány megfigyelhetően magasabb Olaszországban (5,6%), mint Ausztriában, Franciaországban és Hollandiában (sorrendben 1,5%, 2,0% és 1,7%).

Bruttó tárgyieszköz-beruházás/Árbevétel (v12/v1), 1995 (%)

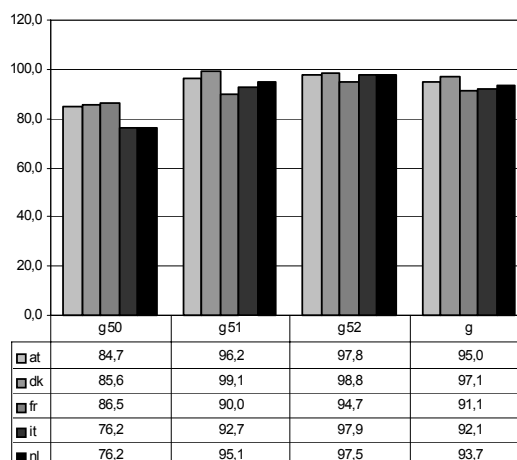
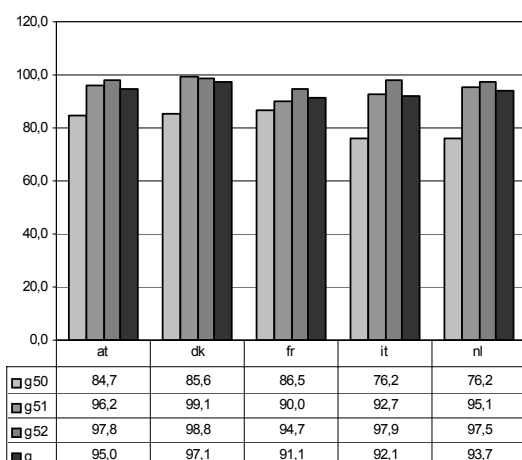

Kereskedelmi tevékenységek árbevétele/Összes árbevétel (v13/v1):

G nemzetgazdasági ág: Az arányszámok 91,1% (Franciaország) és 97,1% (Dánia) között mozognak. Mivel a francia mutatószámok vállalkezési adatokon alapulnak, a 90,7% talán nem meglepő érték. Azonban, mivel az olasz arányszám (92,1%) telephely alapú, a holland (93,7%) pedig létesítményadatokból származik, ezért mindkét érték a vártnál jóval alacsonyabb. Az olasz és holland mutatók alacsony értékét a g50 arányszámok magyarázzák.

g50: A g50 arányok minden országban alacsonyabbak, mint a g51 és g52 esetén – a g50-en belüli nem kereskedelmi tevékenységek magasabb részesedése miatt. Olaszországban és Hollandiában ezek az arányok (76,2%) jóval alacsonyabbak, mint a g51 és g52 esetén – azt sugallva, hogy a személyautók és motorkerékpárok javítása az összes árbevételből nagyobb arányt képvisel, mint más országok esetében.

Kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel/Árbevétel (v13/v1), 1995 (%)

5.2 Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének százaléka: két mérőszám definíciója

Az 5.2–5.4 bekezdések kizárólag a továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének százalékával foglalkoznak. Mielőtt rátérnénk az öt ország eredményeinek megtárgyalására, hasznos lehet a továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének abszolút értékben vett meghatározása, majd a bruttó árrés százalékos definiálása.

A kereskedelmi bruttó árrés abszolút értéke:

Definíció: A kereskedelmi bruttó árrés az az összeg, amelyet a vállalkozás az előzőleg beszerzett áruk értékéhez hozzáad, majd ezzel együtt értékesít. A bruttó árrés úgy kerül kialakításra, hogy finanszírozza az összes működési költséget, és lehetőleg nyereséget is hoz.

Az általános képlet: $\text{Bruttó árrés} = \text{Értékesítések} + (\text{Záró készletállomány} - \text{Nyitó készletállomány}) - \text{Továbbértékesítési célú beszerzések}$

A Statisztikai függelékben használt változókkal kifejezve:

$\text{Bruttó árrés, } v14 = \text{Kereskedelmi tevékenységek árbevétele (} v13) + \text{Készletek állományváltozása (} v2) - \text{Továbbértékesítési célú beszerzések értéke (} v3)$

Így az abszolút értékben vett bruttó árrés, $v14 = \text{Értékesítések} + \Delta \text{Készletek állománya} - \text{Beszerzések értéke} = (v13 + v2 - v3)$

A készletek állományváltozására használt jelölés, Δ Készletek állománya, magyarázatra szorul: A készletek a beszámolási időszak alatt növekedhetnek vagy csökkenhetnek. Ezért Δ Készletek állománya egyaránt lehet pozitív vagy negatív a fenti képletben. Különös tekintettel:

Ha a készletek állománya nő, a Bruttó árrés = Értékesítések + (Pozitív Készlet felhalmozás)⁴⁶ – Beszerzések.

Ha a készletek állománya csökken, a Bruttó árrés = Értékesítések + (Negatív Készlet felhalmozás)⁴⁷ – Beszerzések.

A bruttó árrés százalékban kifejezve:

Szélesebb definíció: ez az abszolút értékben vett bruttó árrés a kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel abszolút értékének százalékában. A fent használt változókkal kifejezve:

$$\text{Értékesítések bruttó árrésének százaléka} = 100 \times (v_{13} + v_2 - v_3) / v_{13}$$

Szűkebb definíció: ez az abszolút értékben vett bruttó árrés a továbbértékesítési célú beszerzések abszolút értékének százalékában. A fent használt változókkal kifejezve:

$$\text{Beszerzések bruttó árrésének százaléka} = 100 \times (v_{13} + v_2 - v_3) / (v_3 - v_2)$$

Két számszerűsített példa:

1. példa: $v_2 = \Delta$ Készletek állománya > 0

v_{13} : Kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel (értékesítések)
= 80

v_3 : Továbbértékesítési célú beszerzések értéke
= 60

v_2 : Készletek állományváltozása = (Záró – Nyitó állomány)
= 4-3 = +1

Ebben az esetben:

v_{14} : Bruttó árrés (abszolút érték)
= 80 + 1 – 60
= 21

Bruttó árrés az értékesítések százalékában
= 100 x 21 / 80
= 26,3%

Bruttó árrés a beszerzések százalékában
= 100 x 21 / (60-1)
= 35,6%

⁴⁶A készletek növekedését úgy is lehet tekinteni, mint a következő időszakban történő értékesítést (értékesítés nulla árrésen).

⁴⁷A készletek csökkenését (készletleépítés) úgy is lehet tekinteni, mint az előző időszakban történt beszerzést.

2. példa: $v2 = \Delta$ Készletek állománya < 0

v13: Kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel (értékesítések)
= 80

v3: Továbbértékesítési célú beszerzések értéke
= 60

v2: Készletek állományának változása = (Záró – Nyitó állomány)
= 7 – 9 = –2

Ebben az esetben:

v14: Bruttó árrés (abszolút érték)
= (80 – 2 – 60)
= 18

Értékesítések bruttó árrésének százaléka
= $100 \times 18 / 80$
= 22,5%

Beszerzések bruttó árrésének százaléka
= $100 \times 18 / (60 + 2)$
= 29,0%

Eredmények:

Most, hogy definiáltuk a továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének százalékát a kétféle mérce szerint, bemutatjuk az eredményeket – először az értékesítések bruttó árrésének százalékát, aztán a beszerzések bruttó árrésének százalékát.

5.3 Értékesítések bruttó árrésének százaléka, $v14a = 100 \times (v13 + v2 - v3) / v13$

Ahogy azt fent definiáltuk, a v14a arányszám a *Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének abszolút értéke* ($v13+v2-v3$) osztva a *Kereskedelmi tevékenységből származó árbevétellel* ($v13$).

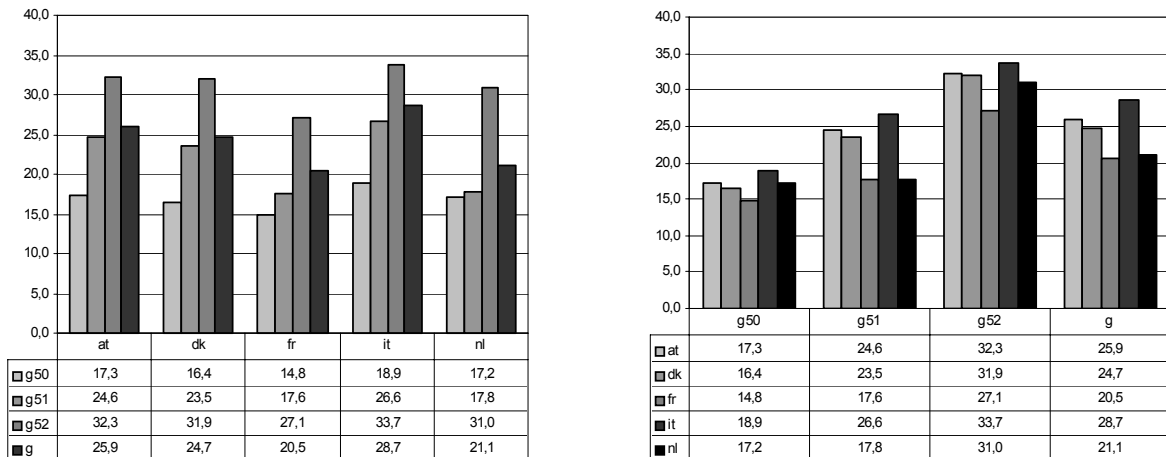
G nemzetgazdasági ág: az alábbi grafikon értékei 20,5% (Franciaország) és 28,7% (Olaszország) között helyezkednek el. A mutatószám hasonló értékeket mutat mindhárom ágazatban. Franciaországé minden esetben a legalacsonyabb, míg Olaszországé minden esetben a legmagasabb arányt képviseli.

Ahogy az elvárható, a v14a arányszám jelentősen magasabb a g52-ben, mint a g50-ben, és meghaladja (bár kisebb mértékben) a g51 értékét. Ez visszatükrözi azt a tényt, hogy a g50 különösen sok nem kereskedelmi tevékenységet foglal magában, amelyek nem jelennek meg a bruttó árrésben.

Az olaszországi magasabb bruttó árrés százaléka azt mutatja, hogy itt nagyobb a kisvállalkozások aránya, mint a másik négy országban. Hűen tükrözi a nagyvállalatok által okozott verseny hiányát, mivel azok piaci fejlődését számos adminisztratív akadály nehezítette meg az utóbbi időben. Az

olasz városokban uralkodó környezeti és tervezési megfontolások inkább a kisebb, önálló vállalkozásoknak kedveztek, mint a nagyvállalatoknak.

Értékesítések bruttó árrésének százaléka, (v14a), 1995

Érdekes eredményeket kapunk, ha összehasonlítjuk a v14a százalékait a kibocsátás/árbevétel (v4/v1) százalékokkal. A mutató számok összehasonlítása a következő:

Százalékok (%)	AT	DK	FR	IT	NL	Értékek terjedelme
v14a:	25,9	24,7	20,5	28,7	21,1	8,2 (i.e.28,2–20,5)
v4/v1:	29,6	26,8	27,6	34,3	26,0	8,3 (i.e.34,3–26,0)
Különbségek: (v4/v1 – v14)	+3,7	+2,1	+7,0	+5,6	+4,9	

A különbségekkel kapcsolatban két észrevételt tehetünk. Először, v14a szigorúan csak a kereskedelmi tevékenységek bruttó árrésének százalékára vonatkozik, míg v4/v1 tartalmaz nem kereskedelmi tevékenységeket is. Ezt láthatjuk, ha összehasonlítjuk az egyes arányszámok számlálóját és nevezőjét:

$$\text{Értékesítések bruttó árrésének \% - a, v14} = \frac{100 \times \text{Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrése}}{\text{Kereskedelmi tevékenységek árbevétele}}$$

ugyanakkor:

$$\text{Kibocsátás az Összes árbevétel \% -ában, (v4/v1)} = \frac{100 \times \text{Kereskedelmi és nem kereskedelmi tevékenységek kibocsátása}}{\text{Kereskedelmi és nem kereskedelmi tevékenységek árbevétele}}$$

Egyértelmű, hogy a nem kereskedelmi tevékenységek v4/v1 arányszámba való belefoglalása magasabb százalékos értéket eredményez. A második észrevétel, hogy a nem kereskedelmi tevékenységek aránya Franciaországban magasabb. Ez nem meglepő, mivel a francia adatok vállalkozási alapúak, és nem telephely szintűek.

5.4 Beszerzések bruttó árrésének százaléka, $v14b = 100 \times (v13 + v2 - v3) / (v3 - v2)$

Az értékesítések bruttó árrésének százaléka, v14a, valószínűleg a legelterjedtebb arányszám, de a beszerzések bruttó árrésének százaléka szintén használatos.

A v14b arányszám a Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrésének abszolút értéke (v13+v2-v3) osztva a Továbbértékesítési célú árukészlet állomány változásával csökkentett Továbbértékesítési célú beszerzések értékével (v3-v2).

G nemzetgazdasági ág: A mutatószámokban jelentős eltérés van – 25,9%-tól (Franciaország) 40,2%-ig (Olaszország). Ahogyan az értékesítések bruttó árrésének százaléka (v14a) esetén is megfigyelhető volt, az országok értékei hasonlóan alakulnak mindhárom ágazatban. Mindig Franciaország rendelkezik a legalacsonyabb arányszámmal és Olaszország a legmagasabbal. A lenti grafikonból világosan kiténik, hogy a bruttó árrések százalékanak szintjei nagyon különböznek a három G ág szerinti ágazatban.

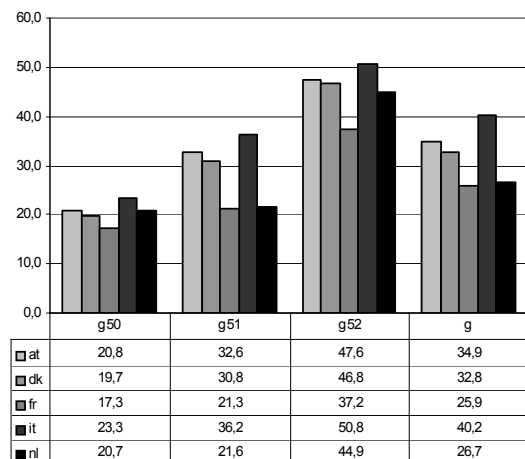
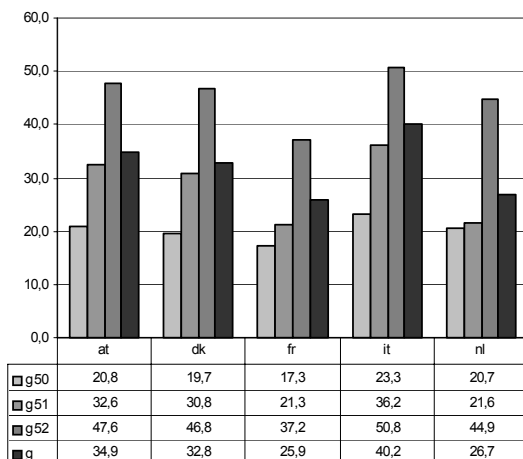
g50: 17,3% (Franciaország) és 23,3% (Olaszország) között ingadozik.

g51: a terjedelem itt 21,3% (Franciaország) és 36,2% (Olaszország) közötti.

g52: az ágazat értékei 37,2% (Franciaország) és 50,8% (Olaszország) között alakulnak.

Ahogy azt már korábban jeleztük, az olaszországi jelentősen magasabb bruttó árrések százaléka, különösen a kiskereskedelem esetén a kisvállalkozások négy másik országnál magasabb arányának és a nagy bevásárlóközpontok által támasztott verseny hiányának tulajdonítható, mivel ezek terjeszkedését várostervezési és környezeti megfontolásokból akadályozzák.

Beszerzések bruttó árrésének százaléka, (v14b), 1995

5.5 Egyéb számveteli mutatók közötti kapcsolat

Ez a bekezdés magyarázza az érdeklődésre számot tartó egyéb (árbevételen és bruttó árrésen kívüli) számveteli mutatók közötti kapcsolatokat. Ilyenek lehetnek:

- folyó termelőfelhasználás/kibocsátás (V5/v4);
- hozzáadott érték tényezőköltés/kibocsátás (v9/v4);
- összes személyi jellegű költség/hozzáadott érték tényezőköltés (v10/v9);
- bruttó működési eredmény/hozzáadott érték tényezőköltés (v11/v9);
- bérek és keresetek/összes személyi jellegű költség (v10a/v10);
- munkavállalók/összes foglalkoztatás (v15a/v15); és
- bruttó tárgyeszköz-beruházás/bruttó működési eredmény (v12/v11).

Folyó termelőfelhasználás/Kibocsátás (v5/v4):

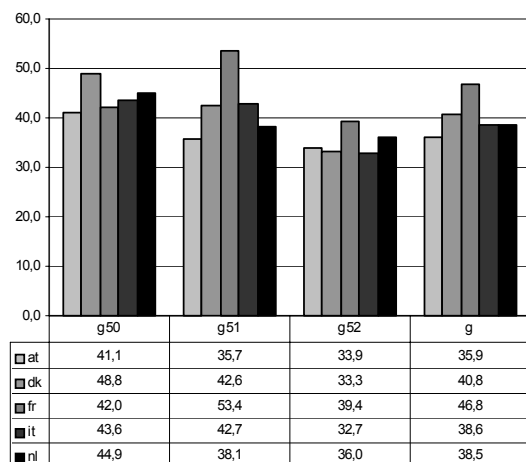
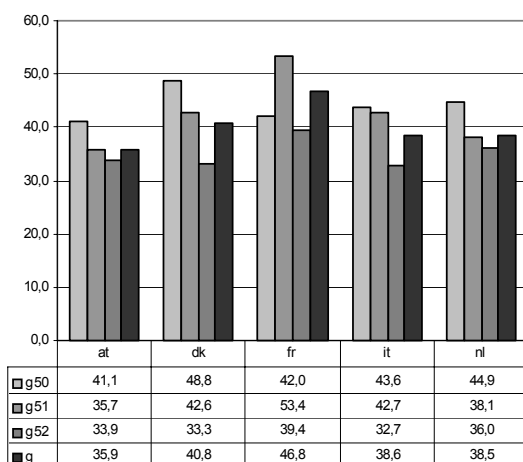
G nemzetgazdasági ág: Itt az értékek 35,9%-tól (Ausztria) 46,8%-ig (Franciaország) terjednek. A francia adat feltűnően magasabb – ez a magasabb g51 értéknek és valamelyest a g52 értéknek köszönhető. A magyarázat egy része az, hogy a francia adatok vállalkezési adatokon alapulnak, telep-hely szerinti vagy létesítmény szintű adatok helyett. A folyó termelőfelhasználás meghatározása lehet a másik magyarázó tényező.

g50: A dán mutatószám (48,8%) viszonylag magas. Ez a folyó termelőfelhasználás kibocsátáshoz viszonyított magas arányának tulajdonítható a g50.2-ben (gépjárművek javítása).

g51: A francia mutatószám (53,4%) jelentősen meghaladja a többit.

g52: Az értékek itt nem nagyon térnek el; itt is a francia arányszám a legmagasabb.

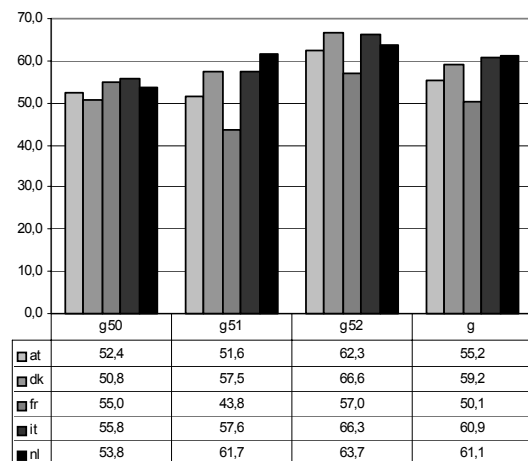
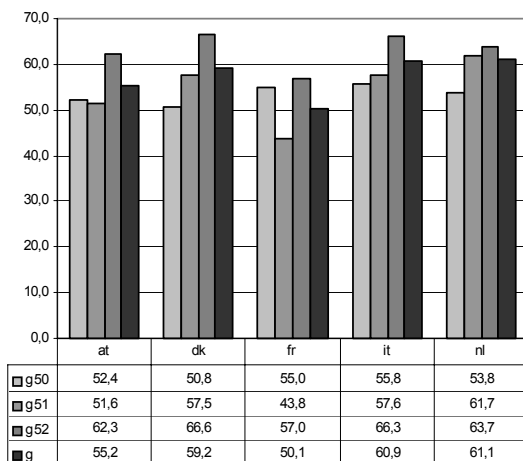
Folyó temelőfelhasználás/kibocsátás (v5/v4). 1994 (%)

Hozzáadott érték tényezőköltésén/kibocsátás (v9/v4):

G nemzetgazdasági ág: A viszonylag magas folyó termelőfelhasználás eredménye, hogy Franciaországban elég alacsony a hozzáadott érték (50,1%) – elsősorban az alacsony g51 mutató (43,8%) miatt.

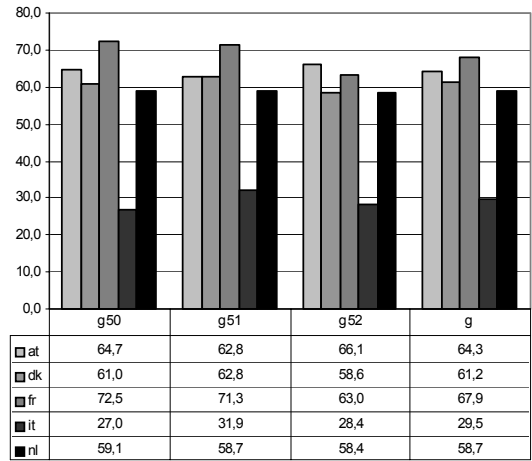
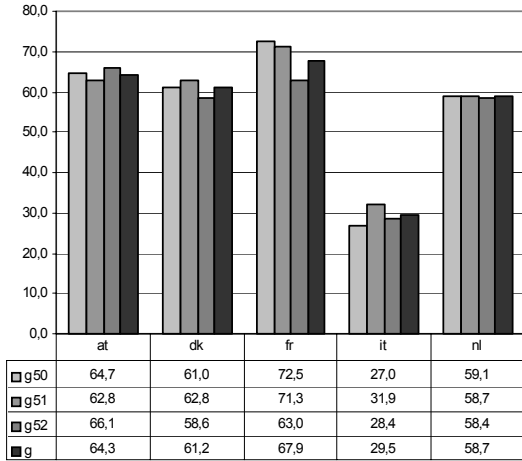
Hozzáadott érték (tényezőköltésén)/kibocsátás (v9/v4), 1995 (%)

Összes személyi jellegű költség/hozzáadott érték tényezőköltésén (v10/v9):

G nemzetgazdasági ág: Az olasz érték (29,5%) élesen eltér a többi országtól (58,7–67,9%). A v10/v9 hasonlóan alakul a g50, g51 és g52 ágazatokban. A alacsony olasz érték magyarázata az, hogy a kisvállalkozások és egyéni vállalkozók aránya magas, és ezért az alkalmazottak aránya alacsonyabb. Az egyéni vállalkozók jövedelme a bruttó működési eredményen belül mint „vegyes jövedelem” van feltüntetve (lásd következő tétel).

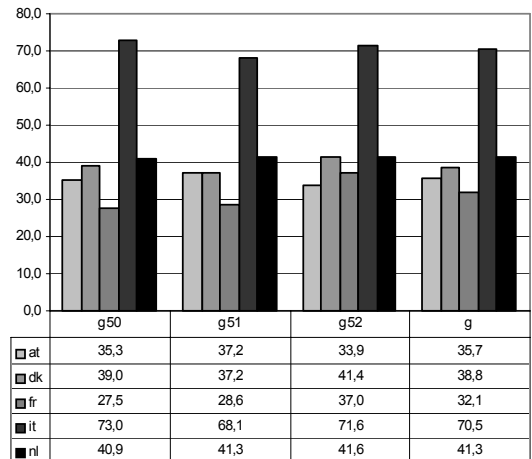
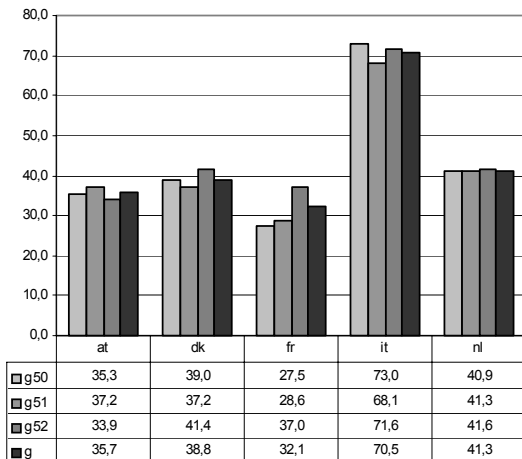
Összes személyi jellegű költség/hozzáadott érték (tényezőkölségen) (v10/v9), 1995 (%)

Bruttó működési eredmény/hozzáadott érték tényezőkölségen (v11/v9):

G nemzetgazdasági ág: Az olaszországi érték (70,5%) duplája némelyik ország értékének (32,1%-tól 41,3%-ig). A bruttó működési eredmény a hozzáadott érték és a személyi jellegű költségek különbsége, vagyis az itt látható kép a v10/v9 kiegészítése. A magyarázatot már az előzőekben megadtuk: a munkaerő nagy részét a vállalkozók teszik ki, és vegyes jövedelmüket a működési eredmény tartalmazza.

Bruttó működési eredmény/Hozzáadott érték tényezőkölségen (v11/v9), 1995 (%)

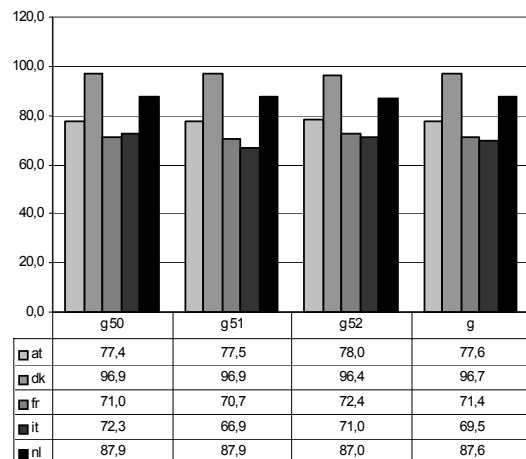
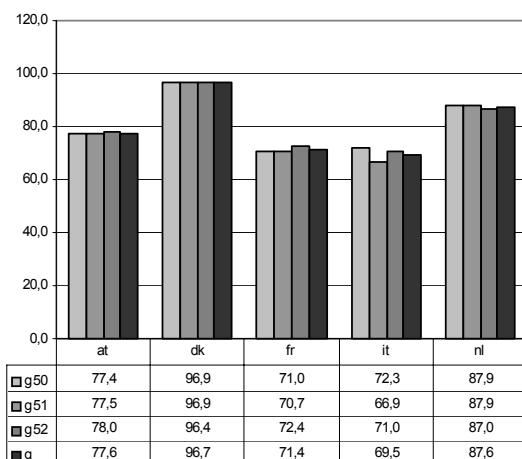
Bérek és keresetek/összes személyi jellegű költség (v10a/v10):

G nemzetgazdasági ág: Az országok közötti értékek szélesen kiterjedtek: Olaszországtól (69,5%) egészen Dániáig (96,7%). De amíg a v10a/v10 arány szintje az országok között nagy eltéréseket mutat, az egyes országok g50, g51 és g52 arányai között szinte semmilyen eltérés nincs.

Dániában a társadalombiztosítási rendszert majdnem teljes egészében jövedelemadókból finanszírozzák és nem társadalombiztosítási járulékokból. Ez segít megmagyarázni a nagyon magas, 96,7%-os, összesített értéket.

Olaszországban, a 69,5%-os arány magyarázata az, hogy a vállalkozók jövedelmét a bruttó működési eredmény tartalmazza és nem a bérek és keresetek, valamint az, hogy a vállalkozók sokkal fontosabb szerepet játszanak a munkaerő-állományban, mint más országokban. Ez utóbbit illusztrálja a lejjebb található, Munkavállalók/Összes foglalkoztatás (v15a/v15) grafikon.

Bérek és keresetek/összes személyi jellegű költség (v10a/v10), 1995 (%)

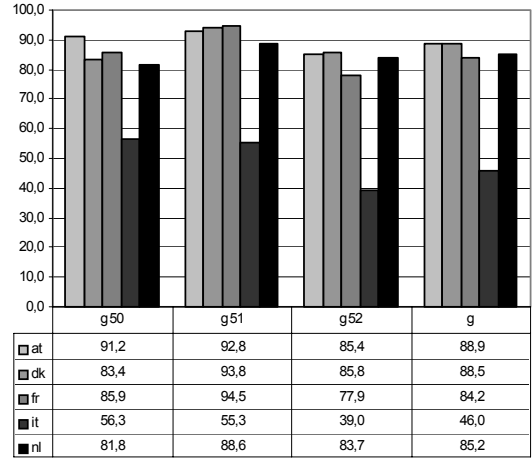
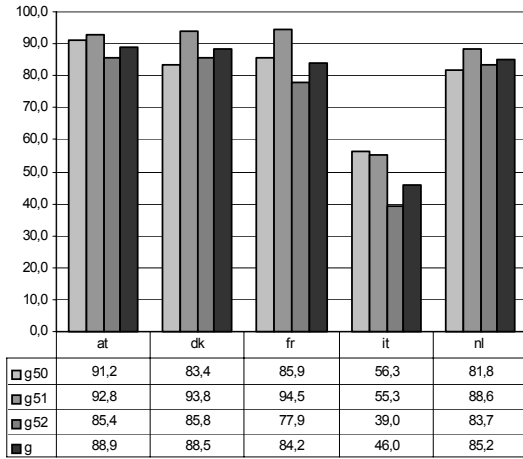

Munkavállalók/összes foglalkoztatás (v15a/v15):

G nemzetgazdasági ág: A legszembeűnőbb az olaszországi érték (46%) a többi országgal összehasonlítva (84,2-88,9%).

A kisvállalkozások fontosságát mutatja Olaszországban, hogy a munkavállalók aránya a saját foglalkoztatásúakhoz képest nagyon alacsony, különösen a kiskereskedelemben. Ez az arány az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban.

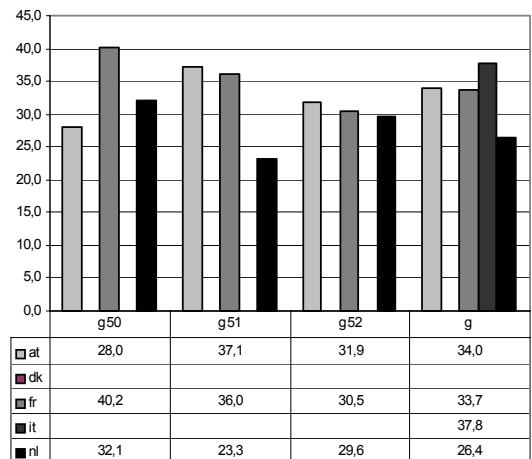
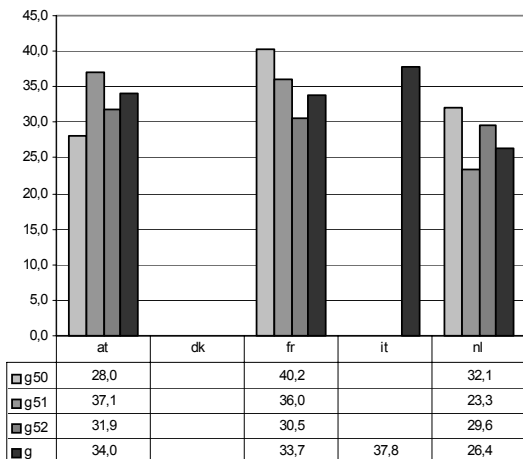
Munkavállalók/összes foglalkoztatás (v15a/v15), 1995 (%)

Bruttó tárgyeszköz-beruházás/bruttó működési eredmény (v12/v11):

G nemzetgazdasági ág: Dán adatokkal nem rendelkezünk. A holland érték (26,4%) eltér a többitől (33,7–37,8%), de a számláló és nevező ingadozása miatt a különbségeknek nem érdemes túl nagy jelentőséget tulajdonítani.

Bruttó tárgyeszköz-beruházás/bruttó működési eredmény (v12/v11), 1995 (%)

6. Az árbevétel és az egyéb számviteli mutatók egy főre jutó értékei PPS-ben

Ebben a szövegrészben hasonlítjuk össze az országok egy foglalkoztatottra jutó árbevételét és az egyéb számviteli változók egy főre jutó értékeit.

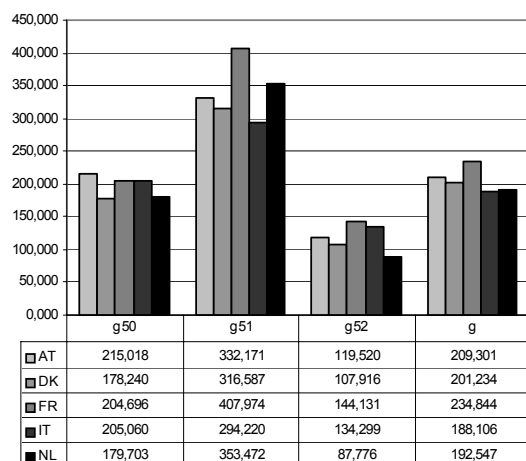
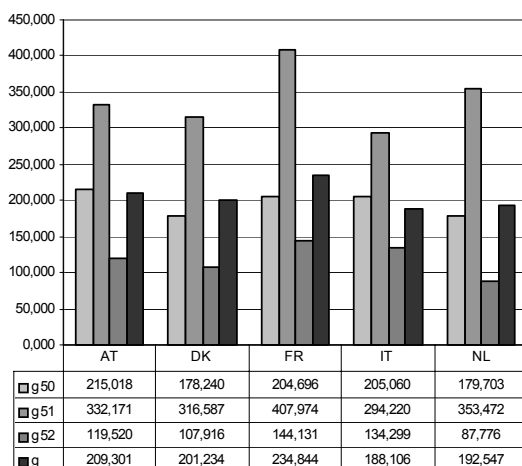
Az összes árbevétel-mutatószám mértékegységét vásárlóerő-standardokban (Purchasing Power Standard, rövidítése PPS) fejeztük ki azért, hogy az országok közötti árszint különbségeket kiigazítsuk.

Összes árbevétel/összes foglalkoztatott (v1/v15):

G nemzetgazdasági ág: Az egy főre jutó árbevétel értéke 188 106 (Olaszország) és 234 844 (Franciaország) között helyezkedik el. A későbbiekben ismertetett okokon kívül, melyek jelentősen megnehezítik az országok közötti összehasonlítást, a G nemzetgazdasági ág értékei különböző fontosságú 50, 51 és 52 ágazati értékekből tevődnek össze az egyes országokban. Ahogy azt később látni fogjuk, a viszonylag alacsony g51 érték Olaszországban csökkenteti az ország általános G nemzetgazdasági ágának egy főre jutó árbevételértékét.

Érdekes jelenség, hogy a g51 egy főre jutó árbevételértéke minden országban jelentősen magasabb a többi ágazaténál. Ezzel ellentétben, a g52 egy főre jutó árbevétele sokkal alacsonyabb – átlagosan kevesebb, mint a g51 érték 40%-a. Ezt tükrözi a részmunkaidőben foglalkoztatottak viszonylag magasabb aránya a kiskereskedelemben, mivel ezeket a munkahelyeket és a teljes munkaidős állásokat egyformán vettük figyelembe. Ugyanakkor részben visszatükrözi a valóságot, vagyis azt, hogy az egy főre jutó árbevétel a kiskereskedelemben alacsonyabb.

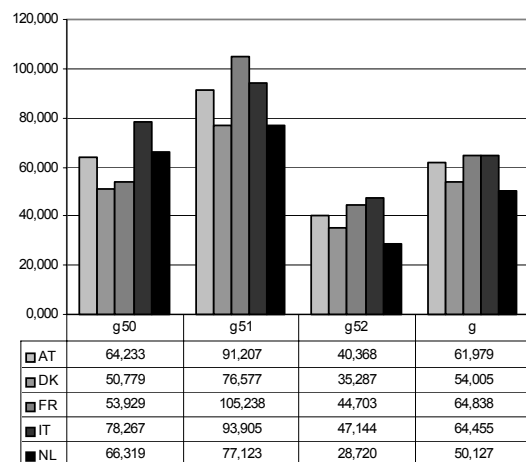
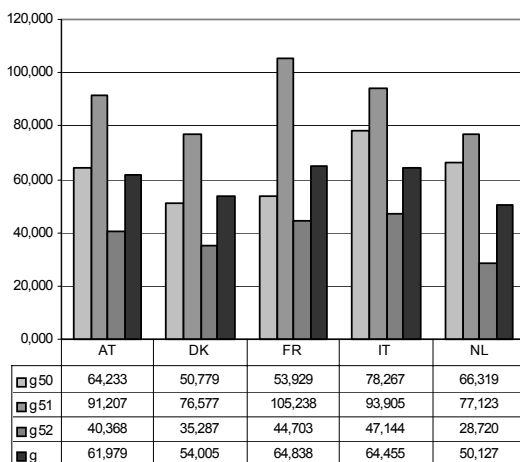
Árbevétel/összes foglalkoztatott (v1/v15), 1995 (PPS)

Kibocsátás/összes foglalkoztatott (v4/v15):

G nemzetgazdasági ág: Az egy főre jutó kibocsátás (v4/v15) értéke nem tér el jelentősen az egy főre jutó árbevétel (v1/v15) értékének alakulásától. Ha összehasonlítjuk a v4/v15 arányt 50, 51 és 52 ágazatok között, valamint az országok között, ugyanazokat az észrevételeket tehetjük, mint a v1/v15 esetében. Ahogy azt később látni fogjuk, amennyiben v15-re a munkahelyek száma helyett teljes munkaidős egyenértékeket alkalmazunk, az ágazatok és az országok közötti eltérések csökkennek.

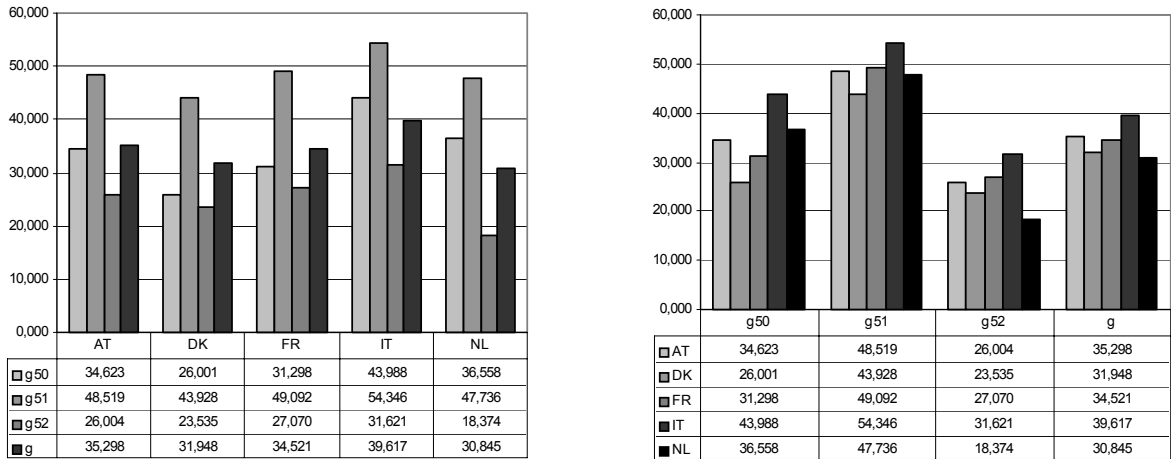
Kibocsátás/összes foglalkoztatott (v4/v15), 1995 (PPS)

Hozzáadott érték alapján/összes foglalkoztatott (v7/v15):

G nemzetgazdasági ág: Az egy főre jutó hozzáadott érték (v7/v15) mutatóira ugyanazok a megállapítások érvényesek, mint az egy főre jutó árbevételre (v1/v15). A következő részben a v15 esetén a munkahelyek száma helyett a teljes munkaidős egyenértékeket alkalmazunk. Három ország esetében (Franciaország, Olaszország és Hollandia), ahol ezt a számítást végre tudtuk hajtani, a hatás az egy főre jutó értékek különbségeinek csökkenése.

Hozzáadott érték (alapáron)/összes foglalkoztatott (v7/v15), 1995 (PPS)

Teljes munkaidős állások egyenértékének használata a munkahelyek száma helyett

Ahogy azt már jeleztük, a különböző országok egy főre jutó értékeit nem lehet közvetlenül összehasonlítani a következő okok miatt: (a) Olaszország kivételével a foglalkoztatási számok a munkahelyek számára vonatkoznak és nem azok teljes munkaidős egyenértékeire; (b) a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma, valamint a G nemzetgazdasági ág szerkezete eltér az egyes országokban. Ez eltorzítja az országok közötti egy főre jutó árbevétel összehasonlítását.

Franciaország és Hollandia esetében a foglalkoztatás adatai mind a munkahelyek száma, mind a teljes munkaidős állások egyenértéke szerint rendelkezésre állnak. Az alábbi táblázat mutatja, hogy a teljes munkaidős egyenérték (full-time equivalent, rövidítve fte) és az állások száma közötti kapcsolat meglehetősen eltérő lehet. Különösen a holland g52 ágazat egy főre jutó árbevételértéke nagyon különbözően alakul, amikor teljes munkaidős egyenértéket vagy amikor munkahelyek számát alkalmazunk.

Mivel az olasz foglalkoztatási adatok eredetileg is fte-ben vannak kifejezve, összehasonlíthatjuk Franciaország, Olaszország és Hollandia mutatószámait, felhasználva az fte adatokat a számviteli változók egy főre jutó értékeinek kiszámításához. Ezt láthatjuk az árbevétel, kibocsátás és a alapján értékelt hozzáadottérték-mutatókra.

Foglalkoztatottak száma Franciaországban és Hollandiában, 1995:

A munkahelyek számának és a teljes munkaidős állások egyenértékének összehasonlítása

NACE G nemzetgazdasági ág	g50	g51	g52	G
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)				
Franciaország				
Munkahelyek száma	429,5	917,6	1609,1	2956,5
Teljes munkaidős egyenérték (fte):	415,5	883,2	1471,2	2769,9
Fte a munkahelyek számának %-ában:	96,7%	96,2%	91,4%	93,7%
Hollandia				
Munkahelyek száma	132,0	422,0	632,0	1186,0
Teljes munkaidős egyenérték (fte):	119,1	382,1	428,2	929,4
Fte a munkahelyek számának %-ában:	90,2%	90,5%	67,8%	78,4%

Egy főre jutó árbevétel, kibocsátás és hozzáadott érték (PPS-ben) három országban:

Teljes munkaidős állások egyenértékének alkalmazása munkahelyek száma helyett; 1995. év

NA-megfeleltetett becslések folyó áron (PPS-ben)	g50	g51	g52	G
Egy főre jutó árbevétel				
Franciaország	211 593	424 002	157 641	250 665
Olaszország	205 060	294 220	134 299	188 106
Hollandia	199 169	390 382	129 552	245 707
Egy főre jutó kibocsátás				
Franciaország	55 747	109 373	48 893	69 205
Olaszország	78 267	93 905	47 144	64 455
Hollandia	73 501	85 177	42 389	63 967
Egy főre jutó hozzáadott érték alapján				
Franciaország	32 351	51 020	29 607	36 847
Olaszország	43 988	54 346	31 621	39 617
Hollandia	40 521	52 722	27 118	39 362

A táblázat azt mutatja, hogy az egy főre jutó értékek jobban összehasonlíthatók, mint a munkahelyek számában megadott adatok esetében.

7. Az 1995. és 1997. év közötti francia adatok elemzése

A kiadvány 3. része eddig az 1995. év elemzéseivel foglalkozott. Öt ország (Ausztria, Dánia, Franciaország, Olaszország és Hollandia) szolgáltatott összehasonlításra alkalmas adatokat az 1995. évre vonatkozóan. Ebben a részben 1995 és 1997 közötti eredmények szerepelnek, mert Franciaország 1996-ra és 1997-re is szolgáltatott adatokat. Az alábbi elemzések szerint a G nemzetgazdasági ág szerkezete és a számviteli mutatók közötti kapcsolat nem változott jelentősen a három év leforgása alatt 1995-től 1997-ig. Mielőtt bemutatnák ezeket az elemzéseket, először feltüntetjük az abszolút értékeket.

Árbevétel és egyéb számviteli mutatók abszolút értékben folyó áron: Franciaország, 1995–1997

	NACE G nemzetgazdasági ág					
	Milliárd francia frank			Változás (%)		
	1995	1996	1997	95/96	96/97	95/97
v1: Összes árbevétel (alapáron)	4943,0	5035,6	5267,9	1,9	4,6	6,6
v3: Továbbértékesítési célú áru-beszerezés	3601,7	3682,0	3879,2	2,2	5,4	7,7
v4: Összes kibocsátás (alapáron)	1364,7	1366,5	1407,5	0,1	3,0	3,1
v5: Folyó termelőfelhasználás	638,1	648,3	664,0	1,6	2,4	4,1
v7: Hozzáadott érték (alapáron)	726,6	718,2	743,5	-1,2	3,5	2,3
v9: Hozzáadott érték (tényező-költségen)	683,7	673,3	699,3	-1,5	3,9	2,3
v10: Összes személyi jellegű költség	464,3	467,1	477,0	0,6	2,1	2,7
v10a: ebből: bérek és keresetek	331,5	339,1	345,5	2,3	1,9	4,2
v11: Bruttó működési eredmény	219,3	206,1	222,4	-6,0	7,9	1,4
v12: Bruttó tárgyi eszköz-beruházás	74,0	74,2	88,0	0,3	18,6	18,9
v13: Kereskedelmi tevékenységek árbevétele	4503,4	4604,5	4830,8	2,2	4,9	7,3
v14: Továbbértékesítési célú áruk bruttó árérése	925,0	936,6	968,5	1,3	3,4	4,7
v14a: Értékesítések bruttó áréréseinek %-a	20,5	20,3	20,0	-1,0	-1,4	-2,4
v14b: Beszerzések bruttó áréréseinek %-a	25,9	25,5	25,1	-1,2	-1,8	-3,0
v15: Összes foglalkoztatott	2956500	2966900	2981100	0,4	0,5	0,8
v15a: ebből: munkavállalók	2490400	2509800	2530100	0,8	0,8	1,6

7.1 Az árbevétel és más mutatók értéke Franciaországban, 1995–97

A táblázat összefoglalja az árbevétel és egyéb számviteli mutatók abszolút értékét (folyó áron). Az értékek itt a teljes G nemzetgazdasági ágra vonatkoznak.

7.2 Az 50, 51 és 52 ágazat relatív fontossága a NACE G nemzetgazdasági ágon belül Franciaországban

A három év alatt, 1995-től 1997-ig az 50, 51 és 52 ágazatok relatív fontossága alig változott. A G nemzetgazdasági ágon belüli három ágazat részesedésének stabilitása miatt nincs szükség minden egyes mutató teljes elemzésére. Ehelyett a számviteli mutatókból csak néhányat választunk ki és mutatunk be a következőkben.

A kiválasztott grafikonok az összes árbevételre (v1), a kibocsátásra (v4), a alapján értékelt hozzáadott értékre (v7) és az abszolút értékben kifejezett továbbértékesítési célú áruk bruttó árérésére (v14) vonatkoznak.

Minden grafikon két „képből” áll.:

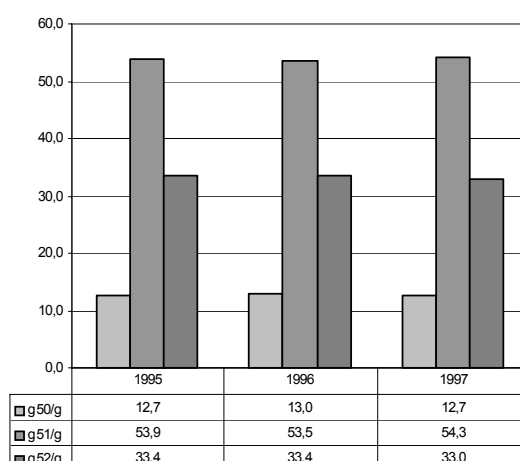
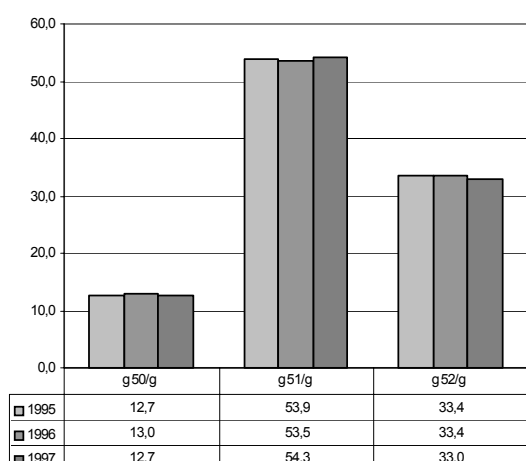
A baloldali kép minden egyes grafikon esetében világosan mutatja az 50, 51 és 52 ágazatok részesedésének stabilitását – legalábbis az 1995–1997 közötti időszakban.

A jobboldali kép kiemeli az 50, 51 és 52 ágazatok relatív fontosságát az egyes számviteli mutatók esetében. A három ágazat részesedése jelentősen megváltozik az összes árbevétel (v1) és a alapján értékelt hozzáadott érték (v7) között.

Összes árbevétel, v1:

Franciaországban az 50 ágazat 13%-át, az 51 ágazat 54%-át és az 52 ágazat 33%-át képviseli az összes árbevételnek.

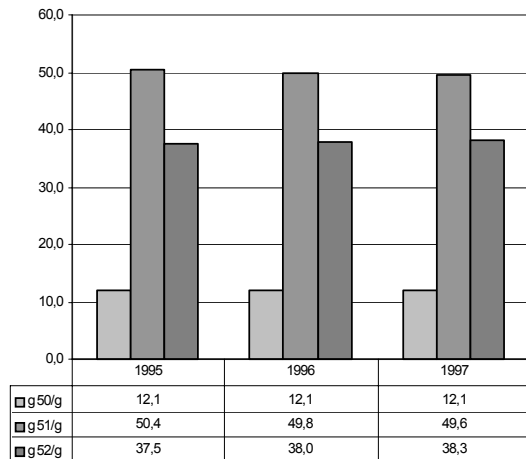
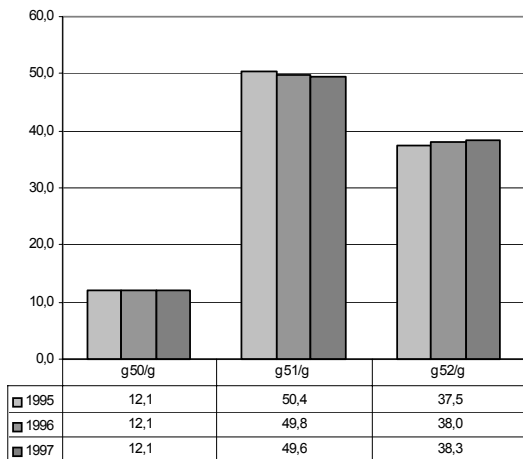
Összes árbevétel: A G nemzetgazdasági ág 50, 51 és 52 ágazatának részesedése: Franciaország, 1995–1997

Kibocsátás, v4:

A baloldali ábrán az 50, 51 és 52 ágazatok közötti szerkezet stabilitása egyértelmű az 1995–1997 közötti időszakban. Azonban a jobboldali grafikon szerint az 51 és 52 ágazatok relatív fontossága jelentősen különbözik az összes árbevétel, v_1 , értékeihez képest. Az 50 ágazat itt 12%-ot, az 51 ágazat 50%-ot és az 52 ágazat 38%-ot képvisel.

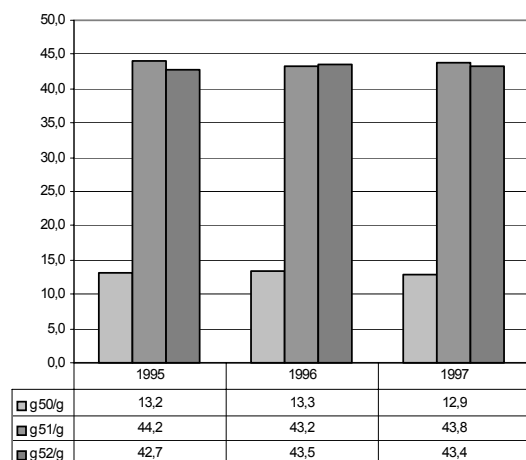
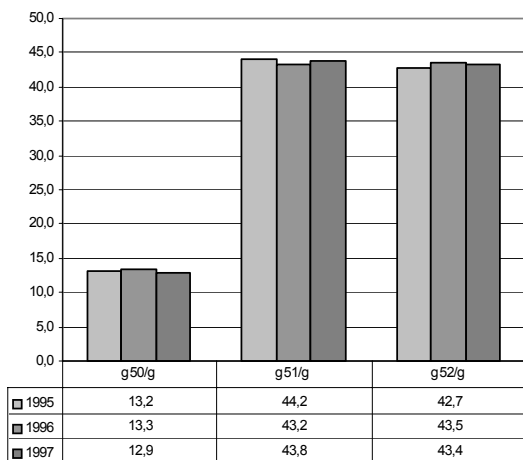
Kibocsátás: A G nemzetgazdasági ág 50, 51 és 52 ágazatának részesedése: Franciaország, 1995–1997

Hozzáadott érték alapján, v_7 :

A baloldali ábrán ismét az 50, 51 és 52 ágazat relatív fontosságának stabilitásáról győződhetünk meg az 1995–1997 közötti időszakban. A jobboldali grafikon az 50, 51 és 52 ágazatok relatív fontosságának eltérését mutatja. Az 50-es ágazat 13%-ot képvisel, de az 51-es ágazat (44%) és az 52-es ágazat (43%) relatív részesedése majdnem egyenlő.

Hozzáadott érték alapján: A G nemzetgazdasági ág 50, 51 és 52 ágazatának részesedése: Franciaország, 1995–1997

T_c

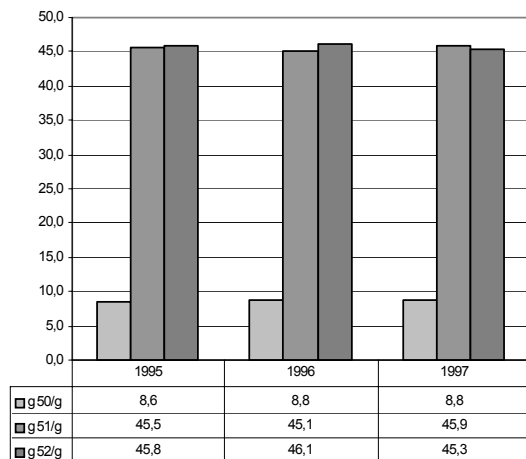
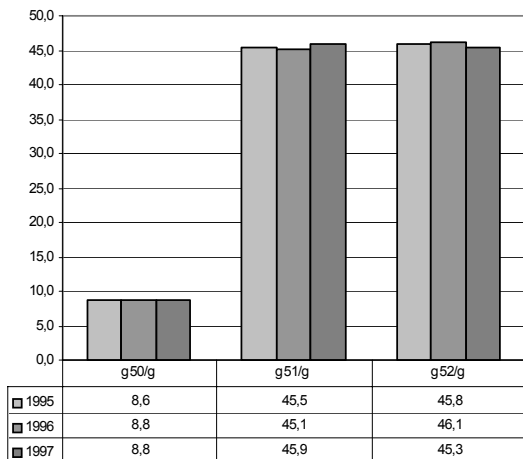
$t = (v_1)$

Szavakba öntve:

v14 egyenlő: Kereskedelmi tevékenységből származó árbevétel, v13
 + Továbbértékesítési célú árukészlet állományváltozása, v2
 – Továbbértékesítési célú árubeszerzések értéke, v3

A baloldali grafikon időszakos stabilitást mutat a NACE G nemzetgazdasági ág szerkezetén belül. A jobboldali grafikon, a három ágazat relatív fontosságával kapcsolatban azt tükrözi vissza, hogy a nem kereskedelmi tevékenységek ki lettek hagyva. Ez elsősorban az 50-es ágazatra van hatással, melynek részesedése 9% alatti. Az 51-es és 52-es ágazat hasonlóan részesedik az összes bruttó ár-résből (45-46%).

**Továbbértékesítési célú áruk bruttó árrése (abszolút értékben):
 A G nemzetgazdasági ág 50, 51 és 52 ágazatának részesedése:
 Franciaország, 1995–1997**

7.3 A különböző számviteli mutatók közötti kapcsolat Franciaországban

A hároméves időszakban, 1995–1997 között viszonylag kis változások történtek a számviteli mutatók közötti kapcsolatokban. Az alábbiakban a különböző számviteli mutatók közötti arányok közül mutatunk be néhányat. A kiválasztott grafikonok a következőkre vonatkoznak:

- a kibocsátás és összes árbevétel aránya (v4/v1);
- a alapáron értékelt hozzáadott érték és az összes árbevétel aránya (v7/v1);
- a továbbértékesítési célú áruk bruttó árrése az értékesítések %-ában (v14a);
- a továbbértékesítési célú áruk bruttó árrése a beszerzések %-ában (v14b).

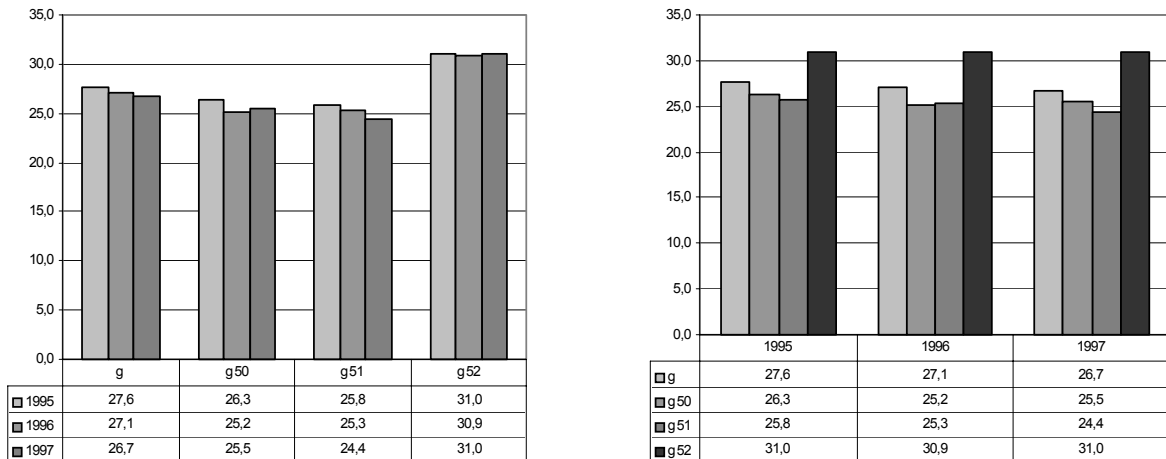
A v14a és v14b arányszámok számtani képletének meghatározását a későbbiekben megtalálhatjuk.

Kibocsátás/összes árbevétel (v4/v1):

A baloldali grafikon megmutatja, hogy a kibocsátás és árbevétel kapcsolata 1995–1997. között alig változik. Ez a G nemzetgazdasági ág mindhárom ágazatára vonatkozik. A jobboldali grafikonból

kitűnik, hogy a v4/v1 arányszám az 52-es ágazatban (31%), kb. hat százalékponttal magasabb, mint az 50-es és 51-es ágazatban (mindkettő 25% körüli).

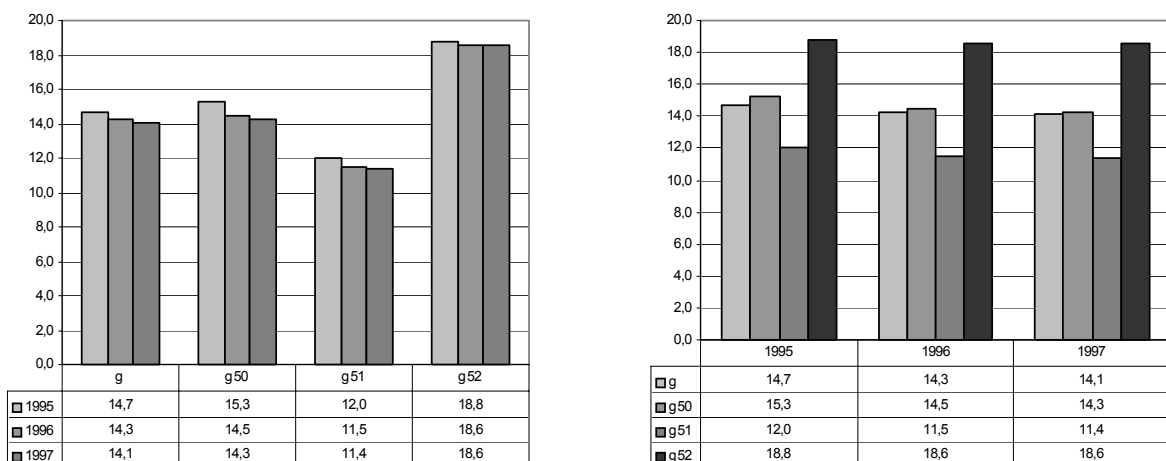
Kibocsátás/árbevétel, v4/v1: Franciaország, 1995–97 (%)

Hozzáadott érték alapján/árbevétel (v7/v1):

A baloldali grafikon azt mutatja, hogy a hozzáadott érték és az árbevétel aránya némileg csökken az 1995–1997 közötti időszakban. Ez a G nemzetgazdasági ág mindhárom ágazatára igaz. A jobboldali grafikonból kitűnik, hogy a v7/v1 arányszám az 52-es ágazatban (majdnem 19%) kb. négy százalékponttal magasabb, mint az 50-es ágazatban (kb. 15%), és kb. hét százalékponttal haladja meg az 51-es. ágazat értékét (kb. 11%).

Hozzáadott érték alapján/árbevétel, v7/v1: Franciaország, 1995–97 (%)

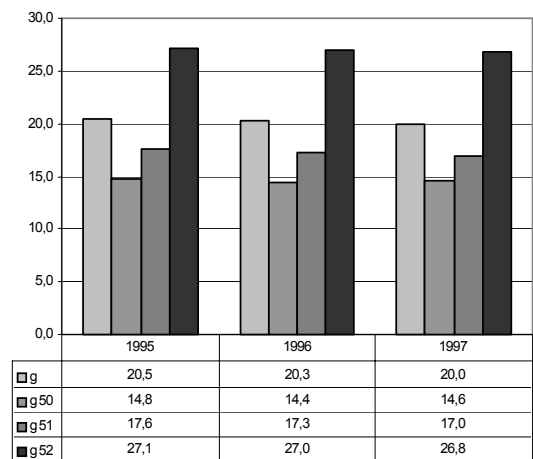
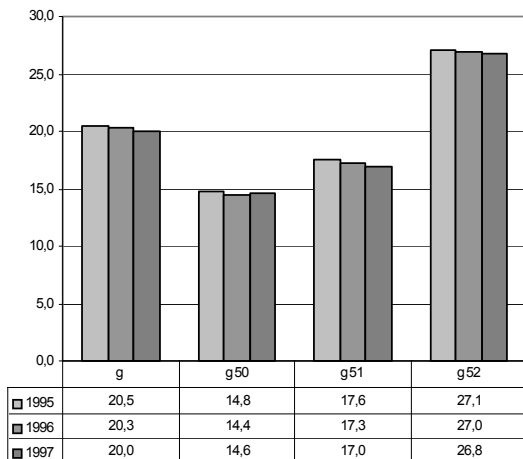

Bruttó árrés az értékesítések %-ában, $v14a = 100 \times (v14/v13) = 100 \times (v13 + v2 - v3) / v13$

Ez az arány, ahogyan azt már korábban definiáltuk, a továbbértékesítési célú áruk abszolút értékben kifejezett bruttó árérése (v14) osztva a kereskedelmi tevékenységből származó árbevétellel (v13).

A v14a aránya nagyon csekély mértékben esett az 1995–1997 közötti időszak alatt. Az átlagos érték 20%, de a G nemzetgazdasági ágon belül jelentős eltérés mutatkozik: az 50-es ágazat értéke 15% alatti, az 51-es ágazat 17% körüli, és az 52-es ágazat feltűnően magasabb – 27%.

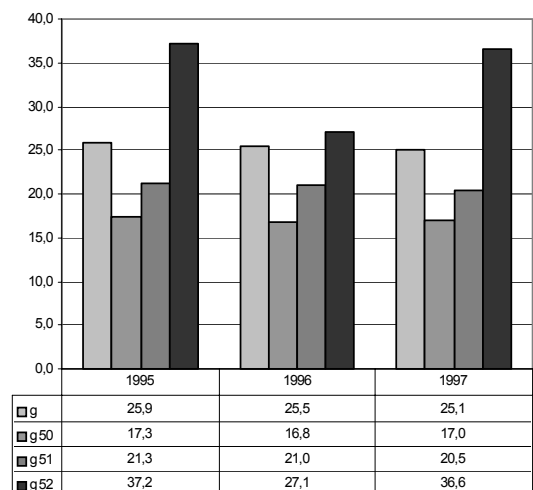
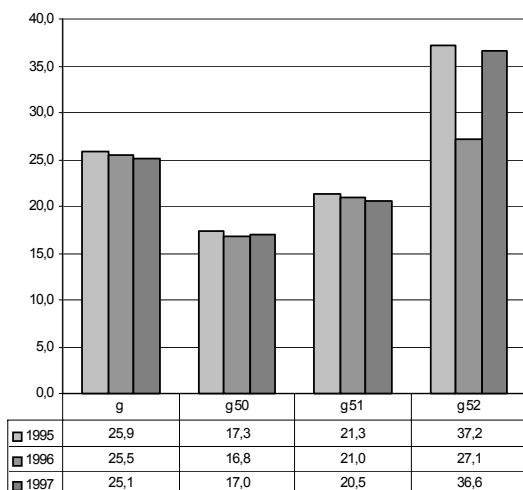
Bruttó árérés az értékesítések százalékában, v14a: Franciaország, 1995–97 (%)

Bruttó árérés a beszerzések százalékában, v14b = 100 x (v13 + v2 - v3) / (v3 - v2)

Az értékek a v14a-hoz hasonlóan alakulnak. A G nemzetgazdasági ág átlagos értéke 25% körüli, de az 50-es ágazat (17%) és az 51-es ágazat (21%) értékei jóval alacsonyabbak az 52-es ágazat értékénél (37%).

Bruttó árérés a beszerzések százalékában, v14b: Franciaország, 1995–97 (%)

Fontosabb definíciók, nómenklatúrák magyar és angol nyelvű címei, hivatkozásai

Sorszám	Angol nyelvű megnevezés	Magyar nyelvű megnevezés	A magyar változat elérhetősége
1.	NACE : Nomenclature of Economic Activities in the European Community	A gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása az Európai Közösségben	Az európai tevékenységi osztályozás magyar megfelelője a TEÁOR (Gazdasági Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere) elérhető a KSH Internetes honlapján az Osztályozások címszó alatt
2.	SBS: Council Regulation (EC, Euratom) No 58/97 of 20 December 1996 Concerning structural business statistics	58/97 EK Tanácsi rendelet a gazdasági szervezetek statisztikájáról	
3.	NA, SNA: National System of Accounts	Nemzeti számlarendszer (a nemzeti számlák rendszere az ENSZ ajánlása alapján)	
4.	ESA: European System of Accounts	Európai számlarendszer (az ENSZ által ajánlott számlarendszer európai változata)	A magyar változat megjelent ESA'95 címen
5.	PPS: Purchasing Power Standard	Vásárlóerő standard	
6.	Eurostat Manual of Business Statistics Section 2 Chapter 2 Distributive trade	Eurostat módszertani kézikönyv a vállalkozások statisztikájához 2 rész 2 fejezet: Kereskedelem	A magyar változat megjelent ugyanezen sorozat 11. köteteként: Módszertan a vállalkozások statisztikájához, KSH 2003.
7.	SAST: Satellite Accounting System for Trade	Kereskedelmi szatellit számlák rendszere	

Európai Bizottság

Eurostat – 4. té-
ma
Ipar, kereskedelem
és szolgáltatás

2000. évi kiadás

Ez a kiadvány Bernard Langevin, az Eurostat D2 Gazdaságszerkezeti statisztikai osztály vezetőjének **felelősségével készült.**

Konzultánsok:

Jean Albert, Silvia Biffignandi, Richard Clare

Projektvezető:

Jan Stensrud, korábban Eurostat

Kiadványszerkesztő:

Bettina Knauth, Eurostat

Külön köszönet az osztrák, dán, francia, olasz, holland, norvég, portugál és svéd nemzeti statisztikai hivataloknak.

További információkért kérjük forduljanak

Bettina Knauthhoz az Eurostatnál.

E-mail: bettina.knauth@cec.eu.int

A kiadványban kifejtett vélemények nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság hivatalos véleményét.

Pótlólagos információk az Európai Unióról megtalálhatók az Interneten.
Elérhető az Europa szerveren keresztül (<http://europa.eu.int>).

Katalógusanyagok jelen kiadvány végén találhatóak.

Luxemburg: Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, 2000

ISBN 92-894-0370-5

© Európai Közösségek, 2000